

PLANUL DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI MUREȘ PENTRU PERIOADA 2014-2020

[Capitolul I. Introducere](#)

[Capitolul II. Profilul socio-economic al județului](#)

[Capitolul III. Analiza SWOT a județului Mureș](#)

[Capitolul IV. Strategia de dezvoltare a județului Mureș pentru perioada 2014-2020](#)

[Capitolul V. Indicatori de realizare ai obiectivelor strategiei](#)

[Capitolul VI. Monitorizarea Planului de Dezvoltare a Județului Mureș pentru perioada 2014-2020](#)

[Capitolul VII. Estimarea necesităților de finanțare](#)

Anexă: Portofoliul de proiecte al județului Mureș pentru perioada 2014-2020

CAPITOLUL I. INTRODUCERE

Exercițiul de planificare 2007-2013

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, s-a deschis o nouă perspectivă pe calea dezvoltării pentru comunitățile locale. Suplimentarea și diversificarea resurselor financiare din perioada de programare 2007-2013 au fost resimțite de majoritatea cetățenilor din județ, urmare implementării unor proiecte care au vizat îmbunătățirea infrastructurii rutiere, sistemele de alimentare cu apă și canalizarea, gestionarea deșeurilor, infrastructura de sprijinire a afacerilor, serviciile educaționale, sociale, situațiile de urgență și alte sectoare.

Apartenența noastră la UE ne-a asigurat accesul la fondurile structurale și de coeziune. În perioada de programare 2007-2013, autoritățile administrației publice locale¹ au gestionat la nivelul județului Mureș un număr de 645 proiecte, valoarea totală a investițiilor ridicându-se la suma de peste 622 milioane de euro. În ceea ce privește sursa de finanțare a proiectelor 67,02% din fonduri au fost atrase de la Uniunea Europeană, 27,45% din sumele investite au provenit din bugetul de stat, iar autoritățile locale au suportat din bugetele proprii 5,53% din valoarea totală a investițiilor.

Noua perioadă de programare - o provocare pentru autorități publice și societatea civilă

Perioada 2014-2020 aduce noi provocări: pentru implementarea efectivă a strategiei Europa 2020 este necesară o abordare integrată și o coordonare între toți actorii interesați, din sectorul public și privat. Autoritățile administrației publice locale - județul, municipiile, orașele, comunele - instituțiile publice, mediul academic, cel de afaceri, organizațiile neguvernamentale trebuie să aibă o contribuție în atingerea obiectivelor Europa 2020, adică creștere inteligentă, creștere durabilă și creștere favorabilă incluziunii, asumate de România prin angajamente internaționale.

Procesul de planificare a dezvoltării pentru actuala perioadă de programare la nivel județean a început încă din anul 2011, când s-a constituit Grupul de lucru județean pentru implementarea Planului de Dezvoltare a Regiunii Centru, care a reprezentat nucleul conturării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș pentru 2014-2020.

Planul de Dezvoltare a Județului Mureș 2014-2020 (PDJ) reprezintă instrumentul prin care, plecând de la analiza socio-economică a județului, se identifică nevoile de dezvoltare și având drept cadru obiectivele tematice, prioritățile de investiții și acțiunile cheie prevăzute de regulamentele privind fondurile europene și celelalte documente programatice la nivel național și regional, se promovează prioritățile de dezvoltare ale județului Mureș.

¹Bază de date realizată de Direcția Dezvoltare Regională și Implementare Proiecte din cadrul Consiliului Județean Mureș la data de 23 iulie 2012

Dincolo de îndeplinirea condiționalității ex-ante pentru accesarea de fonduri europene în perioada 2014-2020 (existența unui document de programare strategică privind dezvoltarea județului), scopul principal al procesului de planificare este acela de a crește absorbția și impactul fondurilor la nivelul județului Mureș. Implicarea încă din această fază de programare a tuturor actorilor relevanți are ca scop responsabilizarea instituțiilor publice și a sectorului privat pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare identificate în comun.

Importantă pentru conturarea Planului de Dezvoltare a Județului Mureș este legătura cu documentele de planificare strategică naționale și regionale prin care se orientează și stimulează dezvoltarea socio-economică a României în conformitate cu politicile de dezvoltare a Uniunii Europene.

La întocmirea Planului de Dezvoltare a Județului Mureș 2014-2020 am avut în vedere, în primul rând, *Metodologia privind Planificarea Dezvoltării Regionale 2014-2020*, recomandată de Ministerul Dezvoltării Regionale. Pe baza structurii propuse în această metodologie a fost conceput prezentul Plan, prin care se analizează starea de fapt, se descriu punctele tari, punctele slabe ale județului, se definesc direcțiile prioritare de dezvoltare și se prioritizează proiectele. Aceste documente s-au concretizat sub forma a patru capitole distincte: Profilul socio-economic al județului Mureș; Analiza SWOT a județului Mureș; Strategia de Dezvoltare a Județului Mureș pentru perioada 2014-2020 și Portofoliul de proiecte. Ca element de noutate față de perioada de programare anterioară, pentru monitorizarea implementării Planului s-a elaborat un set de indicatori, ca instrument de analiză periodică privind desfășurarea activităților previzionate.

În elaborarea PDJ o atenție deosebită s-a acordat politicii de coeziune a Uniunii Europene, o sursă importantă de finanțare a investițiilor și priorităților de dezvoltare. Planul reflectă și ia în considerare direcțiile strategice de politică relevante la nivel național și regional. Alocările financiare prin Programul Operațional Regional și POS Mediu 2007-2013 nu au acoperit necesarul de finanțare: există autorități locale care au proiecte declarate eligibile, însă pe listă de așteptare, din lipsă de resurse financiare. Ca urmare, dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu apă, canalizare, modernizarea infrastructurii de drumuri și a infrastructurii de sprijinire a afacerilor, ca suport pentru dezvoltarea economică a județului rămân priorități și în perioada 2014-2020. Vor trebui dezvoltate și sectoarele prioritare asumate de România în sectoare, precum: cercetare, dezvoltare, inovare; schimbări climatice, energie și incluziune socială. Acest document de programare, oferă o bază strategică esențială pentru includerea măsurilor și a proiectelor preconizate a fi realizate la nivel județean în viitoarele programe de finanțare, indiferent de sursele de finanțare ale acestor programe. Trebuie reținut că, alături de fondurile europene structurale și de investiții (FEDER; FC; FSE; FEADR; FEPAM), mai există alte fonduri europene din care pot fi finanțate proiecte. Dintre acestea amintim: Orizont 2020 (cercetare-dezvoltare), Mecanismul Conectarea Europei (transport, energie, informații), COSME (competitivitate IMM), programul Life (schimbări climatice și protecția mediului), Europa Creativă (sprijină sectoare culturale și creative europene), Programul „Erasmus pentru toți” (mobilitate transnațională cu scop educativ).

Procesul partenerial

Mărimea beneficiilor simțite de locuitorii județului depinde, în mare măsură, de capacitatea de a folosi eficient fondurile financiare puse la dispoziție. Angrenarea societății civile în programare dă o plus valoare acestui proces și crește gradul de implicare a partenerilor în implementarea PDJ. Contribuind la elaborarea documentelor, se mizează pe asumarea prevederilor de către toți actorii implicați, crescând astfel șansele de a atinge obiectivele de dezvoltare identificate.

Planul de Dezvoltare a Județului Mureș 2014-2020 a fost realizat sub coordonarea Consiliului Județean Mureș, pe baza contribuțiilor instituțiilor reprezentate în *Grupul de lucru județean pentru elaborarea PDJ Mureș*. Această structură asigură un cadru transparent de colaborare instituțională și respectarea principiului european al parteneriatului. Grupul de lucru este alcătuit din 47 de instituții publice și private, implicând autorități ale administrației publice locale, instituții publice, universități, organizații ale societății civile, parteneri economici, în domenii ce acoperă toate domeniile vieții sociale. Grupul este coordonat de Consiliul Județean Mureș, care asigură și secretariatul acestuia.

Membrii Grupului sunt:

1. Instituția Prefectului - județul Mureș
2. Primăria municipiului Tîrgu-Mureș
3. Primăria municipiului Reghin
4. Primăria municipiului Sighișoara
5. Primăria orașului Sovata
6. Primăria orașului Sărmașu
7. Primăria orașului Miercurea Nirajului
8. Primăria municipiului Târnăveni
9. Primăria orașului Ungheni
10. Primăria Sîngeorgiu de Pădure
11. Primăria orașului Iernut
12. Primăria orașului Luduș
13. Inspectoratul Școlar Județean Mureș
14. Camera de Comerț Industrie și Agricultură
15. Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Mureș
16. Institutul Național de Statistică - Direcția Județeană de Statistică Mureș
17. Spitalul Clinic Județean Mureș
18. Direcția pentru Agricultură a Județului Mureș
19. Administrația Bazinală de Apă Mureș
20. Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
21. Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
22. Agenția pentru Protecția Mediului Mureș
23. Direcția Silvică Mureș
24. Agenția Județeană pentru Prestații Sociale Mureș
25. Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit Mureș
26. Centrul Județean pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică Mureș
27. Drumuri Naționale Mureș
28. Universitatea „Petru Maior” Tîrgu-Mureș

29. Direcția Generală a Finanțelor Publice Mureș
30. Spitalul Clinic Județean de Urgență Mureș
31. Universitatea de Medicină și Farmacie Mureș
32. Asociația „Divers”
33. Fundația Comunitară Mureș
34. Oficiul Teritorial pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperative Tîrgu-Mureș
35. Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii
36. Asociația „Hifa”
37. Fundația Centrul Zonal pentru Educația Adulților
38. Fundația Cultural Științifică „Gaudeamus”
39. Fundația „Rheum Care”
40. Asociația „Pro Biciclo Urbo”
41. Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii, Federația Patronatelor I.M.M- Regiunea Centru; Patronatul IMM Județean Mureș/Consiliul Local IMM Tîrgu-Mureș
42. Sindicatul Învățământului Preuniversitar Mureș
43. Centrul pentru Dezvoltare Socială „Cedes”
44. Business Foundation
45. Fundația „Alpha Transilvană”
46. Focus Eco Center
47. Uniunea Județeană a Sindicatelor Libere Mureș, Filiala C.N.S.L.R Frăția

Consultarea publică

Elaborarea PDJ în cadrul unui parteneriat reprezentativ a fost precedat de activități pregătitoare, care au început încă în cursul anului 2012, prin informarea Grupului de lucru despre noul context al programării strategice, modul de organizare a acestui proces la nivelul Regiunii „Centru” și implicit a județului, precum și noile orientări strategice la nivel european și național.

Fiecare etapă a elaborării documentelor care alcătuiesc PDJ a fost urmat de un proces de consultare a partenerilor. Astfel, specialiști din sfera de activitate proprie au pus la dispoziția Grupului de lucru date actualizate, cunoștințele de specialitate și viziunea proprie privind dezvoltarea județului Mureș în perioada 2014-2020. Propunerile de completare și modificare transmise de membrii Grupului au fost analizate și preluate, cu mențiunea că în unele cazuri, s-a optat pentru o sinteză a propunerilor, urmare întinderii limitate a unui asemenea document programatic.

Comunicarea publică

Procesul de informare și consultare publică privind programarea 2014-2020 a început în anul 2012, prin organizarea unor evenimente menite să aducă în prim plan măsurile care trebuie implementate în vederea atingerii obiectivelor propuse în contextul strategiei Europa 2020.

În luna martie 2012, Consiliul Județean Mureș a organizat o sesiune de informare a primăriilor și a instituțiilor publice despre provocările și prioritățile strategice din perioada 2014-2020. Periodic, pe parcurs, în funcție de progresele înregistrate la

nivel național, au fost transmise în teritoriu noi informații privind pregătirea portofoliului de proiecte. Aceste demersuri au fost întărite și de acțiunile organizate de ADR Centru în perioada mai - iunie 2013 în cele 6 județe din Regiune, cu ocazia întâlnirilor cu Grupurile de lucru județene și cu cele 7 grupuri tematice constituite la nivelul Regiunii. La Tîrgu-Mureș întâlnirile au avut loc în zilele 29-30 mai 2013.

Pentru informarea agricultorilor despre Politica Agricolă Comună s-a organizat Seminarul de Instruire și Informare a Fermierilor și Autorităților Locale privind Implementarea Proiectelor pe Fonduri Europene 2014/2020 - Dezvoltare rurală”, desfășurat la Reghin, la data de 13 iulie 2013.

În afară de aceste evenimente, Consiliul Județean Mureș a organizat și alte sesiuni de informare a beneficiarilor despre oportunitățile de finanțare, după cum urmează:

- 14 februarie 2014 - Proiectele de planificare teritorială - punctul de plecare al atragerii de Investiții Teritoriale Integrate în exercițiul financiar 2014-2020 al UE;
- 18 martie 2014 - Seminar de informare privind apelul de propuneri pentru POR 2007-2013, DMI 3.4
- 2 aprilie 2014 - Seminar de informare privind pregătirea pentru perioada de programare 2014-2020, organizat în colaborare cu ADR Centru.

Pentru a face vizibilă PDJ și pentru a asigura transparența implementării acestuia, capitolele documentului de programare au fost supuse dezbaterii publice prin afișare pe site-ul www.cjmures.ro, începând cu luna iulie 2013.

Pentru versiunea completă a Planului de Dezvoltare a Județului Mureș, în perioada 13 iunie - 13 iulie 2014 s-a desfășurat procedura de informare și consultare a publicului, prin afișare pe pagina de internet a Consiliului Județean Mureș, anunț în mass-media scrisă și audio-vizuală de limba română și maghiară și adrese de informare către grupurile țintă. PDJ se supune aprobării plenului Consiliului Județean Mureș.

Ce ne propunem?

Județul Mureș, valorificând poziția sa strategică, bogăția resurselor de care dispune și oportunitățile, își propune să devină până în anul 2020 un județ dinamic, orientat către progres, având capacitate de cercetare, în special în domeniul medical, tehnic, economic, turism și cultură, cu o economie sustenabilă, (bazată pe o agricultură intensivă, pe o industrie cu valoare adăugată ridicată și un sector de servicii atractiv), susținută de o infrastructură modernă și accesibilă tuturor mureșenilor, asigurând astfel locuitorilor săi premisele unui nivel de trai ridicat, un județ unde noul se construiește pe tradițiile multiculturale (**Viziunea strategică a județului Mureș - Capitolul IV - Strategia de dezvoltare a județului Mureș 2014-2020**).

Obiectiv general

Creșterea competitivității economiei și a atractivității județului Mureș, reducerea disparităților existente între mediul urban și rural, în scopul creării unui climat favorabil dezvoltării.

Obiective specifice de dezvoltare

În concordanță cu politicile, strategiile și programele de dezvoltare elaborate la nivel european, național și regional, au fost definite următoarele obiective specifice:

1. Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii de bază din mediul urban și rural, ca suport pentru dezvoltarea economică a județului;
2. Dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor, încurajarea transferului tehnologic și a cercetării aplicate în sectoare cu potențial de creștere pentru îmbunătățirea competitivității economiei și creare de noi locuri de muncă;
3. Întărirea caracterului de centru medical și de cercetare a județului Mureș;
4. Susținerea poliilor de dezvoltare urbani și rurali (așa cum au fost ele definite în PATJ a județului Mureș) în scopul asigurării unei dezvoltări policentrice a județului; Dezvoltarea zonelor rurale pentru reducerea decalajelor economice și sociale majore față de mediul urban;
5. Diversificarea economiei locale prin dezvoltarea sectorului turistic, cu prioritate turismul cultural, balnear, rural și montan, în spiritul tradiției multiculturale;
6. Valorificarea rațională a patrimoniului natural, a potențialului pentru producerea resurselor de energie regenerabile, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile;
7. Dezvoltarea eficientă a resurselor umane, ca suport pentru creșterea competitivității economice;
8. Dezvoltarea serviciilor sociale și sporirea accesului la servicii sociale durabile și de înaltă calitate a grupurilor defavorizate;
9. Dezvoltarea capacității administrative a autorităților publice locale.

Important:

Succesul implementării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș 2014-2020 depinde de implicarea autorităților administrației publice locale, a mediului academic, a sectorului privat și a organizațiilor neguvernamentale în efortul de atingere a obiectivelor stabilite, în funcție de sfera de competență a fiecăruia.

Succesul implementării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș 2014-2020 depinde și de toate sursele de finanțare potențiale - nu numai de fondurile UE, chiar dacă vor reprezenta o sursă cheie pentru județ.

CAPITOLUL II. PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL JUDEȚULUI

Cuprins

1. LOCALIZARE GEOGRAFICĂ

2. CADRUL NATURAL

2.1. Relieful

2.2. Clima

2.3. Flora și fauna

2.4. Arii protejate

2.5. Rețeaua hidrografică

2.6. Resursele subsolului și a solului, inclusiv vegetația forestieră

3. STRUCTURA SISTEMULUI DE AȘEZĂRI, CATEGORII DE MĂRIME DUPĂ NR. DE LOCUITORI, POLI DE CREȘTERE, POLI DE DEZVOLTARE

3.1. Tipologia funcțională a așezărilor

3.2. Disfuncționalități ale rețelei de localități

3.3. Forme de asociere și parteneriat între localități

4. STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

4.1. Evoluția populației și potențialul demografic

4.2. Evoluția principalilor indicatori demografici

4.3. Structura populației după nivelul instituției de învățământ absolvite

4.4. Participarea populației la activitatea economică

4.5. Piața forței de muncă

5. INFRASTRUCTURA

5.1. Infrastructura de transport

5.2. Infrastructura de alimentare cu apă și apă uzată

5.3. Alimentarea cu gaze naturale (uz casnic și industrial)

5.4. Energia termică

- 5.5.Energia electrică
- 5.6.Surse alternative de energie
- 5.7.Infrastructura de telecomunicații
- 5.8.Infrastructura sanitară
- 5.9.Intervenții în situații de urgență
- 5.10.Infrastructura socială
- 5.11.Județul Mureș în contextul social
- 5.12.Județul Mureș în contextul educațional și a ofertei profesionale
- 5.13.Capacități de cercetare
- 5.14.Protecția mediului
- 5.15.Fondul de locuințe
- 5.16.Infrastructura instituțiilor culturale
- 5.17.Voluntariatul și organizațiile neguvernamentale
- 5.18.Infrastructura de sport

6. ECONOMIA JUDEȚULUI

- 6.1. Date generale privind economia
- 6.2.Numărul și structura întreprinderilor
- 6.3.Exporturi
- 6.4.Industria
- 6.5.Rețele și instituții de sprijin pentru afaceri

7. TURISMUL

- 7.1. Infrastructura pentru turism
- 7.2.Principalele forme de turism în județul Mureș - oportunități
- 7.3.Evoluția principalilor indicatori ai activității turistice

8. AGRICULTURA ȘI DEZVOLTARE RURALĂ

- 8.1. Utilizarea terenurilor
- 8.2.Zootehnia
- 8.3.Populația activă în agricultură

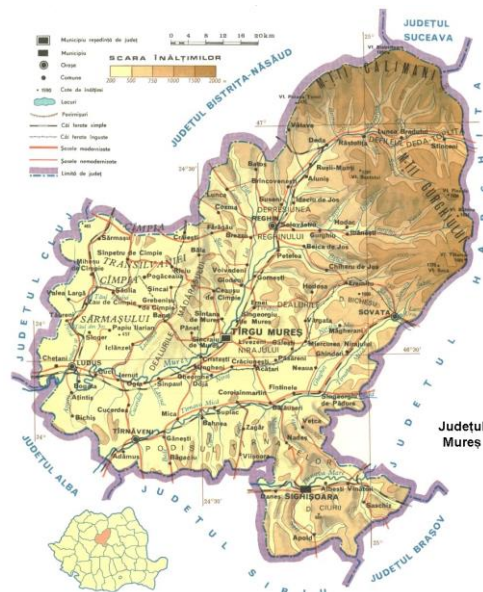

9. DEZVOLTAREA UNEI GUVERNĂRI LOCALE RESPONSABILE, TRANSPARENTE, COMPETENTE ȘI PARTICIPATIVE - Bilanțul proiectelor pentru care s-au accesat fonduri în perioada 2007-2013

- 9.1. Distribuția fondurilor pe domenii de intervenție
- 9.2. Proveniența surselor de finanțare
- 9.3. Ierarhizarea unităților administrativ-teritoriale
- 9.4. Distribuția fondurilor pe microregiuni
- 9.5. Capacitatea de absorbție a fondurilor nerambursabile a Consiliului Județean Mureș

1. LOCALIZARE GEOGRAFICĂ

Așezare: Județul Mureș este situat în zona centrală a României, în [Podișul Transilvaniei](#), în bazinul superior al râului Mureș și bazinele râurilor Târnava Mare și Târnava Mică. Face parte din Regiunea de dezvoltare „Centru” alături de alte 5 județe: Alba, Brașov, Covasna, Harghita și Sibiu, fiind situat în partea nordică a Regiunii. Județul se întinde între culmile muntoase ale [Călimanului](#) și [Gurghiului](#) până în [Podișul Târnavelor](#) și [Câmpia Transilvaniei](#), fiind străbătut de [râul Mureș](#) de la NE către SV pe o distanță de 187 km. Se situează la 337 km de capitala țării, București, și datorită poziționării centrale pe harta României, se înregistrează distanțe oarecum egale din zona ei centrală până la punctele de trecere a frontierelor.

Suprafața sa de 6714 kmp reprezintă 2,8 % din teritoriul țării, fiind al 13-lea județ din țară ca mărime și primul ca mărime în Regiunea de Dezvoltare „Centru” (19,7%).

Județul Mureș se învecinează cu șapte județe: la nord-est cu [județul Suceava](#), la est cu [județul Harghita](#), iar la sud-est cu [județul Brașov](#). În partea de sud-vest se întinde [județul Sibiu](#), iar hotarul cu [județul Alba](#) se află în zona de sud-vest a județului Mureș. În partea de vest, la confluența Arieșului cu Mureșul începe granița cu [județul Cluj](#), iar la nord se învecinează cu [județul Bistrița-Năsăud](#).

2. CADRUL NATURAL

2.1. Relieful județului Mureș cuprinde o depresiune intracarpatică ce coboară ușor în trepte, de pe piscurile vulcanice ale Munților Călimani și Munților Gurghiu, spre centrul Câmpiei Transilvaniei, străbătută fiind de Valea Mureșului și fragmentată de afluenții acesteia, județul Mureș are forme de relief variate. Cu excepția zonei montane din partea de nord-est a județului, relieful este colinar caracterizat de unități deluroase cu interfluvii domoale (500-600 m) și aparțin Podișului Transilvaniei, deosebindu-se: Câmpia Colinară a Transilvaniei cu altitudini de 400-500 m (la nord de Mureș), Podișul Târnavelor cu altitudini de 450-700 m (la sud de Mureș) și Subcarpații Transilvaniei în zona cutelor diapire cu altitudini 600-1000 m (în partea de est). Altitudinea minimă: 276 m (Câmpia Transilvaniei), iar altitudinea maximă: 2100 m (Vârful Pietrosu din M-ții Călimani).

2.2. Clima județului Mureș este temperat-continentală cu nuanțe climatice în funcție de particularitățile reliefului: climat umed și răcoros în zona montană și climat blând, mai cald și uscat în zona de podiș și câmpie.

2.3. Flora și fauna

Flora și fauna caracteristice podișului Transilvaniei, sunt ocrotite în numeroase rezervații: Pădurea seculară de stejari de pe terenurile mlăștinoase de la Mociar, Bujorul Românesc din Valea Botei Mari de la Zau de Câmpie, Poiana de narcise de lângă Gurghiu și Parcul dendrologic din Gurghiu, Laleaua pestriță din pajiștile de pe Valea Gurghiului.

Fauna cuprinde printre altele ursul brun, ursul carpatin, mistrețul, iepurele, fazanul iar în apele curgătoare și lacustre, păstrăvul și crapul.

Pe teritoriul județului **vegetația** este variată, fiind dispusă pe etaje, în funcție de treptele de relief și influențele climatice.

Pădurile și terenurile cu vegetație forestieră însumează 208,4 mii ha (31,0 % din suprafața totală a județului)². Principalele surse forestiere sunt concentrate în jumătatea estică a județului, în zona muntoasă, zona dealurilor premontane și în partea estică mai înaltă a Podișului Transilvaniei. În zona muntoasă ponderea în cadrul speciilor silvice o dețin bradul și fagul.

Dispuse în etaje, vegetația județului Mureș se prezintă astfel:

- vegetația *etajului alpin*, ocupat de pajiști cu ierburi și tufărișuri pitice;
- vegetația *etajului montan*, formată din rășinoase amestecate cu fag, anin alb și negru;
- vegetația *etajului de deal și podiș*, foarte eterogenă (gorun amestecat cu fag, cer, carpen, tei, frasin). Vegetația interzonală este reprezentată de păduri de luncă, iar covorul vegetal spontan este util atât pentru hrana animalelor, cât și ca plante medicinale și melifere.
- vegetația *etajului de stepă antropogenă*, în partea vestică a Câmpiei Transilvaniei (silvostepă, pajiști) și
- vegetația *intrazonală* (reprezentată prin păduri de luncă, stuf, papură, fânețe de luncă).

² Sursa: <http://www.mures.insse.ro>

Fauna cuprinde biotipuri etajate ca și vegetația :

- *etajul montan* (format din biotopul pădurilor de munte, biotopul apelor curgătoare de munte și biotopul culmilor alpine și subalpine), este reprezentat prin ursul brun, cerbul carpatin, râsul, căprioara, cocoșul de mestecăn, etc. în timp ce biotopul apelor curgătoare e reprezentat prin păstrăv, lipan, lostriță;

- *etajul faunei de deal și podiș* în biotopurile pădurilor și al domeniului forestier stepizat (reprezentat prin căprioara, iepurele, veverița, fazanul, lupul), biotopul apelor curgătoare și lacustre (prin crap, clean, somn, rac, iar dintre păsările care trăiesc în preajma lacurilor - rațele sălbatice).

2.4. Arii protejate

În județul Mureș au rămas rezervațiile promovate anii anteriori³. Suprafața cumulată a ariilor naturale de interes național este de 27 532 ha, reprezentând mai puțin de 5 % din suprafața județului. Majoritatea au fost incluse în siturile Natura 2000 desemnate între anii 2007 și 2011. Totalul suprafețelor sit Natura 2000 în județul Mureș este de 251642 ha, ceea ce reprezintă 37,2% din suprafața județului⁴. Managementul acestor arii naturale protejate sunt incluse în cadrul managementul siturilor și au/ vor avea administratori sau custozi.

Tabel privind ariile protejate naturale de interes național - Rezervații naturale

Nr. crt.	Județul Mureș	Suprafața (ha)	Administrator / Custode
1.	Rezervația de bujor Zau de Câmpie	3,10	Consiliul local Zau de Câmpie
2.	Pădurea Mociar	48	Direcția silvică Mureș
3.	Pădurea Săbed Inclus în situl ROSCI0079 Fânațele de pe Dealul Corhan - Săbed	59	Direcția silvică Mureș
4.	Rezervația cu lalea pestriță Vălenii de Mureș	3	-
5.	Lacul Fărăgău Inclus în situl ROSCI0100 Lacurile Fărăgău - Glodeni (SCI)	35	A.P.M. Mureș în parteneriat cu ONG Nycticorax
6.	Rezervația de stejar pufos Sighișoara Inclus în ROSCI0227 Sighișoara - Târnava Mare	11,90	Progresul silvic filiala Sibiu
7.	Molidul de rezonanță din pădurea Lăpușna Inclus în situl ROSCI0019 Călimani - Gurghiu	77.80	Administrația PNDMS în coord. O.S.Gheorgheni
8.	Arboretul cu <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Inclus în situl ROSPA0028 Dealurile Târnavelor - Valea Nirajului	5.80	Admin. Microregiunea Valea Nirajelor, Târnavelor, ONG Milvus
9.	Stejarii seculari de la Breite Inclus în ROSCI0227 Sighișoara - Târnava	70	Progresul silvic filiala Sibiu

³ Informații furnizate de Agenția pentru Protecția Mediului Mureș

⁴ Reactualizare PATJ Mureș, Partea I, vol. II- Mediul. Zone protejate. Pag. 61, aprobată prin Hotărârea nr. 74/2012 a Consiliului Județean Mureș.

	Mare		
10.	Lacul Ursu și arboretele de pe sărături	79	Consiliul local Sovata
11.	Poiana cu narcise Gurghiu	3	
12.	Rezervația Defileul Deda - Toplița Inclus în siturile ROSCI0019 Călimani - Gurghiu și ROSPA0030 Defileul Mureșului Superior	7733	Administrația PNDMS în coord. O.S. Gheorgheni
13.	Rezervația Seaca HG 2151/2005 Inclus în siturile ROSCI0019 Călimani - Gurghiu ROSPA0033 Depresiunea și Munții Giurgeului	813.	Administrația PNDMS în coord. O.S. Gheorgheni
14.	Scaunul Domnului HG 2151/2005 Inclus în situl ROSCI0019 Călimani - Gurghiu	50	Administrația PNDMS în coord. O.S. Gheorgheni
TOTAL REZERVAȚII NATURALE		8 991	
15	Parcul Național Munții Călimani 24024 ha în județele MS, SV, HR Inclus în situl ROSCI0019 Călimani - Gurghiu	10 890 în Mureș,	Administrația PNC /RNP
16	Parcul Natural Defileul Mureșului Superior HG 1143/2007, inclus în siturile ROSCI0019 Călimani - Gurghiu ROSPA0030 Defileul Mureșului Superior	9 136	Administrația PNDMS în coord. O.S. Gheorgheni

2.5. Rețeaua hidrografică

Teritoriul județului Mureș are o rețea de ape curgătoare, de lacuri, eleșteie și bazine de retenție artificiale deosebit de bogată, dar un volum de ape subterane, freatice și de adâncime mai redus. La acestea se adaugă micile bazine de apă sărată artificiale din stațiunile climaterice de interes local.

Rețeaua hidrografică a județului aparține în totalitate râului Mureș, principalul colector de apă în întreg bazinul Transilvaniei, care străbate teritoriul județului pe o lungime de 187 km, de la Ciobotani, unde pătrunde în județ și până în aval de Chețani unde îl părăsește.

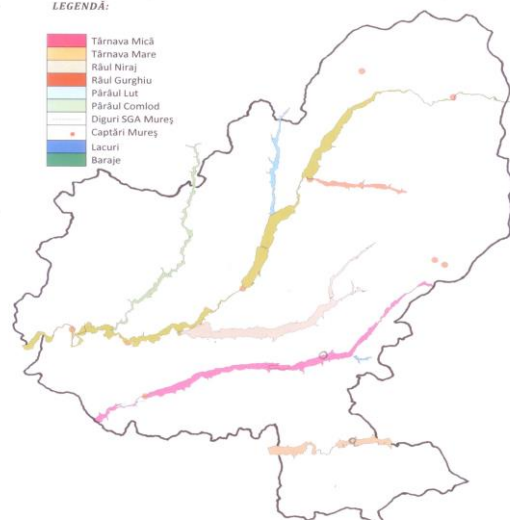
Principalii afluenți ai râului Mureș sunt: râul Târnava Mică, al doilea ca lungime în județ (115 km), râul Târnava Mare (43 km), râul Niraj (78 km), râul Gurghiu (55 km), Pârâul de Câmpie și Lechința (Comlod) și râul Arieș, care se varsă în Mureș în aval de Luduș.

Apele râului Mureș se îmbogățesc, iar debitul și calitatea crește prin aportul numeroaselor pâraie cu ape cristaline de

LEGENDĂ:

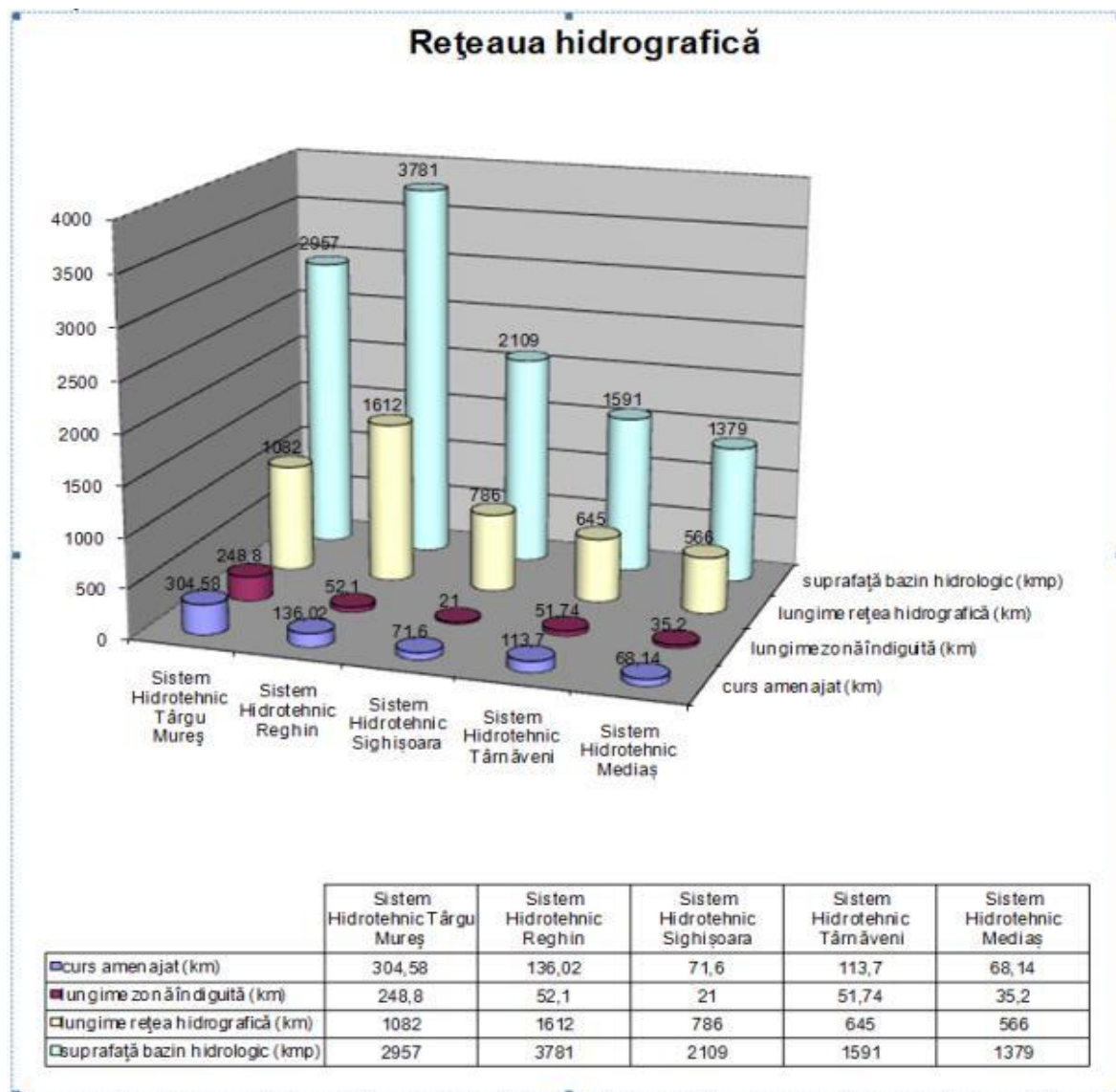
- Târnava Mică
- Târnava Mare
- Râul Niraj
- Râul Gurghiu
- Pârâul Lut
- Pârâul Comlod
- Diguri SGA Mureș
- Captări Mureș
- Lacuri
- Baraje

munte, afluenți pe care îi primește în defileu (Ilva Mare, Răstolița, Bistra - de pe versanții Călimanului, pe dreapta cursului său, iar din munții Gurghiului, pe stânga, Gudea, Sălardul, Iodul și Sebeșul).

Județul Mureș figurează printre județele țării cu o rețea hidrografică densă (0,35km/mp), iar cu toate acestea datorită variației mari a scurgerii în timpul anului, face să avem zone sărace în apă, în zona de Câmpie a Transilvaniei în special în partea de nord-vest a județului.

Sursa datelor: <http://www.rowater.ro/damures/sgamures/default.aspx>

În ceea ce privește calitatea apelor de suprafață în bazinul hidrografic Mureș, 46 % din total lungime râu supravegheat aparține categoriei de calitate I; 44,9 % categoriei de calitate II și 9,1 % reprezintă apa care depășește limitele categoriei de calitate III.

Resursele de apă de suprafață ale județului sunt: 1.200 milioane mc. din care: 950 milioane mc. pe cursul râului Mureș, 200 milioane mc. pe Târnava Mică și 50 milioane mc. pe Târnava Mare.

Resursele subterane de apă în județul Mureș sunt de 4,828 mc/s (2,212 mc/s freatică și 2,616 mc/s la adâncime⁵). Apele subterane din zona subcarpatică și de podiș au debite mici și mineralizare ridicată, fiind în general nepotabile. În luncile și terasele râurilor apar ape freatică mai bogate, dar și acestea sunt mineralizate și dure. Ele constituie principala sursă de alimentare cu apă potabilă a localităților din județul Mureș.

Resursa de apă de suprafață în județul Mureș este de 1179,9 milioane mc/an.

Prevenirea, protecția și diminuarea efectelor inundațiilor în județul Mureș

Administrația Bazinală Mureș are în derulare un proiect denumit “Plan pentru prevenirea, protecția și diminuarea efectelor inundațiilor în bazinul hidrografic Mureș” pentru cursurile de apă Mureș, Târnavă Mare, Gurghiu și Cașva, finanțat din Fondul de Coeziune prin Programul Operațional Sectorial “Mediu”. Pe aceste cursuri de apă se vor realiza până în 2013 hărțile de hazard, care vor arăta cu precizie ridicată extinderea zonei inundate și, în anumite situații, vor putea să ofere informații referitoare la viteza apei, nivelul apei la viituri, corespunzătoare unor debite cu diferite probabilități de depășire (0,1%; 1%; 5%; 10%). Proiectul permite fundamentarea acțiunilor de prevenire și protecție împotriva inundațiilor având la bază principiile cuprinse în Strategia Națională de management al riscului la inundații și a Directivei 2007/60/CE.⁶

Zone deficitare în resurse de apă

În secțiunea 4 Tîrgu-Mureș - Postul hidrometric Glodeni - aval priză Azomureș - pe râul Mureș, avem un deficit potențial. Folosințe consumatoare de apă importante în secțiune sunt S.C. Azomureș S.A. și S.C. Aquaserv S.A. Tîrgu-Mureș. Pentru eliminarea deficitului și suplimentarea debitului râului Mureș se preconizează a se realiza evacuări în momentul în care se va da în folosință acumulatorul Răstolița.

În secțiunea 6 Iernut - Priza CET Iernut - aval evacuare CET Iernut, există un deficit potențial, ce poate fi eliminat numai dacă CET Iernut va funcționa în regim închis. În cazul regimului de funcționare deschis apare acest deficit pe un sector mic, până la evacuarea apelor de răcire.

Seceta

Trebuie menționat că deși în a doua jumătate a anului 2011 s-a instalat fenomenul de secetă, ceea ce a dus la un regim hidrologic deficitar, la nici o stație hidrometrică nu s-au atins debitele de atenție/avertizare. În anul 2011 nu au fost cazuri în care la o folosință de apă să fie necesară aplicarea Planului de restricții din lipsă de apă în râuri, deși debitele râurilor în ultimele 3 luni ale anului s-au situat și sub 50% din media lunară.

Probleme apărute din cauza secetei în județul Mureș - raportate în luna noiembrie 2011:

- Localități cu nivel scăzut al apei în fântâni: Băla, Bogata, Cuci, Ernei, Fărăgău, Glodeni, Grebenișu de Câmpie, Iclânzul, Livezeni, Papiu Ilarian, Pănet, Pogăceaua, Sânger, Șăulia, Șincai, Tăureni, Vărgata, Cozma, Breaza, Beica de Jos, Habic.

⁵ Sursa datelor: Administrația Bazinală de Apă Mureș

⁶ Sursa datelor: Administrația Bazinală de Apă Mureș

<http://www.rowater.ro/damures/sgamures/default.aspx>

- Localitățile cu fântâni secate: Atid - din 416 fântâni existente 245 au secăt, Neaua - 83 de fântâni secate, Zagăr - din 398 de gospodării 239 au fântânile secate, Adămuș - 11 fântâni secate, Cornești - 7 fântâni secate, Crăiești - 6 fântâni secate, Dâmbău - 4 fântâni secate.
- Localități cu fântâni secate/alimentare cu apă a populației prin grija primărie: Șoard, Mureni, Archita, Hetiur, Stejăreni.
- Cursuri de apă secate: Zavarag și V. Firtuș

În bazin sunt amplasate 4 acumulări -- 1 acumulare permanentă și 3 acumulări nepermanente - cu un volum total de 86,5 milioane mc., din care 71,5 milioane mc. sunt volume pentru atenuarea viiturilor și 15 milioane mc pentru suplimentarea debitelor pe râul Târnava Mică în perioadele deficitare, necesare în secțiunea Târnăveni, atât pentru apă potabilă, cât și pentru apă industrială. Există 6 baraje de priză și prize de apă⁷.

Repartizarea în teritoriu a acumulărilor și a barajelor din județul Mureș se prezintă astfel:

Sistem Hidrotehnic	Acumulare/baraje
Tg. Mureș	- Baraj de priză 1 Tg. Mureș - MHC 0,9 MW - Baraj de priză 2 Tg. Mureș - Priza Luduș și Stația de pompare - Baraj de priză Cipău - Acumulare nepermanentă Valea
Reghin	- Baraj de priză Gurghiu
Sighișoara	- Acumulare nepermanentă Vânători - Baraj și priza de apă Albești
Târnăveni	- Acumulare permanentă Bezid - MHC 0,9 MW - Acumulare nepermanentă Bălăușeri

În județ se află în construcție acumularea Răstolița, cu un volum de 40 milioane mc., care va asigura suplimentarea debitelor pe râul Mureș, în perioadele deficitare.

Lacurile, iazurile și bazinele de retenție completează hidrografia județului.

Pentru Câmpia Transilvaniei sunt specifice iazurile și lacurile de geneză mixtă-naturală și antropică. Pe râuri s-au creat o serie de iazuri de interes piscicol (de exemplu de-a lungul râului Pârâul de Munte, iazul artificial Zau de Câmpie - 133 ha, Șaulia - 48 ha, Tăureni - 53 ha).

Lacul Fărăgău (38 ha) cu apă dulce, prezintă importanță științifică pentru flora și fauna sa, iar lacurile antropogene de la Ideciu de Jos, Jabenița și Sângeorgiu de Mureș, cu apă sărată, prezintă interes balneoclimateric local.

În cadrul complexului lacustru de la Sovata, Lacul Ursu este cel mai mare și mai important lac sărat din Transilvania. Are o suprafață de 5 ha și o adâncime de 18 m, prezentând fenomenul de heliotermie, adică, paralel cu creșterea concentrației sărurilor de la suprafață spre adâncime, până la un anumit nivel (3-3,5 m), se produce o stratificare termică, diferențiată după straturile de apă.

⁷ Sursa datelor: Administrația Bazinală de Apă Mureș <http://www.rowater.ro/damures/sgamures/default.aspx>

Lacul Negru, având o suprafață de 0,38 ha și o adâncime de 6,82 m este important pentru depozitele de nămol.

2.6. Resursele subsolului și a solului, inclusiv vegetația forestieră

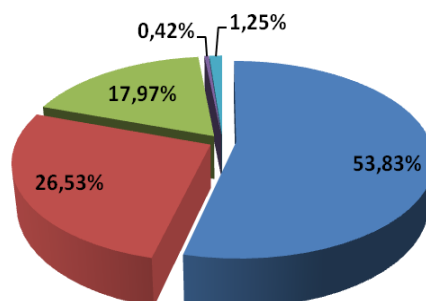
Situat în interiorul arcului carpatic, județul Mureș este favorizat de un relief armonios, dispunând de bogate și variate **resurse naturale**. Existența unor resurse naturale de suprafață și a unor bogății naturale ale solului - zăcăminte de gaz metan (peste 60% din producția națională este extrasă de pe teritoriul județului Mureș), sare, roci de construcție (argile, nisipuri, pietrișuri, roci vulcanice), izvoare minerale clorosodice și lemn - contribuie la potențialul economic al acestei zone.

Suprafața fondului forestier este de **209.860 ha (31 decembrie 2010)**, reprezentând 31% din suprafața județului Mureș; cele mai extinse sunt pădurile de foioase (62,91 %), în timp ce pădurile de rășinoase ocupă 37% din suprafața acesteia. Pădurile sunt una din cele mai importante resurse naturale, având o valoare deosebită pentru mediu și economie.

Suprafața agricolă (2012) a județului Mureș este de 411.240 ha, din care teren arabil 221.239 ha (53,83%), pășuni 109.052 ha (26,53%), fânețe 73.866 ha (17,97%), vii și pepiniere viticole + hameiști 1.742 ha (0,42 %), livezi și pepiniere pomicele + arbuști fructiferi 5.157 ha (1,25%). Față de anii anteriori, toate categoriile de teren agricol au înregistrat o creștere ușoară, cu excepția pășunilor.

Categorii de teren agricol în anul 2012

- teren arabil
- pășuni
- fânețe
- vii, pepiniere viticole și hameiști
- livezi și pepiniere pomicele + arbuști fructiferi

Resurse naturale ale subsolului

Varietatea formelor de relief din județul Mureș a determinat o diversitate a bogățiilor subsolului.

Zăcămintele de gaz metan

Cea mai importantă resursă a subsolului o constituie zăcămintele de gaz metan, descoperite la Sărmășel în 1907, pentru prima oară în Europa, în urma unui foraj de exploatare a unor presupuse săruri de potasiu. Pe teritoriul județului Mureș, sunt exploatare 37 de structuri gazeiforme. În zona centrală a județului, se încadrează domurile de joasă altitudine (600 - 2000 m) cum sunt structurile Tîrgu-Mureș, Corunca, Ernei, Dumbrăvioara, Păingeni, Măgherani, Trei-Sate, Ghinești, Filitelnic, Laslău și altele. În zona situată la nord-vest de Mureș, se găsesc domuri de altitudine mai mare (până la 100 m), unde sunt grupate structurile Crăiești, Sânmartin, Sărmășel, Zau de Câmpie, Șăulia, Grebenișu de Câmpie, Dobra, Luduș etc.

În 2004, un procent de 39,48% din totalul producției naționale de gaz metan este extras pe teritoriul județului Mureș, față de 62,5% din 2002. Pe lângă această scădere evidentă, trebuie menționat faptul că și la nivel național producția de gaze naturale este în scădere, atât la nivelul județului cât și la nivel național, lucru datorat scăderii resurselor de gaze naturale, ceea ce va duce, implicit, la creșterea importurilor.

Zăcămintele nemetalifere

Între resursele subsolului, ca importanță, după gazul metan, sunt rocile nemetalifere utile de diferite categorii (vulcanice, sedimentare, detritice, etc.), prezente în rezerve, practic inepuizabile.

Zona eruptivă montană este dominată de andezit (cariere industriale în defileul Mureșului la Stânceni și lângă Sovata la Ilieși) și de piroclastite andezitice.

În zona deluroasă din Subcarpații interni, Podișul Târnavelor și Câmpia Transilvaniei predomină depozitele sedimentare de nisipuri, marne, argile care pot fi utilizate în fabricarea unor materiale de construcții, iar unele varietăți cuarțoase (în zona Sovata) la fabricarea sticlei. Nisipurile conțin uneori intercalații de gresii, care, bine cimentate, constituie o excelentă piatră de construcție de lungă durabilitate.

Marnele, existente de asemenea în rezerve apreciabile, nu sunt valorificate suficient, deși unele varietăți ar putea fi folosite la fabricarea cimentului.

Argilele (inclusiv luturile de coastă și de terasă), la fel de larg răspândite, sunt utilizate la fabricarea materialelor de construcții ceramice (cărămizi, țigle etc.), atât în unități ale industriei locale, cât și în cărămidăriile rurale.

O răspândire mai limitată, dar totuși în rezerve considerabile, o au depozitele mobile de bolovăniș, pietriș și balast, extrase în numeroase puncte și folosite ca materiale de construcție brute sau prelucrate industrial, astfel de rezerve potențiale de agregate minerale întâlnindu-se pe cursul râurilor din județul Mureș.

Zăcămintele de sare

Sarea comună, sarea gemă sau sarea de bucătărie reprezintă una din bogățiile de seamă ale podișului transilvan. Masivul de sare de la Praid este cel mai bine descoperit de eroziunea văii Corond și afluenții săi; apele de șiroire au săpat șanțulețe și creste ascuțite (custri). Reprezintă unul dintre masivele de diapire cel mai puternic deformat.

Structura saliferă *Corund-Praid-Sovata (Săcădat)* este situată în zona de contact a bazinului Transilvaniei cu lanțul muntos neoeruptiv al Carpaților orientali, Călimani-Gurghiu-Harghita, la îmbinarea podișului Târnavelor cu aliniamentul orogenic Gurghiu-Harghita. Acest zăcământ de sare este una din cele mai mari "cute diapire" din Europa.

În general, sarea din bazinul Transilvaniei, spre deosebire de sarea pericarpatică și alte zăcăminte de pe glob, se caracterizează printr-un conținut foarte mic în sulfat de Ca.

Substanțele minerale terapeutice

Cuprind întreaga gamă de substanțe minerale utilizate în cura balneară, direct sau prin realizarea unor concentrații, precum apele îmbuteliate în scop alimentar sau curativ.

Județul Mureș dispune de o diversitate de astfel de substanțe constând în ape minerale, ape de zăcământ, lacuri sărate, nămoluri sapropelice, gaze mofetice, dispuse în două zone:

Zona Depresiunii Transilvaniei

Ansamblul de hidrostructuri cu zăcăminte de ape minerale este caracterizat de prezența stratului de sare, a hidrocarburilor și a bioxidului de carbon.

În această categorie genetică se încadrează apele sărate de la Sovata, Gurghiu, Jabenita, Ideciu de Jos, Brâncovenești și Uila.

Renumele european al stațiunii balneoclimaterice Sovata se datorează coexistenței unei cantități considerabile de ape sărate cu diferite grade de concentrație, cu un nămol sulfuros de culoare neagră, bogat în elemente chimice și în substanțe organice, precum și fenomenului de heliotermie a apei din lacul Ursu.

Pe valea Gurghiului, la Băile Ideciu, se întâlnesc izvoare minerale clorosodice. Apa minerală este utilizată în exclusivitate pentru cura externă sub formă de băi calde, fiind indicată în afecțiuni ale sistemului nervos periferic.

Pe dreapta râului Mureș, la Brâncovenești, apar izvoare sărate generate de prezența masivului de sare, iar în sudul satului Uila se întâlnesc ape clorosodice bromurate.

O altă categorie de ape minerale sărate sunt cele de zăcământ, din formațiunile gazeifere, cum ar fi cele de la Sângeorgiu de Mureș (la 5 km de Târgu-Mureș). Apele clorosodice, calcice, magneziene și iodurate, se folosesc în instalații balneare, la tratamentul diferitelor maladii (reumatism cronic, nevrite, afecțiuni ginecologice, limfatism etc.). Prezența nămolului amplifică potențialul terapeutic al stațiunii.

Zona aureolei mofetice a eruptivului Călimani-Harghita

Zăcământul Stânceni, situat pe valea pârâului Mermezu, afluent de dreapta al Mureșului, este pus în exploatare pentru îmbutelierea apei minerale. Zăcământul se caracterizează prin ape minerale biocarbonatate, calcice, magneziene și carbogazoase.

Oportunități și obstacole în dezvoltare determinate de cadrul natural

Obstacole:

- calitatea necorespunzătoare și cantitatea insuficientă a resurselor subterane de apă pot cauza inconveniente populației în asigurarea unor condiții normale de viață atât în utilizarea apei în scopuri menajere cât și pentru agricultură ori zootehnie
- fondul forestier în continuă exploatare poate cauza reducerea cantității de material lemnos brut ce poate fi furnizat din zonă pentru industria de prelucrare a lemnului
- zăcămintele de gaz în continuă scădere

Oportunități:

- utilizarea surselor de energie regenerabilă disponibile - conversia energiei solare în energie termică, deși influențate de condiții meteorologice și geografice, prin captare corectă și utilizând tehnologia potrivită, poate

- reprezenta pe tot parcursul anului o sursă alternativă, nepoluantă de energie;
- Varietatea și bogăția resurselor naturale și ale ariilor naturale protejate reprezintă un potențial ridicat de valorificare economică.

3. STRUCTURA SISTEMULUI DE AȘEZĂRI, CATEGORII DE MĂRIME DUPĂ NR. DE LOCUITORI, POLI DE CREȘTERE, POLI DE DEZVOLTARE

3.1. Tipologia funcțională a așezărilor ⁸

Județul Mureș este organizat din punct de vedere administrativ-teritorial în 4 municipii: Tîrgu-Mureș, Sighișoara, Reghin, Târnăveni, 7 orașe: Luduș, Sovata, Iernut, Miercurea Nirajului, Sărmașu, Sângeorgiu de Pădure și Ungheni, respectiv 91 comune și 464 sate.

3.1.1. Clasificare după criteriul administrativ

În România ierarhizarea oficială a așezărilor s-a realizat în anul 2001, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 351/2001, respectiv Planul de Amenajare a Teritoriului Național, secțiunea a IV-a, Rețeaua de localități. Ierarhizarea localităților urbane și rurale se realizează pe ranguri- de la 0 la rangul 5, ținând cont preponderent de criteriul administrativ, prin aceasta înțelegându-se fie funcția de reședință de județ, fie rangul de municipiu, oraș sau comună. În județul Mureș așezările, după criteriul rangului, se prezintă astfel:

Ierarhizarea așezărilor după rang	Denumire localitate
Rangul 2 - municipiu reședință de județ (populație între 50.000-200.000 locuitori și alte criterii)	Tîrgu-Mureș
Rangul 2 - Municipii de importanță interjudețeană, județeană, sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități	Tîrgu-Mureș, Reghin, Sighișoara Târnăveni
Rang 3 - Orașe	Luduș, Sovata, Iernut, Ungheni, Sărmașu, Miercurea Nirajului, Sângeorgiu de Pădure
Rang 4- Sate reședință de comună	91 de sate reședință de comună
Rang 5- Sate componente ale comunelor și sate aparținând municipiilor și orașelor	416 sate componente

3.1.2. Clasificarea după criteriul demografic

Un alt criteriu de clasificare a așezărilor umane este cel al **dimensiunii demografice**. După acest criteriu, cea mai cunoscută ierarhie în literatura de specialitate de acest gen (V. Cucu, 1970) grupează localitățile din județul Mureș astfel:

Gruparea așezărilor după dimensiunea	Criteriul - numărul locuitorilor	Denumirea localității	Număr locuitori conform Recensământului
--------------------------------------	----------------------------------	-----------------------	---

⁸ Subcapitol realizat prin utilizarea informațiilor din Reactualizarea PATJ, județul Mureș, Partea I, vol. II

demografică			din 2011 (rezultate definitive) ⁹
Orașe mari	Peste 100.000 locuitori	Tîrgu-Mureș	134.290
Orașe mijlocii, cu subdiviziunea mijlocii- mici	Între 20.000 - 100.000 locuitori, cu subdiviziunea sub 50.000 locuitori	Reghin	33.281
		Sighișoara	28.102
		Târnăveni	22.075
		Luduș	15.328
Orașe mici	Peste 15.000 locuitori	Sovata	10.385
		Iernut	8.705
		Ungheni	6.945
		Sârmașu	6.942
		Miercurea Nirajului	5.554
		Sângeorgiu de Pădure	5166
		Sate foarte mari	Cu peste 4000 locuitori
Sate mari	Între 1500-4000 locuitori	9,8%	
Sate mijlocii	Între 500-1500 locuitori	26,5%	
Sate mici	Între 100 și 500 locuitori	45,7%	
Sate foarte mici	Sub 100 locuitori	17%	

3.1.3. Clasificarea localităților urbane după viziuni strategice de dezvoltare teritorială

CSDTR (Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială) - România 2030 este documentul care fundamentează și orientează strategia de dezvoltare teritorială a României și oferă viziunea a ceea ce va fi România peste 20 de ani. Stabilește liniile directe de dezvoltare teritorială a României la scară regională, interregională și națională, corelând conceptele de coeziune și competitivitate la nivelul teritoriului. Scopul elaborării CSDTR 2007-2030 este de a pune în evidență, din perspectivă teritorială integrată, modalitățile de valorificare a potențialului național în vederea recuperării decalajelor de dezvoltare și a stimulării dezvoltării echilibrate a României¹⁰.

La nivelul județului Mureș ierarhia polilor urbani de importanță regională sau locală este prezentat în tabelul de mai jos:

Denumirea municipiului	Număr locuitori conform Recensământul ui din 2011 (rezultate definitive)	În acord cu cercetările ESPON ¹¹	În acord cu Legea 351/2001, CSDTR 2030	În acord cu HG nr. 998/2008 ¹²
Tîrgu-Mureș	134.290	Pol de importanță regională (între 50.000-200.000)	Pol supraregional OPUS (Orizont potențial Urban Strategic), cu potențial	Pol de dezvoltare urbană

⁹ Comunicat de presă din data de 5 iulie 2013 al INS-DJSM,

http://www.mures.insse.ro/phpfiles/Mures_RPL_2011_Comicat_date_definitive.pdf

¹⁰ http://www.mdrl.ro/_documente/publicatii/2008/Brosura%20Conc_strat_dezv_teritoriala.pdf

¹¹ Programul ESPON - Rețeaua europeană de observare a dezvoltării și coeziunii teritoriale. România, prin Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, participă alături de toate statele membre ale Uniunii Europene la implementarea Programului ESPON 2013. Este un program finanțat prin Fondul European de Dezvoltare Regională, scopul Programului fiind de a sprijini formularea politicii care vizează coeziunea și dezvoltarea armonioasă a teritoriului european prin furnizarea de informații, statistici, analize și scenarii comparabile privind dinamica teritoriului și evidențierea capitalului teritoriului și potențialului de dezvoltare a regiunilor și teritoriilor de dimensiuni mai mari. (www.esponromania.ro, <http://www.mdrt.ro/dezvoltare-regionala/programe-de-cooperare-teritoriale-europeana/-3072>)

¹² HG nr. 998 din 27 august 2008 pentru desemnarea polilor de creștere și a polilor de dezvoltare urbană în care se realizează cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională

		locuitori)	de arii funcțional urbane	
Reghin	33.281	Pol de importanță locală (între 20.000-50.000 locuitori)	Pol subregionali (între 30.000-50.000 locuitori)	-
Sighișoara	28.102		Pol locali (între 20.000-30.000 locuitori)	-
Târnăveni	22.075			

Municipiul Tîrgu-Mureș, reședința administrativă a județului Mureș, a fost desemnat pol de dezvoltare urbană prin Hotărârea Guvernului nr. 998/2008, pentru a se realiza cu prioritate investiții din axa prioritară 1 "Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor - poli urbani de creștere" a Programului operațional regional 2007 - 2013. Municipiul Tîrgu-Mureș reprezintă un pol de dezvoltare urbană de importanță regională din punct de vedere economic, social și cultural, precum și un centru administrativ de importanță periurbană, județeană și regională. Astfel, municipiul Tîrgu-Mureș, ca pol de dezvoltare urbană, are rolul de liant între polii de creștere (municipiile Brașov, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Iași, Ploiești și Timișoara) și celelalte orașe mici și mijlocii ale sistemului urban, pentru a atenua și preveni tendințele de dezzechilibrare a dezvoltării în cadrul Regiunii Centru.

Municipiul Tîrgu-Mureș are potențialul de a deveni capitală a viitoarei regiuni de dezvoltare, din următoarele motive:

1. Accesibilitate

Municipiul Tîrgu-Mureș este accesibil pe trei din cele patru mari cai de comunicație: rutieră, feroviară și aeriană. Amplasarea Tîrgu Mureș-ului reprezintă o locație strategică, privită din aproape orice punct de vedere. Aflat la confluența unor artere majore de trafic (Autostrada Transilvania, drumuri naționale), dispunând de un aeroport internațional și de legături feroviare bune cu Europa, municipiul Tîrgu-Mureș întrunește caracteristicile obligatorii privind accesibilitatea unei capitale regionale.

2. Influență în domeniul medical extinsă în afara granițelor județului

Spitalele și clinicile din Tîrgu Mureș primesc pacienți din toată țara. E de notat faptul cu aproximativ 30% din pacienții Spitalului Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș sunt din diverse județe ale țării.

Noul Centru al SMURD, un "brand" 100% tîrgumureșean, dotat cu cea mai modernă aparatură medicală, dar și cu ambulanțe pregătite să facă față celor mai dificile condiții de intervenție în prespital, la care se adaugă celebrul deja elicopter Allouette III, care mărește considerabil raza de acțiune a serviciului.

3. Universități de prestigiu național și internațional

Universitatea de Medicină și Farmacie, unitate de tradiție aparținând elitei învățământului medical superior românesc, pregătește anual, prin intermediul a

aproape 400 de cadre didactice, un număr de peste 3.600 de studenți, în toate specializările medicale, inclusiv medicină militară și medicină legală.

Ar fi, apoi, Universitatea "Petru Maior", un alt nume de tradiție în peisajul universitar ardelean, cu mii de absolvenți, de-a lungul anilor, în domeniile tehnice, economice și umaniste. Triada universităților devenite adevărate embleme ale orașului se încheie cu Universitatea de Arte (fostă Universitatea de Artă Teatrală), care a fost, vreme de patruzeci de ani, singura alternativă, în afară de București, pentru cei care ar fi dorit să devină actori.

Alături de ele, alte două universități, "Dimitrie Cantemir" și "Sapientia", întregesc tabloul instituțiilor târgumureșene de învățământ superior, atât în zona științelor exacte, cât și a celor umaniste, cu un important segment rezervat învățământului superior în limba maghiară.

4. Atracție turistică dincolo de granițele județului

Din punct de vedere agremental, Tîrgu-Mureșul poate fi considerat, de asemenea, un punct de referință. Astfel, pe lângă zecile de parcuri amenajate și întreținute de Primăria Tîrgu-Mureș, pe lângă Piscina municipală "Mircea Birău" și Patinoarul artificial, orașul prezintă două puncte de atracție binecunoscute și apreciate deja în toată zona Ardealului și nu numai: Complexul de agrement "Weekend" și zona Platoul Cornești. Primul dintre ele și-a câștigat de-a lungul anilor pe deplin meritatul nume de "Mamaia Ardealului". Cu numeroase bazine de cele mai diverse adâncimi, cu facilități diversificate, cu prețuri modice de acces, având în incintă terenuri de mini-fotbal, baschet, volei și tenis de câmp, dar și restaurante, terase și baruri, complexul primește zilnic, în sezonul de vară, un număr cuprins între patru și șase mii de vizitatori, tot mai mulți veniți din alte județe.

5. Municipiul Tîrgu Mureș - spațiu multicultural

Din punct de vedere cultural, Tîrgu-Mureșul se detașează, de asemenea, ca un veritabil centru de greutate regional. Cu un număr impresionant de clădiri monumente istorice, în cvasitotalitatea lor funcționale și astăzi (Palatul Culturii, Palatul Administrativ, Tribunalul Mureș, Cetatea Medievală, Primăria Tîrgu-Mureș, Catedrala Ortodoxă Mare, Catedrala Ortodoxă Mică, Sinagoga Status Quo Ante, Palatul Tholdalagi), cu un Teatru Național puternic și respectat, cu revistele "Vatra" și „Látó”, apreciate la nivel național, cu numeroase muzee deținătoare ale unor exponate ori colecții de prestigiu (Muzeul de Etnografie și Artă Populară, Muzeul de științele Naturii, Muzeul de Istorie, Muzeul de Artă), cu o Filarmonică de Stat al cărei bun renume a trecut demult granițele țării, Tîrgu-Mureșul este, fără îndoială, cheia de boltă culturală a centrului Transilvaniei, un veritabil punct nodal de interferență și coabitare fertilă a culturii române cu cea maghiară.

6. Municipiul Tîrgu Mureş gândeşte inteligent

Aceasta înseamnă că și- a conturat o strategie și își adaptează politicile de dezvoltare la un set de principii care s-au conturat la nivel global și pe care unele dintre cele mai dezvoltate orașe din lume încep să le aplice în vederea dezvoltării lor durabile. Prin aplicarea acestor principii se urmărește crearea unui cadru mai prietenos și mai atractiv pentru oameni, fie că e vorba de actualii locuitori ai orașului, de turiști, de oameni de afaceri sau de un aport exterior al forței de muncă, fie că e vorba de generațiile viitoare care vor locui în oraș. Un alt aspect care se urmărește prin aplicarea acestor principii este creșterea autonomiei orașului față de resursele epuizabile sau nesigure cum ar fi energia din surse clasice sau dependența în asigurarea hranei de surse îndepărtate și puțin sănătoase. Întoarcerea sau îndreptarea atenției comunității spre resurse locale sau inepuizabile este un pas necesar în contextul nu foarte optimist al aprofundării crizei mondiale. Aici e necesar să accentuăm faptul că Tîrgu Mureș-ul vede în integrarea teritorială un aspect deosebit de important în realizarea acestui deziderat al autonomizării față de resurse aflate la distanță și utilizarea resurselor locale, fapt care ar aduce beneficii atât teritoriului integrat cât și orașului.

7. Municipiul Tîrgu Mureş - Oraş Ştiinţific pentru Cercetare şi Informatică Medicală

În perioada 2009-2011, a fost trasată strategia generală “DigitalMureş” (www.digitalmures.com), respectiv s-au făcut primii pași pentru dezvoltarea la Tîrgu-Mureş a unui district de afaceri, denumit “Oraşul Ştiinţific pentru Cercetare și Informatică Medicală”. În acest moment, Primăria Tîrgu-Mureş se află în stadiul de finalizare a documentației strategice și de promovare a acesteia, urmând să dea undă verde studiului de fezabilitate al proiectului, care este și cel mai important document cerut de investitori (IBM), și să depună aplicații pentru proiectele finanțate cu fonduri europene nerambursabile (în special pentru finanțarea centrului de supercomputing care, alături de colaborarea cu IBM, reprezintă un semnal puternic și un instrument inestimabil de promovare a proiectului la nivel internațional).

Dezvoltarea unui Oraş Ştiinţific pentru Cercetare și Informatică Medicală presupune realizarea a două componente: un parc tehnologic și un cartier rezidențial. Parcul tehnologic va fi un cartier business axat pe cercetare și informatică medicală, format din clădiri de birouri și facilități comune pentru corporațiile în domeniu. Alături de acesta va fi construit un cartier rezidențial la cele mai înalte standarde de calitate și confort, care să simplifice viața celor ce lucrează în Parcul tehnologic. Cele două elemente vor forma un oraş în adevăratul sens al cuvântului, care va genera mii de locuri de muncă și câștiguri pentru întreaga comunitate. Proiectul țintește să aducă contribuții majore comunității medicale mondiale și beneficii materiale pentru companiile care vor lua parte la proiect.

Municipiul Sighișoara

Beneficiind de o avantajoasă poziție geografică în partea centrală a României, situat în culoarul Târnavei Mari, fiind punct de intersecție a principalelor drumuri, precum și un important nod de cale ferată, municipiul Sighișoara s-a afirmat de-a lungul secolelor ca un important centru comercial, meșteșugăresc, administrativ și cultural. Este un pol de importanță locală¹³.

Centru istoric, cu clădiri seculare, considerat a fi cea mai frumoasă cetate locuită din Europa, inclusă pe lista monumentelor UNESCO, Sighișoara este și astăzi un veritabil oraș-muzeu, oferind vizitatorului modern șansa de a realiza o întoarcere în timp în atmosfera medievală de acum câteva sute de ani. Denumită „Bijuteria medievală a României”, Sighișoara își întărește poziția printre destinațiile turistice favorite pe plan intern și internațional.

Municipiul Reghin

Reghinul, ridicat la rang de municipiu în anul 1994, este un pol de importanță locală și pol subregional, cunoscut în țară și străinătate sub numele de „Orașul viilor” sau mai recent „Noua Cremona”, denumire legată tot de construcția de viori, având ca emblemă a orașului vioara. Firme specializate în construcția instrumentelor muzicale, alături de firme specializate în prelucrarea lemnului, metalurgie, încălțăminte, industria alimentară și de construcții determină profilul industrial al municipiului. Este considerat printre primele localități în țară în ceea ce privește numărul societăților comerciale privatizate raportate la numărul de locuitori.

Municipiul Târnăveni

Deși atestată documentar încă din anul 1278, localitatea a cunoscut o dezvoltare de tip urban abia la începutul secolului XX, favorizată de începerea forărilor pentru gaz metan, rentabilă materie primă pentru industrie.

Economia municipiului s-a axat în trecut pe industria chimică, alături de care s-a dezvoltat producția de geamuri și materiale de construcții, producția de mobilier, articole ceramice de uz gospodăresc și ornamental, industria textilă și alimentară. Lacurile formate de-a lungul pârâului Sărat în partea sud-estică a localității conțin nămol cu proprietăți terapeutice atestate, constituind o resursă naturală ce trebuie pusă în valoare.

3.1.4. Clasificarea localităților după activitățile economice

În raport cu repartizarea locurilor de muncă în cele trei sectoare economice, primar, secundar și terțiar, se constată că majoritatea **așezărilor rurale** din județul Mureș au o funcție predominant *agricolă*, în vreme ce **așezările urbane** au *funcții complexe*.

¹³ Cercetare ESPON - Rețeaua europeană de observare a dezvoltării și coeziunii teritoriale . ESPON este un program de cercetare care furnizează date, concepte și metode care pot fi utilizate în dezvoltarea unor politici teritoriale eficiente axate pe specificul local (www.esponromania.ro)

A. Clasificarea așezărilor rurale după activitățile economice

Numărul de salariați sau de persoane angajate (cu carte de muncă) în agricultură reprezintă o pondere foarte redusă, de cele mai multe ori, din populația care este cu adevărat implicată în acest domeniu. Astfel, în majoritatea cazurilor, în mediul rural, oamenii lucrează pământul sau cresc animale fără ca situația lor economică să fie oficializată în vreun fel, și prin urmare multe persoane ocupate în agricultură nu apar în statistici.

Din acest motiv, cifrele pe care se bazează această analiză, conform Recensământului din anul 2002, trebuie considerate doar ca simple repere, fiind corecte din punct de vedere al ordinului de mărime și al ierarhizării localităților, dar nu neapărat și ca cifre absolute. Și din acest motiv, am considerat că localitățile cu funcții predominant agricole se pot împărți în două categorii: cele unde ponderea populației ocupate în sectorul primar depășește 50%, și unde funcția agricolă este foarte importantă, și cele care au o pondere a populației ocupate în sectorul primar între 30 și 50%, unde funcția agricolă este cea mai importantă, dar acestea i se adaugă și alte funcții, secundare.

I. **Comune cu funcții predominant agricole** (unde ponderea populației ocupate în sectorul primar depășește 50%) sunt situate în:

- **Câmpia Transilvaniei** (Sânpetru de Câmpie 73,3%, Lunca 71,6%, Crăiești 70,95%, apoi, cu ponderi sub 70%, Miheșu de Câmpie, Sânger, Papiu Ilarian, Band, Șăulia, Pogăceaua, Valea Largă, Cozma, Tăureni, Șincai). Aceste comune fac parte din principala regiune agricolă a județului Mureș.
- **Subcarpații Transilvăneni**, la contactul cu Carpații Orientali: Hodoșa 76,3%, Măgherani, Chiheru de Jos, Hodac, Vătava. În aceste situații ponderea mai ridicată a populației ocupate în sectorul primar poate fi explicată prin dezvoltarea sectorului de creștere a animalelor, a pomiculturii, silviculturii, vânătorii și pescuitului.
- **Podișul Târnavelor**: Saschiz, sigura comună care depășește cu puțin pragul de 50% (51,5%)

II. **Comune cu ponderi ale populației ocupate în sectorul agricol între 30 și 50%**: numărul acestora reprezintă 25,7% din totalul de UAT, acestea având o localizare diversă, fiind reprezentate practic în toate unitățile geografice din județ:

- **Câmpia Transilvaniei**: Râciu, Băla, Fărăgău, Grebenișu de Câmpie, Iclânzul, Zau de Câmpie;
- **Subcarpații Transilvăneni și la contactul cu Carpații Orientali**: Gurghiu, Ibănești, Ghindari, Batoș;
- **de-a lungul Culoarului Mureșului**: Chețani, Brâncovenești, Voivodeni;
- **Podișul Târnavelor**: Apold, Vețca, Vișoara, Bichiș, Ațintiș, Cucerdea, Bahnea;
- **de-a lungul văii Nirajului**: Păsăreni, Gheorghe Doja, Crăciunești.

III. **Comune cu funcții mixte, agrar-industriale**

Despre majoritatea celorlalte așezări rurale se poate afirma că au funcții mixte, agrar-industriale. Ponderea destul de ridicată a populației ocupate în alte

sectoare de activitate se poate explica, cel puțin în cazul anumitor comune, prin proximitatea unei așezări urbane, care atrage populația activă din mediul rural.

- **Comune cu funcții mixte din proximitatea unei așezări urbane, situate în:**
  - **vecinătatea municipiului Tîrgu-Mureș:** Sântana de Mureș, Sângeorgiu de Mureș, Cristești, Acățari, Ernei, Sâncraiu de Mureș, Sânpaul, Livezeni;
  - **apropierea municipiului Sighișoara:** Albești, Vânători, Daneș;
  - **aria de atracție a municipiului Reghin:** Solovăstru, Petelea, Ideciu de Jos, Suseni;
  - **apropierea municipiului Târnăveni:** Adămuș, Cristești, Gănești, Mica

În cazul acestor comune fenomenul navetismului este încă foarte important, o parte a locuitorilor continuă să facă naveta spre oraș.

Totuși, în ultimii ani interdependența dintre localitățile urbane și zona periurbană capătă o nouă direcție atât datorită cauzelor economice cât și a celor sociale. Creșterea costului vieții în orașe și lipsa locurilor de muncă au determinat un număr important de persoane să se mute din mediul urban în cel rural. Construirea cartierelor de locuit cu case de tip familial în localități rurale, apropiate centrelor urbane, au determinat multe familii tinere să se stabilească în aceste zone și să contribuie la creșterea numărului de locuitori din mediul rural. Această linie a fost urmată și de către agenți economici, care și-au stabilit activitățile comerciale/industriale în zonele periurbane, care dispun de o bună infrastructură de utilități, ceea ce determină deplasarea forței de muncă dinspre oraș spre unele zone periurbane.

Astfel, așezările rurale care au cunoscut o dezvoltare a infrastructurii în ultimii ani, localizate în apropierea municipiului Tîrgu-Mureș au devenit atractive atât pentru populație cât și pentru investitori. În condițiile în care municipiile și orașele înregistrează scăderi semnificative de populație (influența combinată al nivelului diferențiat al sporului natural negativ, al fluxurilor migratorii interne și a intensității migrației externe), localitățile rurale apropiate din zona metropolitană Tîrgu-Mureș își mențin numărul de locuitori sau reușesc să aibă creșteri ale numărului populației. Exemple în acest sens sunt: Livezeni - 3266¹⁴ locuitori față de 2593¹⁵, Sîntana de Mureș - 5723 locuitori, Sângeorgiu de Mureș - 9304 locuitori, Ernei- 5835 locuitori, Gheorghe Doja - 2982 locuitori, Corunca - 2785 locuitori, Sîncraiu de Mureș - 7489 locuitori.

- **Comune cu funcții mixte localizate în aria montană, ca urmare a dezvoltării industriei de prelucrare a lemnului și a celei extractive au caracter agrar-industrial; pastoral-forestier-industrial, localizate în:**
  - **Defileul Mureșului:** Deda, Stânceni, Lunca Bradului, Răstolița, Rușii-Munți, Aluniș
  - **Râul Nirajului:** Eremitu
  - **Aval pe Culoarul Mureșului:** Ogra, Cuci,
  - **Podișul Târnavelor:** Zagăr, Nadeș, Suplac.

B. Clasificarea așezărilor urbane după activitățile economice

¹⁴ Rezultate definitive ale Recensământului populației și locuințelor 2011 în județul Mureș

¹⁵ Date disponibile la data de 1 ianuarie 2010. Sursa: Direcția Județeană de Statistică Mureș

Municipiile și orașele au funcții complexe, fie industriale, fie de servicii, fie ambele, dar toate dețin funcții neagricole semnificative.

Municipiul Tîrgu-Mureș se detașează net prin funcțiile sale diverse, complexe, ca centru administrativ, cultural, universitar, industrial, de servicii (financiar, comercial, etc.), al întregului județ.

Dintre celelalte centre urbane, se evidențiază **municipiul Sighișoara** care, alături de funcția industrială, deține și o funcție importantă de servicii, drept consecință a funcției sale turistice.

Și în cazul celorlalte centre urbane mai vechi, în special **Reghin și Luduș**, alături de funcția industrială, se remarcă existența unui tot mai dezvoltat sector terțiar.

O situație mai aparte se înregistrează în cazul **orașului Sovata** care, având și statutul de stațiune turistică de interes național, este în mod primordial un oraș cu funcții terțiare, iar funcția industrială joacă un rol secundar.

În fine, orașele mai noi au funcții mixte, preponderent industriale în cazul celor situate pe Culoarul Mureșului (**Iernut, Ungheni**), și în cazul orașului **Sângeorgiu de Pădure**, și preponderent de servicii în cazul orașelor **Sărmașu și Miercurea Nirajului**. În special în cazul orașului Sărmașu, dar și a celorlalte, funcția agricolă rămâne una importantă, iar sectorul terțiar este unul important pentru orice localitate urbană. Este însă cert că, deocamdată, aceste orașe sunt încă în prima fază de dezvoltare urbană și își vor dezvolta cu timpul funcțiile specific urbane.

3.2. Disfuncționalități ale rețelei de localități

La nivelul județului Mureș există o rețea de localități cu o structură și repartitie relativ echilibrată în teritoriu.

Prin promovarea a 4 comune la **statutul urban** - Sărmașu, Ungheni, Miercurea Nirajului și Sângeorgiu de Pădure - s-a depășit la nivelul județului Mureș densitatea medie de orașe/1000 km² la nivel național, și au dispărut aproape toate regiunile despre care se putea afirma că sunt lipsite de oraș. Cu toate acestea, există încă areale insuficient deservite și situate la o distanță destul de mare de vreun centru urban, precum partea de est a Câmpiei Transilvaniei, spre limita cu județul Bistrița-Năsăud, valea Gurghiului și Defileul Mureșului, respectiv partea de nord și nord-est a județului Mureș.

Gradul de urbanizare a municipiilor și orașelor diferă; Tîrgu-Mureș, Sighișoara, Târnăveni, și Reghin corespund necesităților impuse de indicatorii prevăzuți de lege și prin funcțiile complexe pe care le îndeplinesc privind serviciile de bază, piață de muncă, funcții culturale și de agrement, etc., reprezintă centre de polarizare pentru zonele rurale adiacente. În orașul Sovata - stațiune balneoclimaterică recunoscută pe plan național - a avut loc în ultimii ani o dezvoltare importantă în privința echipării tehnico-edilitare, însă nici această localitate nu îndeplinește în totalitate condițiile corespunzătoare rangului ierarhic de oraș (ex: lipsa judecătoriei și parchetului). Municipiul Târnăveni, orașul Luduș și Iernut au cunoscut o urbanizare în perioada dezvoltării unor ramuri industriale, localități care în prezent se află în declin datorită caracterului monoindustrial și a restructurării economice.

Orașele Sărmașu, Ungheni, Miercurea Nirajului și Sângeorgiu de Mureș - care pot fi considerate entități urbane noi - au un grad de urbanizare redus, cu o pondere ridicată a localităților componente (sate aparținătoare) în totalul populației acestora: 48,3% la Sărmașu; 45,6% în Ungheni; 34,6% la Miercurea Nirajului. O valoare mai mică se înregistrează la Sângeorgiu de Pădure, cu 13,5%. Din punct de vedere urbanistic, aceste valori reprezintă o amenințare la adresa termenului de

„urban”, fiind de presupus că importanța satelor aparținătoare în cadrul unui oraș obișnuit este una redusă.

Pentru ca aceste localități să devină centre urbane în adevăratul sens al cuvântului, îndeplinind parametrii specifici mediului urban, este necesară susținerea financiară cu precădere a acestor orașe, ca prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, facilitarea ocupării forței de muncă și diversificarea serviciilor, acestea să își amplifice rolul pe care îl dețin în județ.

Pe de altă parte, și sprijinirea orașelor mari, care sunt centre de polarizare pentru orașele și comunele învecinate, nuclee ale economiei inteligente, trebuie avute în vedere, aceasta fiind una din prioritățile politicii de dezvoltare urbană durabilă în perioada 2014-2020.

Principala problemă a rețelei de localități din județul Mureș este însă **numărul foarte mare de sate mici**, cu o populație sub 500 de locuitori, care înregistrează în general o dinamică negativă destul de accentuată, în cazul unora fiind pusă sub semnul întrebării viabilitatea așezării pe termen mediu și lung. Potrivit Recensământului din 2002 (rezultatele preliminare ale Recensământului populației din 2011 încă nu sunt disponibile pe sate în privința numărului de locuitori), peste 300 de sate se înscriu în această categorie, din care 85 înregistrau o populație inferioară cifrei de 100. Majoritatea acestor sate se situează în Câmpia Transilvaniei, Podișul Târnavelor, valea Gurghiului, dar și pe valea Mureșului; ele nu au avut niciodată o populație numeroasă și, datorită izolării lor și a populației reduse, nu au beneficiat de dotările minime unei așezări rurale (școală, biserică).

Este evident că trebuie acționat cu prioritate asupra acestor așezări, principale direcții fiind următoarele: revitalizarea acestor așezări, acolo unde este posibil, printr-o politică prioritară de investiții care să determine apariția în scurt timp a unor standarde de viață suficiente pentru ca populația să revină în sate (repararea drumurilor, asigurarea unei minime infrastructuri tehnico-edilitare, construcția sau restaurarea unor clădiri de interes public - magazin, grădiniță, școală, bufet, etc.; respectiv acolo unde nu mai este posibil, sau investițiile sunt nerentabile și ineficiente, fără rezultate previzibile pe termen mediu, trebuie oficializată comasarea acestor așezări cu cele mai apropiate așezări viabile, în cadrul aceleiași unități administrativ-teritoriale, astfel încât limitele de comune să rămână identice. O astfel de măsură nu trebuie să determine dispariția fizică a acestor așezări, care pot avea un statut asemănător celui pe care l-au avut și anterior 1954, ca simple cătune sau „cartiere” ale satelor mai mari din apropiere.

3.3. Forme de asociere și parteneriat între localități

În anii anteriori Consiliul Județean Mureș a pus accent pe conștientizarea reprezentanților autorităților administrației publice locale și ai societății civile asupra necesității concentrării resurselor materiale și umane pe acțiuni de natură să pună în evidență valorile locale și să creeze avantaje competitive pentru microregiunea respectivă. Acest proces a avut ca rezultat înființarea unui număr mare de rețele parteneriale, constituite în forma asociațiilor de dezvoltare intercomunitare sau microregionale.

La nivelul județului Mureș există următoarele asociații intercomunitare/ microregionale¹⁶ :

¹⁶ Sursa: Consiliul Județean Mureș, http://www.cjmures.ro/asoc_intercomunit.htm

1. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Aqua Invest Mureș"**, având următorii membrii: Consiliul Județean Mureș, Reghin, Sighișoara, Tîrgu-Mureș, Târnăveni, Cristuru Secuiesc - județul Harghita, Iernut, Luduș, Miercurea Nirajului, Sărmașu, Sângeorgiu de Pădure, Ungheni, Acățari, Adămuș, Albești, Aluniș, Band, Brâncovenești, Ceuașu de Câmpie, Crăciunești, Cristești, Corunca, Daneș, Deda, Ernei, Gănești, Gheorghe Doja, Gornești, Ibănești, Livezeni, Mădăraș, Pănet, Pogăceaua, Porumbeni - județul Harghita, Rîciu, Rușii Munți, Sângeorgiu de Mureș, Sânpaul, Sânpetru de Câmpie, Șincai, Zau de Câmpie.

2. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Ecolect" Mureș**: la această asociație au aderat toate cele 102 unități administrativ - teritoriale de pe raza județului Mureș și Consiliul Județean Mureș

3. **Asociația microregiunea Valea Nirajului - Nyárámente**: Miercurea Nirajului, Hodoșa, Acățari, Vărgata, Măgherani, Gălești, Păsăreni, Crăciunești, Gheorghe Doja, Livezeni, Eremitu, Consiliul Județean Mureș.

4. **Asociația "Zona metropolitană Tîrgu-Mureș"**: Tîrgu-Mureș, Ungheni, Acățari, Ceuașu de Câmpie, Corunca, Crăciunești, Cristești, Ernei, Gheorghe Doja, Livezeni, Pănet, Sîncraiu de Mureș, Sângeorgiu de Mureș, Sânpaul, Consiliul Județean Mureș.

5. **Asociația "Târnavă Mică - Bălăușeri - Sovata"**: Sovata, Ghindari, Sângeorgiu de Pădure, Fântânele, Neaua, Vețca, Bălăușeri, Sărățeni, Consiliul Județean Mureș.

6. **Asociația "Satul Mureșan"**: Fărăgău, Voivodeni, Băla, Glodeni

7. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Câmpia Transilvană"**: Râciu, Ceuașu de Câmpie, Sânpetru de Câmpie, Șincai, Pogăceaua, Șăulia.

8. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Târnavă Mare"**: Sasciz, Vânători, Albești, Apold, Daneș, Viișoara, Zagăr, Consiliul Județean Mureș.

9. **Asociația intercomunitară de utilitate publică "Mureș- Călimani"**: Aluniș, Vătava, Răstolița, Suseni.

10. **Asociația intercomunitară Iernuțeană**: Iernut, Cucerdea, Ogra, Sînpaul, Iclânzul, Band, Consiliul Județean Mureș.

11. **Asociația de dezvoltare intercomunitară Bogata - Sânger - Papiu Ilarian**: Bogata, Sânger, Papiu Ilarian.

12. **Asociația de dezvoltare intercomunitară Bahnea - Mica - Gănești**: Bahnea, Mica, Gănești.

13. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Ecorural"**: Acățari, Păsăreni.

14. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Via Montana"**: Măgherani, Bereni, Eremitu.

15. **Asociația de dezvoltare intercomunitară "Valea Nirajului de Jos"**: Gheorghe Doja, Crăciunești.

- 16. Asociația Consiliilor Locale din Valea Nirajului:** Pășăreni, Eremitu, Hodoșa, Vărgata, Miercurea Nirajului, Măgherani, Acățari, Crăciunești, Gheorghe Doja.
- 17. Asociația de dezvoltare intercomunitară "Protransilvania":** Crăiești, județul Mureș, Urmeniș, județul Bistrița-Năsăud.
- 18. Asociația de dezvoltare intercomunitară Bălăușeri - Fântânele:** Bălăușeri, Fântânele.
- 19. Asociația de dezvoltare intercomunitară "Aquapura" Niraj:** Gălești
- 20. Asociația de dezvoltare intercomunitară "Dealurile Târnavei":** Bălăușeri, județul Mureș, Hoghilag, județul Sibiu
- 21. Asociația de dezvoltare intercomunitară Band - Șincai:** Band, Șincai.
- 22. Asociația de dezvoltare intercomunitară Suplac-Coroisânmartin:** Suplac , Coroisânmartin.
- 23. Asociația de dezvoltare intercomunitară Band-Ogra:** Ogra, Band.
- 24. Asociația de dezvoltare intercomunitară "Apă de izvor":** Bereni, Măgherani.
- 25. Asociația de dezvoltare intercomunitară "Drumul Sării":** Bereni, Ghindari.
- 26. Asociația de dezvoltare intercomunitară Zau-Valea Largă:** Zau de Câmpie, Valea Largă
- 27. Asociația intercomunitară a Văii Mureșului - de utilitate publică:** Suseni, Rușii-Munți, Răstolița, Deda, Vătava, Stînceni, Lunca Bradului, Petelea, Brâncovenești, Aluniș, Breaza, Batoș, Idecu.
- 28. Asociația "Microregiunea Valea Mureșului - zona Reghin":** Aluniș, Brîncovenești, Idecu de Jos, Suseni, Batoș.
- 29. Asociația mureșană de dezvoltare intercomunitară Ernei - Gornești:** Ernei, Gornești.
- 30. Asociația Orizont:** Chețani, Ațintiș, Cuci, Bichiș.
- 31. Asociația Maris-Sud:** Luduș, Ațintiș, Bogata, Bichiș, Chețani.
- 32. Asociația Mureșul 2005:** Luduș, Ațintiș, Bichiș, Chețani, Cuci, Bogata, Sânger, Tăureni, Zau de Câmpie, Valea Largă, Miheșul de Câmpie, Săulia, Grebenișu de Câmpie, Consiliul Județean Mureș.
- 33. Asociația microregională "Tîrnava Mică Inferioară":** Adămuș, Băgaciu, Coroisânmartin, Gănești, Mica, Suplac, Fundația Târnavă Mică, Asociația Proprietarilor de Pădure, Adămuș, SC Good Vin SRL, SC Poliglot SRL, Consiliul Județean Mureș.

34. Asociația de dezvoltare intercomunitară "Centrul Transilvaniei": Județele Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Sibiu, Mureș, având calitatea de persoane juridice române de drept public, prin autoritățile deliberative proprii Consiliul Județean.

Grupuri de acțiune locală

În unele zone rurale s-a creat un climat de dialog social real. Fiind mobilizat sectorul public și privat prin implicarea actorilor locali, s-a elaborat o viziune comună pentru dezvoltarea propriilor zone și s-au înființat grupuri de acțiune locale (abordare LEADER), după cum urmează:

- Grupul de acțiune locală Dealurile Târnavelor
- Grupul de acțiune locală Zona de Câmpie
- Grupul de acțiune locală Valea Nirajului
- Grupul de acțiune locală Târnavă Mică -Bălăușeri - Sărățeni
- Asociația Leader "Parteneriat Mureșean"

4. STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ A POPULAȚIEI

4.1. Evoluția populației și potențialul demografic

Conform rezultatelor definitive ale Recensământului Populației și al Locuințelor din 2011 la nivelul județului Mureș¹⁷, datele centralizate se prezintă astfel:

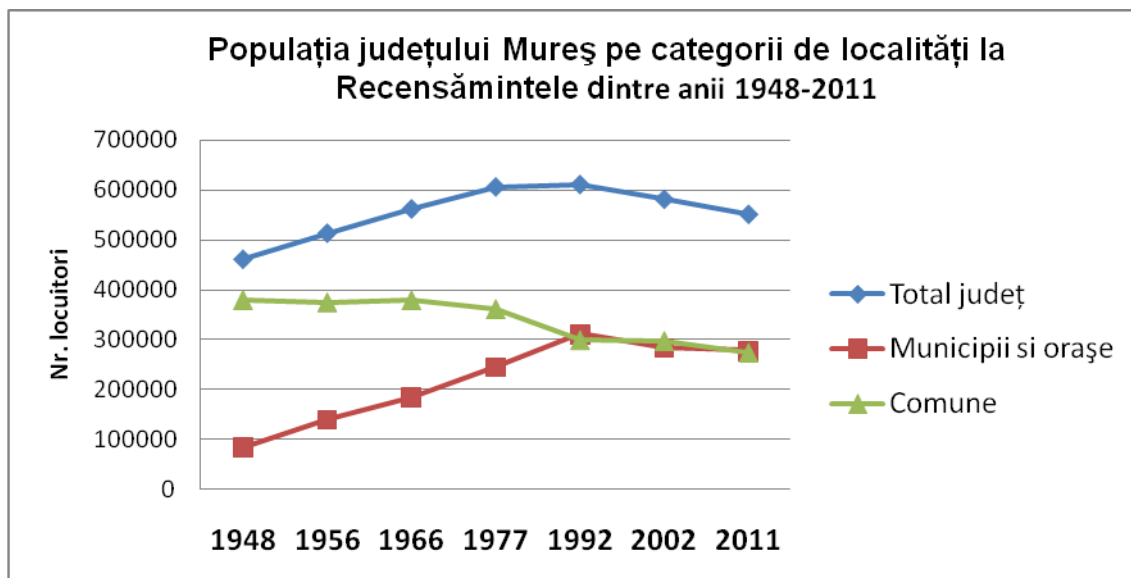
Populația stabilă a județului Mureș la data de 20 octombrie 2011 era de **550.846** persoane. Populația feminină este majoritară: ea reprezintă 51,2 % din populația stabilă (281.905 persoane). Față de situația existentă la recensământul anterior, populația stabilă a scăzut cu 30.005 persoane (-5,2 %). Această scădere este mai accentuată în rândul persoanelor de sex masculin, care s-a redus cu 15.365 persoane (-5,4%), în timp ce numărul persoanelor de sex feminin a fost cu 14.640 (-4,9%) mai mic.

	Populația județului Mureș pe categorii de localități la Recensămintele din:						
	1948	1956	1966	1977	1992	2002	2011
Total județ	461403	513261	561598	605345	610053	580851	550846
Municipii si orașe	82511	139019	183178	244720	310995	283759	276773
Comune	378892	374242	378420	360625	299058	297092	274073

¹⁷ Comunicat de presă din data de 5 iulie 2013 al INS-DJSM.

http://www.mures.insse.ro/phpfiles/Mures_RPL_2011_Comicat_date_definitive.pdf

Distribuția populației pe medii de rezidență

În municipii și orașe locuiesc 50,2 % din totalul populației stabile. Față de situația de la penultimul recensământ, ponderea populației stabile din mediul urban a crescut cu 1,3 puncte procentuale în detrimentul mediului rural.

Populația urbană

Potrivit rezultatelor Recensământului Populației și al Locuințelor din 2011, rata de urbanizare la nivelul județului Mureș este de 50,2 %. Rețeaua localităților urbane cuprinde 4 municipii și 7 orașe. Dintre acestea, un municipiu are o populație mai mare de 100 000 locuitori, trei localități au între 20000 și 50000 locuitori, două localități sunt între 10000 și 20000 locuitori, iar cinci orașe au sub 10000 locuitori.

Populația localităților urbane din județul Mureș -persoane-

	1 iulie 2010	Date definitive recensământ 2011
Total	301013	276773
Municipiul Tîrgu-Mureș	143939	134290
Municipiul Reghin	36471	33281
Municipiul Sighișoara	32106	28102
Municipiul Târnăveni	25551	22075
Luduș	17549	15328
Sovata	9578	10385
Iernut	9616	8705
Ungheni	6951	6945
Sărmașu	7469	6942
Miercurea Nirajului	6212	5554
Sângeorgiu de Pădure	5571	5166

Sursa: Institutul Național de Statistică

Populația rurală

În comune trăiesc 274095 persoane, reprezentând 49,8% din totalul populației stabile.

Comunele cu cel mai mare număr de populație stabilă sunt:

Comunele cu cel mai mare număr de populație stabilă		Comunele cu cel mai mic număr de persoane	
Denumire	Nr. persoane	Denumire	Nr. persoane
Sângeorgiu de Mureș	9304	Cozma	562
Sâncraiu de Mureș	7489		
Band	6446	Băla	756
Gurghiu	6091		
Pănet	6033	Bichiș	805
Ceuașu de Câmpie	5964		
Ernei	5835	Vețca	892
Cristești	5824		
Sântana de Mureș	5723	Crăiești	924
Gornești	5577		
Albești	5345	Papiu Ilarian	963
Adămuș	5147		
Hodac	5104	Tăureni	989

Structura etnică a populației

Potrivit liberei declarații a persoanelor recenzate în anul 2011, structura populației stabile după etnie în județul Mureș se prezintă astfel:

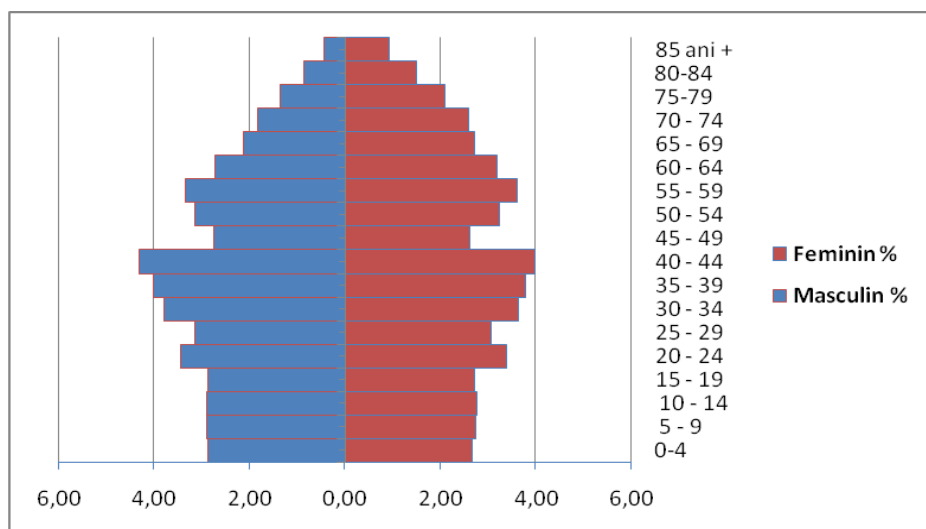
ETNIE	PERSOANE	%
Români	277.372	52,6
Maghiari	200.858	38,1
Romi	46.947	8,9
Germani	1.478	0,3
Alte etnii	644	0,1
Etnie nedeclarată	23.547	4,3% din totalul populației
Nr. total de persoane, care și-au declarat etnia	527.299	95,7% din totalul populației
Nr. total populație stabilă	550.846	

4.2. Evoluția principalilor indicatori demografici

În ultimii 20 ani, populația județului s-a redus cu 6,6%, înregistrând un ritm de declin mai scăzut decât la nivel național, iar până în anul 2050, potrivit prognozelor demografilor, județul Mureș ar mai putea pierde alte 25% din populația actuală.

Datele
Recensământului
din 2011
evidențiază un
proces treptat de
îmbătrânire
demografică în
județul Mureș.
Piramida vârstelor
de mai jos, se
apropie de o formă
rectangulară
pentru grupele de

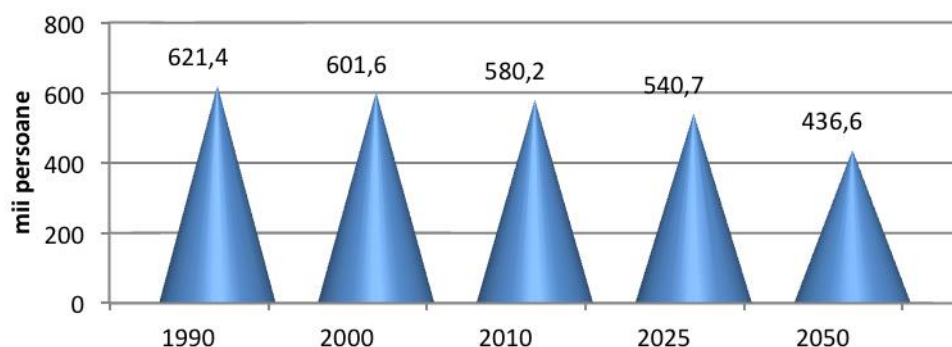
vârstă sub 20 de ani, generația tânără având aceeași mărime, mai puțin numeroasă. Se poate observa o egalitate între ponderea populației tinere cu cea a populației vârstnice, iar peste vârsta de 60 de ani graficul își recapătă forma piramidală.

Piramida vârstelor din județul Mureș la Recensământul din 2011 - distribuția populației pe sexe și grupe de vârstă. Sursa datelor: INS Mureș. Grafic realizat de Consiliul Județean Mureș, prin DDRIP

	1990	2000	2010	2025	2050	2010/ 1990	2050/ 2010
Populația totală (mii pers.)	621,4	601,6	580,2	540,7	436,6	-6,6	-24,8
Densitatea populației (loc/kmp)	92,6	89,6	86,4	80,5	65,0		
Ponderea în pop. regiunii (%)	21,9	22,8	23,0	23,5	22,9	X	X
Ponderea în pop. României (%)	2,7	2,7	2,7	2,8	2,7	X	X
Distribuția pe medii rezidențiale (%)							
Urban	51,7	51,2	51,9	...	...	X	X
Rural	48,3	48,8	48,1	...	...	X	X
Distribuția pe grupe de vârste (%)							
0-14 ani	23,3	18,3	15,8	13,9	10,9	X	X
15-64 ani	65,8	67,9	69,2	69,0	58,5	X	X
65 ani și peste	10,9	13,8	15,0	17,1	30,6	X	X

Sursa: Institutul Național de Statistică
... date nedisponibile

Evoluția numărului populației județului Mureș

La baza acestei evoluții au stat atât scăderea natalității (de la 13,8% în 1990 la 11,1% în 2009) cât și un intens proces migrațional. Ca urmare a sporului natural negativ, populația județului Mureș a scăzut cu aproape 13 mii persoane, partea cea mai mare a declinului datorându-se însă soldului puternic negativ al migrației interne și externe.

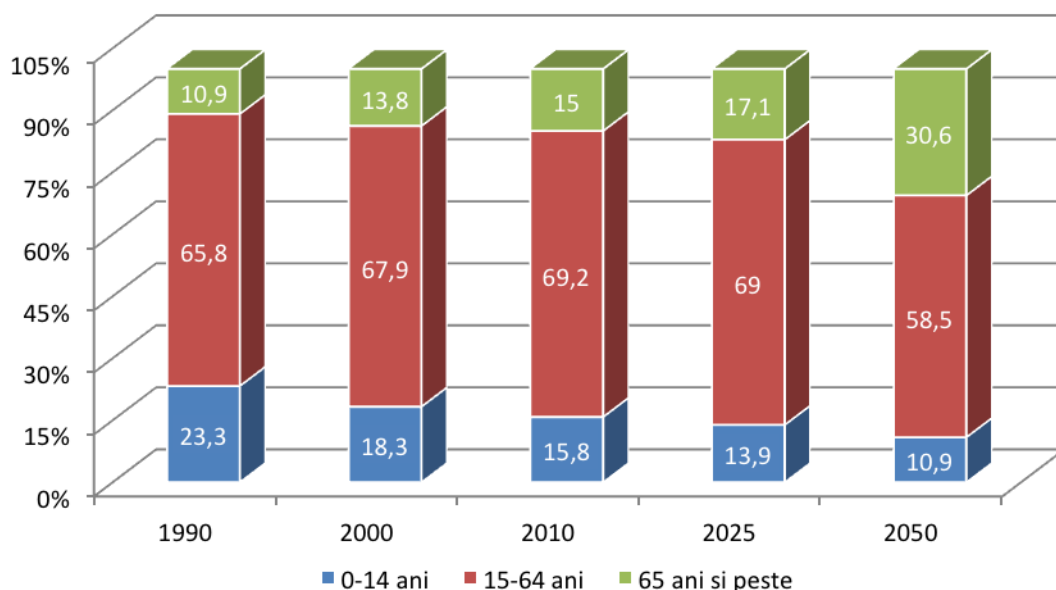
Pe lângă scăderea populației, un alt motiv de îngrijorare este degradarea continuă a structurii pe vârste, datorată **procesului de îmbătrânire a populației**, ceea ce semnifică faptul că grupele tinere de vârstă se vor diminua, în schimb cele de vârstă înaintată vor crește.

Grupe de vârstă	2011	2020	2025	2050
0-14 ani	92.625	82.600	75.000	47.700
15-64 ani	367.723	383.500	373.300	255.300
65+	90.498	91.200	92.400	133.600
Total populație județul Mureș	550.846	557.300	540.700	436.600

Numărul persoanelor cu vârsta de până la 14 ani va scădea continuu de la 16,81 % în 2011, până la 10,92 % în anul 2050. Numărul vârstnicilor de peste 65 de ani va crește de la 16,43 % în anul 2011 până la 30,60 % în 2050.

Evoluția structurii pe grupe de vârstă a populației

Principalele componente ale mișcării naturale

	1990	1995	2000	2005	2009
Rata natalității (‰)	13,8	10,2	11,2	11,3	11,1
Rata fertilității (‰)	57,4	41	44,1	44,4	44,9
Rata mortalității (‰)	11,0	12,4	11,5	12,2	12,2
Rata sporului natural (‰)	2,8	-2,2	-0,3	-0,9	-1,1
Sporul natural (persoane)	1757	-1331	-153	-538	-638

Sursa: Institutul Național de Statistică

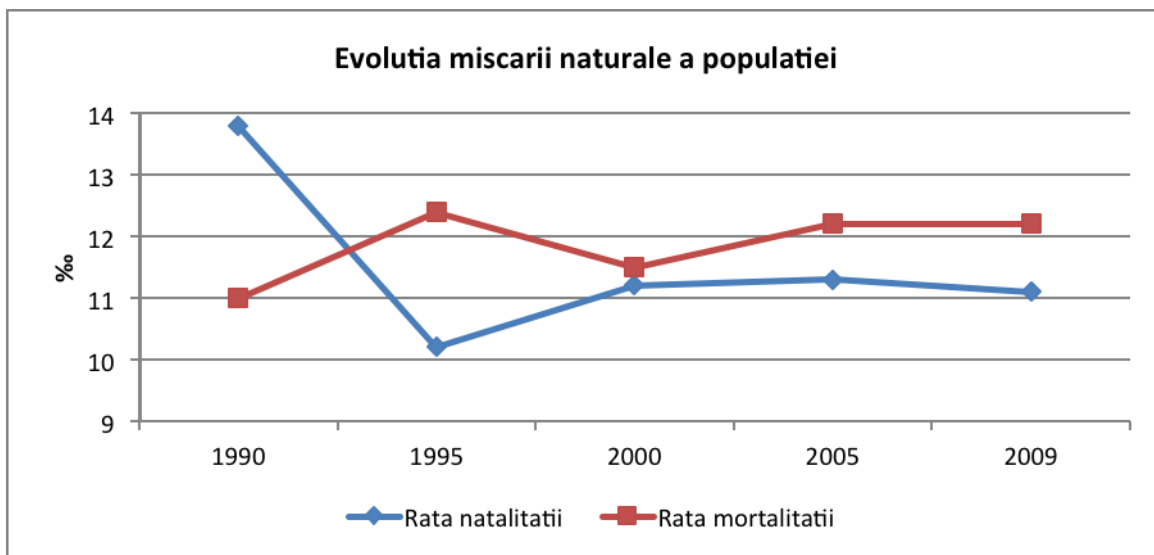
Mișcarea naturală a populației la data de 01.07.2011 se prezintă astfel:

- » Spor natural negativ în 81,8% dintre municipii și orașe¹⁸
- » Spor natural pozitiv în 29,34% din localitățile din mediul rural¹⁹

¹⁸ În municipiul **Tîrgu-Mureș** și în orașul **Ungheni** se înregistrează un spor natural pozitiv (nr. născuților fiind cu 4 mai mare decât cel al decedaților în municipiul reședință de județ, respectiv 1 în cazul orașului Ungheni). Sporul natural negativ se înregistrează în celelalte zone urbane, astfel: Sighișoara (-95), Târnăveni (-89), Luduș (-64), Reghin (-32), Sovata (-28), Iernut (-23), Sg. de Pădure (-22), Sărmașu (-19), Miercurea Nirajului (-19).

¹⁹ Din cele 91 de comune, în 27 se înregistrează un spor natural pozitiv astfel: Livezeni (22), Band (19), Sg. de Mureș (18), Ernei (17), Nadeș (15), Sânpaul (12), Apold (11), Vișoara (11), Petelea (10). Sporul natural se situează între valorile 0-10 în următoarele comune: Bahnea, Bălăușeri, Ceușu de Câmpie, Corunca, Cristești, Daneș, Gh. Doja, Glodeni, Grebenișu de Câmpie, Hodac, Neaua, Papiu Ilarian, Pănet, Petelea, Pogăcea, Sâncraiu de Mureș, Sântana de Mureș, Vânători și Zagăr.

	1990	2000	2010	2025	2050
Raportul de dependență demografică (%)	52	47	44	45	71
Rata îmbătrânirii demografice (‰)	470	754	953	1232	2801
Speranța de viață (ani)	70,23	70,79	73,29	77,01 ¹⁷	80,74 ²⁰

Sursa: Institutul Național de Statistică

Ca urmare a scăderii ponderii populației tinere (0-14 ani), raportul de dependență demografică s-a redus în ultimii 20 ani de la 52% la 44%, însă va ajunge până în anul 2050 la 71% datorită creșterii ponderii populației vârstnice. Ca efect al acestor modificări ale structurii pe vârste, rata îmbătrânirii demografice a crescut de la 470‰ la 953‰ în 2010, valoarea acestui indicator putând crește de 3 ori până în anul 2050. Aceste valori plasează județul Mureș printre județele cu un ritm prognozat mai scăzut de îmbătrânire demografică din România. În perioada 1990-2010 s-a înregistrat și o creștere moderată a speranței de viață, aceasta ajungând în prezent la 73,29 ani.

Analizate în profil teritorial, evoluțiile demografice mai sus amintite se desfășoară în mod diferit. Există zone cu un puternic dinamism economic și social precum zona metropolitană a municipiului Tîrgu-Mureș, în care numărul populației crește, menținându-se o structură echilibrată pe grupe de vârstă, în timp ce unele comune din Câmpia Transilvaniei sau din zona adiacentă municipiului Târnăveni suferă un proces accelerat de îmbătrânire și depopulare.

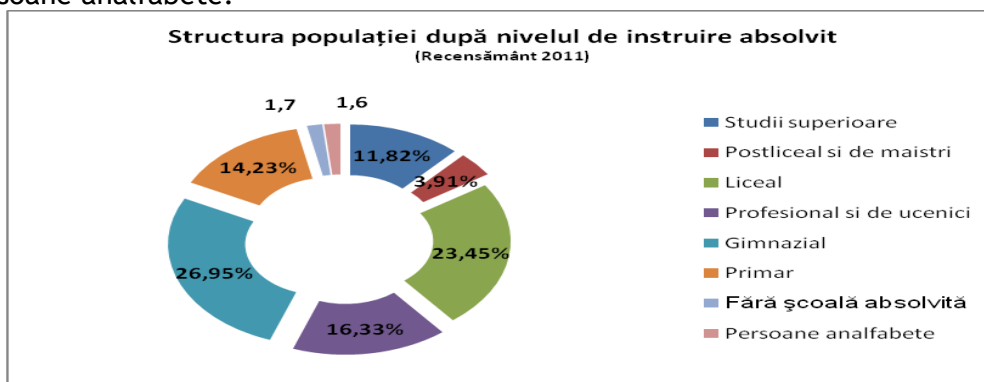
²⁰<http://www.geoba.se/population.php?pc=world&type=015&year=2050&st=crworld&asde=&page=2> (date disponibile pentru România)

Structura populației stabile pe stări civile

Din totalul populației stabile a județului, 46,3 % sunt persoane care au starea civilă legală de căsătorit(ă). Erau căsătoriți 127118 bărbați și 128048 femei. Nu au fost niciodată căsătorite o proporție de 40,3 %, persoanele văduve reprezintă 9,5 % din totalul populației stabile, iar persoanele divorțate dețin o pondere de 3,8 %. În uniune consensuală au declarat că trăiesc 25330 persoane.

4.3. Structura populației după nivelul instituției de învățământ absolvite

Conform datelor recensământului populației din anul 2011, din totalul populației stabile de 10 ani și peste, 44,5 % au nivel scăzut de educație (primar, gimnazial sau fără școală absolvită), 43,7 % nivel mediu (postliceal, liceal, profesional sau tehnic de maiștri) și 11,8 % nivel superior. La 20 octombrie 2011 erau 8498 persoane analfabete.

Sursa: Institutul Național de Statistică, Recensământul populației și al locuințelor 2011

4.4. Participarea populației la activitatea economică

Din cele 580,2 mii persoane, reprezentând populația totală a județului la 31 decembrie 2009, populația activă numără 249,4 mii persoane (43% din total), în timp ce resursele de muncă însumează 366 mii persoane, reprezentând 63% din populația județului (aici fiind incluse toate persoanele în vârstă de muncă, apte de lucru precum și persoanele în afara vârstei de muncă, aflate în activitate). Diferența de 116,6 mii persoane este constituită din studenții și elevii în vârstă de muncă care frecventează cursuri de zi, femeile casnice și alte categorii de persoane neocupate.

Populația inactivă numără 230,8 mii persoane (57% din total), fiind alcătuită din elevi și studenți, pensionarii care nu realizează alte venituri în afara pensiei, femeile casnice, copiii și adulții care nu au statut de elev, respectiv pensionar și care sunt întreținuți de familie, stat sau organizații private. Ponderea populației inactivă este în creștere atât datorită creșterii numărului de pensionari cât și tendinței de prelungire a duratei studiilor și întâzierii intrării tinerilor pe piața muncii (57% în anul 2009 comparativ cu 50,9% în 1995).

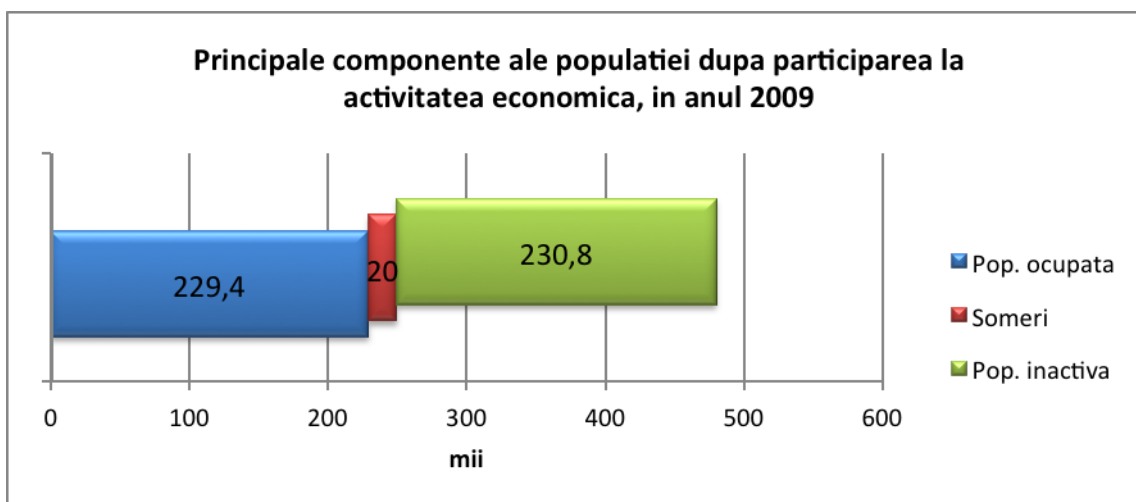

Componentele populației după participarea la viața economică

- mii persoane -

Populația totală, din care:	580,2
• Resurse de muncă	366,0
A. Populația activă civilă	249,4
• Populația ocupată civilă	229,4
• Șomeri	20,0
B. Populația inactivă, din care:	330,8
• Populația în pregătire profesională și alte categorii de populație în vârstă de muncă	116,6

Sursa: Institutul Național de Statistică, Balanța forței de muncă 2010

4.5. Piața forței de muncă

Numărul populației active a județului Mureș a scăzut de la 297,5 mii persoane în 1995 la 249,4 mii persoane în anul 2009. În mod similar, în aceeași perioadă, s-au redus populația ocupată, de la 260,4 mii persoane la 229,4 mii persoane și forța de muncă salariată, de la 163,8 mii persoane la 124,7 mii persoane. Aceste evoluții au determinat scăderi semnificative ale ratei de activitate și ale ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă.

Numărul șomerilor și rata șomajului (8,44 în 2010) au avut evoluții determinate în mare parte de ciclurile economice, cu scăderi în perioadele de creștere economică (1995-1996, 2000-2007) și creșteri în perioadele de recesiune (1997-1999, 2008-2009).

Ca o consecință a reducerii numărului populației ocupate și a creșterii relative a numărului persoanelor inactive, rata de dependență economică a populației a crescut progresiv în perioada 1995-2009, ajungând la 1531% la finele perioadei sus menționate.

Principalii indicatori ai pieței muncii

	UM	1995	2000	2005	2009	2010*
Populația activă	Mii	297,5	264,6	247,5	249,4	
Populația ocupată	Mii	260,4	245,7	236,0	229,4	
Nr. salariaților	Mii	163,8	128,8	124,2	124,7	118,6
Nr. șomerilor	Mii	37,1	18,9	11,5	20	19,7
Rata de activitate	%	72,9	64,8	61,7	62,7	...
Rata de ocupare	%	63,8	60,2	58,8	57,6	...
Rata șomajului	%	12,5	7,1	4,6	8,1	8,44
Rata de dependență economică	‰	1326	1448	1472	1531	...

Sursa: Institutul Național de Statistică

*date provizorii

... date nedisponibile

Evoluția ratei șomajului în perioada de referință este prezentată prin situația principalilor indicatori statistici în anul 2012 și în anul 2011 în tabelul următor:

Indicator	2012	2011	Diferență 2012 față de 2011
Rata șomajului înregistrat % *	5,78	6,18	-0,4 pp
Numar mediu de șomeri, din care:	14 264	15 388	-1 124
- Indemnizați	4 237	5 577	-1 340
- Neindemnizați	10 027	9 811	+216

* date medii

Sursa datelor: Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Mureș

Analiza evoluției ratei medii a șomajului și numărului mediu de șomeri arată că intensitatea șomajului a cunoscut o scădere în anul 2012 față de anul 2011 în județul Mureș.

Ponderea numărului de șomeri în populația stabilă în vârstă de 18-62 ani 12/2012

JUDET	Localitate	Populația stabilă 18-62 ani	din care, femei:	Numărul șomerilor	din care, femei:	Ponderea șomerilor	din care, femei:
	Totalul lunii DECEMBRIE 2012	366509	182124	15144	6260	4.13%	3.44%
	Total MUREȘ	366509	182124	15144	6260	4.13%	3.44%
MUREȘ	Mediul Urban	200076	102644	5142	2415	2.57%	2.35%
	MUNICIPIUL TÂRGU MUREȘ	97585	51262	1596	840	1.64%	1.64%
	MUNICIPIUL REGHIN	24884	12504	885	416	3.56%	3.33%
	MUNICIPIUL SIGHIȘOARA	21857	11348	398	171	1.82%	1.51%
	MUNICIPIUL TÂRNĂVENI	16532	8177	634	283	3.83%	3.46%
	ORAȘ IERNUT	5916	2908	215	88	3.63%	3.03%
	ORAȘ LUDUȘ	11521	5732	543	233	4.71%	4.06%
	ORAȘ MIERCUREA NIRAJULUI	3755	1826	122	54	3.25%	2.96%

ORAȘ SÂNGEORGIU DE PĂDURE	3397	1679	47	30	1.38%	1.79%
ORAȘ SARMAȘU	4246	2039	204	69	4.80%	3.38%
ORAȘ SOVATA	6031	3044	209	99	3.47%	3.25%
ORAȘ UNGHENI	4352	2125	289	132	6.64%	6.21%
Mediul Rural	166433	79480	10002	3845	6.01%	4.84%
ACĂȚARI	2888	1393	96	44	3.32%	3.16%
ADĂMUȘ	3525	1664	202	74	5.73%	4.45%
ALBEȘTI	3801	1874	187	66	4.92%	3.52%
ALUNIȘ	1960	993	94	35	4.80%	3.52%
APOLD	2029	966	137	57	6.75%	5.90%
AȚINTIȘ	945	459	32	11	3.39%	2.40%
BĂGACIU	1603	785	217	81	13.54%	10.32%
BAHNEA	2258	1050	321	108	14.22%	10.29%
BĂLA	340	157	37	14	10.88%	8.92%
BĂLĂUȘERI	2816	1368	120	40	4.26%	2.92%
BAND	3694	1715	496	180	13.43%	10.50%
BATOȘ	2677	1256	47	22	1.76%	1.75%
BEICA DE JOS	1189	578	123	48	10.34%	8.30%
BERENI	681	329	31	19	4.55%	5.78%
BICHIȘ	431	196	48	18	11.14%	9.18%
BOGATA	1206	568	79	32	6.55%	5.63%
BRÂNCOVENEȘTI	2530	1248	98	38	3.87%	3.04%
BREAZA	1537	747	53	27	3.45%	3.61%
CEUAȘU DE CÂMPIE	3635	1733	193	79	5.31%	4.56%
CHEȚANI	1617	759	125	43	7.73%	5.67%
CHIBED	954	450	24	16	2.52%	3.56%
CHIPHERU DE JOS	818	344	46	18	5.62%	5.23%
COROISÂNMĂRTIN	784	369	126	47	16.07%	12.74%
CORUNCA	1521	710	36	16	2.37%	2.25%
COZMA	288	124	5	4	1.74%	3.23%
CRĂCIUNEȘTI	2462	1192	47	30	1.91%	2.52%
CRĂIEȘTI	491	231	9	3	1.83%	1.30%
CRISTEȘTI	3837	1917	159	71	4.14%	3.70%
CUCERDEA	788	364	19	9	2.41%	2.47%
CUCI	1123	517	67	25	5.97%	4.84%
DANEȘ	3141	1544	51	19	1.62%	1.23%
DEDA	2659	1305	99	33	3.72%	2.53%
EREMITU	2470	1055	224	83	9.07%	7.87%
ERNEI	3563	1716	188	78	5.28%	4.55%
FÂNTÂNELE	2938	1399	91	34	3.10%	2.43%
FĂRĂGĂU	929	431	263	86	28.31%	19.95%
GĂLEȘTI	1584	737	73	35	4.61%	4.75%
GĂNEȘTI	2516	1251	126	46	5.01%	3.68%
GHEORGHE DOJA	1758	829	62	33	3.53%	3.98%
GHINDARI	1697	805	70	32	4.12%	3.98%
GLODENI	2088	1002	186	68	8.91%	6.79%
GORNEȘTI	3263	1569	131	53	4.01%	3.38%
GREBENIȘU DE CÂMPIE	897	384	151	44	16.83%	11.46%
GURGHIU	3840	1825	82	33	2.14%	1.81%
HODAC	3107	1482	177	58	5.70%	3.91%
HODOȘA	722	346	15	5	2.08%	1.45%
IBĂNEȘTI	2764	1273	83	27	3.00%	2.12%

ICLĂNZEL	1155	525	49	19	4.24%	3.62%
IDECIU DE JOS	1372	648	50	24	3.64%	3.70%
LIVEZENI	1746	852	63	23	3.61%	2.70%
LUNCA	1414	655	38	13	2.69%	1.98%
LUNCA BRADULUI	1276	577	30	11	2.35%	1.91%
MĂDĂRAȘ	705	331	45	23	6.38%	6.95%
MĂGHERANI	682	315	22	11	3.23%	3.49%
MICA	2790	1316	343	127	12.29%	9.65%
MIHEȘU DE CÂMPIE	1398	649	156	66	11.16%	10.17%
NADEȘ	1622	735	157	60	9.68%	8.16%
NEAUA	725	338	32	9	4.41%	2.66%
OGRA	1357	630	176	57	12.97%	9.05%
PĂNET	3878	1862	121	40	3.12%	2.15%
PAPIU ILARIAN	531	244	26	7	4.90%	2.87%
PĂȘĂRENI	958	448	71	28	7.41%	6.25%
PETELEA	1800	881	187	72	10.39%	8.17%
POGĂCEAUA	1085	477	137	44	12.63%	9.22%
RÂCIU	1936	881	146	41	7.54%	4.65%
RĂSTOLIȚA	1403	665	55	25	3.92%	3.76%
RUȘII-MUNȚI	1350	652	46	21	3.41%	3.22%
SÂNCRAIU DE MUREȘ	4916	2467	89	41	1.81%	1.66%
SÂNGEORGIU DE MUREȘ	6232	3167	180	98	2.89%	3.09%
SÂNGER	1342	625	126	39	9.39%	6.24%
SÂNPOL	2774	1308	196	93	7.07%	7.11%
SÂNPETRU DE CÂMPIE	1559	716	122	47	7.83%	6.56%
SÂNTANA DE MUREȘ	3387	1689	114	54	3.37%	3.20%
SĂRĂȚENI	1647	817	77	35	4.68%	4.28%
SASCHIZ	1240	591	125	46	10.08%	7.78%
ȘĂULIA	1148	543	113	30	9.84%	5.52%
ȘINCAI	827	365	101	37	12.21%	10.14%
SOLOVĂSTRU	1883	917	88	33	4.67%	3.60%
STÂNCENI	942	454	15	5	1.59%	1.10%
SUPLAC	1333	652	96	39	7.20%	5.98%
SUSENI	1471	728	40	16	2.72%	2.20%
TĂURENI	514	232	69	31	13.42%	13.36%
VALEA LARGĂ	1900	900	97	34	5.11%	3.78%
VÂNĂTORI	2452	1176	341	129	13.91%	10.97%
VĂRGATA	1130	556	57	22	5.04%	3.96%
VĂTAVA	1001	451	38	12	3.80%	2.66%
VEȚCA	391	180	14	4	3.58%	2.22%
VIIȘOARA	955	431	152	45	15.92%	10.44%
VOIVODENI	1039	491	121	57	11.65%	11.61%
ZAGĂR	793	366	186	70	23.46%	19.13%
ZAU DE CÂMPIE	2010	968	149	65	7.41%	6.71%

Sursa datelor: Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Mureș

SITUAȚIA ȘOMERILOR PE GRUPE DE VÂRSTE LA 31.12.2012													
ÎN JUDEȚUL MUREȘ													
NR. CRT.	DENUMIRE INDICATOR	TOTAL		SUB 25 ANI		INTRE 25-29 ANI		INTRE 30-39 ANI		INTRE 40-49 ANI		PESTE 50 ANI	
		TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI
1	NR. ȘOMERI INDEMNIZAȚI	5.258	2.380	1.306	650	385	196	1.209	578	1.408	623	950	333
2	NR. ȘOMERI NEINDEMNIZAȚI	9.886	3.880	1.850	598	1.059	312	2.874	1.115	2.226	1.018	1.877	837
3	TOTAL ȘOMERI	15.144	6.260	3.156	1.248	1.444	508	4.083	1.693	3.634	1.641	2.827	1.170
	Ponderea	100%		20,84%		9,54%		26,96%		24,00%		18,67%	
	RATA ȘOMAJULUI	6,22%											

SITUAȚIA ȘOMERILOR LA 31.12.2012 PE CATEGORII SOCIO-PROFESIONALE									
ÎN JUDEȚUL MUREȘ									
NR. CRT.	DENUMIRE INDICATOR	TOTAL, din care:		cu nivel de instruire primar, gimnazial,		cu nivel de instruire liceal și postliceal		cu nivel de instruire universitar	
		TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI	TOTAL	FEMEI
1	NR. ȘOMERI INDEMNIZAȚI	5.258	2.380	2.453	789	2.167	1.190	638	401
2	NR. ȘOMERI NEINDEMNIZAȚI	9.886	3.880	9.156	3.512	532	253	198	115
3	TOTAL ȘOMERI	15.144	6.260	11.609	4.301	2.699	1.443	836	516
	Ponderea	100%		76,66%		17,82%		5,52%	
	RATA ȘOMAJULUI	6,22%							

Sursa datelor: Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Mureș

În anul 2012, șomajul înregistrat la nivelul județului Mureș a cunoscut o tendință descendentă până în luna iulie 2012, când s-a înregistrat o ușoară creștere. Astfel la începutul anului 2012 erau înregistrați în județul Mureș un număr de 16 622 șomeri, iar în luna decembrie 2012 erau 15 144 șomeri înregistrați la A.J.O.F.M. Mureș.

Rata șomajului a scăzut în anul 2012 în județul Mureș, datorită următoarelor motive:

1. Popularizarea permanentă a măsurilor active și de stimulare a ocupării forței de muncă, atât în rândul angajatorilor cât și în rândul persoanelor în căutarea unui loc de muncă;
2. Informarea periodică a agenților economici prin mijloacele electronice, cu privire la obligativitatea anunțării locurilor de muncă vacante conform articolului 10 din legea 76/2002, a dus la ofertarea unui număr mai mare de locuri de muncă vacante și la creșterea gradului de ocupare în rândul șomerilor.

Urmare a implementării programului de ocupare, în anul 2012, au fost încadrate în muncă 11 743 persoane, ceea ce reprezintă 35.23 % din cele 33 331 persoane care au accesat măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă.

În vederea realizării programului și asigurării unui grad cât mai ridicat de ocupare a persoanelor înregistrate la agenția de ocupare, la nivelul județului au fost identificate 14 484 locuri de muncă, grație relațiilor strânse, bazate pe încredere, create între AJOFM Mureș și angajatori, dar și a prevederilor legislative referitoare la declararea locurilor de muncă vacante.

Serviciile de informare și consiliere profesională au un rol esențial în activitatea desfășurată de serviciile publice de ocupare, de calitate acestora depinzând în mare măsură rezultatele aplicării celorlalte tipuri de servicii de stimulare a ocupării, în special formarea profesională.

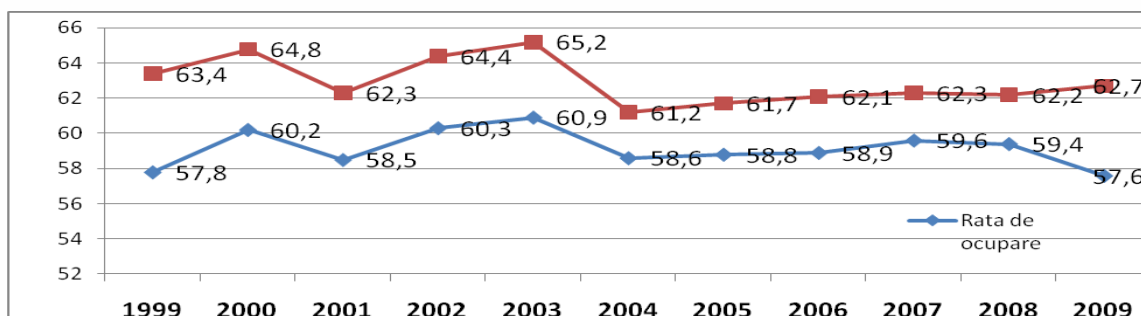
Pe parcursul anului 2012 au beneficiat de servicii de informare și consiliere profesională 9 932 persoane aflate în căutarea unui loc de muncă.

Ca urmare a participării la serviciile de informare și consiliere profesională, 1527 persoane au fost cuprinse la cursuri de formare profesională, 22 persoane au beneficiat de servicii de consultanță pentru inițierea unei afaceri. Au fost angajate exclusiv prin serviciile de consiliere și orientare profesională 1016 persoane, ceea ce reprezintă 8,65% din totalul persoanelor ocupate prin programul de ocupare.

Prin implementarea programului „De la școală, la viață profesională, spre carieră”, în cadrul căruia au fost desfășurate 37 ședințe de informare și consiliere de grup, s-a urmărit creșterea șanselor de ocupare prin activitatea de informare și orientare profesională a elevilor din anii terminali ai învățământului preuniversitar, viitori absolvenți.

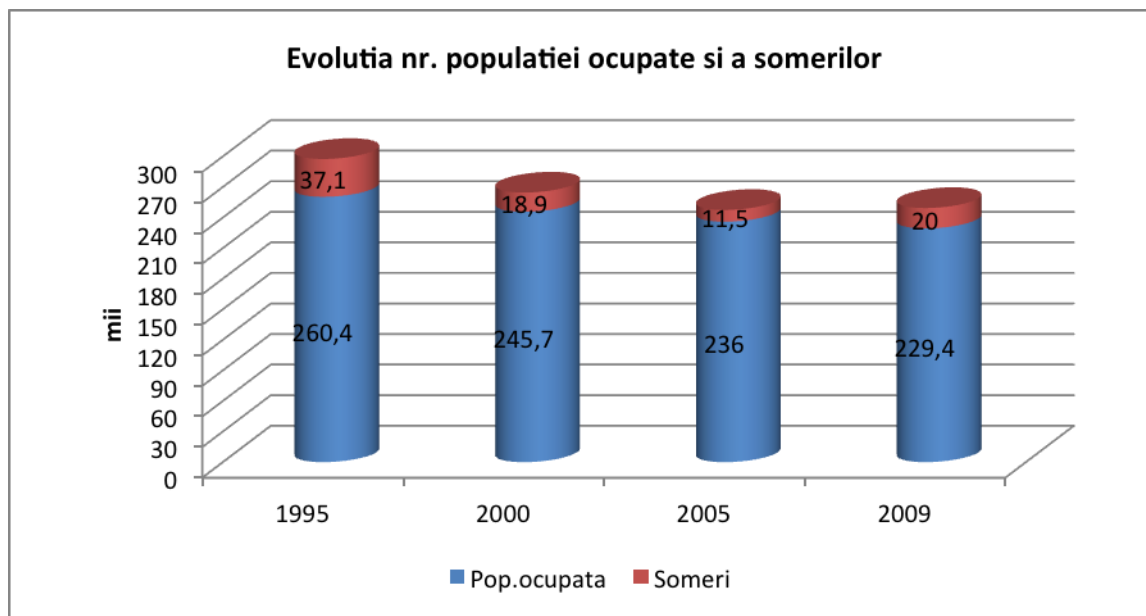
Pe parcursul anului 2012 au beneficiat de servicii de consiliere profesională 1109 persoane din grupul cu nevoi speciale, reprezentând 37.69 % din totalul persoanelor cu nevoi speciale aflate în evidențele AJOFM Mureș.

Rata de ocupare și rata de activitate a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) în județul Mureș, în perioada 1999-2009.

Sursa datelor: Șomajul în Regiunea Centru. Cauze și evoluții. Anexe: 7,9

Populația ocupată pe principalele sectoare de activitate

-mii pers.-

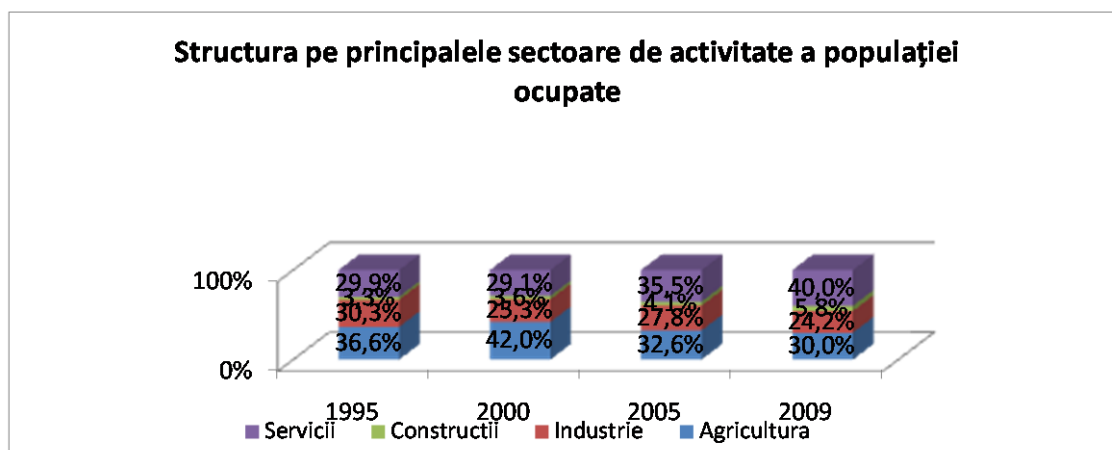
	1995	2000	2005	2009
Total	260,4	245,7	236,0	229,4
Agricultura	95,2	103,1	76,9	68,8
Industrie	78,9	62,2	65,7	55,6
Construcții	8,5	8,8	9,7	13,3
Servicii	77,8	71,6	83,7	91,7

Sursa : Institutul Național de Statistică

Structura pe domenii de activitate a populației ocupate a suferit modificări notabile în intervalul 1995-2009. Populația ocupată în agricultură și în industrie a scăzut atât în cifre absolute cât și ca pondere în totalul populației ocupate și a crescut semnificativ populația ocupată în sectorul serviciilor, ajungând la 40% din total. Aceste evoluții apar mai pregnant dacă se analizează evoluțiile structurii forței de muncă salariate, ponderea salariaților din domeniul serviciilor depășind 57% în anul 2009, în timp ce agricultura și silvicultura dețin 1,7% din numărul salariaților.

Cu toate acestea, structura ocupării la nivelul județului Mureș este departe de a avea caracteristicile unei economii postindustriale, unde sectorul serviciilor deține peste 70% din forța de muncă.

Structura pe domenii de activitate a salariaților

	1995	2000	2005	2009	Mii pers.
Total	163,8	128,8	124,2	124,7	122,9
Agricultura	16,3	5,8	3,2	2,1	1,9
Industrie	75,2	58,1	54,3	40,7	51
Construcții	7,9	7,9	7,7	10,1	
Servicii	64,4	57,0	59,0	71,8	70

Sursa : Institutul Național de Statistică

5. INFRASTRUCTURA

5.1. Infrastructura de transport

Lungimea rețelei rutiere: 2098 km (densitatea drumurilor: 31.2 km/100 kmp)
lungimea rețelei feroviare: 283 km (2009); 1 aeroport internațional.

5.1. 1. Accesibilitate. Principalele căi rutiere și feroviare de transport

a. Accesibilitate rutieră

- Distanța dintre Tîrgu-Mureș și București : 337 km
- Distanța dintre Tîrgu-Mureș și orașele vecine de importanță regională sau națională:
  - Tîrgu-Mureș - Cluj Napoca: 111 km
  - Tîrgu-Mureș - Baia Mare (nord-vest): 204 km
  - Tîrgu-Mureș - Piatra Neamț (nord-est): 201 km
  - Tîrgu-Mureș - Alba Iulia (sud-vest): 119 km
  - Tîrgu-Mureș - Sibiu (sud): 122 km
  - Tîrgu-Mureș - Brașov (sud-est): 171 km

Accesibilitatea rutieră de la reședința de județ Tîrgu-Mureș spre municipiile și orașele din județul Mureș (viteza medie de deplasare: 55 km/h)

De la Tîrgu-Mureș la:	Accesibilitate rutieră	
MUNICIPIU	Distanța (km)	Timpul de parcurgere (minute)
Târnăveni	37	40
Reghin	33	36
Sighișoara	55	60
ORAȘ		
Iernut	31	33
Luduș	44	48
Miercurea Nirajului	50	55
Sărmașu	55	60
Sângeorgiu de Pădure	34	37
Sovata	55	60
Ungheni	10	11

b1. Aeroport: Aeroportul "Transilvania" din Tîrgu-Mureș (localizat la o distanță de 15 km față de nord-estul municipiului Tîrgu-Mureș);

b2. Distanța de la Tîrgu-Mureș la Aeroportul Internațional Cluj Napoca: 107 km

c. Căi rutiere de transport

- **Drumuri de importanță europeană:**

- **E60 (DN13):** leagă România de țările membre ale Uniunii Europene prin Ungaria, prin frontiera ungaro-română Artand - Borș (Oradea - Cluj Napoca - Tîrgu-Mureș - Brașov - București - Constanța). E60 traversează țările: România, Ungaria, Austria, Germania, Elveția și Franța
- **E578 (DN15A):** cale secundară a transporturilor rutiere din Europa, aflată în totalitate pe teritoriul României, asigurând legătura dintre drumurile europene: E58, E60 și E74. Sectorul de drum european din județul Mureș asigură legătura între orașele: Reghin, Gheorgheni, Miercurea Ciuc și Sfântu Gheorghe.

- **Drumuri de importanță națională și județeană:**

- **DN13:** drum național ce leagă municipiul Tîrgu-Mureș și orașul Sighișoara de municipiul Brașov (jud. Brașov)
- **DN13A:** drum național ce leagă municipiul Tîrgu-Mureș de Sovata și orașele din județul Harghita: Odorheiu Secuiesc și Miercurea Ciuc
- **DN14A:** drum național ce leagă orașele Mediaș - Târnăveni - Iernut
- **D15E:** drum național de 46 de km ce asigură legătura între Tîrgu-Mureș și Satu Nou (DN16)
- **DN16:** drum național care leagă județul Mureș de județul Cluj, prin tronsonul Cluj Napoca - Reghin, existând posibilitate legăturii spre Tîrgu-Mureș prin DN15E

- **Drumuri județene** care asigură legătura cu obiective turistice importante: DJ151 (Rezervația Bujorii de Stepă, Sărmașu)

d. Căi feroviare de transport

- **Magistrale feroviare de importanță națională**
  - magistrala 400 (București - Brașov - Sfântu Gheorghe - Miercurea Ciuc - Ciceu - Deda - Dej - Baia Mare - Satu Mare - Halmeu)
- **Căi feroviare de importanță județeană și locală**
  - Unirea (jud. Alba) - Războieni - Tîrgu-Mureș - Deda (jud. Mureș)
  - Vânători (lângă Sighișoara) - Odorheiu Secuiesc (jud. Harghita)
  - Blaj (jud. Alba) - Sovata - Praid (jud. Harghita)
  - Tîrgu-Mureș - Praid (jud. Harghita)
  - Luduș - Beclean (jud. Bistrița Năsăud)

5.1.2. Infrastructura de transport în cifre statistice

Infrastructura rutieră la 31 decembrie 2009, Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, Ediția 2010

	Drumuri publice Total	din care:								Densitatea drumurilor publice la 100 km ² teritoriu
		Modernizate	Cu IUR*	Drumuri naționale	din care:		Drumuri județene și comunale	din care:		
					Modernizate	Cu IUR*		Modernizate	Cu IUR*	
România	81713	23847	2251 5	165503	15114	1105	65210	8733	21410	34,3
Regiunea Centru	10709	3406	2384	2264	2178	50	8445	1228	2334	31,4
Județul Mureș	2098	426	844	414	406	8	1684	22	836	31,2

Lungimea totală a drumurilor publice este de 2098 km, dintre care 426 km sunt modernizați (20,2%) , iar 844 km cu IUR (îmbrăcăminte ușoară rutieră).

Lungimea totală a drumurilor naționale este de 414 km, dintre care 98 % modernizate/asfaltate.

Densitatea drumurilor publice este de 31,2 km/100 km².

Lungimea totală a căilor ferate sunt 283 de km, dintre care 42,2% electrificate.

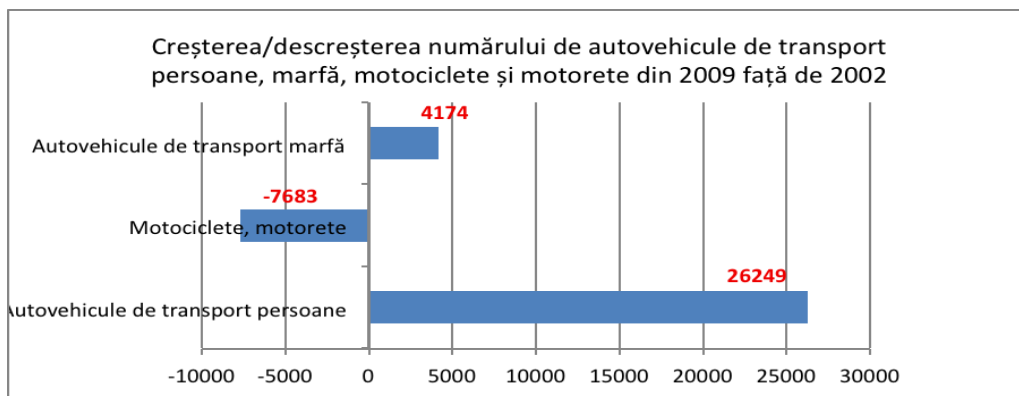
Infrastructura feroviară 31 decembrie 2009

	Căi ferate (km)	
	Total	Electrificate
Regiunea CENTRU	1336	669
Județul Mureș	283	87

Sursa datelor: Anuarul Statistic al României, Ediția 2010

În perioada 2002-2009 a crescut semnificativ numărul de autovehicule de transport persoane și marfă, în timp ce numărul de motociclete și motorete a scăzut.

Rata de creștere/descreștere a autovehiculelor de transport persoane, marfă, motociclete și motorete în 2009 față de 2002

	Autovehicule de transport persoane	Motociclete, motorete	Autovehicule de transport marfă
Regiunea Centru	25.8	-50.5	22.3
Județul Mureș	33.7	-70.4	42.2

Sursa datelor: Indicatori prelucrați pe baza datelor: INS, Baza de date TEMPO

Intensificarea traficului greu pe drumurile județene în ultimii ani, datorită desfășurării transportului general de mărfuri, în principal, pe rețeaua rutieră, a condus la o uzură a drumurilor județene. Consiliul Județean Mureș are în proprietate o rețea de 762 km de drum județean, din care 626 km reprezintă drum județean asfaltat (la data de 1 ianuarie 2013), 111,8 km de drum județean pietruit și 24,2 km de drum județean de pământ. Din totalul de drum județean asfaltat, 260 km are durata de serviciu depășită, ceea ce în cifre absolute înseamnă o pondere de 41,53%.

Datorită gradului de uzură, costul lucrărilor de întreținere pentru menținerea în continuare în exploatare a drumurilor este foarte mare. Anual s-au realizat lucrări de reparații și întreținere pe drumurile județene, însă un proces vizibil de îmbunătățire a stării drumurilor s-a putut observa în perioada 2010-2012. Urmare alocărilor bugetare mai substanțiale, Consiliul Județean Mureș a reușit modernizarea prin așternerea de covoare asfaltice pe 234,199 km de drumuri județene, mărind astfel durata de viață a drumurilor și reducerea cheltuielilor de întreținere pe aceste tronsoane, precum și asigurarea unei circulații în condiții de siguranță și confort. Prin accesarea de fonduri europene s-a reușit aducerea la standarde europene o porțiune de 20,5 km pe DJ 142C, Coroisînmartin-limita cu județul Sibiu, precum și a 12,22 km pe DJ 107 D și DJ 107 Târnăveni - limită cu județul Alba.

Tot în această perioadă (luna decembrie 2011) s-a semnat contractul de finanțare pentru modernizarea DJ 135 între localitățile Sărățeni și Măgherani, demersurile pentru începerea lucrărilor din fonduri europene nerambursabile fiind în curs.

5.1.3. Transportul aerian

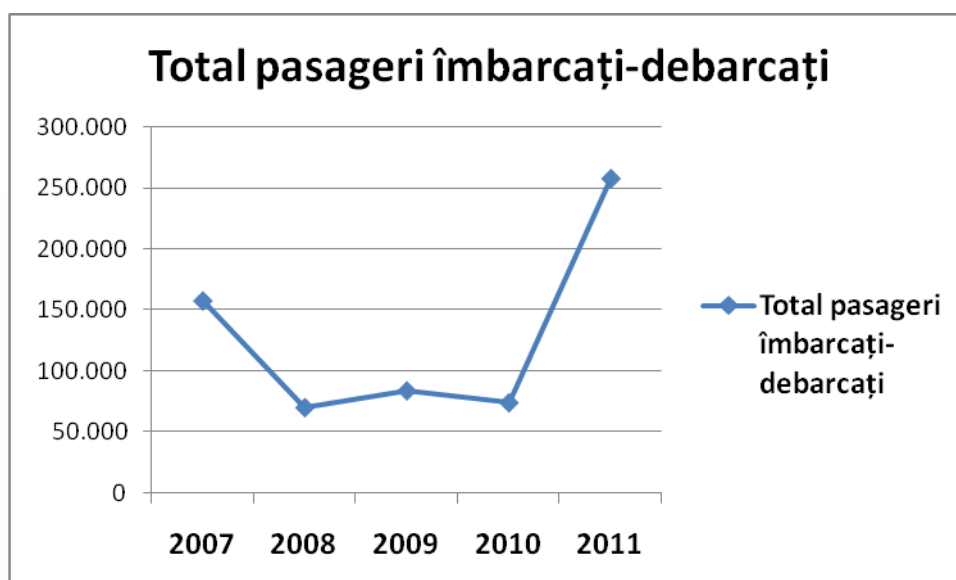
La o distanță de 15 km față de nord-estul municipiului Tîrgu-Mureș, pe teritoriul localității Vidrasău, pe o suprafață de 98 ha, se întinde Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș, aflat sub autoritatea Consiliului Județean Mureș, declarat în anul 2011 aeroport internațional. Zona potențial deservită este reprezentată de județele Mureș, Harghita, Covasna, parțial Bistrița, Brașov, Suceava și Sibiu, practic o populație de aproximativ 2.700.000 locuitori.²¹

În special după anul 2008, s-a modernizat și dezvoltat infrastructura aeroportului, s-au reorganizat fluxurile la aerogară, au fost efectuate investiții pentru securizarea zborurilor și a pasagerilor și s-a dotat aerogara și aeroportul cu instalații și echipamente specifice. Aceste investiții permit operarea Aeroportului în condiții de siguranță și în condiții meteo mai puțin favorabile.

În ultimii ani transportul internațional și intern de pasageri a crescut foarte mult la Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș. În anul 2011 s-a înregistrat cifra record de 257.403 pasageri deserviți, cu mult superioară celei din urmă cu trei ani, când cifra totală a fost de numai 70.349 pasageri. Creșterea numărului pasagerilor s-a datorat diversificării ofertei operatorilor prin introducerea de zboruri directe spre București (Otopeni) și țări din Europa precum: Marea Britanie (Londra, Luton), Spania (Madrid, Barcelona), Italia (Bergamo, Roma), Franța (Beauvais), Ungaria (Budapesta), Germania (Dortmund).

Situație trafic pe aeroportul Tîrgu-Mureș în perioada 2007-2011

Anul	2007	2008	2009	2010	2011
Mișcări aeronave comerciale	1.226	1.282	1.332	1.142	2.441
Total pasageri îmbarcați-debarcați	157.531	70.349	84.120	74.362	257.403

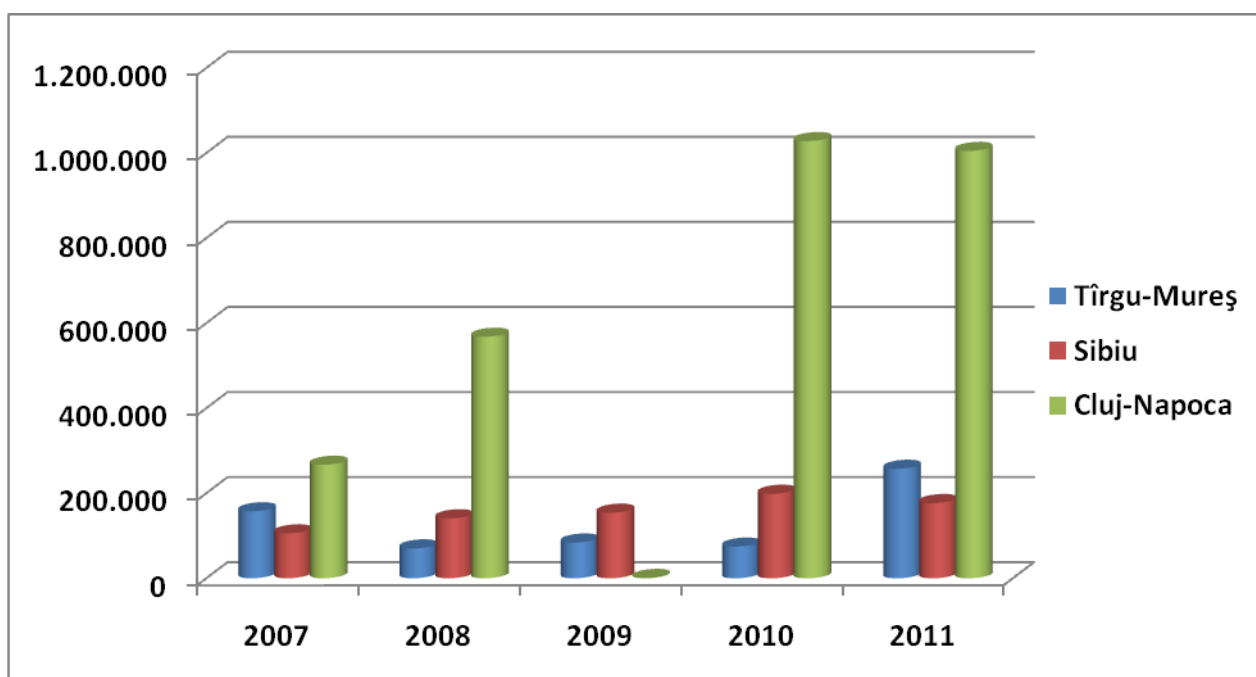
²¹ Plan de administrare, Consiliul de Administrare al RA Aeroportul Transilvania- Tîrgu-Mureș, pag. 13

Destinațiile internaționale efectuate de companii low-cost din Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș sunt: Barcelona, Budapesta, Dortmund, Londra, Madrid, Milano, Paris, Roma, Memmingen/München, Forli/Bologna și Frankfurt-Hahn.

La o distanță rutieră de 95-115 km față de Aeroportul Transilvania se situează alte două aeroporturi: Aeroportul Internațional Sibiu și Aeroportul Internațional Cluj, care derulează un important flux de pasageri.

Anul	2007	2008	2009	2010	2011
Tîrgu-Mureș	157.531	70.349	84.120	74.362	257.403
Sibiu	105.654	141.012	154.161	198.751	176.908
Cluj-Napoca	267.039	567.997	834	1.028.097	1.004.927

Aflate în subordinea Consiliului Județean Sibiu, respectiv Cluj, aeroporturile din Sibiu și Cluj au beneficiat de investiții masive, situate la nivelul sumei de 100 milioane de euro pentru fiecare dintre acestea, în timp ce la Aeroportul Tîrgu-Mureș nu au depășit 15 milioane de euro în perioada 2007-2012²².

Pentru următorii ani există un proiect de construcție a Aeroportului Internațional Brașov - Ghimbav cu finanțare din investiții private, credite, fonduri județene și guvernamentale. În realizarea acestui proiect sunt implicate cinci autorități publice: Consiliul Județean Brașov, Consiliul Local Ghimbav, Consiliul Local Brașov și Consiliile Județene Covasna și Harghita.²³ În cursul lunii noiembrie 2012 s-a semnat contractul pentru proiectarea și execuția pistei. Pe viitoarea pistă vor putea ateriza avioane Boeing 737 și Airbus 320, autoritățile dorind ca de la Brașov să fie asigurate legăturile aeriene cu întreaga Europă. Potrivit studiilor, în câțiva ani aeroportul de la Ghimbav ar putea ajunge la un trafic de un milion de pasageri

²² Plan de administrare, Consiliul de Administrare al RA Aeroportul Transilvania- Tîrgu-Mureș, pag. 19

²³ <http://www.brasovcity.ro/documente/public/constructii-urbanism/planul-integrat-de-dezvoltare-urbana.pdf>

pe an, similar cu cel înregistrat acum la aeroportul din Cluj-Napoca. De asemenea, punerea în funcțiune a aeroporturi de la Ghimbav ar putea determina o scădere cu 20% a traficului de pe Otopeni²⁴.

La fundamentarea strategiei de dezvoltare a Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș pe termen lung trebuie să se țină cont și de existența și dezvoltarea aeroporturilor din județele învecinate.

Utilizând atuurile de poziție geostrategică centrală, acces la 200 m pentru drumul E 60 și 600 m pentru calea ferată Deda-Războieni, combinat cu conectarea Autostrăzii Transilvania cu Autostrada Iași- Tîrgu-Mureș la 900 m de aeroport, se creează o mai bună accesibilitate cât și **premizele realizării proiectului pentru primul hub S-E European de platformă multimodală**. În acest sens s-au promovat PUZ și PUG, studii de fezabilitate și fezabilitate alături de Proiect Tehnic cu avize pe terenurile cumpărate (în parte) în acest sens de Consiliul Județean Mureș în vederea realizării în practică a etapelor din strategia de dezvoltare a aeroportului pe termen lung și mediu.²⁵

Proiectele de dezvoltare ale Aeroportului Transilvania Tîrgu-Mureș sunt menite a crea premisele dezvoltării în același regim al zonei deservite prin facilitarea accesului oamenilor de afaceri și a turiștilor străini. Cele mai importante proiecte sunt: Airport Business Centre, Zonă Cargo, Platformă multimodală, extindere pistă, cale și platformă de parcare aeronave la categoria maximă cerută de capacitatea aeronavelor ce vor opera pe Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș²⁶.

Proiectul "Platformă Multimodală Aeroport Transilvania Tîrgu-Mureș"²⁷ prevede realizarea pe o suprafață de 23 hectare a două funcționalități importante:

- zonă cargo, cu un complex de construcții depozit pe 6 hectare, gară cale ferată pasageri, linie cale ferată cargo, terminal auto pasageri , hotel tranzit
- terminal pasageri curse regulate interne și externe.

Acest mod de conexiune a transportului aerian cu transportul auto și cel feroviar creează o accesibilitate maximă la Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș, măbind zona și populația deservită. Aceste deziderate sunt facilitate de existența terenului necesar pentru dezvoltarea fără restricții și obstacolare cu un culoar de zbor ce evită zonele populate. Odată cu realizarea lor se asigură deservirea a 2,8 milioane de pasageri pe an, 54.000 tone de marfă cu un volum de afaceri de 350 milioane de euro și crearea a peste 2500 locuri de muncă.²⁸

5.1.4. Transportul public rutier județean

Transportul public rutier județean de călători este organizat pe un număr de 160 trasee, prin curse regulate asigurate de societăți comerciale cu capital privat, operatori de servicii de transport călători. Serviciile operatorilor selectați în urma unor proceduri de achiziție publică de către Consiliul Județean Mureș, acoperă toate marile comune din județ și se asigură prin autobuze licențiate, începând cu 23 locuri, și microbuze, având o capacitate de 10-22 locuri. Localitățile care nu

²⁴ http://site.judbrasov.ro/event_Pista-aeroportului-de-la-Ghimbav-va-fi-gata-ntr-un-an_261.html

²⁵ Strategia de dezvoltare a zonei metropolitane Tîrgu-Mureș

²⁶ www.targumuresairport.ro

²⁷ Hotărârea Consiliului Județean Mureș nr. 125/24.09.2009 privind aprobarea indicatorilor tehnico-economici ai investiției "Platformă multimodală Aeroportul Transilvania Tîrgu Mureș"

²⁸ Strategia de dezvoltare a zonei metropolitane Tîrgu-Mureș

beneficiază de legături de transport, prin curse regulate, se datorează în principal datorită numărului mic de potențiali călători.

Transportul de călători în municipiul Tîrgu-Mureș este asigurat prin peste 21 de linii urbane, deservite de peste 120 de autobuze²⁹.

În zonele urbane există o rețea dezvoltată de servicii private de taximetrie, tarifele practicate fiind accesibile populației.

Calitatea serviciilor de transport în privința confortului este în general bună, fiind oferite condiții acceptabile pentru transport. În unele cazuri, se condițiile sunt necorespunzătoare datorită gradului avansat de uzură a microbuzelor și autobuzelor și numărul mic de dotări noi. Înlocuirea parcului existent de mașini pentru transport public cu unul mai puțin poluant, crearea unui sistem de transport mai sigur, eficient și confortabil sunt măsuri care pot contribui în timp la intensificarea utilizării transportului în comun în defavoarea autoturismului personal, efectele fiind benefice atât pentru gestionarea traficului cât și pentru mediul înconjurător.

5.1.5. Dezvoltarea sustenabilă a infrastructurii de transport. Infrastructura de transport rutier la orizontul anului 2020³⁰

Transportul rutier în județul Mureș va trebui să beneficieze până în anul 2020 de o infrastructură modernă, capabilă să preia un trafic în creștere rapidă, să asigure premisele pentru dezvoltarea economică și socială a tuturor zonelor regiunii și să contribuie la diminuarea efectelor negative ale transportului asupra mediului înconjurător. Atingerea acestor obiective implică realizarea de investiții semnificative în următorul deceniu atât în extinderea rețelei rutiere cât și în reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere actuale.

Investițiile ar trebui să se concentreze pe construirea de infrastructuri noi - realizarea **autostrăzii** care leagă județul Mureș de Europa de Vest - **Autostrada Transilvania** (Turda - Tîrgu Mureș - Sighișoara - Brașov) și a autostrăzii care ar facilita legătura cu estul Europei, pe traseul **Tîrgu-Mureș - Iași - Ungheni (Republica Moldova)**.

O altă prioritate de dezvoltare a infrastructurii de transport vizează construirea centurilor ocolitoare pentru transferul traficului de tranzit a municipiului:

- **Tîrgu-Mureș:**
  - în partea de E-SE, pe traseul Corunca - Livezeni-Ernei,
  - pe traseul Corunca și Cristești,
  - pe traseul Ernei-Pănet;

- **Reghin:** E-SE (Breaza - Suseni);
- **Sighișoara;**
- **Târnăveni.**

²⁹ www.siletina.ro

³⁰ Direcțiile de dezvoltare au la bază PATJ reactualizat al județului Mureș, partea III, vol. X, aprobat prin Hotărârea nr. 74/2012 a Consiliului Județean Mureș.

În acord cu principiul Urbanismului Inteligent legat de utilizarea eficientă a resurselor (timp, energie, resurse financiare), municipiul Tîrgu-Mureș va trebui să realizeze un inel interior de circulație pe teritoriul său, în vederea eficientizării traseelor în oraș. Prelungirea Căii Sighișoarei spre est și spre vest va scădea timpii de deplasare și implicit gradul de poluare prin reducerea consumului de carburant. Alte proiecte care vor concura spre atingerea acestui obiectiv sunt: „Strada de legătură între Spitalul Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș și strada Livezeni” și închiderea inelului pe latura paralelă cu râul Mureș.

Consolidarea capacității infrastructurii existente, prin îmbunătățirea condițiilor de transport pe drumurile naționale și județene este o prioritate.

Toate drumurile naționale vor trebui să asigure condiții de exploatare la standarde europene, ele reprezentând suportul pentru dezvoltarea celorlalte categorii de drumuri publice de rang inferior.

Sunt prioritare pentru județul Mureș următoarele drumuri naționale:

- DN 16 Apahida-Reghin;
- DN 14 Teiuș-Blaj-Mediaș-Sighișoara;
- DN 14 A Iernut-Târnăveni-Mediaș;
- DN 15 E Satu-Nou- Sânpetru de Câmpie-Râciu-Tîrgu-Mureș

Până în anul 2020 pe drumurile județene cu durata de serviciu depășită, în lungime totală de 260 km, trebuie executate lucrări de reparații pe cel puțin 130 km, prin turnare de covor asfaltic, iar pe 111,8 km de drum județean pietruit respectiv pe cei 24,2 km de drum județean de pământ trebuie executate lucrări de modernizare prin asfaltare.

Vor beneficia de prioritate drumurile și podurile care asigură legătura cu județele limitrofe, ceea ce va avea un impact deosebit atât asupra locuitorilor din zonele respective, cât și asupra vieții economico-sociale a întregului județ. În această categorie se înscriu:

- Tg. Mures-Band-Săulia-Sărmașu-limită jud. Bistrița Năsăud, format din DJ 152A km 0+930-18+855, DJ 151A km 0+000-20+100 și DJ 151 km 25+650-45+810, jud. Mureș
- DJ 106 Sighișoara-Apold-limită jud. Sibiu;
- DJ 136 - DJ 136A Sîngeorgiu de Pădure - Bezid - limită jud. Harghita
- DJ 153 C Reghin- Lăpușna-limită jud. Harghita.

De asemenea, vor trebui reabilitate drumurile și podurile care trec prin mai multe localități intens populate, care au o importanță deosebită în viața județului, permit conectarea la rețelele principale, spre zonele urbane și cele care pot genera creștere economică în zonă (ex: zonele turistice intens frecventate sau spre zonele cu un real potențial turistic, dar insuficient exploatat).Ex:

- DJ 151 Luduș-Sărmașu-Lechința;
- DJ 151 B Ungheni - Cerghid;
- DJ 151 D Ungheni-Acățari
- DJ 142 Târnăveni-Căpâlna de Sus-Bălăușeri,
- Ernei - Eremitu -Sovata, format din : DJ 153 A Ernei (DN 15)- Eremitu (DJ 153).km 0+000-26+230 si DJ 153 Reghin (DN 15)- Sovata, km 22+200-34+000, jud. Mureș.

Infrastructura de drumuri comunale și de interes local din localitățile rurale va trebui să conducă la asigurarea unui trai decent populației. Pe lângă modernizarea drumurilor comunale existente prin așternerea de mixturi asfaltice, vor trebui clasificate în drumuri comunale drumurile vicinale, neclasificate, în vederea scurtării distanței de acces spre centrul de comună. Ex:

- continuare DC 51 spre localitățile Boiu și Jacu, comuna Albești;

- continuare DC 77 spre Subpădure și Cuștelnic (Târnăveni);
- legătură centru de comună cu Șomoștelnic (com. Mica) și continuare spre DC 73.

În 23³¹ de u.a.t. există sate aparținătoare care la momentul actual nu dispun de legături rutiere; pentru asigurarea racordării tuturor localităților din județ la drumuri publice, și în cazul acestor drumuri vicinale trebuie realizată o clasificare în drumuri comunale.

În zone cu bogat potențial turistic, pe trasee de drumuri comunale sau drumuri vicinale se pot amenaja drumuri cu funcție mixtă, cu utilizare și în alte scopuri decât cele turistice (ex: Apold-Daia-Saschiz; Mihai Viteazu - Archita; Ozd-Bobohalma; Cucerdea-Ciuluș-Lăscud-Șomoștelnic; Cund-Idiciu; Gogan-Daia).

Dezvoltarea mobilității trebuie să fie încorporată într-un Plan de Mobilitate, luând în considerare toate problemele legate de infrastructură și de mediul înconjurător, care să asigure condițiile și pentru un transport alternativ.

În privința **rețelei de transport feroviar**, modernizarea căii ferate pe traseul Ungheni-Reghin (în prezent cale ferată simplă neelectrificată) va intensifica legăturile economice dintre cele două municipii în vederea constituirii unei arii metropolitane cu urbanizare intensă. Conexiuni rapide (feroviare) către noile zone dezvoltate ar evita aglomerarea șoselelor, produsă din cauza traficului care se dezvoltă rapid în zonele de locuit și cele industriale. O asemenea măsură ar îmbunătăți și transportul public pe ruta municipiul Tîrgu-Mureș - Aeroport „Transilvania”.

De asemenea, construirea liniei ferate pe traseul Tîrgu-Mureș-Târnăveni-Sighișoara, ar scurta cu peste 200 km legătura dintre Tîrgu-Mureș și București și va conecta municipiul Târnăveni la transportul feroviar.

Pe teritoriul municipiului Tîrgu-Mureș, calea ferată reprezintă un obstacol care afectează fluenta circulației rutiere, dar și coerența dezvoltării urbane în ansamblu. Pe de altă parte însă, existența unei căi ferate și a unei gări pe teritoriul orașului reprezintă o oportunitate în direcția promovării unui transport rapid, modern și puțin poluant, la nivel urban, metropolitan sau chiar dincolo de granițele zonei metropolitane. Având în vedere această situație, municipiul Tîrgu-Mureș intenționează eliminarea obstacolului ce îl constituie calea ferată și crearea unei căi ferate care să corespundă standardelor moderne. Acest obiectiv se poate realiza fie prin devierea căii ferate pe un traseu cu mai puține intersecții cu circulația rutieră - pe malul stâng al râului Mureș, fie prin îngroparea parțială sau totală a căii ferate pe traseul suprapus cu teritoriul municipiului.

În contextul conectării Aeroportului „Transilvania” cu rețeaua de cale ferată, realizarea unui transport metropolitan pe cale ferată care să lege municipiul Tîrgu-Mureș de aeroport ar oferi o conectare mai bună, mai rapidă și mai confortabilă pentru turiștii și oamenii de afaceri care vin sau pleacă de pe Aeroportul Transilvania, și totodată ar încuraja deplasarea forței de muncă în acest areal.

³¹ PATJ Reactualizat județul Mureș – Partea III, Vol. XI, pag. 27-29. Denumire localitate: Cioarga (Oraș Luduș); Porumbac (Oraș Iernut); Ilieși(Sovata); Loțu (Sângeorgiu de Pădure); Fânațe, Fundătura (Tăureni), Coastra Grindului, Giurgiș (Chețani); Fânațe, Vălișoara, Pripoare (Sânger); Ciretea, Malea (Zau de Câmpie); Ghidășteu, Chisălița, Tăblășeni (Iclânzell); Valea Sâmpetrului (Grebenușu de Câmpie); Bologaia (Pogăceaua), Groapa Rădaii (Miheșu de Câmpie); Pârâul Crucii (Râciu); Nima Milășelului (Crăiești); Fânațe, Hodaia (Fărăgău); Valea Ungurului, Fânațele Socolului (Cosma); Vaidacuța (Suplac); Valea Dăii, Șoard (Vânători); Ceie (Ghindari), Orșova Pădure, Păuloaia, Larga (Gurghiu); Mirighioaia, Bicașu, Dubiștea de Pădure, Uricea-Arșița (Hodac); Ibănești-Pădure, Tișieu, Dulcea, Zimți (Ibănești); Idiciu-Curci (Bahnea)

Crearea **Centrului Intermodal de transport rutier** la Ungheni la care se adaugă un terminal feroviar intermodal de transport marfă, conectat la rețeaua națională de cale ferată, la intersecția drumului european E 60, în apropierea **Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș**, cu accent pe dezvoltarea componentei cargo, și a autostrăzii Timișoara - Tîrgu-Mureș - Iasi va contribui la punerea economiei județului pe o traiectorie ascendentă de creștere sustenabilă.

5.2. Infrastructura de alimentare cu apă și apă uzată

Rețeaua hidrografică a județului aparține în totalitate râului Mureș, care traversează județul pe o lungime de 187 km, de la Ciobotani până la localitatea din aval, Chețani, acolo unde râul părăsește județul. Alte cursuri importante de apă care traversează județul sunt: râul Târnava Mică, al doilea în termeni de lungime din județ (115 km), râul Târnava Mare (43 km), râul Niraj (78 km), râul Gurghiu (55 km) și râul Arieș.

Sursele de apă de suprafață în Județul Mureș

Nr. crt	Localitate	Zona de alimentare cu apa	Sursa de apa
1	Sighișoara	Sighișoara	Târnava Mare
		Albești	
2	Târnăveni	Târnăveni	Râul Târnava Mică
		Gănești	
3	Luduș	Luduș	Râul Mureș
		Chețani	
		Hădăreni	
		Gheja	
		Cioarga	
		Roșiori	
		Fundătura	
4	Iernut	Iernut	Râul Mureș
		Lechinta	
		Cipău	
		Ogra	
		Sânpaul	
5	Tîrgu-Mureș	Cucerdea	Râul Mureș
		Tîrgu-Mureș	
		Sâncraiu de Mureș	
		Sângeorgiu de Mureș	
		Band	
		Sântana de Mureș	
	Tîrgu-Mureș	Ceaușu de Câmpie	Râul Mureș
		Șincai	
		Râciu	
		Crăiești	
		Sânpetru de Câmpie	
		Sărmașu	
6	Reghin	Pogăceaua	Râul Gurghiu
		Cristești	
		Ungheni	
		Reghin	
		Retea	
		Peris	

		Gornești	
		Breaza	
		Fărăgău	
		Lunca	
		Suseni	
		Ideciu de Jos	
		Solovăstru	
		Gurghiu	
7	Sovata	Sovata	Pârâul Sovata și Valea Pârâului Sovietii
		Sărățeni	
		Chibed	
		Ghindari	
		Trei Sate	
		Săcădat	
		Eremitu	

Județul Mureș dispune de **11 Stații de Tratare a Apei**, deservind zonele adiacente. Acestea au fost proiectate pentru a acoperi necesarul casnic și industrial. După anul 1990, cerința de debit industrial a fost redusă și, în consecință debitul distribuit de stații a fost redus. În concluzie, dacă rețelele se vor extinde în localitățile învecinate, Stațiile de Tratare a Apei pot asigura debitul necesar de distribuție.

Cantitatea și calitatea apei potabile este monitorizată în județul Mureș, de către Administrația Națională a Apelor din România - Directoratul Apelor Mureș. Situația actuală în cazul poluării apelor este determinată de:

- Deversarea apei reziduale insuficient tratate, Stațiile de Tratare a Apei Reziduale fiind foarte vechi;
- Poluarea istorică SC BICAPA SA;
- Deversările apei reziduale tratate insuficient din lucrările fertilizatorilor chimici SC AZOMUREȘ SA Tîrgu-Mureș;
- Deversările apei reziduale tratate insuficient din Stațiile de Tratare a Apei Reziduale din orașele Tg. Mureș, Sighișoara, Reghin, Sovata, Luduș, Târnăveni;
- Deversările apei reziduale insuficient tratate din stațiile de tratare a apei reziduale din zona rurală;
- Fenomenele naturale și antropice extreme (alunecări de teren, inundații, degradarea

albiilor râurilor și a bancurilor, degradarea solului, riscuri majore de accidente tehnice în instalațiile tehnologice, eroziunile locale în albiile capturilor reziduale).

Situația curentă și problemele identificate în județul Mureș sunt următoarele:

➤ **În domeniul apei potabile:**

- Conducta principală și conductele de distribuție sunt diferite ca: diametre, materiale și ani de operare;
- Există probleme cu starea tehnică a conductelor principale (vârstă, fisuri existente, pierderi), necesitând reabilitare totală;
- Conductele de distribuție sunt vechi (necesită reabilitare) sau zone urbane noi nu au conducte (necesită extinderi, stații de pompare noi, rezervoare noi);
- Rata conectării variază foarte mult (de la 57% în orașul Iernut la 95% la Sighișoara sau Tîrgu-Mureș).

- **În cazul stațiilor de tratare:**
  - Starea tehnică variază, de la stații vechi (învechit) la stații reabilitate ca stația de tratare Tîrgu-Mureș;
  - Condițiile tehnice ale stațiilor de tratare rurale sunt variate, de la mediocre (Apold) la medii (Bistra Mureșului).
- **În cazul rețelei de distribuție:**

Lungimea totală a rețelei : 1666 km

  - Numeroase secțiuni ale rețelei de distribuție sunt vechi (30 de ani sau peste), ceea ce conduce la pierderi semnificative și/sau infiltrații (40-50%);
  - Debit și presiune insuficiente în cazul alimentării cu apă, datorită subdimensionării conductelor;
  - Dificultate în alimentarea cu apă la presiune mare;
  - Conducte de apă potabilă din azbo - ciment;
  - Probleme datorită folosirii fontei în rețeaua de distribuție a apei duce la dificultăți în întreținere și reparații.
- **În cazul sistemului de colectare ape uzate:**
  - Colectoarele și canalizarea (menajeră, pluvială) variază în termeni de: diametre, materiale și ani de operare;
  - Sistemele de colectare existente au probleme ca: fisuri, pierderi de apă, îmbătrânire (sau materiale de proastă calitate) sau extindere insuficientă;
  - Rata conectării variază de la 0% în comune la 43% (orașul Iernut) sau Tîrgu-Mureș (95%).
  - Nivel de epurare: Capacități sub nivelul proiectat; Stațiile de epurare au diferențe în ratele de epurare, în treptele mecanice și biologice.

Investiții strategice

Pentru a stabili prioritatea investițiilor este necesară luarea în calcul a strategiei de dezvoltare la nivel regional, cât și investițiile în curs de desfășurare. Au fost identificate localități în care există proiecte în curs de desfășurare și localități care au întocmit documentații tehnice aflate în diferite faze de elaborare, pregătite spre a fi depuse spre finanțare sau în implementare din fonduri proprii.

Aceste obiective strategice sunt influențate de gradul de dezvoltare a fiecărei zone în parte, de felul în care autoritățile locale rezolvă problemele/deficiențele din sectoarele apă și ape uzate, de posibilitățile financiare și capacitatea comunităților locale de a absorbi fonduri europene sau guvernamentale.

Urmând aceste considerente, au fost proiectate pentru perioada 2011 - 2015, respectiv vor intra în execuție, trei investiții majore de importanță strategică la nivel de județ, al căror scop este să deservească o populație mai mare de 43.278 locuitori (anul 2014) cu apă potabilă. Aceste investiții îndeplinesc standardele Directivei de Apă 98/83/CEE și sunt următoarele:

- Noua aducțiune Band-Pănet;
- Reabilitarea Voiniceni - Sărmașu aducțiuni;
- Noi stații de epurare și aducțiunea Miercurea Nirajului - Gheorghe Doja.

Date statistice privind sistemul de alimentare cu apă

Procentul de conectare la sistemul de alimentare cu apă, la nivel de județ, este mai ridicat în comparație cu media pe țară, așa cum se poate observa în tabelul de mai jos:

Alimentare cu apă	Județul Mureș	România ³²
Locuințe convenționale din județ cu alimentare cu apă în locuință	69,2%	66,7%
Locuințe convenționale din județ cu alimentare cu apă în locuință, în <i>mediul urban</i>	90,9%	91,6%
Locuințe convenționale din județ cu alimentare cu apă în locuință, în <i>mediul rural</i>	45,5%	37,2%

Potrivit datelor Recensământului Populației și Locuințelor din anul 2011³³, din totalul locuințelor convenționale din județ, 69,2 % au alimentare cu apă în locuință din sistem public sau propriu (90,9% în municipii și orașe și 45,5 % în comune). Cele mai mari ponderi ale locuințelor care au alimentare cu apă sunt înregistrate în municipiul Tîrgu-Mureș (99,0 %) și în următoarele localități: municipiul Sighișoara (94,3%), municipiul Reghin (91,0%), municipiul Târnăveni (87,8%), orașul Luduș (87,1%), orașul Sovata (84,9%), orașul Ungheni (66,1%).

Canalizare	Județul Mureș	România
Locuințe convenționale din județ cu instalație de canalizare la o rețea publică sau la un sistem propriu	69,2%	65,1%

O rată ridicată de conectare la sistemele de alimentare cu apă și canalizare se întâlnește la comunitățile mari. Situația generală a serviciilor se agravează pentru ambele tipuri de servicii, în cazul comunităților cu mai puțin de 10.000 locuitori. Populația rurală depinde în mod direct de fântânile tradiționale (cele mai multe din ele având o adâncime superficială și valori ridicate în conținut de fier și mangan), iar în cazul secetelor, este lipsită total și de această sursă de apă. Se pune astfel în pericol sănătatea populației, dar și asigurarea sursei de apă pentru animale.

Accesul la serviciile publice de apă

Conform datelor centralizate la nivelul anului 2013, situația aferentă rețelelor de alimentare cu apă se prezintă astfel:

Mediul	Rețea existentă	Rețea în execuție	Necesar, aflat în diferite faze (proponere/proiect, inclusiv tratare)	
			Cantitativ	Valoric mii lei
Urban	808	44	28	38.024
Rural	860	290	403	166.773

³²<http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS11.pdf>

³³<http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS11.pdf>

Investițiile finalizate în rețeaua de alimentare cu apă, înainte de anul 2007, au fost de 103.926 mii lei în mediul urban și de 91.401 mii lei în mediul rural. După anul 2007, valoarea acestor investiții a crescut, la momentul actual fiind în execuție investiții în valoare de 297.365 mii lei în mediul urban, și 99.399 mii lei în mediul rural.

Necesarul de investiții, conform datelor raportate de fiecare unitate administrativ-teritorială este de 18.176 mii lei în mediul urban, respectiv 233.709 mii lei în mediul rural. Aceste din urmă date sunt variabile, fiind furnizate atât în baza unor documentații tehnice elaborate, cât și în baza unor estimări.

Cu toate acestea, în toate cele 11 localități urbane există încă gospodării care nu beneficiază de sistem de alimentare cu apă din sistemul public. Aceeași situație există și în comunele din județul Mureș, unde există localități componente care nu dețin infrastructură de apă.

Pentru creșterea gradului de conectare a populației la rețeaua de alimentare cu apă, pentru următoarea perioadă de programare, se propun următoarele investiții:

- Realizarea aducțiunii Luduș-Miheșu de Cîmpie, care va asigura sursa de apă în zona de câmpie, concomitent cu construirea sistemului de colectare și epurare a apelor uzate rezultate;
- Realizarea aducțiunii Fîntînele - Mica, care va asigura sursa de apă în zona Târnavei Mici, concomitent cu construirea sistemului de colectare și epurare a apelor uzate rezultate;
- investiții în domeniul colectării și epurării apelor uzate în aglomerări cu o populație sub 10.000 locuitori echivalenți, cu respectarea termenelor de conformare asumate în domeniul epurării apelor uzate urbane.

Aceste investiții vor fi detaliate în Master Planul actualizat al județului Mureș în domeniul apei și canalizării, în cursul semestrului I al acestui an.

În prezent se află în curs de implementare proiectul „Extinderea și reabilitarea infrastructurii de apă și apă uzată în județul Mureș”, finanțat prin POS Mediu Axa 1.

Obiectivul proiectului este îmbunătățirea calității și a accesului la infrastructura de apă și apă uzată, prin asigurarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în majoritatea zonelor urbane până în 2015 la tarife accesibile.

Proiectul va asigura orașelor din județul Mureș conformarea la Directiva europeană privind calitatea apei și la Directiva privind epurarea apelor uzate.

Principalele rezultate ale proiectului sunt:

- 62.349 m rețea de apă extinsă și reabilitată
- 84.807 m rețea de canalizare extinsă și reabilitată
- 3 stații de pompare apă reabilitate
- 5 stații de pompare apă nou construite
- 3 stații de pompare apă uzată reabilitate
- 22 stații noi de pompare apă uzată
- 2 stații de epurare reabilitate
- 1 stație nouă de epurare

- 1 stație epurare linia nămolului reabilitată
  - 4 stații de tratare apă potabilă reabilitate și construirea uneia noi
  - 46.702 m aducțiune reabilitată
  - 52.380 m aducțiune nouă,
- termenul de finalizare fiind anul 2015.

În anul 2008 s-a constituit Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Aquainvest”, persoană juridică de drept privat, cu statut de utilitate publică, în scopul reglementării, înființării, organizării, finanțării, exploatării, monitorizării și gestionării în comun a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare pe raza de competență a unităților administrativ-teritoriale membre. Din Asociație fac parte unități administrativ-teritoriale și Consiliul Județean Mureș.

Servicii ape uzate la nivelul județului Mureș

Populațiile care sunt conectate la rețeaua de alimentare cu apă fără a beneficia de o canalizare adecvată, sunt expuse la riscuri mari privind sănătatea.

Din totalul de 102 aglomerări, doar 2 se vor conecta 100% la sistemul de canalizare/epurare, respectiv Tîrgu-Mureș și Răstolița după realizarea investițiilor aflate în derulare.

84 aglomerări sunt în diferite faze de racordare parțială.

Conform datelor centralizate la nivelul anului 2013, situația aferentă apei uzate este următoarea:

Mediul	Rețea existentă	Rețea în execuție	Necesar, aflat în diferite faze (proponere/proiect, inclusiv epurare)	
			Cantitativ	Valoric mii lei
Urban	749	81	108	107892
Rural	254	342	692	314239

Investițiile finalizate în domeniul apei uzate înainte de anul 2007, au fost de 78.401 mii lei în mediul urban și de 72.201 mii lei în mediul rural. După anul 2007, valoarea acestor investiții a crescut, la momentul actual fiind în execuție investiții în valoare de 317.747 mii lei în mediul urban, și 158779 mii lei în mediul rural.

Necesarul de investiții, conform datelor raportate de fiecare unitate administrativ-teritorială este de 74.800 mii lei în mediul urban, respectiv 427691 mii lei în mediul rural. Aceste din urmă date sunt variabile, fiind furnizate atât în baza unor documentații tehnice elaborate, cât și în baza unor estimări.

1. Aglomerări peste 10.000 locuitori echivalenți cu grade de conectare la rețea canalizare/epurare:

UAT	Grad de conectare la rețea canalizare/epurare		
	100%	Peste 90%	66%
Tîrgu-Mureș	x		

Sighișoara		X	
Reghin		X	
Tîrnăveni		X	
Luduș		X	
Iernut			X
Total	1	4	1

Atingerea acestor grade de conectare se va realiza după finalizarea investițiilor prin proiectul finanțat prin POS Mediu, mai sus menționat.

Aglomerări sub 10.000 locuitori echivalenți, care nu dețin rețea de canalizare, lucrări în execuție și nici propuneri de proiecte: Bichiș, Coroișnărtin, Cozma, Fărăgău, Gălești, Neaua, Papiu Ilarian, Sînger, Sînpetru de Cîmpie, Vînători, Zagăr, Vețca.

Aglomerări sub 2000 locuitori echivalenți, care nu au negociate direct termene de conformare, dar trebuie să aibă fose septice cu epurare direct: Băla, Bereni, Bichiș, Chiheru de Jos, Coroișnărtin, Cozma, Cucerdea, Fărăgău, Hodoșa, Grebenișu de Cîmpie, Mădăraș, Măgherani, Neaua, Papiu Ilarian, Pășăreni, Sărățeni, Stînceni, Șincai, Tăureni, Vețca, Vișoara, Voivodeni, Zagăr.

Conform estimărilor din MASTER PLANUL serviciilor de apă și canal județ Mureș, elaborat în 2009, racordarea la sistemul de alimentare cu apă și apă uzată se prezintă după cum urmează:

Rețele de branșare		2009	2012
APĂ	URBAN	91,43	97,86
	RURAL	62,25	77,50
	Medie	76,84	87,68
CANALIZARE	URBAN	80,57	95,14
	RURAL	32,25	52,5
	Medie	56,41	73,82

Prevederile Master Plan-ului Sectorul de apă și canal în județul Mureș sunt în curs de reactualizare, data finalizării fiind preconizată în primul semestru al anului 2013.

În ceea ce privește Programul Operațional Sectorial Mediu pentru următoarea perioadă de programare bugetară comunitară, deși documentul de programare nu este încă finalizat, legat de proiectele de infrastructură de apă și canalizare se preconizează sprijin financiar pentru localitățile având o populație între 2000 și 10.000 locuitori. Se recomandă elaborarea de proiecte strategice integrate care au impact teritorial cât mai mare și afectează zone cu peste 50.000 locuitori.

5.3. Alimentarea cu gaze naturale (uz casnic și industrial)

Județul Mureș este principalul producător de gaze naturale din România, în anul 2010, furnizând peste 60% din totalul extras pe țară. Principalele localități, în zona cărora există captări de gaze naturale sunt: Sărmaș, Sărmașel, Ulieș,

Sânmărtin, Crăiești - Ercea, Zau de Câmpie, Luduș, Lunca, etc., acestea fiind în exploatarea Regionalei Gaz Metan (ROMGAZ) Mediaș, Schela Tîrgu-Mureș.

Rețeaua de distribuție a gazului metan, potrivit datelor statistice din anul 2011³⁴, are o lungime de 3222,8 km, iar numărul unităților administrativ -teritoriale în care se distribuie gazul este de 82, din care 11 municipii și orașe. Astfel, în 80,40 % din localități se distribuie gaze naturale, prin această pondere județul Mureș ocupă primul loc la nivelul Regiunii Centru.

În ceea ce privește consumul de gaze naturale de către consumatori, acestea dețin o pondere importantă în consumul non-casnic de gaze naturale, atât la nivel național (11,4%), dar mai ales la nivel regional (54,24%). Volumul total de gaz distribuit în județ constituie 10,2% din consumul național. În ceea ce privește consumul casnic, media pe an la nivelul județului Mureș, este peste media Regiunii 7 Centru și cu mult peste cea națională³⁵.

În județul Mureș, cei mai importanți consumatori de gaze naturale sunt companiile din industrie, aceștia deținând o pondere de 85,8% din consumul județean de gaze naturale. Combinatul chimic AZOMURES Tîrgu-Mureș și Centrala Termoelectrică Iernut sunt caracterizate ca mari consumatoare de gaze naturale.

Deși județul Mureș este cel mai important producător de gaz metan din România, nu toate comunele sunt racordate la rețeaua de gaz metan. Astfel, în special comunele din partea nord-est, din aria montană și cea subcarpatică, dar și unele comune din Podișul Târnavelor, nu au acces la rețeaua de distribuție a gazelor naturale. Extinderea rețelei magistrale de transport de gaz metan spre localitățile care solicită racordarea la această formă de energie se va derula de comun acord cu societatea de transport de gaz, în conformitate cu strategiile proprii.

Volumul gazelor naturale distribuite pe tipuri de consumatori (mii mc)³⁶

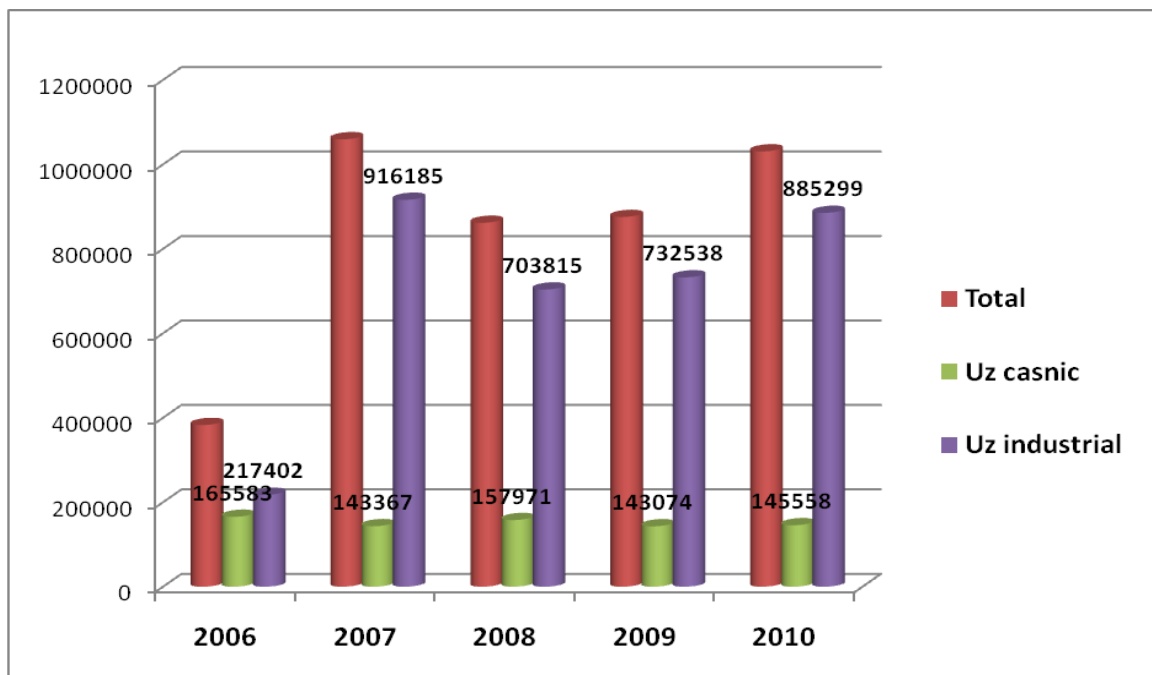
Anul	Volumul gazelor naturale distribuite (mii m ³)		
	Total	Uz casnic	Uz industrial
2006	382985	165583	217402
2007	1059552	143367	916185
2008	861786	157971	703815
2009	875612	143074	732538
2010	1030857	145558	885299

³⁴ http://www.mures.insse.ro/phpfiles/Anuarul_Statistic_al_judetului_Mures_2012.pdf

³⁵ Planul de analiză și acoperire a riscurilor al județului Mureș, aprobat prin Hotărârea nr. 62 din 28 aprilie 2011

³⁶ Sursa: Institutul Național de Statistică

5.4. Energia termică

În perioada 2005 - 2010 numărul localităților în care se distribuie energie termică a scăzut continuu de la 6 localități la 3. Producerea energiei termice se realizează tot mai mult în centrale individuale de apartament, în timp ce sistemul centralizat pierde teren ca urmare a creșterii tarifelor și a găsirii unor soluții alternative din partea consumatorilor. În marea majoritate a cazurilor combustibilul utilizat este gazul metan; numărul de gospodării în care se utilizează lemnul și produsele obținute prin prelucrarea și valorificarea deșeurilor din lemn - peleți, brichete, granule, etc. pentru obținere de energie termică este în creștere.

5.5. Energia electrică

Producția, transportul și distribuția energiei electrice au constituit activități cu tradiție în județul Mureș, aceasta fiind utilizată pentru iluminatul public, ca forță motrice pentru antrenarea mașinilor și utilajelor industriale, iar în activitățile casnice fiind cunoscută de aproape 100 de ani.

Unitatea reprezentativă pentru producerea energiei electrice este Centrala Termoelectrică de la Iernuț cu o putere instalată de 800 MW, care face parte din „S.C. Termoelectrica S.A. - Filiala Electrocentrale București” și care utilizează drept combustibil gazul metan, fiind conectată la S.E.N. prin liniile electrice de înaltă tensiune care traversează județul Mureș.

Distribuția energiei electrice se realizează de către unitatea teritorială a S.C. FDFEE Electrica Transilvania Sud S.A. - SDFEE Tîrgu Mureș, ce deservește beneficiarii grupați în mari consumatori, mici consumatori și consumatori casnici.

Potrivit rezultatelor definitive ale Recensământului din anul 2011 în județul Mureș 99,14% din locuințele convenționale din municipii și orașe dispun de instalație electrică, iar în mediul rural 96,6%.

5.5.1. Modernizarea și extinderea rețelelor electrice existente în județul Mureș³⁷

Există încă localități neelectrificate în județul Mureș. Printre localitățile care sunt compuse din minim 15 gospodării, se numără cătunul Bulei, din satul Deleni, comuna Ideciu de Jos. Electrificarea acestui cătun a fost prevăzut în Programul de electrificare 2007-2009, s-a întocmit PT, SF și s-au eliberat avize, însă lucrările nu au fost executate din lipsă de fonduri.

Localități care au nevoie de *modernizarea rețelei electrice și iluminat public, extinderea rețelelor* existente (pentru minim 15 gospodării) sunt:

Orașe: Sîngeorgiu de Pădure, Ungheni

Comune: Adămuș, Albești, Aluniș, Apold, Ațintis, Band, Batoș, Băgaciu, Bălăușeri, Ceuașu de Câmpie, Corunca, Cristeși, Deda, Eremitu, Gălești, Gheorghe Doja, Gornești, Gurghiu, Ibănești, Livezeni, Lunca, Lunca Bradului, Mădăraș, Miheșu de Câmpie, Nadeș, Răstolița, Sărățeni, Sîngeorgiu de Mureș, Sînpaul, Vărgata, Vătava, Voivodeni. Construirea cartierelor de locuit cu case de tip familial și intensificarea activităților comerciale/industriale de către agenți economici, au determinat un deficit de putere instalată mai ales în localitățile rurale Corunca, Livezeni, Sîngeorgiu de Mureș, Sînpaul și Glodeni.

În cadrul “*Programului de electrificare 2007-2009*” au fost depuse documentațiile pentru obținerea finanțării pentru următoarele obiective de investiții, pentru care există studii de fezabilitate întocmite.

- Luduș - “Extindere LEA j.t. Luduș - Roșiori” ,
- Solovăstru - “Extindere rețea electrică Solovăstru - LEA j.t.”
- Sîntana de Mureș - “Extindere rețele electrice în localitatea Sîntana de Mureș”
- Gălești- “Alimentare cu energie electrică cartier locuințe Maiad, jud. Mureș”.

Numărul locuitorilor deserviți de proiect este de 366 din 137 gospodării și 1 agent economic, totalul necesar de finanțare fiind în jur de 3 milioane lei.

Pentru realizarea lucrărilor, majoritatea autorităților administrației publice locale nu au prevăzute fonduri prin programe de investiții proprii, iar acolo unde există prevederi bugetare în acest sens, acestea sunt insuficiente pentru demararea și finalizarea lucrărilor.

³⁷ Sursa datelor: situația întocmită în baza raportărilor din teritoriu de Serviciul Investiții, Direcția Tehnică din cadrul Consiliului Județean Mureș, transmisă Agenției Române Pentru Dezvoltarea Durabilă a Zonelor Industriale, Biroul Regional Apuseni – Crișana

O altă problemă legată de deservirea cu energie electrică se constată în zonele principalelor investiții din județ, unde se constată un deficit de putere instalată.

Crearea unui nou nod energetic în zona Ungheni, ar permite dezvoltarea în cadrul Parcului Industrial de la Vidrasău a unor ramuri industriale consumatoare de energie, și ar contribui la crearea condițiilor pentru extinderea parcului industrial în viitorul apropiat. O astfel de măsură este necesară și în perspectiva dezvoltării terminalului intermodal de transport la Ungheni, extinderea Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș și finalizarea proiectelor „Parc auto pentru sporturi cu motor” și „Sistem integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș”, cu depozit zonal în comuna Sânpaul. În realizarea acestor investiții este responsabilă societatea de distribuție a energiei electrice, alături de Consiliul Județean Mureș.

Surse alternative de energie

Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 20% față de nivelurile din 1990, creșterea ponderii energiilor din surse regenerabile în consumul final de energie la 20% și realizarea unei creșteri de 20% a eficienței energetice este obiectivul principal al strategiei Europa 2020.

Pentru atingerea obiectivelor în domeniul schimbărilor climatice în orizontul de timp 2020, principalele măsuri care trebuie adoptate în România vizează următoarele:

- dezvoltarea capacității instituționale în domeniul energiei și schimbărilor climatice;
- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) prin promovarea tehnologiei de captare și stocare a carbonului (CCS);
- creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final de energie;
- creșterea eficienței energetice.³⁸

În vederea limitării creșterii previzionate a temperaturii globale, respectiv a emisiilor de gaze cu efect de seră, România acționează în special în domeniul eficienței energetice și în domeniul surselor regenerabile de energie. Se va încuraja utilizarea surselor regenerabile, cu atingerea țintei de 33 % din consumul intern brut de energie electrică al anului 2010, 35 % în anul 2015 și circa 40 % în anul 2020, realizat din surse regenerabile.

Figura 1. Harta surselor regenerabile de energie disponibile pe regiuni

³⁸ Strategia energetică a României pentru perioada 2007 - 2020, actualizată pentru perioada 2011 - 2020, p. 29

Legenda:

- I. Delta Dunării (energie solară);
- II. Dobrogea (energie solară și eoliană);
- III. Moldova (câmpie și podiș - microhidro, energie eoliană și biomasă);
- IV. Munții Carpați (IV1 - Carpații de Est; IV2 - Carpații de Sud; IV3 - Carpații de Vest (biomasă, microhidro));
- V. Podișul Transilvaniei (microhidro);
- VI. Câmpia de Vest (energie geotermală);
- VII. Subcarpații (VII1 - Subcarpații Getici; VII2 - Subcarpații de Curbură; VII3 - Subcarpații Moldovei: biomasă, microhidro);
- VIII. Câmpia de Sud (biomasă, energie geotermală și solară).

Județul Mureș deține un potențial semnificativ de surse regenerabile de energie, dar care este practic neutilizat. În ultimii ani crește numărul panourilor solare, a utilizatorilor de biomasă pentru încălzire individuală datorate și Programului Casa Verde, prin care statul suportă o parte din cheltuielile efectuate de persoanele fizice cu instalarea centralelor pe baza de pelete, panouri solare și pompe de căldură.

Datorită cadrului natural existent în județul Mureș, principalele surse de energie regenerabilă în zonă sunt:

1. **Energia solară:** este din ce în ce mai mult utilizată la încălzirea apei datorită avantajelor pe care le prezintă -reduce costurile cu energia consumată, prelungește indirect durata de viață a sistemului de încălzire a locuinței 6-8 luni/an, este nepoluantă, infinită și gratuită.

Acest sistem de producere a energiei poate reprezenta o alternativă sectorului public în preocuparea acestuia de a reduce costurile aferente utilităților.

În satul Chirileu din comuna Sânpaul societatea comercială cu capital privat, Fomco Solar Systems SRL din Cristești, a inaugurat în cursul lunii octombrie 2012 primul parc fotovoltaic din județul Mureș, care produce 3,2 megawați pe oră.

Parcul se întinde pe o suprafață de 8 hectare, are 15.456 de panouri fotovoltaice cu putere de 235 W fiecare, opt invertoare cu o putere de 400 kW fiecare, două sheltere cu o putere totală de 1,6 MW și două transformatoare ridicătoare de tensiune³⁹.

Energia electrică produsă la Chirileu, va compensa deficitul de putere instalată din zonă. (Foto: Ziarul Financiar, <http://www.zf.ro>).

Un alt parc fotovoltaic, de dimensiuni mult mai mici funcționează pe teritoriul comunei Ernei.

³⁹ www.capital.ro

Interesul pentru parcurile fotovoltaice începe să crească și în județul Mureș, unde în alte 34 de locații se preconizează înființarea de asemenea parcuri, în special pe zona de câmpie. Proiectele se află în diferite faze de avizare⁴⁰.

2. **Energia hidrolică:** Deși sunt importante resursele hidroenergetice ale rețelei de ape curgătoare din județul Mureș, ele sunt valorificate în mică parte prin **hidrocentralele de mică putere** amplasate în bazinul superior al Mureșului și al Târnavei Mici. La data de 30 aprilie 2014 există microhidrocentrale autorizate în județul Mureș, pe următoarele cursuri de apă: Iod (MHC Iod I, II, III), Iuhod (MHC Ilieș I, Ilieș II - oraș Sovata), Sălard, Isticeul Mic/Isticeul Mare (Ibănești) și Sovata (MHC Săcădat I și II). Alte 5 microhidrocentrale se află în diferite etape constructive pe mai multe cursuri de apă din județ, astfel: Râul Nirajul Mare (2), Râul Secuș (amonte sat Lăpușna), Râul Frâncel (com. Ibănești), Râul Sălard (com. Lunca Bradului), iar pe Râul Nirajul Mic o microhidrocentrală se află în curs de avizare⁴¹. Cu toate că există inițiative de a valorifica această resursă de energie alternativă, rămâne totuși în județul Mureș un important potențial hidro nevalorificat.

Amenajarea hidroenergetică Răstolița este o investiție realizată în proporție de peste 90%, a cărei punere în funcțiune ar contribui la producerea de energie electrică din surse regenerabile și dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă potabilă a localităților din culoarul Mureșului și din zona periferică a Câmpiei Transilvaniei, pe raza administrativă a județelor Mureș, Bistrița Năsăud și Cluj. De asemenea, rețehnologizarea și punerea în funcțiune a hidrocentralei dezafectate din Tîrgu-Mureș ar putea fi o alternativă pentru asigurarea iluminatului public din municipiu.

3. **Biomasa:** culturile de plante energetice, deșeurile vegetale și reziduurile lemnoase din exploatarea forestieră pot reprezenta o sursă de energie verde valorificabilă în zona noastră. Potrivit unui studiu realizat de ICEMENERG SA, potențialul energetic al biomasei în Regiunea Centru, se ridică la 20277 Terajouli, din care 4559 Terajouli reprezintă potențialul biomasei forestiere. Mureșul și Alba sunt județele din Regiunea Centru cu cel mai mare potențial energetic al biomasei, având împreună aproape 60% din potențialul exploatabil al Regiunii Centru.

4. **Deșeurile disponibile pentru incinerare:** În condițiile implementării proiectului „Sistem integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș”, recuperarea energiei din deșeurii trebuie luată în calcul pentru producere de energie termică, odată cu construirea facilităților de incinerare.

5. **Energia geotermală:** în zona puțurilor epuizate din fostele exploatarea ale gazelor naturale (Ungheni, etc.) există surse de apă geotermală, care investigată și dezvoltată, poate fi o sursă pentru energie termică.⁴²

⁴⁰ Sursa: www.citynews.ro, Peste 30 de parcuri fotovoltaice, înregistrate la autoritățile de mediu din Mureș, 17.04.2013

⁴¹ Sursa datelor: Administrația Bazinală de Apă Mureș: MHC autorizate și MHC în curs de execuție

⁴² Strategia de dezvoltare a Zonei Metropolitane Tîrgu-Mureș, p. 173

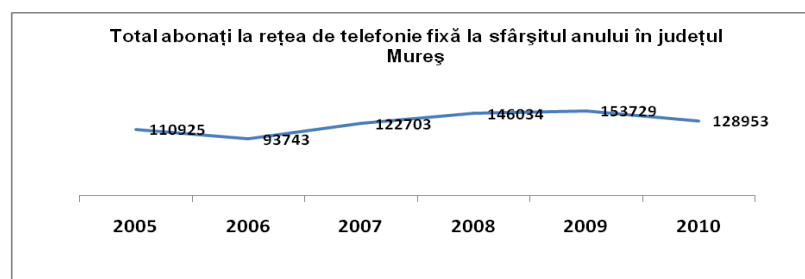
Sursele de energie regenerabilă reprezintă o soluție de viitor pentru dezvoltarea de sisteme energetice eco-eficiente, cu impact minim asupra mediului: producerea de energie electrică și termică în cogenerare, îmbunătățirea eficienței energetice la clădirile publice, reducerea consumului iluminatului public. Sursele de energie regenerabilă pot fi integrate și în domeniul transportului, prin autobuze cu eficiență energetică ridicată.

5.6. Infrastructura de telecomunicații

Comunicațiile electronice în bandă largă au devenit o prioritate la nivel mondial în a doua jumătate a anilor 1990, ca rezultat al faptului că societatea bazată pe cunoaștere are un impact semnificativ asupra competitivității, dezvoltării rapide a comunicațiilor și a tehnologiilor IT, precum și asupra liberalizării piețelor telecom⁴³.

1.1.1. Sistem de telefonie fixă și mobilă

Extinderea și modernizarea serviciilor de telefonie fixă și mobilă în ultimii ani, a condus la creșterea numărului de abonați. În județul Mureș servicii de telefonie fixă sunt furnizate de compania Romtelecom, care a evoluat de la un fost monopol de stat la o companie privată, conectată la tehnologia sofisticată a acestui mileniu și de către compania RCS & RDS, care și-a dezvoltat propria infrastructură de telecomunicații pe suport de fibră optică. O ascensiune puternică a cunoscut și telefonia mobilă, serviciile oferite de companiile de telefonie mobilă, cu acoperire națională Orange, Vodafone și Cosmote, fiind accesibile pentru populație. A crescut gradul de acoperire prin telefonia mobilă, ceea ce se reflectă și în scăderea numărului de abonați din rețelele de telefonie fixă.

Convorbiri telefonice în rețea de telefonie fixă	2005	2006	2007	2008	2009	2010
- interne interurbane (milioane minute)	17	15	17	26	23	19
- interne locale (milioane minute)	150	120	91	126	85	68
- internaționale (milioane minute)	3	3	5	3	6	5
- fix - mobil (milioane minute)	15	15	20	14	22	16
- fix - fix (milioane minute)	1	4	18	32	41	24
- acces special Internet (milioane minute)	42	41	18	5	2	1

⁴³ Strategia guvernamentală de dezvoltare a comunicațiilor electronice în banda largă în România pentru perioada 2009-2015, aprobată prin HG nr. 444/2009 Monitorul Oficial 525 din 30 iulie 2009 (M. Of. 525/2009)

1.1.2. Acces la internet

Piața serviciilor internet este reprezentată în județ de marii furnizori naționali de telefonie fixă și mobilă. Tarifele serviciilor Internet, datorită creșterii concurenței pe această piață, tind să scadă, cu toate acestea ratele de penetrare și de utilizare ale internetului sunt scăzute în raport cu media la nivel european, cu toate că și costul de achiziție al terminalelor (PC-uri, laptopuri, telefoane mobile, smartphone etc.) este relativ scăzut în comparație cu anii anteriori.⁴⁴

La nivel național 42% dintre gospodăriile au conexiune la internet și 23% au conexiune broadband⁴⁵. Această rată nesatisfăcătoare de penetrare și de utilizare se datorează în principal populației din mediul rural (45% din populația României) care se caracterizează prin venituri mici, rată scăzută a calculatoarelor disponibile la nivelul gospodăriilor, condițiile precare de acoperire DSL⁴⁶.

La nivelul județului Mureș, ponderea populației fără acces la conexiuni în banda largă este cuprinsă între 20% - 40%⁴⁷. Localitățile care nu beneficiază de conexiune broadband sunt următoarele: unele sate din comunele Albești, Bahnea, Chețani, Cozma, Fărăgău, Ghindari, Gornești, Iclânzul, Pogăceaua, Râciu, etc.⁴⁸.

1.1.3. Televiziune prin cablu

Pe teritoriul județului se recepționează prin intermediul operatorilor de cablu TV o gamă variată de posturi publice și private de televiziune naționale și internaționale.

În municipiul Tîrgu-Mureș funcționează Studioul Regional Tîrgu-Mureș al postului public TVR și posturi particulare de interes local „ANTENA 1 Tîrgu-Mureș”, „PRO TV Tîrgu-Mureș”, „REALITATEA TV Tîrgu-Mureș”, „TTM” și „Știi TV”. Majoritatea posturilor difuzează emisiuni și în limba maghiară. Televiziunea ERDELY TV își are sediul în Tîrgu-Mureș și este un post regional care emite în limba maghiară.

În Tîrgu-Mureș, funcționează un post public de radio regional, care emite pe unde medii și ultrascurte, emisiuni în limba română, maghiară și germană, cărui se adaugă numeroase alte posturi private pe unde ultrascurte.

Activitățile din sectorul comunicațiilor din România sunt reglementate de Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM), formată prin reunirea a două instituții cu experiență și expertiză în domeniul administrării și reglementării acestui sector: Inspectoratul General pentru Comunicații și Tehnologia Informației (IGCTI) și Autoritatea Națională de Reglementare în Comunicații (ANRCTI).

⁴⁴ Sursa datelor: Strategia guvernamentală de dezvoltare a comunicațiilor electronice în banda largă în România pentru perioada 2009-2015 (Analiza SWOT)

⁴⁵ Broadband-ul, dincolo de definiția sa lexicală sau cea tehnică, indiferent de mediul de transmisie (cablu, unde radio, fibră optică) sau de viteza pe care i-o atribuim, definește gradul de conectare în rețea pe care îl folosim și, implicit, cantitatea de informații la care avem acces la un moment dat.

⁴⁶ DSL (Digital Subscriber Line) se referă la tehnologii și echipamente utilizate în rețelele telefonice pentru a asigura acces la o rețea digitală de viteză mare pe fire de cupru torsadate.

⁴⁸ Analiza socio-economică a Regiunii Centru, Septembrie 2012,

5.7. Infrastructura sanitară⁴⁹

Evoluția sistemului sanitar din județul Mureș, în ultimii ani, s-a încadrat în tendința generală de pe plan național în sensul dezvoltării continue a unităților sanitare din sistemul privat.

În mediul urban se concentrează unitățile sanitare publice și private din ambulatorul de specialitate. În județul Mureș există **9 spitale publice**, fiecare cu ambulator integrat (policlinică), dar în ultimii ani s-au înființat și unități sanitare private cu paturi în municipiul Tîrgu-Mureș.

Nr. Crt.	Unitatea sanitara	Nr. secții	Număr paturi	Nr. medici	Nr. personal mediu sanitar
1	Spitalul Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș	47	1303	371	1215
2	Spitalul Clinic Județean Mureș	26	1002	173	512
3	Institutul de Urgență pentru Boli Cardiovasculare și Transplant Tîrgu-Mureș	11	210	504	
4	Spitalul Municipal Sighișoara	11	271	30	116
5	Spitalul Municipal "Dr. Eugen Nicoara" Reghin	9	264	28	110
6	Spitalul Municipal "Dr. Gh. Marinescu" Târnăveni	12	570	39	162
7	Spitalul Orășenesc "Dr. Valer Russu" Luduș	7	216	14	68
8	Spitalul Orășenesc Sîngeorgiu de Pădure	4	40	4	16
9	Spitalul Sovata-Niraj	3	25	6	14

În anul 2010 managementul asistenței medicale a fost transferat către autoritățile administrației publice locale⁵⁰: Spitalul Clinic Județean Mureș și Spitalul Municipal „Dr. Gh. Marinescu” din Târnăveni au intrat sub autoritatea Consiliului Județean Mureș. Spitalul Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș a rămas sub autoritatea Ministerului Sănătății, iar clădirile în care funcționează secțiile sunt proprietatea Consiliului Județean Mureș. Spitalele din Sighișoara, Reghin, Luduș, Sângeorgiu de Pădure și Sărmașu au fost transferate sub autoritatea primăriilor municipale și orășenești.

⁴⁹ Capitol realizat cu sprijinul Direcției de Sănătate Publică a Județului Mureș, Compartiment Asistență medicală și Programe, în baza informațiilor furnizate Consiliului Județean Mureș la data de 30 octombrie 2012

⁵⁰ Hotărârea Guvernului nr. 529 din 2 iunie 2010 pentru aprobarea menținerii managementului asistenței medicale la autoritățile administrației publice locale care au desfășurat faze-pilot, precum și a Listei unităților sanitare publice cu paturi pentru care se menține managementul asistenței medicale la autoritățile administrației publice locale și la Primăria Municipiului București și a Listei unităților sanitare publice cu paturi pentru care se transferă managementul asistenței medicale către autoritățile administrației publice locale și către Primăria Municipiului București

Spitalul Clinic Județean de Urgență, unitate sanitară de categoria I, dispune de o structură complexă de specialități, dotare cu aparatură medicală de înaltă performanță, personal specializat (peste 3700 de angajați), toate acestea fiind recunoscute pe plan național. Activitatea medicală desfășurată aici contribuie la brandul orașului Tîrgu-Mureș. Peste 30% din pacienții care se adresează Spitalului Clinic Județean de Urgență provin din alte județe decât județul Mureș. Aici își desfășoară activitatea peste 800 de medici rezidenți care învață de la specialiști să devină adevărați profesioniști.

Spitalul Clinic Județean de Urgență funcționează ca și un spital regional, iar complexitatea cazurilor rezolvate aici este foarte mare.

Institutul de Urgență pentru Boli Cardiovasculare și Transplant Tîrgu Mureș, reprezintă o unitate de elită în asistența medicală din România, oferind o gamă largă de servicii medicale prin secțiile clinice, compartimentele și laboratoarele din structura acestuia:

- 1 Secție Clinică de Chirurgie Cardiovasculară pentru adulți și copii cu compartiment de transplant cardiac și Bloc operator adulți și Bloc operator copii și transplant cardiac;
- 2 Compartimente ATI adulți și copii care oferă servicii de reanimare și terapie intensivă cardiovasculară;
- 2 Secții Clinice de Cardiologie adulți cu compartiment de terapie intensivă coronarieni și compartiment de cardiologie intervențională
- 1 Clinică de Cardiologie copii, prima cu acest profil din țară;
- Laborator de explorări funcționale invazive -angiografie, angioplastie, stent graft;
- Laborator de explorări electrofiziologice invazive - studii electrofiziologice, implant de stimuloare cardiace;
- Laborator de imunologie de transplant, HLA;
- Laborator de explorări funcționale neinvazive adulți;
- Laborator de explorări funcționale neinvazive copii;
- “Pacemaker Clinic” - Serviciul ambulator de urmărire al pacienților cu stimuloare cardiace.

Începând cu anul 2012, **UPU-SMURD** își desfășoară activitatea la parterul Spitalului Clinic Județean de Urgență și este cea mai modernă unitate de primiri urgențe din țară. Având o suprafață de aproximativ 2200 mp, activitatea medicală se desfășoară în spații eficient delimitate, dotate cu echipamente medicale de ultimă generație: cameră resuscitare, urgențe imediate, urgențe minore, observator critici, mici intervenții, CT, laborator, urgențe pediatrie, cameră decontaminare, telemedicină, cameră examinări endoscopice.

UPU SMURD dispune de cabinet medicină dentară de urgență și punct de lucru la Sărmașu.

Majoritatea secțiilor clinice au fost reabilitate și dotate cu aparatură medicală de ultimă generație, permițând astfel tratarea pacienților la standarde europene.

O investiție importantă o constituie modernizarea Blocului Alimentar, dotarea cu utilaje moderne, cu un consum redus de energie și care respectă normele europene privind funcționarea bucătăriilor. De asemenea, pe lista investițiilor efectuate în ultimii ani se regăsesc: Blocurile operatorii, reabilitarea Secției O.R.L., reabilitarea Secției Neurochirurgie, un nou Computer Tomograf (CT) la

Laboratorul de Radiologie și Imagistică medicală, 2 noi angiografe (unul la Secția Cardiologie, celalalt la Laboratorul de Radiologie și Imagistică Medicală).
Obiective permanente sunt modernizarea clinicilor din cadrul spitalului precum și achiziționarea de aparatură medicală de înaltă performanță.

Spitalul Clinic Județean Mureș (SCJM) este o unitate sanitară publică cu paturi, de interes local, județean și regional. Tipurile de servicii medicale acordate de Spitalul Clinic Județean Mureș sunt: preventive, curative, de recuperare și paliative, de îngrijire în caz de graviditate și maternitate, precum și a nou-născutului. În afara gamei variate de servicii medicale, în spital se desfășoară și activități de învățământ medico-farmaceutic, postliceal, universitar și postuniversitar, de educație medicală continuă, precum și de cercetare științifică medicală. Specificul secțiilor, dotarea cu aparatură medicală complexă și personalul medical specializat determină ca cererea pentru serviciile medicale furnizate de către spital să fie la cote ridicate și angajează conducerea spitalului în procese decizionale care să conducă la creșterea performanței și profesionalismului actului medical spitalicesc.

Spitalul Clinic Județean Mureș funcționează în prezent cu un număr de 1197 paturi distribuite în 26 de secții și compartimente (69,23% medicale și 30,77% chirurgicale), în majoritate clinice, amplasate în sistem pavilionar pe întreg arealul municipiului Tîrgu-Mureș.

RESURSELE UMANE ale spitalului totalizează 1754 persoane, din care: 168 medici, 192 medici rezidenți, 24 personal sanitar superior (farmaciști, chimiști, biologi), 724 personal sanitar mediu, 387 personal sanitar auxiliar, 65 personal TESA, 194 personal de deservire și 48 pază.

Mai ales după anul 2010, în spitalele din județul Mureș a început un proces vizibil de reabilitare a clădirilor și de modernizare a aparaturii medicale. Pe lângă sumele importante alocate de către Ministerul Sănătății și Consiliul Județean Mureș pentru îmbunătățirea serviciilor sanitare oferite populației s-au accesat și **fonduri europene**. Astfel, Programul Operațional Regional se modernizează și se dotează cu aparatură, instrumentar medical și mobilier specific 18 cabinete medicale de specialitate din cadrul ambulatoriului Spitalului Clinic Județean Mureș din 2 locații (B-dul 1 Decembrie 1918 și Str. Gh. Marinescu nr. 1), iar pentru reabilitarea, modernizarea și echiparea ambulatoriului Spitalului Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș proiectul este în etapă de evaluare.

Acest proces de modernizare trebuie continuat pentru toate unitățile sanitare, fiind necesare lucrări de reabilitare a clădirilor, precum și lucrări de înnoire a echipamentelor existente și de achiziționare de noi echipamente medicale performante și utile derulării activităților medicale. (Pentru detalii privind deficiențele în dotarea cu aparatură medicală și starea construcțiilor a se vedea tabelul anexat.)

În privința Spitalului Clinic Județean Mureș, o măsură de eficientizare a funcționării acestuia poate fi restrângerea ariei desfășurate a clădirilor, prin comasarea secțiilor care funcționează în mai multe locații din municipiul Tîrgu-Mureș în 2-3 clădiri. În prezent Spitalul Clinic Județean Mureș funcționează ca un spital pavilionar, secțiile care îi compun structura sunt dispersate în mai multe clădiri, de regulă vechi, a căror întreținere și reabilitare presupune costuri mari.

Măsura ar viza secțiile de Oncologie, Oftalmologie, Obstetrică-Ginecologie, Endocrinologie, Dermatologie, Sterilizare și Clinicile de Boli Infecțioase.

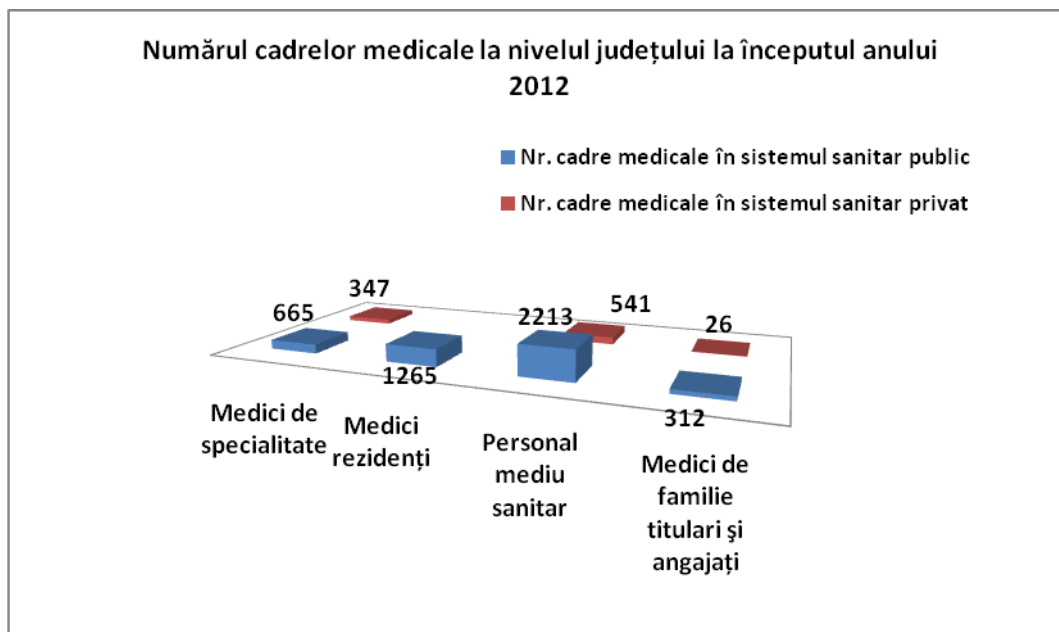
Utilizarea eficientă a resurselor de energie trebuie să fie o prioritate pentru unitățile sanitare, nu doar pentru îmbunătățirea condițiilor de confort interior și reducerea cheltuielilor aferente utilităților, ci și pentru reducerea emisiilor poluante generate de producerea, transportul și consumul de energie.

Situația privind starea construcțiilor în care funcționează secțiile/compartimentele sunt redată mai jos:

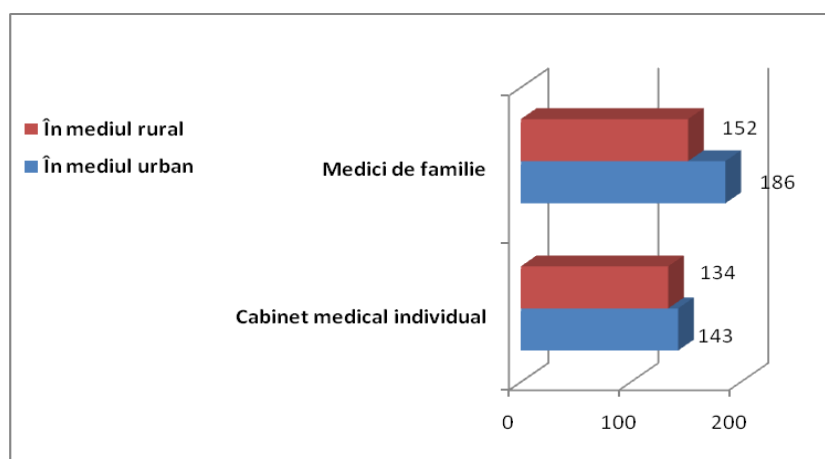
Nr. Crt.	Denumirea unității sanitare	Nr. total secții/ compartimente/ laboratoare	În curs de renovare	Necesar reparații capitale	Reparații curente	Renovat recent	Necesită extindere clădire
1	Spitalul Clinic Județean de Urgență Tîrgu - Mureș	59	2	20	34	11	2
2	Spital Clinic Județean Mureș	26	3	13		10	
3	Spitalul Municipal Sighișoara	12	11		1		
4	Spitalul Municipal "Dr. Eugen Nicoara" Reghin	10		9		1	
5	Spitalul Municipal "Dr. Gh. Marinescu" Târnăveni	17		11	1	5	
6	Spitalul Orășenesc "Dr. Valer Russu" Luduș	7		2	3	1	1 - Necesită clădire nouă
7	Spitalul Orășenesc Sîngeorgiu de Pădure	8			6	2	
8	Spitalul Sovata-Niraj	3		1		2	
9	Institutul de Urgență pentru Boli Cardiovasculare și Transplant Tîrgu Mureș	11					

În municipiul Tîrgu-Mureș există 3 unități sanitare publice cu paturi - Spitalul Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș, unitate de interes regional, Spitalul Clinic Județean Mureș, Institutul de Urgență pentru Boli Cardiovasculare și Transplant Tîrgu-Mureș și 6 unități private, toate dotate cu aparatură performantă și cadre medicale cu înaltă specializare. La Sighișoara, Reghin, Luduș, Târnăveni, Sîngeorgiu de Pădure, Sovata - Miercurea Nirajului funcționează spitale publice municipale și orășenești.

La Direcția de Sănătate Publică Mureș sunt înregistrate 277 cabinete medicale individuale de medicină de familie, 26 de SRL-uri și 4 societăți civile medicale care furnizează servicii de asistență medicală primară.

312 medici de familie titulari și 26 medici de familie angajați asigură **asistența medicală primară** pentru un număr total de cca. 540.000 de locuitori la nivelul județului, ceea ce înseamnă în medie un medic la 1600 de locuitori.

Analiza distribuției medicilor de familie evidențiază faptul că, deși în mediul rural trăiesc mai mult de jumătate din locuitorii județului, aceștia sunt deserviți de aproximativ 44,0% din totalul medicilor de familie, adică 141 de medici de familie.

Continuitatea asistenței medicale primare se asigură prin **centrele de permanență**. În prezent funcționează 3 centre de permanență fixe, toate în mediu rural, în localitatea Band, Șăulia și Zau de Câmpie, care asigură servicii de asistență medicală primară, în zilele lucrătoare, după terminarea programului de lucru și în cursul nopții, precum și în zilele nelucrătoare și de sărbătoare. Toate cele 3 centre funcționează în cabinetele medicilor de familie. Centrele dispun de dotarea minimă necesară și personalul minim necesar, conform reglementărilor

legale în vigoare: 5-7 medici titulari/centru și deservește o populație între 9600 și 10.400 persoane din 11 sate.

Asigurarea asistenței medicale dentare este realizată de 316 cabinete de medicină dentară, din care în mediu urban 231 și în mediu rural 85 cabinete - toate în sistemul privat.

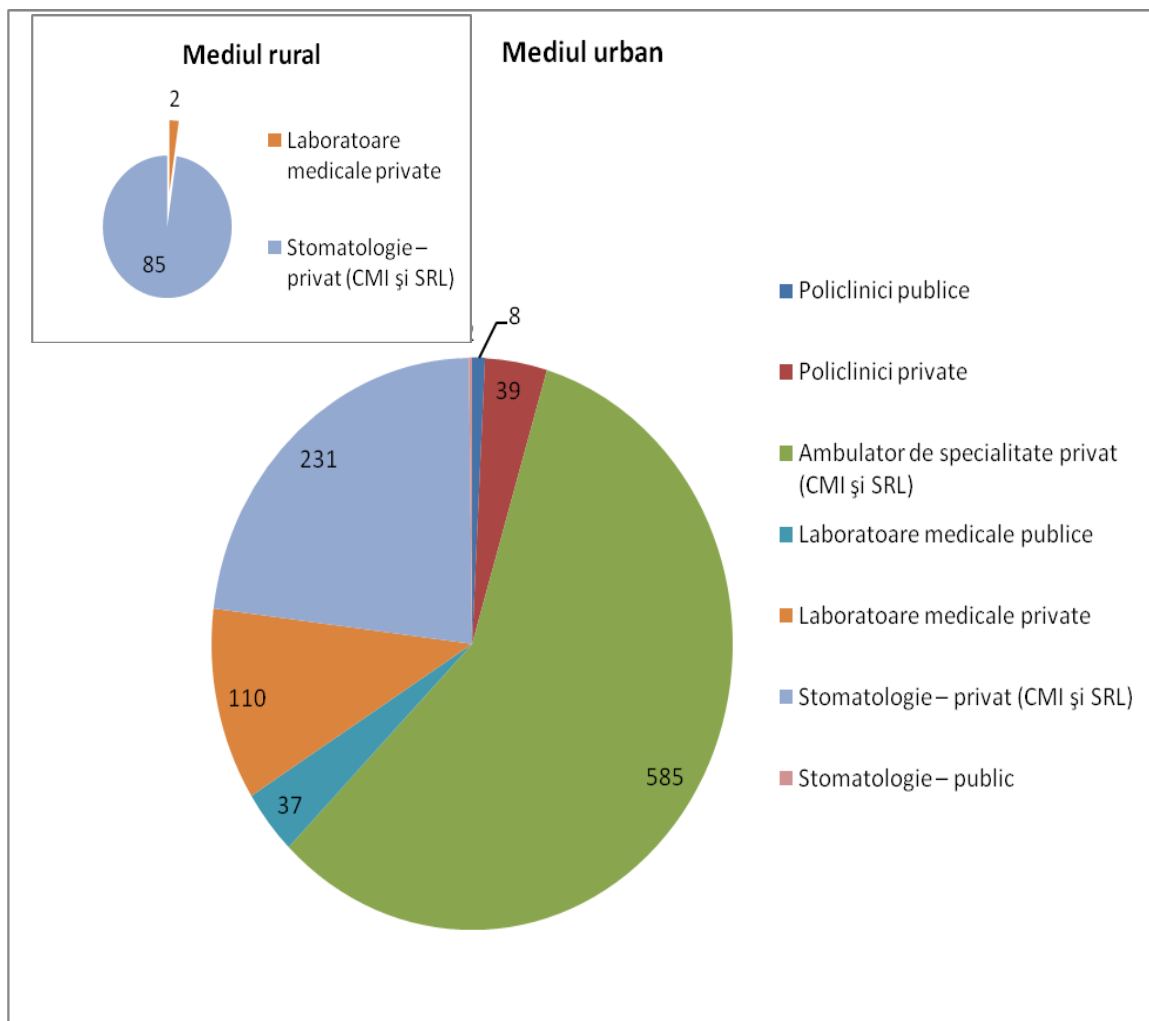
Un total de 1012 medici de specialitate, din ambulatorul de specialitate integrat al spitalului (sistem public), din cabinetele medicale individuale private, respectiv din cadrul societăților civile medicale sau comerciale, asigură **asistența medicală ambulatorie de specialitate** la nivelul județului în 104 cabinete de specialitate în ambulatorul integrat al spitalelor; 830 cabinete de specialitate în sistemul public și privat; 593 - cabinete de specialitate în cadrul policlinicilor private.

Menționăm faptul că aceste unități ambulatorii au sediul în mediu urban. Excepție fac localitățile Acățari și Rîciu, unde sunt înregistrate 2 cabinete ambulatorii de specialitate private. În alte localități rurale se găsesc doar cabinete de stomatologie. Astfel, pacienții din mediul rural au acces limitat la aceste servicii de specialitate, accesibilitatea fiind condiționată de mai mulți factori, cum ar fi: distanța dintre domiciliu și cabinetul de specialitate din urban, starea drumurilor de legătură cu localitatea urbană, condițiile și posibilitățile de transport în comun, factorul timp și nu în ultimul rând, factorul financiar.

În tabelul de mai jos am cuprins numărul unităților sanitare de asistență medicală ambulatorie de specialitate, publice și private din mediul urban și rural, înregistrate la Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș.

Tipuri de unități sanitare de asistență medicală ambulatorie de specialitate	Număr de unități sanitare existente în luna septembrie 2013		
	Total	din care:	
		Urban	Rural
Asistență ambulatorie de specialitate			
Ambulatorii integrate ale spitalelor (policlinici publice)	9	9	0
Policlinici private (inclusiv stomatologie)	41	41	0
Ambulator de specialitate privat - CMI și SRL, inclusiv stomatologie	594	594	2 puncte de lucru policlinici din mediul urban și 2 CMI
Servicii de laborator			
Laboratoare medicale publice	37	37	0
Laboratoare medicale private	112	110	2 puncte de lucru
Asistență stomatologică			
Stomatologie - privat (CMI și SRL)	316	231	85
Stomatologie - public	2	2	0
Asistență medico-socială			
Unități medico-sociale	2	1	1

Datorită rețelei de transport și comunicații electronice slab dezvoltate sau prost întreținute, rețelei de distribuție a apei potabile și de colectare a apei uzate slab dezvoltate, în multe localități, chiar inexistente, din cauza lipsei infrastructurii corespunzătoare în zona rurală, se explică lipsa ambulatoriilor de specialitate în mediul rural, deficiențele în asigurarea asistenței medicale de urgență, instabilitatea cadrelor sanitare și amplificarea migrației personalului sanitar calificat.

81 de medici de familie, adică 57% din totalul medicilor de familie cu cabinete în mediu rural au depus solicitare de încadrare a cabinetelor medicale în asistența medicală primară în funcție de condițiile în care se desfășoară activitatea, în conformitate cu Ordinul MS/CNAS nr. 163/93 din 2008. Din aceste solicitări reiese că în 54 de localități apa pentru cabinet este asigurată din fântână și în 17 cabinete încălzirea se face cu combustibil solid. În toate solicitările depuse se face referire la starea precară a drumurilor de legătură cu mediul urban, respectiv la starea proastă a drumurilor de legătură dintre cabinet și domiciliul pacienților - drumuri comunale greu accesibile, neasfaltate în proporție de peste 50%.

Serviciile de îngrijiri medicale la domiciliu se acordă de către 15 unități furnizoare de îngrijiri medicale la domiciliu, persoane fizice, sau juridice, autorizate și evaluate, alții decât medicii de familie, care încheie contracte cu casele de asigurări de sănătate pentru aceste servicii. Recomandarea pentru

efectuarea serviciilor de îngrijiri la domiciliu, se face de către medicii de specialitate din ambulatoriul de specialitate și de medicii din spitale la externarea pacientului.

Unitatea de Asistență Medico - Socială Iernut, funcționează ca unitate medico-socială, fiind o unitate sanitară publică aflată în subordinea autorităților administrației publice locale, acordând servicii medicale și sociale persoanelor cu nevoi medico-sociale, atât din orașul Iernut cât și din alte localități. Unitatea a fost organizată pe Centrul de Sănătate Iernut cu data de 01.02.2004, funcționând într-un imobil aflat în administrarea Primăriei Orașului Iernut, instituție care suportă și cheltuielile de administrare. Numărul total de paturi aprobate este de 15.

Centrul medico-social Deda este avizat, de asemenea, în condițiile legii și funcționează de la 01.02.2004 cu un număr total de 15 paturi aprobate, în clădirea în care și-a desfășurat activitatea Centrul de Sănătate Deda .

Pe lângă serviciile sociale din cadrul primăriilor din Tîrgu-Mureș, Sighișoara, Reghin, funcționează cămine de bătrâni în sistemul public și privat, cu medici pentru asigurarea asistenței medicale.

În sistemul privat, în cadrul O.N.G.-urilor, s-au organizat, de asemenea, cămine de bătrâni, în localitățile Tîrgu-Mureș, Câmpenița, Păsăreni, Laslea etc.

În județul Mureș funcționează 257 farmacii în contract cu casa de asigurări, din care 108 în mediu rural și 149 în mediu urban.

Asistența medicală de urgență în fază prespitalicească este asigurată de:

- **Serviciul de Ambulanță Județean Mureș (SAJ)**, cu sediul central în Tîrgu-Mureș și stații în Reghin, Târnăveni, Sighișoara și Luduș. În dotarea SAJ Mureș se găsesc 51 de ambulanțe (tip A-17, tip B-24, tip C-2, ambulanțe consult domiciliu-8). La Serviciul de Ambulanță își desfășoară activitatea 17 medici, 113 asistenți medicali, 114 ambulanțieri.
- **Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare (SMURD)** este o unitate de asistență medicală de urgență prespitalicească și transport sanitar asistat având în dotare 16 ambulanțe și un elicopter (*Mai multe detalii despre SMURD în capitolul următor*).

5.8. Intervenții în situații de urgență

În județul Mureș, încă din anul 1990⁵¹, a început implementarea sistemului de intervenție integrat, în conformitate cu principiile moderne, punându-se bazele Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare, Descarcerare Mureș (SMURD). Sub egida Clinicii de Anestezie Terapie Intensivă, a început experimentarea unui sistem de urgență ce funcționează și în alte țări europene. În 1991 echipajul Serviciului Mobil de Urgență și Reanimare a fost pus sub coordonarea operativă a Grupului de

⁵¹ Sursa datelor: Cerere de finanțare proiect „Echipamente pentru îmbunătățirea intervențiilor în situații de urgență”, elaborat de Consiliul Județean Mureș, POR 2007-2013

Pompieri Militari Mureș. La ora actuală, acest model s-a extins și în județele limitrofe, încercându-se extinderea la nivelul întregii țări, prin implementarea „Strategiei Sistemului Integrat de Asistență Medicală și Tehnică de Urgență Prespitalicească și Intervenție la Incidentele Majore, după modelul SMURD”.

În județul Mureș atribuții în gestionarea riscurilor generatoare de situații de urgență, cauzate de incendii, inundații, cutremure, avalanșe, accidente rutiere, epidemii, sociale, etc. îl au echipajele din cadrul următoarelor structuri:

- **Inspectoratul pentru Situații de Urgență „HOREA” al județului Mureș (ISU „Horea”)** - are ca misiune de bază punerea în aplicare, într-o concepție unitară, a legislației în vigoare în domeniul apărării vieții, bunurilor și mediului împotriva incendiilor și dezastrelor, realizării măsurilor de protecție civilă și gestionării situațiilor de urgență.
- **Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare (SMURD)** - unitate de asistență medicală de urgență prespitalicească și transport sanitar, cu sediul central Tîrgu-Mureș și substații în 10 localități: Târnăveni, Reghin, Sighișoara, Sovata, Sărmașu, Miercurea-Nirajului, Iernut, Ibănești, Deda și Rîciu.
- **Serviciile Voluntare pentru Situații de Urgență la nivelul comunelor (SVSU)** - funcționează în cadrul consiliilor locale
- **Serviciul Public Județean Salvamont-Salvaspeo Mureș** - rol în prevenirea accidentelor și salvarea persoanelor accidentate în zonele montane greu accesibile sau în mediu subteran speologic, cu utilizarea tehnicilor specifice.
- **Direcția de Sănătate Publică Mureș** gestionează riscuri generatoare de situații de urgență: riscuri biologice - îmbolnăvirile în masă (epidemiile) și este implicată alături de celelalte instituții deconcentrate în gestionarea tuturor celorlalte riscuri generatoare de situații de urgență și anume riscurile naturale respectiv riscurile tehnologice.
- **Alte structuri** care acționează în cazul producerii unor situații de urgență: unitățile poliției și jandarmeriei; structurile poliției comunitare; unități speciale M.A.I și MAPN; unitățile pentru asistența medicală de urgență ale Ministerului Sănătății; organizațiile nonguvernamentale specializate în acțiuni de salvare; unitățile sanitar-veterinare, și alte forțe auxiliare, prevăzute în Planul de analiză și acoperire a riscurilor al județului Mureș⁵².

Dispeceratul Integrat de Urgență 112

Dispeceratul Integrat de Urgență 112 este singurul dispecerat integrat din România, care a început să-și desfășoare activitatea în Tîrgu-Mureș începând cu data de 09.03.2001. În anul 2005 dispeceratul a devenit parte a Sistemului Național Unic pentru Apeluri de Urgență (SNUAU). Dispeceratul preia apelurile de urgență destinate S.MU.R.D, Serviciul de Ambulanță Județean, Poliție, Pompieri, Jandarmi și Poliția Comunitară. Pe lângă preluarea, analiza, dispecerizarea cazurilor de urgență 112, dispeceratul mai desfășoară activități de monitorizare

⁵² Aprobat prin Hotărârea nr. 62/ 28 aprilie 2011 a Consiliului Județean Mureș

video a intersecțiilor din oraș, activități de monitorizare a pacienților cronici la domiciliu și activități de monitorizare prin G.P.S. a echipajelor de urgență S.M.U.R.D, S.A.J, I.P.J, I.S.U, Jandarmi, Poliție Comunitară.

Date statistice a cazurilor preluate în 2012 de către Dispeceratul Integrat de Urgență 112

Cazuri preluate in 2012 de catre Dispeceratul Integrat de Urgenta 112													
Cazuri	Januarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept	Oct	Nov	Dec	TOTAL
TOTAL	51494	47,749	49.500	49,482	50,842	51,531	54,589	52940	48,199	49,118	46,416	47,249	599109
Politie	741	1.214	1.570	1.833	1.872	2.128	1,869	1,998	1,613	1,536	1,656	1610	19640
Amb.	6.465	6.868	7.377	6.714	6.975	6.896	7,372	6,879	6,472	6,624	6,281	6,701	81624
ISU SMURD	126	162	480	244	227	278	257	331	297	184	160	250	2996
JAND	40	41	48	52	48	44	16	49	17	39	47	34	475
		Total apeluri: 599109											
		Total apeluri reale: 104735											
		Total apeluri nejustificate: 494374											

Sursa datelor: Primăria municipiului Tîrgu-Mureș

Îmbunătățirea calității serviciilor pentru siguranță publică prin implementarea de proiecte europene

În anul 2008, Consiliul Județean Mureș, alături de celelalte 5 județe din Regiunea 7 Centru, a înființat Agenția de dezvoltare Intercomunitară „Centrul Transilvaniei”, care a devenit beneficiarul a două proiecte majore, prin care s-a îmbunătățit calitatea serviciilor pentru siguranță publică și de asistență medicală în situații de urgență și dezastre majore în județele Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Sibiu și Mureș. Astfel, prin primul proiect, implementat în perioada 2008-2010 au fost achiziționate pentru județul Mureș următoarele autospeciale: 1 pentru lucrul cu apă și spumă, 1 de cercetare NBCR (nuclear, biologic, chimic, radiologic), 1 pentru descarcerări grele și 4 complexe de intervenție, descarcerare și acordarea asistenței medicale de urgență, respectiv echipamente de comunicație pentru centrul de comandă și control existent la centrul regional de la Tîrgu-Mureș. Toate aceste echipamente au fost transferate prin contract de comodat Inspectoratului Județean pentru Situații de Urgență. Urmare implementării proiectului, s-a redus timpul de răspuns de la 48’ la 27’ în zonele rurale și de la 25’ la 13’ în zonele urbane.

Urmare celui de-al doilea contract de finanțare, semnat în cursul anului 2012, se vor achiziționa pentru județul Mureș în total 3 ambulanțe de prim ajutor, 1 ambulanță de terapie intensivă și 5 autospeciale de lucru cu apă și spumă, de care vor beneficia unitățile de intervenție din Tîrgu-Mureș, Luduș, Miercurea Nirajului, Bălașușeri, Sighișoara, Reghin, Târnăveni și Sărmașu.

Începând cu anul 2007, când au fost puse bazele primului proiect și până în prezent, a fost creată o rețea de colaborare bine definită, coordonată de Județul Mureș și s-a întărit colaborarea între cele 6 Inspectorate pentru Situații de Urgență, între cele 6 Consilii Județene din Regiunea Centru precum și între cele două tipuri de instituții, în domeniul profesionist al intervențiilor pentru situații de urgență.

În anul 2011, municipiul Tîrgu-Mureş a obţinut finanţarea Uniunii Europene pentru proiectul „Sistem de monitorizare pentru siguranţa populaţiei”. Urmare a implementării proiectului pe o perioadă de 15 luni, s-a realizat creşterea calităţii vieţii şi sporirea gradului de siguranţă a cetăţenilor municipiului Tîrgu-Mureş prin monitorizarea (cu 25 de camere de supraveghere) a zonelor urbane ce prezintă pericol social şi grad de infracţionalitate ridicat. Tot prin acest proiect Dispeceratul Integrat de urgenţă 112 a fost dotat cu sisteme de stocare şi securitate video, server, soft şi aplicaţie software pentru managementul sistemului de monitorizare.

INSPECTORATUL PENTRU SITUAŢII DE URGENŢĂ „HOREA” AL JUDEŢULUI MUREŞ (ISU „HOREA”)

În conformitate cu „Concepţia specifică privind planificarea, pregătirea, organizarea şi desfăşurarea acţiunilor de răspuns în situaţii de urgenţă pentru judeţul Mureş”, unitatea asigură managementul la 5 tipuri de risc:

- incendii;
- accidente nucleare şi/sau urgenţe radiologice;
- accidente chimice cu implicaţii în afara amplasamentului;
- explozii necontrolate ale muniţiei rămase din timpul conflictelor armate;
- căderi de obiecte din atmosferă şi din cosmos.

Alături de alte instituţii ale administraţiei publice locale, ISU „Horea” are responsabilităţi în asigurarea managementului în avarierea gravă a sistemelor de gospodărie comunală şi evenimente publice de amploare care pot genera situaţii de urgenţă. Totodată îndeplineşte funcţii de sprijin pentru asigurarea managementului la alte 21 tipuri de risc.

Obiectivul fundamental al întregii activităţi desfăşurate la nivelul unităţii care mobilizează majoritatea resurselor umane, materiale şi financiare avute la dispoziţie este creşterea substanţială a calităţii măsurilor de prevenire şi eficientizarea continuă a acţiunilor de intervenţie în situaţii de urgenţă.

Echipaje de intervenţie pentru situaţii de urgenţă din cadrul Inspectoratului pentru Situaţii de urgenţă „Horea” al judeţului Mureş

În cele 5 subunităţi sunt constituite următoarele echipaje de intervenţie:

Detaşamentul de Pompieri Tg. Mureş : str. Horea, nr.28, cu un număr de 204 angajaţi:

- 7 Echipaje de stingere;
- Echipaj C.B.R.N.;
- Echipaj pirotehnic;
- Echipaj de căutare salvare în mediul acvatic;
- Echipaj de salvare de la înălţimi;
- Echipaje S.M.U.R.D.;
- Echipaj descarcerare.

Garda de intervenţie Miercurea Nirajului: str. Gării, nr.9, cu un număr de 19 angajaţi:

- 1 Echipaj de stingere;

- 1 echipaj S.M.U.R.D.;

Detășamentul de Pompieri Reghin : str. Mihai Viteazu, nr.100, cu un număr de 114 angajați:

- 4 Echipaje de stingere;
- 1 Echipaj S.M.U.R.D.;
- 1 Echipaj de salvare de la înălțimi;
- 1 Echipaj de stingere la Punctul de lucru Deda.

Detășamentul de Pompieri Sighișoara : str. Mihai Viteazu, nr. 68, cu un număr de 109 angajați:

- 4 Echipaje de stingere;
- Echipaj S.M.U.R.D.;
- Echipaj descarcerare;
- Echipaj de salvare de la înălțimi.

Secția de Pompieri Târnăveni : str. Republicii, nr. 24, cu un număr de 91 angajați:

- 3 Echipaje de stingere;
- Echipaj S.M.U.R.D.;
- Echipaj descarcerare;
- Echipaj de salvare de la înălțimi.

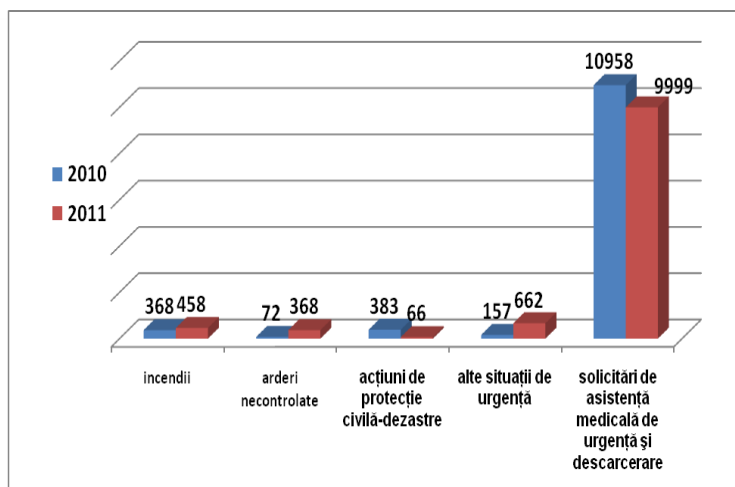
Secția de Pompieri Sărmașu: str. Republicii, nr.1, cu un număr de 88 angajați:

- 4 Echipaje de stingere;
- Echipaj S.M.U.R.D.;
- Echipaj de stingere la Punctul de lucru Râciu.

Date statistice multianuale privind intervențiile

Statistica intervențiilor pentru 2010-2011 pe tipuri de intervenție

Nr. crt.	Tipul intervenției	2010		2011		Variația intervențiilor
1.	Incendii	368	3,08 %	458	4 %	+24,45 %
2.	Arderi necontrolate	72	0,6 %	368	3,2 %	+411,11%
3.	Acțiuni de protecție civilă-dezastre	383	3,20 %	66	0,5 %	- 82,76 %
4.	Alte situații de urgență	157	1,31 %	662	9 %	+321,65 %
5.	Solicitări de asistență medicală de urgență și descarcerare	10958	91,79 %	9999	83,3 %	-8,75 %

• **Acțiuni pentru stingerea incendiilor 2010:**

- nr. incendii 368, din care:
- 226 stinse de pompierii militari;
- 113 pompieri militari împreună cu S.V.S.U.;
- 19 S.V.S.U.;
- 9 de cetățeni, până la sosirea pompierilor militari
- 1 S.P.S.U..

Timpul mediu de răspuns în situații de urgență pentru anul 2010 :

- 6 min și 01 sec în mediul urban ;
- 23 minute și 03 sec în mediul rural;

• **Acțiuni pentru stingerea incendiilor 2011:**

nr. incendii 458, din care:

- 250 stinse de pompierii militari;
- 143 pompieri militari împreună cu S.V.S.U.;
- 50 S.V.S.U.;
- 10 de cetățeni, până la sosirea pompierilor militari
- 1 S.P.S.U.;
- 4 mai multe subunități împreună cu S.V.S.U.;

Timpul mediu de răspuns în situații de urgență pentru anul 2011 :

- 5 min și 57 sec în mediul urban ;
- 22 minute și 12 sec în mediul rural.

Dotarea cu echipament specific a personalului și a parcului auto al unității

La capitolul dotare, atât echipament specific pentru protecția personalului pe timpul intervențiilor cât și echipamente/materiale care echipează autospeciarele de intervenție, unitatea ISU „Horea” se află undeva la 70-80% față de necesar, cu toate că în anul 2012 s-au primit mai multe echipamente și materiale.

La nivelul actual de dotare, misiunile/solicitările la care răspunde unitatea, sunt îndeplinite în condiții bune, dar pentru perioada următoare, maxim 2014-2015, la modul cum sunt alocate fonduri pentru înlocuirea/completarea echipamentelor specifice de intervenție, a autospeciarelor și utilajelor, intervențiile vor avea de suferit și în special protecția personalului de intervenție va fi destul de deficitară.

Capitolul aparține în ceea ce privește dotarea actuală a unității îl reprezintă **lipsa unui poligon de pregătire și evaluare a personalului operativ.**

Având în vedere schimbarea în anul 2006 a militarilor în termen cu personal profesionist, schimbare care s-a făcut într-un termen foarte scurt, programa de pregătire a fost adaptată nevoii rapide de instruire a personalului angajat. În perioada imediat următoare, programul de pregătire a continuat aproximativ pe scheletul folosit la militarii în termen, când era reluat ciclic.

La ora actuală mai mult ca orice lucru este necesar ca programul de pregătire să se execute mai mult practic într-un poligon de pregătire, inexistent în acest moment (ca și unitate omologată). În urma vizitelor efectuate în state ale U.E., toate structurile de pompieri (profesioniste sau voluntare) se pregătesc în astfel de poligoane, iar evaluarea privind capacităților fizice și practice ale personalului se poate executa tot într-un astfel de poligon.

De asemenea, deși unitatea a fost dotată cu un număr semnificativ de aparate de respirat cu aer comprimat, aparate care au îmbunătățit foarte mult protecția personalului în cazul intervențiilor la care erau folosite măștile de respirat simple, totuși **nu există în dotare un atelier** unde aceste aparate să fie curățate după folosire, să fie verificate, reparate, astfel încât să existe convingerea că cel care îl va folosi, o va face în deplină siguranță.

Propuneri:

1. Achiziționarea unor autospeciale care să întinerească parcul auto al unității, care la ora actuală în proporție de peste 50% este format din autospeciale care depășesc 20 de ani de folosință (automacara de minim 30 tone forță, autocisternă pentru transportul apă la locul intervențiilor, de capacitate 10.000 litri, autospecială de transport al grupeii operative și a personalului suplimentar necesar la locul intervențiilor, etc.);

2. Achiziționarea de utilaje specifice salvării de la înălțimi: 1 autospecială de salvare de la înălțimi de minim 45 m.

3. Achiziționarea unor echipamente, atât de protecție (costume de protecție, căști, cizme cu bombeu metalic, centuri de siguranță, tehnică pentru salvări la înălțime) cât și de intervenție (motopompe, motofierăstrău cu lanț, flex, etc.);

4. Proiectarea și omologarea unui poligon de pregătire practică pentru personalul operativ;

5. Achiziționarea unui stand de verificare/reparare a aparatelor de respirat cu aer comprimat, a materialelor de întreținere necesare (piese, materiale de spălat/curățat) și a unei mașini de spălat performante specifice unor astfel de operațiuni;

6. Organizarea unor cursuri de pregătire în domeniul situațiilor de urgență la nivelul județului Mureș, pentru personalul din cadrul celor 102 unități administrativ-teritoriale.

Colaborarea și cooperarea între ISU și alte instituții

La nivelul zonei de competență a Inspectoratului pentru Situații de Urgență „Horea” al Județului Mureș, colaborarea și cooperarea cu alte instituții implicate în managementul situațiilor de urgență este foarte bună, existând deschidere din partea acestor instituții la rezolvarea problemelor în cazul apariției unei situații de urgență.

Obiectivele ce se vor stabili în perioada 2014-2020 pentru dezvoltarea județului Mureș pe linia situațiilor de urgență, vor trebui să țină cont de contextul politic și socio-economic actual ce impune necesitatea ca Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Horea” al Județului Mureș și Comitetul Județean pentru Situații de Urgență să determine comunitățile în a adopta o abordare corespunzătoare a rezilienței acestora în fața riscurilor la care sunt expuse prin implicarea administrației, a domeniului economic de stat/privat și al cetățenilor, prin promovarea unui sistem de management al urgențelor pro-activ și vizionar.

Eficiențizarea răspunsului în cazul producerii unor situații de urgență de amploare ar fi reducerea numărului instituțiilor cu funcții de sprijin și ameliorarea matricei cu atribuțiile și responsabilitățile instituțiilor ce asigură aceste funcții.

De asemenea un aspect demn de luat în seamă este problema voluntariatului, despre care se tot discută de ani buni, dar rezultatele în acest domeniu sunt foarte firave și de obicei acolo unde de 30-40 de ani acest fenomen persistă și comunitățile respective îl concep ca un domeniu fără de care comunitatea nu poate merge înainte.

Logistica necesară pentru accesarea informațiilor pe timpul situațiilor de urgență

La nivelul județului Mureș, sistemul de management în cazul producerii unor situații de urgență funcționează eficient pentru orice eveniment de amploare și intensitate medie, care nu reclamă un mai mare număr de resurse și nu afectează o suprafață foarte mare din teritoriul județului.

Provocările reale le reprezintă situațiile de urgență de mare amploare și intensitate, care determină afectarea gravă a funcționării instituțiilor statului, a mediului economic și întreruperea asigurării unor servicii de bază către populație.

O gestionare deficitară a unor asemenea situații de urgență poate duce la manifestarea unor disfuncționalități grave în bunul mers al activității din județ.

Pentru evitarea unor astfel de situații, se impune **asigurarea din timp a unei logistici direcționată în posibilitatea accesării informațiilor** pe timpul situațiilor de urgență, între forțele implicate pentru rezolvarea în cel mai scurt timp a situației de urgență create. Un astfel de sistem în care să fie cuprinse principalele instituții cu funcții de sprijin și care să pună la dispoziție baza de date proprii, s-a încercat în anul 2012 să se pună la punct printr-un program pe fonduri europene, dar până în acest moment nu s-a derulat. În acest sens va trebui ca în noul Program de dezvoltare a județului Mureș să se cuprindă și un astfel de program.

Existența sistemelor de comunicații

Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Horea” al Județului Mureș beneficiază la ora actuală de sisteme de comunicații în proporție de 70-80% atât pe linie de telefonie cât și în ceea ce privește comunicarea prin stații de radio emisie-recepție.

Ca și neajunsuri în acest domeniu ar fi:

- lipsa echipamentelor de comunicare pe timpul intervențiilor între personalul aflat la locul intervenției;
- lipsa echipamentelor (stațiilor) de comunicare la Serviciile Voluntare pentru Situații de Urgență, ceea ce face ca legătura pe timpul unei intervenții la care S.V.S.U. participă să se facă doar prin telefonul mobil și acel personal;
- existența unor zone ecranate unde atât stațiile radio cât și telefoanele nu au semnal.

Compatibilități între sistemele de comunicații folosite între instituții

Între instituțiile aparținând M.A.I. nu sunt probleme în ceea ce privește sistemele de comunicații, dar privind alte instituții cu funcții de sprijin, inclusiv C.J.S.U., nu există sisteme de comunicații compatibile.

Pe timpul unei intervenții de amploare, când sunt implicate mai multe forțe, comunicarea duce la reducerea pierderilor și a consumurilor inutile într-un procent semnificativ de aceea s-ar impune ca inclusiv C.J.S.U. să aibă în dotare stații pe care să le folosească pe timpul unei situații de urgență.

La ora actuală este pe punctul de a deveni **funcțional începând cu data de 01.01.2013, Sistemul de Management Informațional pentru Situații de Urgență**, sistem care se află în probe și care odată devenit operațional va putea rezolva unele din problemele de coordonare și conducere a intervenției în mod unitar în cadrul Centrului Județean de Coordonare și Conducere a Intervențiilor (CJCCI).

Primele echipamente de probă și locațiile solicitate au fost instalate la Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Horea” al Județului Mureș, dar partea de dotare a CJCCI, cu mobilierul și logistica necesară funcționării în condiții normale vor trebui rezolvate la nivel județean.

Dezvoltarea resurselor umane

Începând cu 15.07.2011 ISU Horea intrat în procesul de reorganizare ceea ce a dus la scăderea numărului de personal angajat de la 744 la 688. Acest lucru a dus la reducerea numărului de subofițeri operativi care încadrează autospecialele de intervenție, fapt care a generat o creștere a încărcăturii de efort pentru personalul operativ în condițiile în care pe parcursul anului 2011 s-a înregistrat la nivelul unității o creștere cu 58.5% a solicitărilor pentru intervenție la situații de urgență, altele decât intervențiile S.M.U.R.D.

Datorită numărului redus de personal, pe tura de serviciu încadrarea de tehnici de intervenție și a utilajelor nu este asigurată în proporție de 100 %, astfel că la 80 % din intervențiile la incendii, inundații și arderi necontrolate, personalul aflat în rezervă operativă a fost chemat în subunitate din timpul liber pentru a asigura intervenția, activitate ce presupune acordarea de zile libere și îngreunarea într-o măsură mai mare a acoperirii turelor de serviciu cu personal operativ.

SERVICIUL MOBIL DE URGENȚĂ, REANIMARE ȘI DESCARCERARE (SMURD)

Este o unitate de asistență medicală de urgență prespitalicească și transport sanitar, cu sediul central în Tîrgu-Mureș și substații în localitățile Târnăveni, Reghin, Sighișoara, Sovata, Sărmașu, Miercurea-Nirajului, Iernut, Ibănești, Deda și Râciu. Zonele cele mai descoperite sunt: Luduș și Bălăușeri, unde în 2013 se încearcă înființarea punctelor de lucru cu sprijinul autorităților publice locale⁵³.

În anul 2013 a fost inaugurată **noua Unitate de Primiri Urgențe - SMURD**, care reprezintă un serviciu etalon chiar și pentru alte state din Europa.

Pe linia SMURD, conform Normelor metodologice de aplicare a Legii nr 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, este prevăzută să funcționeze baza operațională pentru **Regiunea SMURD 1 Tîrgu Mureș**, în cadrul UPU - SMURD al Spitalului Județean Mureș, și în colaborare cu ISU Mureș.

SMURD Mureș, prin strategia adoptată, prin politica de personal, prin serviciile de ameliorare a asistenței medicale de urgență prespitalicească a bolnavului critic, a

⁵³ <http://www.zi-de-zi.ro/sanatate/serviciu-smurd-pentru-locuitorii-din-miercurea-nirajului#ad-image-0>

devenit unul dintre cele mai eficiente servicii de acest gen din România. La ora actuală, acest model a fost extins la nivelul întregii țări, prin implementarea „Strategiei Sistemului Integrat de Asistență Medicală și Tehnică de Urgență Prespitalicească și Intervenție la Incidentele Majore, după modelul SMURD”.

Amenajarea de heliporturi utilitare pentru intervenții în caz de urgență în localitățile urbane din județ: Tîrgu-Mureș, Sighișoara, Târnăveni, Reghin, Sărmașu pot contribui la eficientizarea intervenției medicale de urgență.

5.8.1. Acordare de prim-ajutor calificat persoanelor accidentate în zonele montane

Județul Mureș dispune de un serviciu public de salvatori montani și salvatori speologi, a cărui misiune este prevenirea accidentelor și salvarea persoanelor accidentate în zonele montane greu accesibile sau în mediu subteran speologic, cu utilizarea tehnicilor specifice. Organizat în subordinea Consiliului Județean Mureș, **Serviciul Public Județean Salvamont - Salvaspeo Mureș** (www.salvamontms.ro) are o echipă formată din 20 persoane, din care 5 angajați cu normă întreagă și 15 colaboratori. Membrii formației au următoarele competențe profesionale: salvator montan, salvator speolog, salvator scafandru, medic specialist, paramedic.

Serviciul desfășoară activități specifice de prevenire, căutare, salvare, acordare de prim-ajutor calificat persoanelor accidentate sau răătăcite și transportul lor într-o zonă de siguranță. Are o colaborare strânsă cu SMURD, Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Horea”, Parcul Național Călimani, cu asociații neguvernamentale.

Pentru a crește calitatea activităților de prevenire și eficientizarea continuă a acțiunilor de salvare, Serviciul are nevoie de o serie de investiții: sunt necesare echipamente personale și de echipă performante, de mijloace de transport, puncte de lucru adecvate, refugii montane, și materiale consumabile pentru întreținerea traseelor și forță de muncă profesionistă suplimentară.

Situația de urgență fiind un eveniment, cu caracter non-militar, care prin amploare și intensitate, amenință viața și sănătatea populației, mediul înconjurător, valorile materiale și culturale importante, pentru restabilirea stării de normalitate sunt necesare adoptarea de măsuri și acțiuni urgente, alocarea de resurse suplimentare, managementul unitar al forțelor și mijloacelor implicate, crearea de parteneriate cu scopul de informare, instruire și educare a membrilor comunității cu privire la tipurile de riscuri și modul de comportare în timpul situației de urgență.

Promovarea voluntariatului, mai ales că disponibilitate există din partea comunităților și cu un program derulat și pe această linie s-ar putea obține într-un timp scurt rezultate foarte bune, rezultate care ar fi numai în sprijinul cetățeanului.

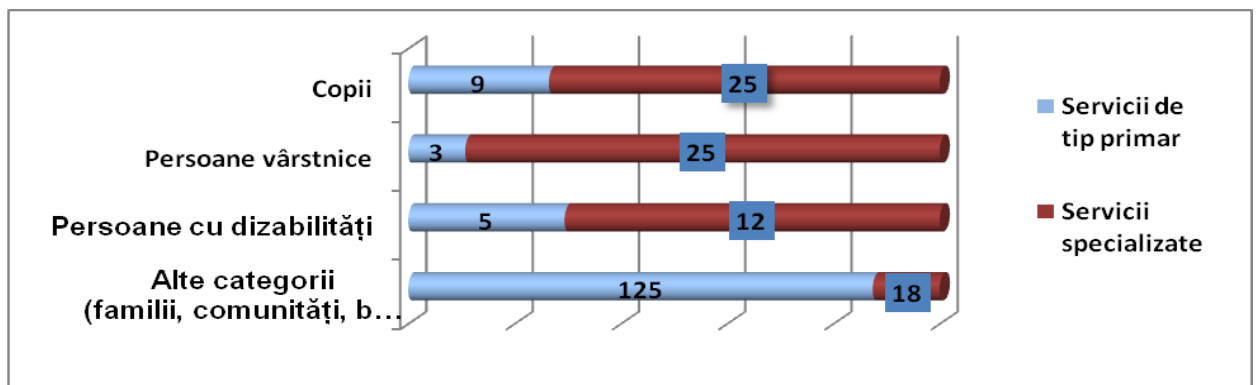

5.9. Infrastructura socială

La nivel județean, furnizori publici de servicii sociale sunt **Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Mureș (DGASPC)**, instituție publică de interes județean, cu personalitate juridică, în subordinea Consiliului Județean Mureș și **Agenția Județeană pentru Plăți și Inspecție Socială Mureș (AJPIS)**, care funcționează în subordinea Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială, ca serviciu public deconcentrat cu personalitate juridică.

Conform datelor AJPIS, sunt acreditați în total 192 de furnizori de servicii sociale dintre care **113 sunt furnizori publici și 79 sunt furnizori privați** (asociații, fundații, organizații).

Sunt acreditate și funcționează **142 de servicii de tip primar și 90 de servicii specializate**, care se adresează, pe sectoare, în felul următor:

În evidentele DGASPC la data de 30.09.2012, se regăesc următorii furnizori publici de servicii sociale:

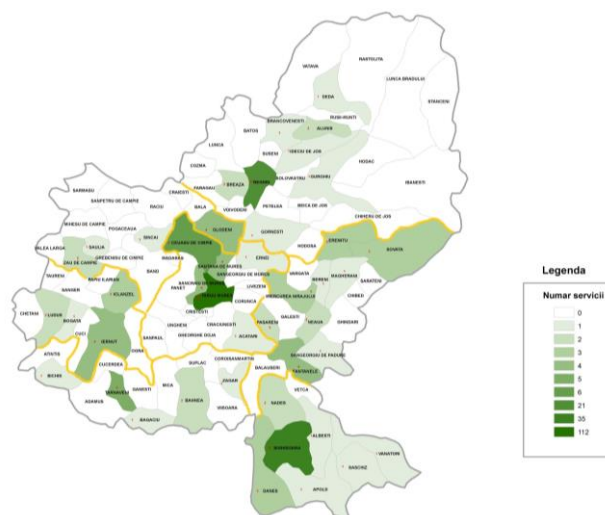
	Comune	Orașe	Municipii	Total
Număr de unități administrativ-teritoriale	91	7	4	102
Număr de Servicii Publice de Asistență Socială	22	3	4	29

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Mureș realizează la nivel județean, măsurile de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și a oricăror persoane aflate în categoria grupurilor vulnerabile, așa cum sunt acestea desemnate prin legislația națională.

Accesibilitatea serviciilor - Distribuția teritorială a serviciilor sociale pe ansamblul județului Mureș

Există o serie de disparități în distribuția geografică a serviciilor sociale în județul Mureș. Serviciile sociale sunt concentrate în sau în jurul centrelor urbane. Există zone mai puțin dezvoltate, precum nord-vestul județului. Totuși, doar 30% din serviciile investigate acoperă doar localitatea în care își au sediul. Există servicii care acoperă mai multe localități din județ (31%), servicii care sunt deschise beneficiarilor care provin din orice localitate a județului (16%) sau servicii care nu și-au definit foarte strict o arie de acoperire (16%).

O mică parte din servicii (7%) au o deschidere mai largă, acoperind mai multe județe ale țării.

Resursele financiare ale sistemului de asistență socială din Mureș

Aproape 95% din resursele financiare ale sistemului de asistență socială din Mureș sunt asigurate din fonduri publice, aceste resurse fiind gestionate în proporție covârșitoare de instituțiile publice (bugetele instituțiilor publice reprezintă 93% din bugetele însumate ale tuturor instituțiilor cuprinse în anchetă). În general, instituțiile private gestionează bugete mult mai mici, ce au ca principala sursă donațiile și sponsorizările, care acoperă pe ansamblu 45% din bugetele acestora. Fondurile publice acoperă 23% din bugetul serviciilor private, propriile activități economice 12%, iar granturile 11%. Pe de altă parte, dacă ne raportăm strict la bugetele serviciilor furnizate, și nu la cel al instituțiilor, ancheta relevă că 55% din bugetele însumate ale serviciilor private sunt acoperite din fonduri publice, donațiile și sponsorizările contribuind cu o treime din acest buget.

Capacitatea de asistență

În județul Mureș serviciile private dezvoltate pentru copiii aflați în dificultate au o capacitate mai mare de asistență decât cele publice. În total, serviciile care au participat la studiu pot asista 2941 copii lunar, din care 2238 în sistemul privat și 651 în sistemul public. Serviciile pentru persoanele cu dizabilități au o capacitate de asistare aproximativ egală în sistemul public și cel privat, totalizând 2711 de persoane, incluzând toate tipurile de intervenție. În cazul vârstnicilor capacitatea de asistență raportată de coordonatorii serviciilor este mai mare în sistemul privat, totodată fiind categoria de beneficiari cel mai frecvent acoperită de serviciile furnizate în parteneriat public-privat. În ceea ce privește serviciile dezvoltate pentru sprijinirea altor categorii de persoane în dificultate, sectorul privat raportează o capacitate mult mai mare de a ajunge la astfel de categorii (capacitatea raportată în sistemul privat este de 1796 și în sistemul public este de 239). Comparând datele raportate de serviciile sociale ce au participat la studiu cu datele privind numărul persoanelor cu dizabilități aflate în evidențele Autorității Naționale pentru Persoanele Cu Handicap, constatăm că serviciile pot

răspunde unor nevoi a cel mult 11% din totalul persoanelor cu dizabilități din județul Mureș.

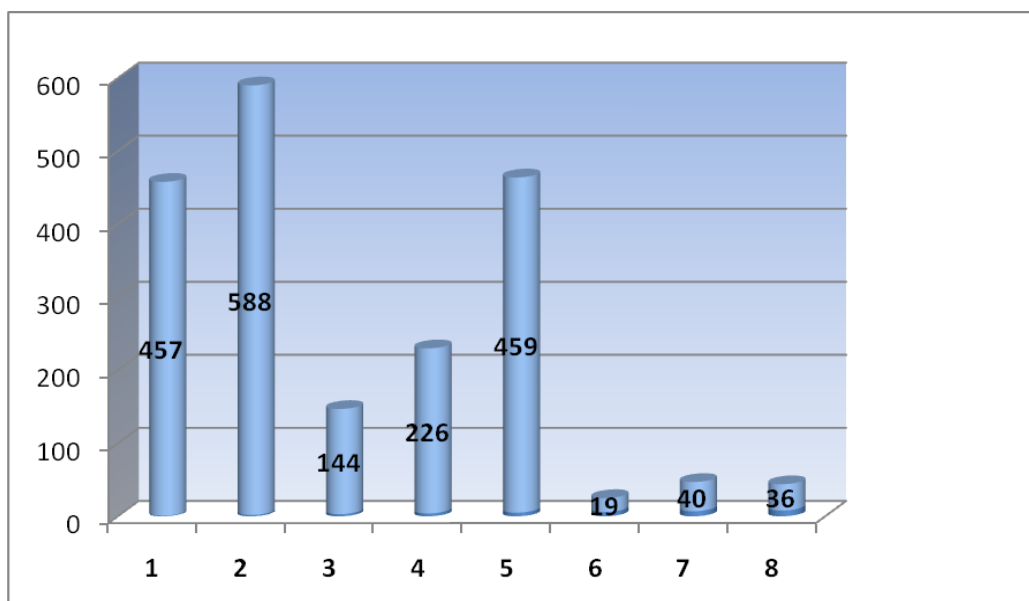
	Persoane cu dizabilități la 31.03.2010 în județul Mureș (1)	Capacitate lunară de asistență - nr. persoane - (2)	Capacitate de asistență % (2)/(1)*100
Servicii publice	19723	1116	6%
Servicii private	19723	1345	7%
Servicii mixte	19723	250	1%
Total	19723	2078	11%

5.9.1. Servicii de protecție a drepturilor copilului

În structura DGASPC Mureș există următoarele servicii de protecție și promovare a drepturilor copilului:

- ✓ Servicii de tip rezidențial: **50**
- ✓ Serviciul de îngrijire de tip familial al copilului: **1**
- ✓ Servicii de îngrijire de zi: **2**
- ✓ Serviciul de asistență maternală profesionistă: **1**
- ✓ Serviciul management de caz al copilului: **1**
- ✓ Serviciul intervenție în regim de urgență, abuz, neglijare, trafic, migrare, telefonul copilului: **1**
- ✓ Serviciul de evaluare complexă al copilului: **1**
- ✓ Compartimentul adopției și postadopției: **1**
- ✓ Secretariatul Comisiei pentru protecția copilului: **1**
- ✓ Echipa mobilă de recuperare pentru copilul cu dizabilități: **1**

La data de 30.09.2012 în evidența DGASPC Mureș există un număr de **1969** copii, aflați în sistemul județean de protecție.

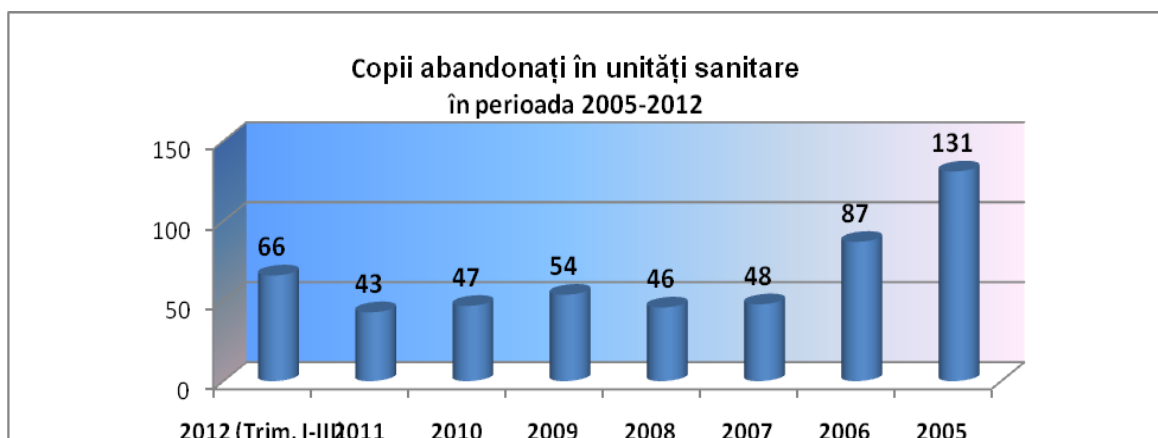

Legendă:

- 1= Asistența Maternală Profesionistă
- 2= Plasament familial la rude până la gradul IV inclusiv
- 3= Plasament la alte persoane/familii
- 4= Case de tip familial - ONG
- 5= Plasament în regim de urgență la SIRU
- 6= Centrul maternal
- 7= Case de tip familial - DGASPC
- 8= Altele

Profilul socio - economic al beneficiarului de servicii sociale. Situația prezentă

1. Situația copiilor părăsiți în unități medicale în ultimii ani în județul Mureș se prezintă astfel:

Dificultățile întâmpinate în soluționarea cazurilor, în termenele stabilite de lege, sunt aceleași ca și în anii precedenți, astfel:

- **Lipsa asistenților sociali angajați în fiecare unitate medicală care are în structură secția de nou-născuți/ pediatrii.** Persoanele desemnate cu atribuții de asistență socială sunt de obicei asistentele șefe. De aici, rezultă nerespectarea prevederilor *Legii nr.272/2004, privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, în ceea ce privește termenele de sesizare a cazurilor către DGASPC de către unitățile medicale și a altor sarcini specifice prevăzute de Ordinul nr.276/2005 pentru persoanele cu atribuții de asistență socială din unitățile sanitare.
- **Implicarea insuficientă a autorităților locale** de la domiciliul familiilor cu risc de abandon al copiilor pentru acordarea sistematică de servicii/ prestații/ sprijin/ consiliere acestor familii și **neimplicarea Consiliilor Comunitare Consultative.**
- **Întârzieri în preluarea cazurilor în sistemul de protecție**, au loc datorită faptului că unitatea medicală nu oferă DGASPC informații corecte și la timp, în ceea ce privește starea de sănătate a copilului, în contextul în care DGASPC este obligată să identifice o măsură de protecție care să corespundă tuturor nevoilor copilului.

2. Situația copiilor plasați în **SERVICII REZIDENȚIALE**

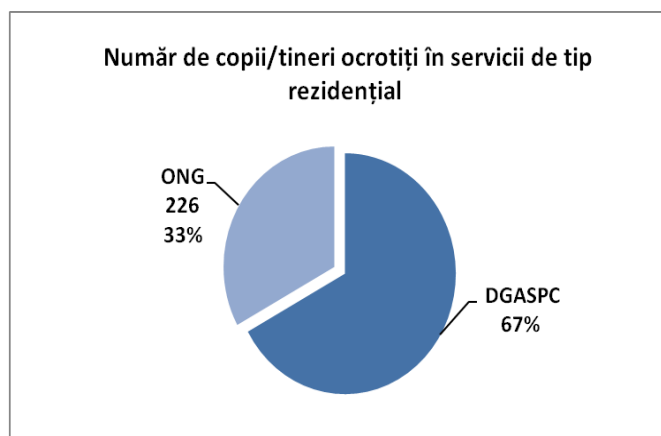
Se are permanent în vedere reducerea numărului de beneficiari ocrotiți în serviciile de tip rezidențial. Numărul de copii/tineri ocrotiți în servicii de tip rezidențial DGASPC și ONG la data de 30.09.2012 este de **685**, repartizați astfel:

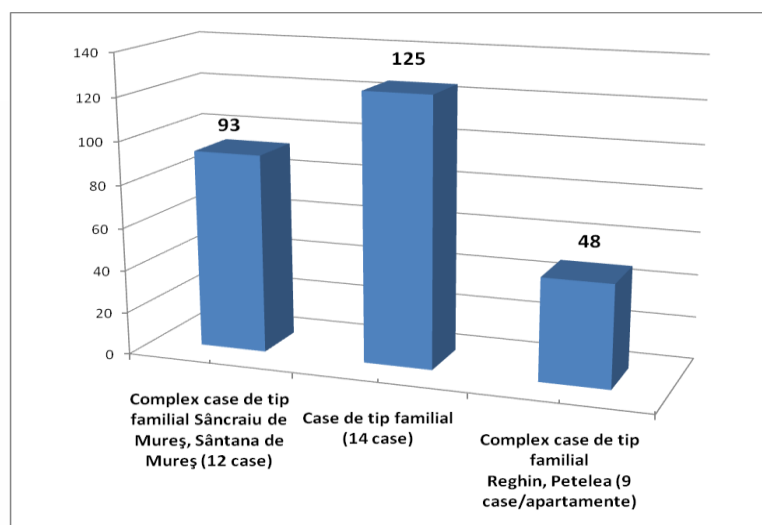
Centru de zi

Casă de tip familial

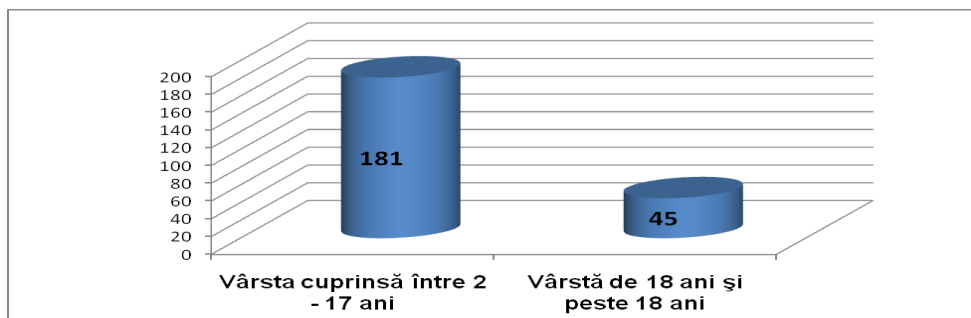
Situația copiilor din cadrul caselor de tip familial din județ (Număr total copii: 266)

Situația copiilor din cadrul serviciilor rezidențiale coordonate de ONG la data de 30.09.2012

Numărul beneficiarilor care se află cu măsură de protecție specială - plasament la **organisme neguvernamentale** este în continuă **scădere**. La data de 30.09.2012 în județul Mureș se aflau **226 de copii/tineri** în plasament la ONG, față de 234 la data de 1 ianuarie 2012, în 27 de centre aparținând unui număr de 17 Organisme Private Ac acreditate. Repartizarea pe grupe de vârstă se prezintă astfel:

1. Situația copiilor a căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate

DGASPC Mureș în colaborare cu autoritățile locale monitorizează cazurile de copii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate începând cu luna martie 2006, potrivit *Ordinului nr.219/2006*, emis de către Secretarul de Stat al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului cu privire la **activitățile de identificare, intervenție și monitorizare a copiilor care sunt lipsiți de îngrijirea părinților pe perioada în care aceștia se află la muncă în străinătate.**

La nivel județean, datele se prezintă în felul următor:

ANUL 2012	Număr de copii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate	Distribuția pe sexe	
		Masculin	Feminin
Trimestrul I.	656	338	318
Trimestrul II.	840	439	401
Trimestrul III.	1189	596	593

Distribuția copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate pe grupe de vârstă						
2012	<1 an	1-2 ani	3-6 ani	7-9 ani	10-13 ani	14-17 ani
Trim. I	4	25	112	142	183	190
Trim. II	5	47	143	172	223	250
Trim. III	13	40	194	267	319	356

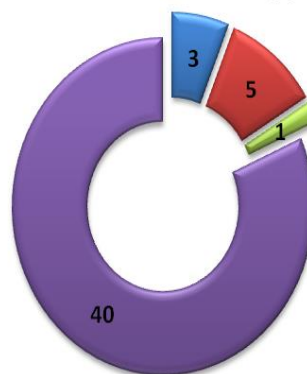
4. Acțiunile aferente strategiei de incluziune socială a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului

Pentru a facilita tranziția de la școală și viața în servicii rezidențiale pentru copii către viața independentă și încadrarea în muncă, pentru un număr de 10 tineri cu vârstă cuprinsă între 18-28 ani este viabilă alternativa ocrotirii acestora în centre de tranzit - două apartamente situate în Tîrgu- Mureș: **Centrul de Tranzit « Ada » și « Adi »**. Odată cu intrarea în centru, tinerii sunt sprijiniți în vederea găsirii unui loc de muncă. În acest sens, se ține legătura cu AJOFM Mureș, tinerii participând la bursele locurilor de muncă organizate în oraș și săptămânal sunt informați asupra locurilor de muncă vacante existente. În anul școlar 2012-2013, un număr de 49 de tineri, beneficiari de măsură de protecție specială în servicii de tip rezidențial sau asistență maternală vor absolvi o formă de învățământ universitar, liceal, profesional sau special și urmează să părăsească sistemul de protecție.

Situația încadrării în câmpul muncii a tinerilor care urmează să părăsească sistemul de protecție

- Număr de tineri care au loc de muncă
- Număr de tineri care au contactat cel puțin un angajator
- Număr de tineri care au refuzat să contacteze cel puțin un angajator
- Număr de tineri care nu au contactat niciun angajator

Centrul maternal MATERNA

Atunci când familia se confruntă cu probleme ca sărăcia și nesiguranța materială, divorț, separare, alcoolism, violență în familie, factori de stres social, mama cu copilul ajung în instituții de protecție și asistență socială. O mare parte din acești părinți aflați în dificultate și imposibilitate de a merge mai departe, au trecut prin crize familiale caracterizate prin violență, curențe educative și neglijențe grave. Fiecare element în parte, precum și ansamblul acestor circumstanțe afectează capacitățile parentale. De aceea, Centrul Maternal Materna are menirea de a susține părinții în a-și asuma cât mai corect statutul de părinte și de a-i îndruma spre schimbarea deprinderilor parentale greșite, evitând astfel o posibilă ruptură dureroasă între copil și familia sa. La trimestrul III 2012, numărul total de beneficiari direcți ai Centrului Maternal „Materna” este de **14 mame și 19 minori**.

Situația cazurilor de abuz sau neglijare a copilului

De la 1 ianuarie 2012 la 30.09.2012, în cadrul Serviciului de Intervenție în Regim de Urgență s-au înregistrat 206 cazuri de abuz, neglijare sau exploatare, din care

130 în mediul rural și 76 din mediul urban. Pentru 40 de copii DGASPC a dispus plasamentul în regim de urgență

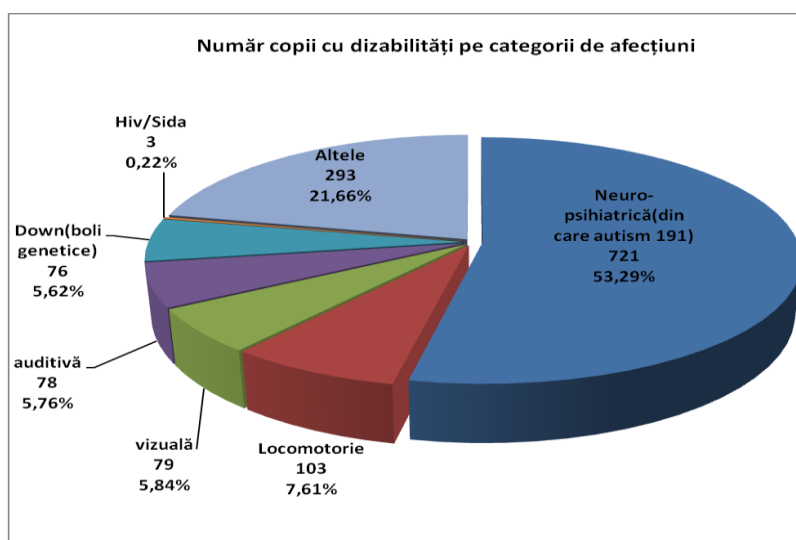
Centrul de zi pentru copilul exploatat economic:

În anul școlar 2011 - 2012, un număr de **16 copii** au fost înscriși în Centrul de Zi pentru Copiii Exploatati Economic din cadrul Serviciului de intervenție în regim de urgență. La terminarea anului școlar, elevii au fost înscriși (cu acordul părinților) la școlile cele mai apropiate de domiciliul lor în vederea continuării cursurilor școlare.

Situația copiilor cu dizabilități

Număr total de copii cu dizabilități la sfârșitul perioadei raportate (30 septembrie 2012)	Număr copii cu dizabilități cu plan de recuperare întocmit	Număr de copii cu dizabilități pentru care s-a emis pentru prima dată certificat de încadrare în grad de handicap sau de orientare școlară în perioada raportată (cazuri noi)	Număr de copii cu dizabilități care frecventează o formă de învățământ		
			Învățământ de masă	Învățământ special	Învățământ special integrat
- numai cu certificat de orientare școlară (dificultăți de învățare și adaptare socio-școlară)					
- cu încadrare în grad de handicap ușor	15	-	4	4	-
- cu încadrare în grad de handicap mediu	338	338	15	188	73
- cu încadrare în grad de handicap sever	670	670	20	120	205
- cu încadrare în grad de handicap accentuat	330	330	9	181	70

Număr de copii cu dizabilități la data de 30 septembrie 2012: **1353 copii**, pe categorii de afecțiuni, după cum urmează:

Număr de centre pentru copii cu dizabilități: 11, după cum urmează:

- ✓ 1 Complex de servicii pentru copilul cu deficiențe neuropsihiatrice SIGHIȘOARA

- ✓ 9 Centre rezidențiale pentru copii cu deficiențe neuropsihiatrice (CRCND):
5 locații în Tg. Mureș , 4 locații în Ceuașu de Câmpie
- ✓ 1 Centru rezidențial de îngrijire și asistență medico-socială "Speranța"

Situația copiilor care săvârșesc fapte penale dar nu răspund penal - începând din anul 2004 numărul acestora a crescut îngrijorător, 165 de astfel de cazuri aflându-se în evidența DGASPC Mureș, fapt ce a determinat propunerea, în Strategia viitoare a instituției, înființării atât a unor centre de consiliere precum și a unui centru rezidențial destinat în exclusivitate acestora.

Principalele realizări în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului din ultimii ani:

- 7 centre de plasament de tip clasic desființate;
- Dezvoltarea rețelei de asistenți maternali profesioniști: 460 copii plasați la 255 asistenți maternali profesioniști;
- Plasamente la rude/alte persoane;
- Încurajarea adopției naționale ca formă de protecție cu caracter definitiv;
- Înființarea a 10 centre rezidențiale pentru copii cu deficiențe neuropsihice;
- Dezvoltarea serviciilor de tip familial pentru ocrotirea copilului lipsit temporar sau definitiv de îngrijirea părintească prin înființarea a 33 case de tip familial (dintre care 5 funcționează în parteneriat public-privat) și sprijinirea organizațiilor nonguvernamentale pentru crearea a încă 29 case/apartamente de tip familial, respectiv contribuție financiară în vederea asigurării drepturilor pentru un număr de 116 beneficiari copii/tineri din cadrul a 15 servicii de tip rezidențial OPA - în cuantum de 839.381 lei/2011;
- Înființarea a două centre de tranzit pentru copii și tineri care părăsesc sistemul rezidențial;
- Înființarea unui centru maternal;
- Înființarea echipei mobile de recuperare pentru copii cu handicap din familie;
- Sprijin și suport material și logistic pentru înființarea a 2 centre/ servicii de zi (*Centrul de zi pentru copilul exploatat economic Tg.Mureș* din cadrul Serviciului Intervenție în Regim de Urgență, Abuz, Neglijare, Trafic, Migrare, Telefonul Copilului și *Serviciul de recuperare de zi pentru copilul cu dizabilități* din comunitate din cadrul Complexului de Servicii pentru Copii cu Deficiențe Neuropsihiatrice Sighișoara);
- Sprijin pentru înființarea și derularea activităților în cadrul Centrului de resurse pentru părinți și copii (Fundatia Holt) și a centrului de consiliere și sprijin pentru copilul abuzat (Organizația Salvați Copiii);
- Externalizarea unui serviciu social (Centrul de îngrijire de zi pentru copilul cu dizabilități Perseverența) unei organizații nonguvernamentale (Fundatia Alpha Transilvană);
- Toate serviciile sociale acreditate;
- Toate serviciile specializate de protecție a copilului licențiate sau în curs de licențiere;
- Asigurarea formării profesionale continue a întregului personal din cadrul Direcției de Protecție a Drepturilor Copilului.

În perioada 2007 - 2013 DGASPC Mureș a implementat un număr de **18 proiecte finanțate din surse externe nerambursabile** (Granturi PHARE, POR, Banca Mondială), toate având drept obiectiv principal creșterea calității vieții persoanelor aflate într-o situație vulnerabilă, fie prin restructurarea marilor

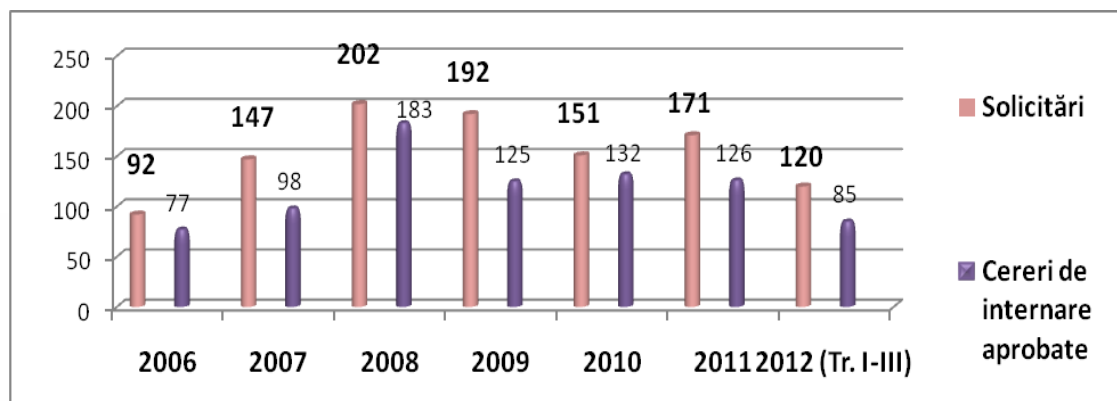
centre rezidențiale pentru persoanele adulte cu dizabilități fie prin dezvoltarea și dotarea unor noi servicii în județ.

Printre acestea amintim:

1. Creșterea capacității autorităților publice locale din România în vederea sprijinirii copiilor cu dizabilități în cadrul propriilor familii - prin care a fost înființată Echipa mobilă de recuperare pentru copilul cu dizabilități
2. „Și ei trebuie să aibă o șansă” - program de sprijin pentru integrarea socială și profesională a persoanelor cu tulburări de spectru autist.
3. Centrele de tranzit “Casa ADA și ADI” - apartamente de găzduire pe perioadă determinată pentru tinerii care urmează să părăsească sistemul de protecție.
4. Acces IT pentru copii și tineri instituționalizați care a avut drept rezultat obținerea a 24 calculatoare pentru casele de tip familial și centrele de tranzit ADA și ADI.
5. Serviciul rezidențial de îngrijire socio-medicală “Speranța” care se adresează copiilor cu handicap grav cu dependență de îngrijiri medicale specializate cu vârsta între 0-3 ani.

5.9.2. Asistența socială a persoanelor adulte (persoane cu dizabilități și persoane vârstnice, persoane defavorizate social și alte persoane aflate la risc)

1. Situația statistică a cererilor de internare în centrele rezidențiale aflate în subordinea DGASPC depuse și aprobate

În anul 2010 în județul Mureș au funcționat 5 cantine de ajutor social, unități finanțate inclusiv de la bugetele organizațiilor neguvernamentale sau alți reprezentanți ai societății civile. Numărul cantinelor și capacitatea lor sunt urmărite la sfârșitul anului, iar beneficiari reprezintă numărul mediu zilnic de persoane.⁵⁴

⁵⁴ Sursa datelor: <http://www.mures.insse.ro/main.php?id=384>

Județul	Cantine (secții)		Beneficiari (persoane)
	Număr	Capacitate (locuri)	
Mureș	5	396	330

Sursa: Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei

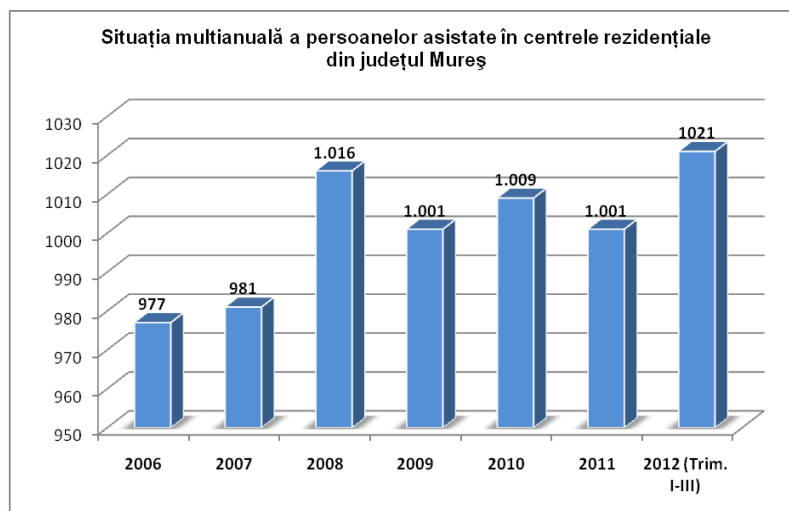
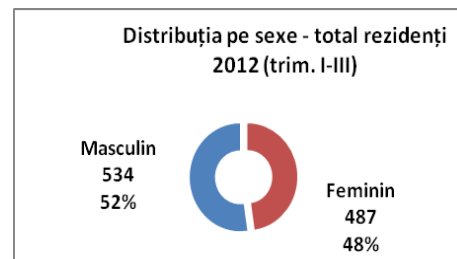
Având în vedere un număr mediu de 20 de cazuri sociale/an, care sunt direcționate către DGASPC Mureș de la diverse instituții (ex. SMURD, Azilul de noapte, autorități publice locale), se impune înființarea unui *Serviciu de Intervenție în Regim de Urgență pentru adulți și a unei cantine sociale*.

2. Situația asistaților din cadrul centrelor rezidențiale pentru persoane adulte

În structura DGASPC Mureș există următoarele **servicii rezidențiale** destinate persoanelor adulte:

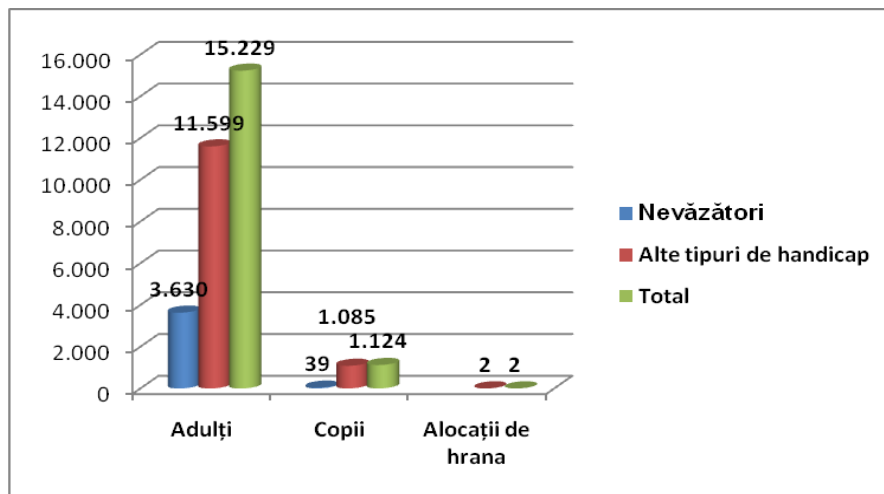
- ▶ **Centre de Îngrijire și Asistență** la: Lunca Mureșului, Reghin, Glodeni, Căpușu de Câmpie și Sighișoara;
- ▶ **Centre de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrice** la: Brâncovenești, Călugăreni și Reghin;
- ▶ **Centre de Integrare prin Terapie Ocupațională** la: Căpușu de Câmpie și Glodeni;
- ▶ **Locuință Protejată** la Căpușul de Câmpie.

Începând cu data de 1 iulie 2010, potrivit Hotărârii Consiliului Județean Mureș nr.75 din 29 aprilie 2010 s-a reorganizat DGASPC Mureș, în urma înființării CRRN Brâncovenești, CRRN Călugăreni, CIA Căpușul de Câmpie, CIA Glodeni, CIA Reghin, CRRN Reghin, CIA Lunca Mureșului și CIA Sighișoara ca structuri cu personalitate juridică în subordinea Consiliului Județean Mureș și în structura DGASPC Mureș.

3. Drepturile persoanelor cu handicap

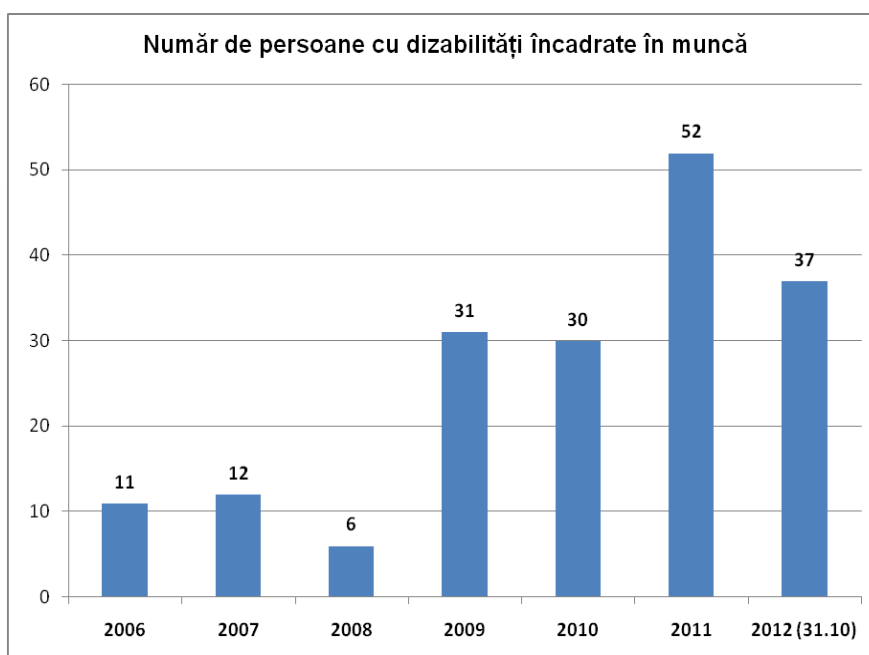
Până la data de 30.09.2012, în județul Mureș un număr de **16.355** persoane certificate beneficiază de drepturile și facilitățile prevăzute de Legea 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, cu modificările și completările ulterioare. Situația se prezintă astfel:

Comisia de Evaluare a Persoanelor Adulte cu Handicap până la data de 30 septembrie 2012 a evaluat 4859 cazuri, din care 1127 nevăzători și 3732 alte tipuri de handicap.

Număr de persoane cu dizabilități asistate de asistenți personali: **672**

Număr de persoane cu dizabilități încadrate în muncă în perioada 2006-2011: **179**

În ceea ce privește serviciul de îngrijire la domiciliu, DGASPC are încheiate trei Convenții de colaborare cu **Organizația Caritas Alba Iulia** prin care sunt acordate astfel de servicii în **72 de localități** din județul Mureș.

Numărul vârstnicilor beneficiari de servicii sociale în perioada 2007-2011 se prezintă astfel:

Anul	În cămine	În centre de zi	La domiciliu	TOTAL
2007	159	140	2450	2749
2008	155	140	2477	2772
2009	179	140	2922	3241
2010	228	278	3529	4035
2011	204	298	3835	4337

Pentru a veni în sprijinul persoanelor cu dizabilități, Asociația HIFA România - Ajutor pentru toți, a inițiat proiectul „**Parcul HIFA**”, un loc unde persoanele cu dizabilități ar avea parte de servicii de calitate, posibilități de lucru, viață sufletească și social-culturală, care ar da posibilitate celor care locuiesc aici să recunoască posibilitățile proprii, trăind o viață independentă, în comunitate, muncind împreună cu alții și pentru alții. Pe suprafața parcului, în case separate cu atmosferă familială, cu ajutor din afară, dar independent, ar putea trăi aceste persoane cu dizabilități locomotorii. Momentan, Asociația este implicată activ în strângerea de fonduri pentru a putea asigura contribuția proprie în cazul accesării de fonduri nerambursabile.

4.Principalele realizări în domeniul protecției persoanei adulte

Proiecte derulate de către D.G.A.S.P.C.

În ultimii ani s-au îmbunătățit continuu serviciile oferite persoanelor adulte aflate în sistemul public de asistență socială, multe centre fiind restructurate și modernizate conform standardelor europene, urmare accesării și derulării de programe cu finanțare externă.

În perioada 2005 - 2007 DGASPC Mureș a implementat 5 proiecte cu finanțare nerambursabilă Phare 2003, care au avut ca si obiectiv:

- Restructurarea a 3 Centre de Îngrijire și Asistență (CIA Glodeni, CIA Reghin și CIA Căpușul de Câmpie) prin:
  - crearea noului Centru de Îngrijire și Asistență “Casa Speranței” Reghin,
  - înființarea a două servicii alternative de tip Centru de Integrare prin Terapie Ocupațională (la Glodeni și la Căpușul de Câmpie),
  - înființarea unei Locuințe Protejate la Căpușul de Câmpie.
- Restructurarea a 2 Centre de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică (CRRN Brâncovenești și CRRN Călugăreni) prin:
  - Crearea a două Centre de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică noi, CRRN “Sf. Ana” Brâncovenești și CRRN “Sf. Iosif” Călugăreni.

În anul 2011 a fost finalizat proiectul “Extinderea și dotarea Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Brâncovenești, finanțat prin Contractul de finanțare nr.650/16.03.2010 încheiat cu Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului prin Programul Operațional Regional 2007-2013, Axa prioritară 3 - Îmbunătățirea infrastructurii sociale, Domeniul major de intervenție 3.2, prin care a fost extinsă capacitatea pavilionului “Sf. Ana” de la 50 la 100 de beneficiari.

- **Înființarea Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Reghin, cu o capacitate de 50 de locuri.**

În interesul persoanelor adulte cu handicap și pentru a spori calitatea vieții acestora în cadrul serviciilor rezidențiale, a fost continuată reforma sistemului de asistență socială prin implementarea a 3 proiecte cu finanțare externă nerambursabilă, în valoare totală de peste 2.500.000 Euro:

1. *Restructurarea Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Brâncovenești prin crearea noului Centru de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică “Sf. Maria” Brâncovenești (48 de locuri)*
2. *Restructurarea Centrului de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Brâncovenești prin crearea noului Centru de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică “Primula” Brâncovenești (48 de locuri)*
3. *Reabilitare, modernizare și dotare clădire pentru înființare Centru de Recuperare și Reabilitare Neuropsihiatrică Luduș, cu o capacitate de 108 locuri.*

Centrul de sprijin social pentru comunitățile de Romi

Pentru prevenirea marginalizării sociale a persoanelor de etnie romă, în cadrul DGASPC Mureș funcționează **Centrul de sprijin social pentru comunitățile de Romi**, care desfășoară activități de informare, de identificare a problemelor, de consiliere și de sprijin a populației de etnie romă în domenii de interes, precum accesul la învățământ, ocuparea unui loc de muncă, obținerea actelor de identitate, asistență medicală, etc.

Servicii integrate pentru cazurile de violență în familie

În județul Mureș, fenomenul violenței în familie a fost recunoscut ca și o problemă socială, de sănătate publică și în același timp o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului, care necesită o abordare de tip integrativ din partea instituțiilor implicate în prevenirea și combaterea violenței în familie, ceea ce presupune constituirea unei rețele multi-instituționale și dezvoltarea de programe și servicii specializate destinate persoanelor afectate de violența în familie, misiune asumată la nivel județean de Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii.

Centrul de Prevenire, Monitorizare și Combatere a Violenței în Familie Mureș a fost înființat acum zece ani, de către Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii în prezent, având următoarele trei structuri distincte:

- Centrul de Prevenire și Combatere a violenței în familie, care oferă victimelor informare, consiliere psihologică și intervenție psihoterapeutică, consiliere juridică, asistență socială;
- Adăpost - Centrul de primire în regim de urgență, care oferă victimelor găzduire într-o locație secretă, hrană, consiliere psihologică, asistență socială și consiliere juridică
- Centrul de Asistență Destinat Agresorilor Familiali

Serviciile sociale sunt furnizate gratuit, cu susținerea financiară a autorităților publice locale, județene și naționale.

5.9.3. Proiect pilot „Harta Socială a județului Mureș” - principalele concluzii

În prezent există un sistem de asistență socială axat pe prestații sociale și nu pe dezvoltare de servicii sociale, respectiv sistemul de prestații sociale este dominant iar cel de servicii sociale este subdezvoltat (ex. doar 15% din bugetul DGASPC reprezintă costuri pentru furnizare de servicii sociale). Aceste date indică oportunități ca și prioritate a Strategiei de Dezvoltare 2014-2020 a Consiliului Județean Mureș dezvoltarea serviciilor sociale pe raza întregului județ.

În perioada aprilie 2009 - noiembrie 2010 Fundația Alpha Transilvană în parteneriat cu Consiliul Județean Mureș și Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului Mureș a derulat proiectul pilot „Harta Socială a județului Mureș”, proiect finanțat prin Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European (SEE).

Proiectul "Harta socială a județului Mureș" și-a propus să identifice problemele în accesarea serviciilor existente, distribuția teritorială a acestora, dar și necesarul de servicii sociale cu ajutorul unui studiu sociologic realizat de către Gallup România, respectiv prin consultările organizate între reprezentanții prestatorilor de servicii sociale din sfera publică și privată.

Ca urmare al acestui demers s-a conturat necesitatea creării unui Pact județean privind serviciile sociale din județul Mureș al cărui obiectiv va fi dezvoltarea continuă a serviciilor sociale din județul Mureș inclusiv prin elaborarea următoarei Strategii de Dezvoltare al Serviciilor Sociale din Județul Mureș. Recomandarea din partea organizațiilor neguvernamentale este încheierea Pactului, care își propune:

1. Înființarea de Servicii Publice de Asistență Socială organizate și acreditate⁵⁵ pe lângă toate asociațiile microregiunilor/Asigurarea funcționalității Consiliilor Consultative pe lângă SPAS-uri
2. Încheierea unor acorduri bilaterale cu autoritățile administrației publice locale privind finanțarea serviciilor sociale (altele decât cele aflate în cadrul DGASPC Mureș).
3. Facilitarea continuității serviciilor sociale - servicii sociale continue de la o etapă a vieții la alta, servicii sociale adaptate nevoilor diferite ale

⁵⁵ Acreditate pentru servicii sociale în cazul în care prestează direct aceste servicii și nu prin prestatori de servicii sociale deja acreditate publice sau private

aceluiași tip de beneficiari / Înființarea și dezvoltarea unor noi categorii de servicii sociale care să corespundă nevoilor beneficiarilor pe măsură ce aceste nevoi sunt identificate

4. Facilitarea înființării și dezvoltării serviciilor non-rezidențiale pentru beneficiarii serviciilor rezidențiale
5. Îmbunătățirea colaborării inter-instituționale prin înființarea unui grup de lucru public-privat

Prevederile Pactului se încadrează perfect și în cadrul legislativ european și național prin prevederile Cartei Sociale Europene, Convenției Europene a Drepturilor Omului și Constituției României. Având în vedere că perioada de culegere a datelor la nivel de primării și furnizori de servicii sociale a fost 8 ianuarie - 5 februarie 2010, se recomandă actualizarea datelor.

5.10. Județul Mureș în contextul social

Nivelul de dezvoltare al județului Mureș exprimat prin indicatori sintetici

Indicator de măsurare sintetică a dezvoltării umane, **Indicele de Dezvoltare Umană (IDU)**⁵⁶ a fost calculat pe baza mediei geometrice a indicilor celor 3 dimensiuni fundamentale ale dezvoltării umane: o viață lungă și sănătoasă, acces la informație și educație și un standard decent de trai. IDU la nivelul județului Mureș este 0.824.

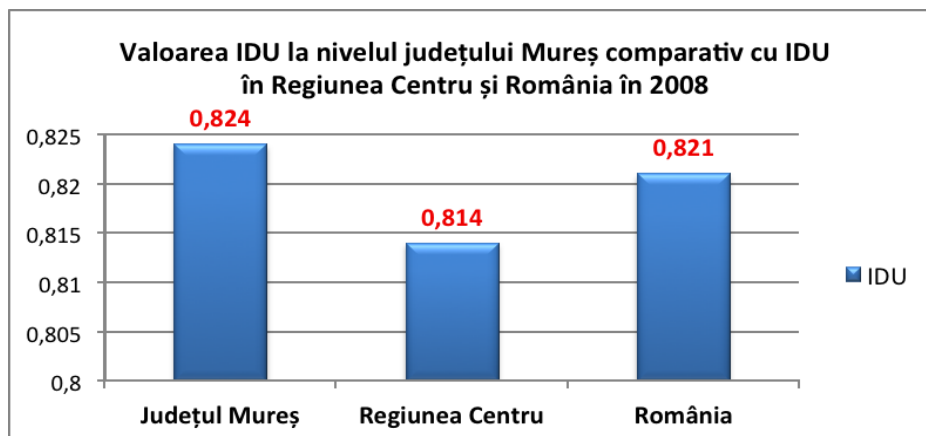
Indicele de Dezvoltare Umană și valorile indicatorilor acestuia pentru anul 2008 la nivelul județului Mureș

Indicatorii dezvoltării umane durabile		IDU
Speranța medie de viață la naștere (ani)	72.99	0.824
Rata alfabetizării (%)	97.37	
Rata de școlarizare (%)	73.9	
PIB per locuitor în \$ la paritatea puterii de cumpărare	9827.2	

Valoarea Indicatorului Dezvoltării Umane (IDU) a județului Mureș este mai mare decât valoarea indicatorului calculată atât la nivelul Regiunii Centru cât și a întregului teritoriu național.

⁵⁶ Calculating the Human Development Index,
http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_TechNotes_reprint.pdf

Indicele de Dezvoltare Umană și valorile indicatorilor acestuia pentru anul 2011 la nivelul României, conform http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_TechNotes.pdf

Indicatorii dezvoltării umane durabile		IDU
Speranța medie de viață la naștere (ani)	74.0	0.781
Rata alfabetizării (%)	14.9	
Rata de școlarizare (%)	10.4	
PIB per locuitor în \$ la paritatea puterii de cumpărare	11,046	

Accesul la informație și dinamica fenomenului de urbanizare din ultimul timp a atras după sine o creștere a gradului de dezvoltare din majoritatea orașelor din județ, peste jumătate din populația județului Mureș trăiește în mediul urban (52,1% potrivit datelor statistice din 2009). În expresia gradului de dezvoltare la nivelul județului Mureș o componentă de bază o reprezintă și mediul rural, indicatorul sintetic care pune cel mai bine în evidență nivelul de dezvoltare la nivel unitate administrativ - teritorială rurală fiind **Indicele Dezvoltării Comunelor (IDC)**⁵⁷, a cărei expresie matematică este compusă dintr-o serie de indicatori selectați pentru 4 domenii: infrastructura de locuire, resurse publice, capitalul economic individual-familial și capitalul uman condiționat de vârstă. Operând în baza conceptului de sărăcie comunitară potrivit căruia o comună este cu atât mai puțin dezvoltată cu cât la nivelul ei se înregistrează o probabilitate mai mare de consum redus de bunuri publice sau private, IDC la nivelul județului Mureș este 61 indicând o dezvoltare mai mare la nivelul mediului rural, față de media națională care are valoarea 50. Primele 21 de comune cele mai dezvoltate din județul Mureș și care au un IDC de 65 și peste sunt: Corunca (126), Sântana de Mureș (94), Sâncraiu de Mureș (90), Bichiș (86), Sângeorgiu de Mureș (83), Livezeni (79), Cristești (75), Breaza (72), Pogăceaua (70), Șincai (69), Crăciunești (69), Gănești (67), Bereni (66), Ceaușu de Câmpie (66), Albești (65), Sărățeni (65), Păsăreni (65), Bogata (65), Adămuș (65), Solovăstru (65), Hodac (65).

Un Indicator relevant în identificarea principalelor disparități în dezvoltarea socială este **Indicele de Dezvoltare Socială Locală (IDSL)** a cărei valoare

⁵⁷ Dumitru Sandu, Dezvoltarea comunelor din România, 2009

numerică este de 73,5 pentru județul Mureș, indicând un nivel mediu superior de dezvoltare socială, nivel asemănător Regiunii Centru (76). Nivelul de dezvoltare socială din mediul rural din județul Mureș este considerat a fi unul dezvoltat.

Dezvoltarea socială a județului Mureș în 2008 pe medii rezidențiale⁵⁸ în comparație cu valorile maxime și minime la nivel național

Dezvoltarea socială a județelor pe medii rezidențiale		
	Valoarea IDS 2008	
	Mediul urban	Mediul rural
Jud. Mureș	88	59
<i>IDS maxim</i>		
IDS	99	71
Nume județ	Cluj	Ilfov
<i>IDS minim</i>		
IDS	72	38
Nume județ	Giurgiu	Teleorman și Vaslui

În funcție de IDSL calculat la nivelul anului 2008, cele mai mari valori s-au înregistrat în județul Mureș pentru 1 oraș dezvoltat: Tîrgu-Mureș (94), 3 orașe mediu dezvoltat: Sighișoara (89), Reghin (89), Luduș (82), 3 orașe sărace: Târnăveni (80), Sovata (75), Iernut (75) și 13 comune dezvoltate: Corunca (92), Sâncraiu de Mureș (86), Sântana de Mureș (85), Sângeorgiu de Mureș (84), Cristești (76), Albești (70), Adămuș (69), Gănești (69), Daneș (68), Pănet (68), Ceaușu de Câmpie (67), Livezeni (67), Fântânele (65).

Un indicator care permite o măsurare indirectă a bunăstării comunitare care la rândul ei se reflectă în contextul social este **Indicele de dezvoltare a satului (DEVSAT)**, a cărui valoare de 64 situează județul Mureș peste media națională din mediul rural. La nivel de județ acest indicator a fost construit prin agregarea a 4 indici referitori la capitalul uman, capitalul vital, condițiile de locuire (capitalul material) și gradul de izolare a comunităților, indicii fiind calculați ca medii ale valorilor DEVSAT ponderate cu populația satului în 2002.

Gradul mediu de dezvoltare socială⁵⁹ a satelor din județul Mureș comparativ cu valorile maxime și minime la nivel național

Gradul mediu de dezvoltare socială a satelor pe județe					
Județul	DEVSAT	Capital uman	Capital vital	Capital material	Grad de izolare
Mureș	64	59	62	63	40
Județul	DEVSAT Minim	Capital uman	Capital vital	Capital material	Grad de izolare

⁵⁸ Dumitru Sandu (2010), Disparități sociale în dezvoltarea și în politica regională din România, Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, pagina 8. (studiu elaborat în cadrul proiectului Dezvoltarea capitalului comunitar din România, CNCIS-ID 2068)

⁵⁹ Dumitru Sandu, Indicele dezvoltării satului DEVSAT, pag 5

Vaslui	46	39	55	42	47
Județul	DEVSAT Maxim	Capital uman	Capital vital	Capital material	Grad de izolare
Ilfov	81	72	84	72	34
Total mediu rural	DEVSAT Mediu național	Capital uman	Capital vital	Capital material	Grad de izolare
	60	54	64	55	42

În funcție de clasificare satelor după nivelul de dezvoltare a acestora, potrivit datelor statistice, o mare pondere a populației rurale din județul Mureș trăiește în sate cu nivel maxim de dezvoltare (30,5%) și sate dezvoltate (23,4%), acest fapt se reflectându-se pe mai multe nivele de dezvoltare privind condițiile de trai, educație și calitatea vieții.

Ponderea populației rurale pe categorii de sate în funcție de nivelul de dezvoltare⁶⁰ din județul Mureș

Sate foarte sărace	Sate sărace	Sate mediu dezvoltate	Sate dezvoltate	Sate cu nivel maxim de dezvoltare
15	14.4	16.6	23.4	30.5

5.11. Județul Mureș în contextul educațional și a ofertei profesionale

Aspecte ale capitalului uman

La nivelul județului Mureș aspecte privind capitalul uman este evidențiat printr-un set de indicatori relevanți privind: evoluția ratei de absolvire pe niveluri de educație, formarea profesională a adulților, accesul la educație și sănătate.

Potrivit datelor aferente anului școlar 2009/2010 în județul Mureș, accesul la educație și învățământ se realizează prin intermediul celor 185 de școli pentru învățământul de zi, seral și cu fără frecvență redusă: 138 de școli pentru învățământul primar și gimnazial, 40 de licee, 6 școli postliceale și o școală profesională.

În perioada 2000-2008 evoluția populației școlare a înregistrat o scădere ca urmare a fenomenelor demografice, cu excepția populației din învățământul liceal.

Evoluția populației școlare a județului Mureș

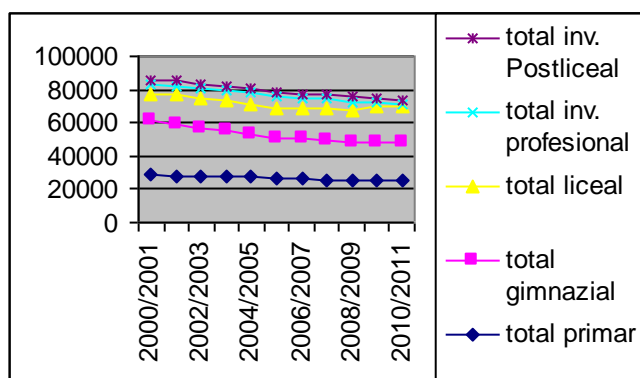

Evoluția populației școlare⁶¹ a județului Mureș în perioada 2000-2008

⁶⁰ Dumitru Sandu, Indicele dezvoltării satului DEVSAT, pag 6

Evoluția populației școlare⁶² a județului Mureș în perioada 2000-2011

	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011
total primar	29378	28044	27195	27457	27156	26481		25411	25254	24974	24904
total gimnazial	31669	31049	29415	27784	25713	24631	23813	23937	23330	23251	23381
total liceal	16584	17482	17871	17998	18145	17942	18587	19302	19459	21082	21734
total inv. profesional	5121	5490	5928	6253	6748	6873	6208	5500	4573	2862	1333
total inv. postliceal	3300	3195	3047	2600	2517	2608	2321	2573	2768	2709	2508

În perioada 2007-2013 au fost finanțate un număr relativ mare de proiecte pentru modernizarea unităților de învățământ, atât în mediul urban cât și rural; cu toate acestea este necesar să se continue investițiile în reabilitarea, extinderea, modernizarea și dotarea infrastructurii de învățământ în județul Mureș.

Sub autoritatea Consiliului Județean Mureș funcționează un număr de 3 instituții de învățământ special în cadrul cărora sunt școlarizați 458 de copii cu nevoi educative speciale (elevi și preșcolari cu vârsta cuprinsă între 3 și 20 de ani). Centrul Școlar pentru educație incluzivă nr. 1 și nr. 2 din Tîrgu-Mureș și cel situat în Reghin au o bază didactico-materială, compusă din săli de clase, cabinete pentru terapii specifice și consiliere, bibliotecă, săli de sport, ateliere, etc. cu dotări tehnico-materiale specifice. Deși școlile îndeplinesc condițiile și exigențele unor obiective moderne, aliniate la imperativele unei integrări școlare și sociale reale a copiilor cu nevoi de educative speciale, se impune lărgirea bazei materiale existente și oferirea de servicii complexe de recuperare. Numărul de copii cu nevoi speciale a crescut: spre exemplu la CSEI nr. 1 din Tîrgu-Mureș în anul 2009-2010 au fost școlarizați 93 de copii, în anul școlar următor 108, în 2011-2012 au beneficiat de educație specială 125, iar în anul școlar 2012-2013 sunt înscriși 139 elevi. LA CSEI nr. 2, în decurs de 4 ani, numărul copiilor a crescut cu 26%.

Centrele școlare din județ sunt suprasolicitate și nu există infrastructură pentru cazarea copiilor cu deficiențe severe, greu deplasabili în cursul săptămânii, care locuiesc la distanță mare de Tîrgu-Mureș și Reghin. Construirea de internate școlare, dotate cu bucătărie și săli de mese ar permite școlarizarea unui număr mai mare de elevi, lucru ce ar contribui la integrarea socială și la formarea

⁶¹ Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

⁶² Sursa datelor: Institutul Național de Statistică

autonomiei personale. Se conturează nevoia de a oferi mai multe servicii complexe de prevenție, recuperare și reabilitare a persoanelor cu dizabilități. Implementarea de metode și tehnici noi de intervenție - hidrokinetoterapie, intervenția timpurie, stimulare multisenzorială, terapii specifice - accelerează procesul de recuperare, facilitând integrarea școlară, socială și profesională.

Evoluția ratei de absolvire pe niveluri de educație⁶³ la nivelul județului Mureș în perioada 2000-2007 a înregistrat diferențieri semnificative în funcție de nivelurile de învățământ și medii de rezidență. În mediul urban cele mai mari rate de absolvire sunt în învățământul gimnazial și liceal, iar în ultimii ani și în învățământul profesional și de ucenici.

Evoluția ratei de absolvire pe niveluri de educație la nivelul județului Mureș în perioada 2000-2007

An școlar	Învățământ gimnazial	Învățământ liceal	Învățământ profesional	Învățământ postliceal și de maiștri
2000/2001	87.1	43.8	20.7	12.5
2001/2002	75.9	41.1	18.5	13.8
2002/2003	82	53.3	21.8	11.5
2003/2004	80.4	51	20.3	11.7
2004/2005	72.5	51.7	43.4	11.1
2005/2006	83.8	44.7	41.8	11
2006/2007	80.7	51	39.9	8.7

În județului Mureș există societăți comerciale și firme de consultanță care oferă cursuri de formare profesională, dar și o rețea de învățământ prin care se derulează programe ce vizează educația adulților oferind noi oportunități în rândul celor care doresc o reconversie profesională sau dobândirea de noi competențe.

În anul 2008 în cadrul a 12 programe autorizate CNFPA derulate prin rețeaua de învățământ de stat au beneficiat de formare profesională 247 de persoane, 14% din numărul total de școli de învățământ tehnic și profesional (28) fiind autorizate CNFPA.

Programe autorizate CNFPA în 2008⁶⁴

Județul	Școala	Denumirea programului	Nr. programe derulate	Nr. participanți
Mureș	Grup Școlar Sfântul Gheorghe	Lucrător în comerț	1	28
		Lucrător în structuri pentru construcții	1	12
	Grup Școlar "Ioan	Butrar	2	35

⁶³ Rata de absolvire reprezintă procentul absolvenților unui anumit nivel de educație din totalul populației în vârstă teoretică de absolvire specifică nivelului de educație respectiv

⁶⁴ Sursa datelor: ISJ Alba, situația la 1 februarie 2009

Bojor" Reghin	Lucrător în comerț	0	0
Colegiul Economic "Transilvania" Tg. Mureș	cofetar patisier	1	3
	ospătar (chelner) vânzător în unități alimentare	1	28
	Bucătar	1	26
	lucrător în comerț	2	35
Colegiul Agricol,,Traian Săvulescu	Bucătar	3	80
Total		12	247

Până în anul 2005-2006 în județul Mureș accesul la învățământul superior era asigurat de 4 instituții de învățământ superior - Universitatea de Medicină și Farmacie, Universitatea de Arte, Universitatea Petru Maior (instituții de stat, cu tradiție) și Universitatea Dimitrie Cantemir (instituție particulară acreditată) - în cadrul cărora există 16 facultăți, principalele domenii de pregătire profesională fiind: inginerie tehnologică și managerială, inginerie electrică, informatică, științe economice, finanțe - contabilitate, drept, turism, medicină, medicină dentară, farmacie. În anul universitar 2008-2009 numărul total de studenți înscriși la cele 4 universități și 16 facultăți a fost de 11456, iar cel al absolvenților 2497. În anul universitar 2010/2011 numărul de studenți înscriși a fost de 11718⁶⁵.

Începând cu anul de învățământ 2005-2006 numărul instituțiilor de învățământ superior a crescut în județ: a fost acreditată Universitatea Sapiientia, instituție de învățământ particular cu predare în limba maghiară și o secție de învățământ la distanță a Universității Spiru Haret.

5.12. Capacități de cercetare

Dezvoltarea sectorului cercetare - dezvoltare - inovare este unul dintre factorii care poate potența competitivitatea la nivelul județului Mureș. Necesitatea întăririi legăturii dintre mediul academic și cel de afaceri atrage în viitor dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, a clusterelor industriale și a celor bazate pe cercetare, accelerând procesul de transfer tehnologic.

La nivelul județului Mureș cele mai importante instituții de învățământ universitar sunt Universitatea "Petru Maior" din Tîrgu-Mureș (fondată în 1960), Universitatea de Medicină și Farmacie și Universitatea de Artă Teatrală, care prin gradul lor de pregătire și specializare au capacitatea de a fi competitivi pe piața muncii.

❖ Universitatea "Petru Maior" din Tîrgu-Mureș

a. Centre de cercetare: Centrul de Cercetare "Tehnologii Avansate de Proiectare și Fabricație Asistată" - TAPFA

- Centrul de Cercetare "Managementul Energiei și al Electrotehnologiilor" - MEE
- Centrul de Cercetare științifică a istoriei elitelor românești
- Centrul de Cercetare în Lingvistică Aplicată și Studii Culturale

⁶⁵ Sursa: Institutul Național de Statistică Mureș, <http://www.mures.insse.ro/main.php?id=388>

- Centrul de Cercetare în informatică
- Centrul de Cercetări economice
- Centrul de Cercetare Optimizarea performanțelor organizațiilor
- Centrul de Cercetare pentru drept și științe socio-umane
- Centrul de Cercetare în domeniul urbanismului și politici publice

b. Cercetare în beneficiul IMM-urilor și a mediului de afaceri.

Tipuri de servicii și activități de cercetare destinate mediului de afaceri:

- servicii de proiectare
- servicii de instruire a personalului
- servicii de consultanță
- servicii de transfer tehnologic

c. Oferta de cercetare.

- Numărul de publicații ISI (indicator relevant în evaluarea ofertei de cercetare a unei universități) a însumat în ultimii 5 ani 38 de articole:

Total	2010	2009	2008	2007	2006
38	8	8	5	5	12

- primele 5 domenii care beneficiază de cercetare a cărei vizibilitate este oferită prin publicațiile ISI și BDI⁶⁶ sunt: matematică, informatică, inginerie, economie și filologie.

d. Proiecte de succes finalizate sau în curs de implementare a căror rezultate contribuie la procesul de dezvoltare durabilă:

- Proiectul SEE RO 0038 MOVE-IT "Innovative Tools and Modeles for Vocational Education and Training in Central and Western Romania" (Modele și instrumente inovative pentru educația vocațională și formare în centrul și vestul României)
- Proiectul POSDRU ID 63663 "Rețea transnațională de management integrat al cercetării postdoctorale în domeniul Comunicarea științei. Construcție instituțională (școala postdoctorală(și program de burse (CommScie).
- Proiectul CNMP 4 Parteneriate - 3439 CSREX "Responsabilitatea Socială Corporatistă în Condițiile Europeanizării și Globalizării. Oportunități și Constrângeri pentru Economia Românească"
- Proiectul EFI-IMMINOV "Eficientizarea finanțării IMM-urilor inovative din România în condițiile integrării în UE și ale globalizării"
- Proiectul CNMP 4 Parteneriate - 42-131-3086/2008 STAR "Tehnologii Tridimensionale de Ultrasonografie Computerizată și Mapping Intracardiac în Diagnosticul și tratamentul Intervențional bazat pe Nanotehnologii al unor Aritmii"

Universitatea „Petru Maior” din Tîrgu-Mureș reprezintă unul din actorii importanți la nivel regional, dar și național, care și-a propus să asigure un mediu de educație și cercetare de un înalt nivel tehnico - științific în domeniul tehnologiilor inovative cu aplicativitate în mediul industrial.

Pentru realizarea viziunii, este nevoie de asigurarea unui suport administrativ potrivit: spații de învățământ și laboratoare acreditate cu dotări tehnico-

⁶⁶ BDI (Baza de Date Internațională) baza de date internațională cu articole de înaltă calitate a rezultatelor cercetărilor

materiale în conformitate cu cerințele Uniunii Europene; săli de conferințe care să permită derularea în condiții optime a schimburilor interuniversitare, promovarea și susținerea de dezbateri publice în privința proiectelor de cercetare pe care Universitatea este capabilă să le elaboreze.

Capacitatea de cercetare în domeniul medical

Proiectul „Oraș Științific pentru Cercetare și Informatică Medicală”

Demarat în 2009, proiectul „Oraș Științific pentru Cercetare și Informatică Medicală” urmărește îmbinarea domeniului informatic cu cel medical.

Orașul Științific va fi un district/cartier nou în municipiul Tîrgu Mureș, unde se vor stabili companii de talie internațională care activează în domeniul cercetării medicale, farmaceutice și al informaticii medicale, precum și un cartier rezidențial nou care va deservi investitorii, cercetătorii, personalul conex și multe alte categorii de persoane.

Orașul Științific va fi alcătuit din clădiri de birouri și clădiri la comandă, construite de administrație în regim de parteneriat public-privat (și alte forme asemănătoare), care vor fi închiriate și/sau vândute investitorilor. Același regim se aplică și ansamblelor rezidențiale. În afară de parteneriatul public-privat pentru finanțare, vor fi utilizate fonduri nerambursabile europene și guvernamentale.

Orașul Științific va fi construit și administrat după modelul orașului francez Issy-Les-Moulineaux care a devenit “Orașul Media” al Europei. La un număr de 70.000 locuitori în Issy-Les-Moulineaux au fost create 90.000 locuri de muncă și au fost atrase cele mai importante companii europene și internaționale din domeniul media și IT&C.

Diferite facilități de care au nevoie majoritatea companiilor implicate în cercetare vor fi realizate de administrație în regim public-privat. Serviciile acestor facilități (supercomputing, datacenter, etc.) vor fi oferite la prețuri competitive în așa fel încât existența și costul lor partajat să atragă cât mai mulți investitori. Fiecare investitor în parte va beneficia de aceste facilități care l-ar fi costat milioane de euro dacă ar fi investit în ele individual. În afară de facilitățile pentru cercetare, administrația va analiza și aplica diferite facilități fiscale în avantajul investitorilor.

Pentru atragerea investitorilor vor fi utilizate canale de comunicare naționale și internaționale speciale, conectate la industria medicală, farmaceutică și IT&C. Vor fi implicate ambasade din România, canale guvernamentale și de cercetare. Vor fi încheiate parteneriate cu consultanți și asociații de cercetare internaționale care au acces și sunt deja în legătură cu potențialii investitori. Un accent deosebit va fi pus pe canalele online și rețelele de socializare.

Beneficiile Orașului Științific în următorii ani vor consta în: mii de locuri de muncă nou create în cercetare, IT și domenii conexe administrative (inclusiv necalificate); venituri substanțiale realizate din patentarea unor rezultate ale

cercetării; stimularea și susținerea cercetării românești; reținerea în țară a inteligenței naționale și încurajarea cercetătorilor români stabiliți în străinătate să se reîntoarcă în țară, stimularea start-up-urilor; venituri importante pentru bugetul local și central.

Universitatea de Medicină și Farmacie din Tîrgu-Mureș este singura instituție de învățământ superior din România în domeniul medical care prin lege are un caracter multicultural. Situat în municipiul Tîrgu-Mureș - centru universitar și medical recunoscut în România - sunt atuuri care pot contribui la creșterea vizibilității educației și cercetării în domeniul medical în țară și străinătate, la un nivel cu adevărat competitiv. Promovarea unui standard ridicat al calității învățământului și cercetării presupune o infrastructură educațională modernă - spații didactice, amfiteatre cu capacitate mare, centre de simulare pentru activități de testare, formare și redirecționare profesională - adresate studenților, doctoranzilor, școlii cadrelor didactice, cercetătorilor din universitate, farmaciștilor și medicilor rezidenți.

Spitalul Clinic Județean Mureș este în prezent într-o situație paradoxală datorită faptului că deși pare nou după datele financiare, el are în structură clinici universitare cu tradiție, precum și cadre medicale cu rezultate meritorii în activitatea de cercetare științifică. Datorită reorganizării care practic a însemnat ruperea în două a celui mai mare spital clinic la acea dată din țară, se impune reșezarea tuturor departamentelor și a activităților în funcție de noile condiții. Valoarea specialiștilor și rezultatele în domeniul CD au determinat conducerea spitalului să acorde o atenție deosebită acestui domeniu în vederea asigurării unor condiții care să permită realizarea într-un cadru organizat și orientat a activității de cercetare științifică.

În acest sens spitalul a adoptat o strategie de dezvoltare instituțională în domeniul cercetării și dezvoltării, în cadrul căreia a stabilit o serie de obiective și direcții de cercetare. Procedând la ierarhizarea acestora în funcție de urgență și importanță, precum și în funcție de recomandările europene în domeniu, s-a ajuns la concluzia că cel mai important ar fi să se folosească experiența unui număr de specialiști cu rezultate importante pe plan național și internațional în câteva boli rare, urmând ca în timp, ca urmare a atragerii de noi specialiști să se dezvolte noi direcții de cercetare.

Astfel s-a creat un grup din specialiști clinicieni și cercetători care și-au unit experiența și cunoștințele și au decis să contribuie la realizarea acestui proiect. Practic toate cunoștințele și experiența acestora au nevoie de o infrastructură pe care să se dezvolte rezultatele obținute până în prezent. Activitatea de cercetare a acestora în infrastructura nou creată cu dotări de aparatură de top ar permite obținerea unor rezultate din cele mai performante și accesul la programe de cercetare de cel mai înalt nivel european.

Unul din obiectivele strategiei de dezvoltare instituțională în domeniu este asigurarea infrastructurii de cercetare, obiectiv care s-ar atinge cu succes dacă s-ar realiza un **centru de cercetare unic la nivel național pentru studiul bolilor rare**, având în structură laboratoare de genetică, biologie celulară și moleculară, morfologie normală și patologică, imunologie. Caracterul de unicitate este dat și de gruparea acestora într-o singură locație. De asemenea, s-ar realiza și obiectivul de intensificare a cercetărilor în domeniul bolilor rare, acesta fiind de fapt cel care dă majoritatea direcțiilor de cercetare urmărite a se realiza prin proiect, precum celelalte obiective conexe acestuia.

Valoarea adăugată a proiectului este inestimabilă atât din punct de vedere științific, cât și economic. Din punct de vedere științific crearea acestui centru de cercetări în domeniul bolilor rare ar permite obținerea unor rezultate de noutate la nivel internațional, dar și încorporarea acestora în lucrări științifice. Dotarea ar face posibilă o mobilitate a cercetătorilor și spre acest pol în vederea aprofundării unor studii și cercetări, dar și atragerea cercetătorilor tineri, doctoranzi sau postdoctoranzi din țară sau din străinătate. Un câștig științific va fi și posibilitatea de a se transmite toată aceste rezultate studenților și doctoranzilor. Din punct de vedere economic, valoarea adăugată este în primul rând dată de beneficiile pe care bolnavii din țară le au în urma creării acestui centru de cercetare integrat specializat un număr de boli rare, pentru care nu aveau cum să se trateze decât în străinătate, alternativă de cele mai multe ori descurajantă și chiar imposibilă pentru ei. Obținerea unor rezultate de vârf în câteva din multele boli rare prin experiența și cunoștințele specialiștilor locali, completată cu cea a celor atrași din țară și străinătate ar putea face din centrul realizat prin proiect un pol de referință la nivel european în domeniu, pe deplin îndreptățit să fie inclus în programe de vârf ale cercetării pe pian european, dar și cu beneficii pentru bolnavi din întreaga Europă.

O componentă importantă a **Spitalului Clinic Județean de Urgențe Mureș** o reprezintă activitatea de cercetare științifică, activitatea în care sunt implicați cei mai renumiți medici, totul pentru ca pacienții să beneficieze de cele mai moderne metode de tratament.

Institute de cercetare

- Institutul de Cercetări Chimice din Târnăveni
- Institutul de Cercetări Socio - Umane "Gheorghe Șincai" din Tîrgu-Mureș

Alte institute suport pentru mediul de cercetare

- Institutul de Training, Studii și cercetări PIMMJM care funcționează sub egida Consiliului Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România
- Centrul pentru Dezvoltare Socială CEDES;
- Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii (IEESR), care promovează dreptul femeilor și bărbaților la sănătatea reproducerii și sexualității, la o viață fără violență legată de gen și la o îmbătrânire sănătoasă și demnă. Pentru a împlini această misiune, IEESR oferă suport pentru politici, acordă consultanță și asistență tehnică, dezvoltă și implementează programe și proiecte de cercetare, formare profesională și comunicare, furnizează servicii sociale și medicale și promovează dialogul, parteneriatele și cooperarea internațională. În prezent, IEESR a fost desemnat ca și partener regional al Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) pentru Europa de Est și Asia Centrală.

5.13. Protecția mediului⁶⁷

Politica de protecție a mediului este o componentă esențială a dezvoltării durabile și în același timp o condiție esențială a integrării României în Uniunea Europeană. Participarea publicului la luarea deciziilor de mediu precum și menținerea și ameliorarea calității mediului sunt principii importante, care stau la baza politicii naționale de protecție a mediului.

Pentru o implicare coerentă și eficientă a tuturor membrilor comunității, administrație, agenți economici, cetățeni - în abordarea problematicii de protecție a mediului este necesară informarea corespunzătoare a acestora.

Agenția pentru Protecția Mediului Mureș pune un accent deosebit în activitatea sa pe componenta de informare/ sensibilizare/ educare a «membrilor cetății» astfel încât aceștia să devină conștienți de responsabilitățile pe care le au în protejarea și prevenirea poluării mediului înconjurător, și să-și asume voluntar aceste responsabilități.

5.13.1. Zone critice pe teritoriul județului Mureș

Județul Mureș cuprinde o serie de zone care înregistrează depășiri sistematice ale indicatorilor de calitate a mediului față de normele standardizate, care afectează aerul, apele de suprafață și subterane precum și solul, și care produc deteriorări grave ale stării de mediu, cu consecințe asupra oamenilor, economiei și capitalului natural.

5.13.1.1. Zone critice sub aspectul poluării atmosferei

În județul Mureș calitatea aerului înconjurător este influențată într-o măsură moderată de emisiile din activitățile economico - sociale. Sursele antropice de emisie în atmosferă cu potențial semnificativ sunt amplasate în Târgu Mureș, Iernut, Luduș și Târnăveni în timp ce în zone, precum Reghin și Sovata sursele de emisie antropice nu produc poluare semnificativă

Calitatea aerului în județul Mureș se menține într-o tendință ușoară de îmbunătățire. Începând cu anul 2006 s-au redus substanțial emisiile provenite din procesele industriale, iar numărul de incidente de poluare este în scădere. Cu toate acestea, traficul rutier în creștere cauzează încă probleme locale de calitate a aerului.

În județul Mureș nu sunt probleme de poluare a aerului care să impună instituirea de măsuri speciale de gestionare a calității aerului pentru încadrarea în standardele de calitate conform legislației în vigoare.

Din rezultatele activității de supraveghere a calității aerului, în județul Mureș, în anul 2011, au fost constatate episoade de depășire a valorilor limită admise pentru sănătatea umană doar la indicatorii pulberi în suspensie fracțiunea PM 10 și la amoniac.

⁶⁷ Subcapitol realizat cu sprijinul Agenției pentru Protecția Mediului Mureș și Compartimentul protecția mediului din cadrul Consiliului Județean Mureș

Deoarece amoniacul este poluant specific pentru municipiul Tîrgu-Mureş, iar în perioadele de calm atmosferic sau ceaţă se înregistrează episoade de poluare a aerului înconjurător, concentraţia de amoniac în aerul respirabil este monitorizată continuu în municipiul Tîrgu-Mureş. Monitorizarea emisiilor de amoniac se face prin măsurători continue automate în două puncte pe teritoriul municipiului Tîrgu - Mureş astfel:

- într-un punct fix, respectiv la sediul Agenţiei pentru Protecţia mediului Mureş, str. Podeni nr. 10, Tîrgu-Mureş; se foloseşte un analizor HORIBA APNA 360, dar şi metoda clasică ce prevede prelevare în soluţie şi analiză instrumentală pe un spectrofotometru şi
- într-un punct mobil, a cărui locaţie se schimbă în fiecare lună; se foloseşte “sistemul mobil de monitorizare a emisiilor de amoniac” achiziţionat în 2010 şi echipat cu un analizor automat Thermo şi un prelevator multicanal.

În cursul anului 2011, la sediul APM Mureş, au fost înregistrate 7 cazuri de depăşire a concentraţiei zilnice maxime admise stabilite prin STAS 12874/87, respectiv 100 micrograme/mc.

În perioada 2000-2011 procesul de aderare şi integrare în Comunitatea Europeană a impus condiţii stricte privind prevenirea şi controlul poluării pentru titularii obiectivelor industriale. Totodată s-a îmbunătăţit capacitatea administrativă a autorităţilor de mediu cu rol în impunerea respectării legislaţiei de mediu. Se observă o tendinţă de creştere a concentraţiei oxizilor de azot în aerul înconjurător, mai ales în zonele urbane în special ca urmare a aportului tot mai ridicat al traficului rutier. Totuşi concentraţiile maxime înregistrate în cursul anului 2011 pentru oxizii de azot în aerul înconjurător sunt sub valoarea limită pentru protecţia sănătăţii umane. În ceea ce priveşte concentraţia oxizilor de sulf în aerul înconjurător valorile înregistrate reprezintă a zecea parte din valoarea limită pentru protecţia sănătăţii umane.

Probleme pentru calitatea aerului în judeţul Mureş ridică indicatorul pulberi în suspensie fracţiunea PM 10. Însă nici aceste probleme nu sunt de natură să impună demararea unor ample acţiuni de gestionare a calităţii aerului. Cauzele depăşirilor înregistrate sunt traficul rutier, spaţiile neînierbate adiacente drumurilor publice care contribuie la resuspensia particulelor, calitatea necorespunzătoare a infrastructurii rutiere.

5.13.1.2. Zone critice sub aspectul poluării apelor de suprafaţă şi subterane

La nivelul judeţului Mureş, zona cea mai critică din punct de vedere al poluării apelor de suprafaţă este tronsonul de râu Târnava Mică, *aval de Târnăveni*, unde starea chimică a apei, este „P” (proastă). Menţionăm, că unitatea vinovată, S.C. BICAPA S.A. Târnăveni, şi-a încetat activitatea de mai bine de şase ani, dar poluarea remanentă deosebit de ridicată se datorează depozitelor de deşeuri, situate de a lungul râului, care şi la ora actuală poluează, prin intermediul freaticului. Pe râul Târnava Mică, la debite scăzute, creşte mult salinitatea apei, din cauza apelor sărate din zona Praid - Sovata.

Un alt tronson de râu, afectat din punct de vedere fizico-chimic şi mai ales bacteriologic, este râul Mureş, în *aval de municipiul Tîrgu-Mureş*, din cauza

poluării produse de S.C. AZOMUREȘ S.A. și S.C. Compania AQUASERV S.A. (Stația de epurare Cristești). În cursul anului 2011 pe acest tronson, categoria de calitate a fost determinată de indicatorii regimului de nutrienți. Probleme deosebite la acești indicatori apar în lunile cu debite scăzute (ianuarie, februarie, iulie, august, decembrie). Acest tronson de râu este considerat sensibil la eutrofizare (din cauza concentrațiilor de nutrienți), aval Tîrgu-Mureș până la limită de județ.

Atât prin proiectele ISPA și SAMTID derulate până în prezent, cât și prin proiectul POS Mediu „Extinderea și reabilitarea infrastructurii de apă și apă uzată în județul Mureș” - aflat în derulare, ca urmare a îmbunătățirii infrastructurii în sectorul de apă /apă uzată, s-a diminuat și va continua să se diminueze semnificativ poluarea generată de stațiile de epurare asupra mediului.

De asemenea, în viitorul apropiat, va fi eliminat și riscul generat asupra mediului de nămolurile rezultate în urma epurării apelor uzate. Gestionarea nămolurilor provenite de la stațiile de epurare va putea fi efectuată în condiții de securitate maximă, odată cu punerea în operare a viitorului depozit conform de la Sânpaul, care este în curs de realizare în cadrul unui alt proiect major finanțat tot prin POS Mediu - „Sistem de Management Integrat al Deșeurilor în județul Mureș”

Cursul de apă Pârâul de Câmpie, de asemenea, este considerat critic, dar în cazul lui, concentrațiile ridicate ale nutrienților și mai ales a salinității se datorează condițiilor pedologice ale zonei (soluri sărăturoase). Concentrațiile mai ridicate ale unor indicatori ai regimului de oxigen și ai nutrienților are ca sursă, mai ales, poluarea difuză.

O cerință esențială a Directivei Cadru Apa este stabilirea obiectivelor de calitate pentru toate corpurile de apă (art. 4) și implicit dezvoltarea de programe de măsuri pentru atingerea acestor obiective (art. 11). Măsurile de bază și măsurile suplimentare, componente ale programului de masuri sunt

- ☞ prevenirea deteriorării stării apelor de suprafață și subterane;
- ☞ protecția, îmbunătățirea și restaurarea tuturor corpurilor de apă de suprafață, inclusiv a celor care fac obiectul desemnării corpurilor de apă puternic modificate și artificiale, precum și a corpurilor de apă subterană în vederea atingerii “stării bune” până în 2015;
- ☞ protecția și îmbunătățirea corpurilor de apă puternic modificate și artificiale în vederea atingerii “potențialului ecologic bun” și a “stării chimice bune” până în 2015;
- ☞ reducerea progresivă a poluării cu substanțe prioritare și încetarea evacuărilor de substanțe prioritare periculoase în apele de suprafață prin implementarea măsurilor necesare;
- ☞ reducerea tendințelor semnificative și susținute de creștere ale poluanților în apele subterane;
- ☞ atingerea standardelor și obiectivelor stabilite pentru zonele protejate de către legislația comunitară.

Deci, în esență, atingerea obiectivelor de mediu până în 2015, include:

- ✓ pentru corpurile de apă de suprafață: atingerea stării ecologice bune și a stării chimice bune, respectiv a potențialului ecologic bun și a stării chimice bune pentru corpurile de apă puternic modificate și artificiale;
- ✓ pentru corpurile de apă subterane: atingerea stării chimice bune și a stării cantitative bune;

- ✓ pentru zonele protejate: atingerea obiectivelor de mediu prevăzute de legislația specifică;
- ✓ nedeteriorarea stării apelor de suprafață și subterane.

În cazul în care unui corp de apă i se aplică unul sau mai multe obiective de mediu, se va selecta cel mai sever obiectiv de mediu pentru corpul respectiv.

Obiectivele de mediu se reactualizează o dată la 6 ani, prin Planurile de Management bazinale.

Față de anul 2010 se observă o îmbunătățire a calității corpurilor de apă naturale, astfel că 84,62% dintre corpurile au o stare ecologică bună și 100% au o stare chimică bună.

5.13.1.3. Zone critice sub aspectul deteriorării solurilor

Eroziunile conduc la distrugerea solului, pierderea fertilității, colmatarea văilor cursurilor de apă și a acumulărilor.

În condițiile aplicării Legii fondului funciar, apar o serie de noi aspecte care prin efectul lor agresează solul. Astfel, se execută lucrări agricole fără respectarea tehnologiilor adecvate, în special arături perpendiculare pe curbele de nivel, fertilizări în perioade necorespunzătoare, distrugându-se benzile înierbate, lucrările de combatere a eroziunii și lucrările de desecare și drenaj.

O altă agresiune a solului se manifestă prin:

- ☞ ocuparea de suprafețe prin depozitarea necontrolată a deșeurilor menajere și industriale;
- ☞ depozitarea necorespunzătoare a deșeurilor și dejecțiilor animaliere provenite de la complexe de creștere a animalelor;
- ☞ depozitarea sau chiar stocarea temporară de îngrășăminte și pesticide.

Poluarea solului și subsolului prin depozitarea necontrolată se realizează prin următoarele mecanisme:

- ☞ depozitarea necontrolată pe sol a deșeurilor menajere;
- ☞ infiltrarea în sol și subsol a levigatului, poluarea apelor meteorice.

Deșeurile menajere și cele asimilabile acestora conțin un procent ridicat de materii organice biodegradabile. Prin depozitarea acestora direct pe sol se produce acidifierea solului, în urma dezvoltării de procese fermentative și implicit, a generării de compuși cu caracter acid (CO₂, acid acetic, acizi grași, H₂S, etc.).

Deoarece conținutul de metale, atât în deșeurile menajere cât și a celorlalte tipuri de deșeurii ce intră în categoria deșeurilor municipale este redus, conținutul de metale grele ce ar putea avea impact asupra solului și subsolului este mult diminuat.

Nitrații reprezintă o altă sursă de poluare a solurilor. Ei constituie ultimul stadiu al proceselor de mineralizare a materiilor organice în descompunere care pătrund în sol prin infiltrațiile de suprafață sau sunt aruncați pe sol, chiar de oameni, în procesul de fertilizare chimică.

Fosele septice, platformele de gunoi de grajd și gunoi menajer, closetele constituie o sursă permanentă de nitrați. În conformitate cu normele

internaționale, din cauza potențialului nociv pe care îl reprezintă, nitrații au fost incluși în clasa substanțelor toxice din apă.

Dar ca să ajungă în apă, ei trebuie mai întâi să polueze solul. Pe lângă nitrați, în sol se mai găsesc și importante cantități de nitriți, care provin din gazele de ardere emise în atmosferă de automobile și ajung în sol asemeni metalele grele cu "ajutorul" ploii.

Nitrați și nitriți au efecte grave și uneori ireversibile asupra omului. Conform unei directive europene, statele membre au obligația să elaboreze programe de acțiune pentru zonele identificate ca fiind poluate cu nitriți din surse agricole.

Poluarea cu nitrați și nitriți este cauzată și de dejecțiile animalelor ori de excesul de fertilizare naturală a solului destinat agriculturii. Astfel, cea mai mare poluare se înregistrează în zonele în care au fost ferme agricole. În România, au fost identificate localități ale căror ape și terenuri sunt poluate cu nitriți proveniți din excesul de fertilizare cu îngrășăminte naturale sau din fertilizantii chimici. Aceste localități au intrat în programul de acțiune pentru zonele de risc, iar măsurile pentru combaterea poluării trebuie luate cât mai rapid.

Acțiuni întreprinse pentru reconstrucția ecologică a terenurilor degradate și pentru ameliorarea stării de calitate a solurilor

Acțiunile de reconstrucție ecologică au constat în identificarea terenurilor degradate, **stabilirea perimetrelor de ameliorare prin împăduriri și întocmirea fișelor perimetrelor de către comisiile numite prin Ordin al prefectului județului Mureș la Saschiz - 98,49 ha, Nadeș - 53,22 ha, Rîciu - 169,10 ha, Suplac - 93 ha și Beica de Jos - 50,47 ha.**

Perimetre de ameliorare pentru amenajări noi de îmbunătățiri funciare în localitățile:

Mica - 100,28 ha; Băla - 110 ha, Grebeniș - 369,33 ha, Viișoara, Coroisînmartin - 115,62 ha, Reghin - 93,77 ha, Iernut - 174 ha, Ceuașu de Câmpie - 26 ha, Sânpetru - 130,20 ha, Sângeorgiu de Mureș - 53,93 ha, Ernei - 102,25 ha.

Amenajări locale pentru irigații: Cuci - 15 ha, Luduș - 47 ha, Reghin - 145 ha, Pogăceaua - 66 ha.

Perimetre de ameliorare aflate în stadiu de proiect - SF- sat Iceland parcela Gloduri - 81,77 ha, Batoș - 177 ha, Ernei - 49 ha, Păsăreni - 177 ha.

Protecția solului și a mediului înconjurător se poate realiza prin efectuarea lucrărilor agricole privind evitarea eroziunii solului, menținerea conținutului optim de materie organică în sol, menținerea structurii solului prin lucrări agricole de arat și semănat pe pante mai mari de 12% în special cu plante prășitoare în lungul curbilor de nivel, floarea-soarelui să nu se cultive mai mult de 2 ani pe aceeași solă consecutiv, evitarea suprapășunatului, prevenirea instalării vegetației nedorite, utilizarea mașinilor agricole adecvate, respectarea bunelor condiții agricole și de mediu.

Perimetre de ameliorare aflate în stadiu de reconstrucție ecologică forestieră

În anul 2010, comuna Rîciu a obținut finanțare din Fondul de Mediu (în cadrul Programului de îmbunătățire a calității mediului prin împădurirea terenurilor agricole degradate), în vederea realizării unor investiții care vizează împădurirea a 106 ha teren constituit în perimetru de ameliorare. Proiectul se derulează sub coordonarea Consiliului Județean Mureș, investiția urmând a fi finalizată în anul 2016.

Presiuni ale unor factori asupra stării de calitate a solurilor

Utilizarea îngrășămintelor

Îngrășămintele chimice ocupă un rol important în menținerea și sporirea fertilității solurilor, în vederea creșterii productivității agricole.

Aceste substanțe conțin unul sau mai multe elemente nutritive care, încorporate în sol, completează rezerva de substanțe nutritive în forme ușor asimilabile.

Principalele tipuri de îngrășămintă chimice folosite în județul Mureș sunt:

- îngrășămintele cu azot;
- îngrășămintele cu fosfor;
- îngrășămintele cu potasiu.

Utilizarea nerațională și de lungă durată a îngrășămintelor chimice, pe soluri necarbonatice și mai ales cele afectate de eroziunea hidrică poate duce la acidifierea solului, la scăderea recoltelor și chiar a calității produselor agricole.

Utilizarea produselor pentru protecția plantelor (fitosanitare)

Pesticidele reprezintă substanțe chimice de mare toxicitate, folosite în agricultură pentru combaterea dăunătorilor.

Prin capacitatea lor de a acționa selectiv, pesticidele încorporate în sol modifică prezența și dezvoltarea diferitelor specii de buruieni, insecte și microorganisme, iar prin aceste influențe se modifică o serie de procese și reacții în masa solului.

În categoria produselor fitosanitare utilizate la nivelul județului Mureș sunt incluse:

- ✓ *erbicidele* - produse chimice utilizate pentru combaterea buruienilor;
- ✓ *insecticidele* - produse chimice utilizate pentru combaterea insectelor și dăunătorilor;
- ✓ *fungicidele* - produse chimice utilizate pentru combaterea diferitelor boli.

Principala categorie de pesticide utilizată, după cum reiese și din tabelul de mai jos, o reprezintă erbicidele. Majoritatea erbicidelor se acumulează în sol și au o remanență îndelungată, existând pericolul poluării solului. Evitarea acumulării erbicidelor în sol se realizează prin:

- asocieri de erbicide care să permită folosirea de doze minime;
- rotația tratamentelor cu erbicide;
- fertilizarea solului cu îngrășămintă naturală.

Excesul de pesticide prezent în sol, poate afecta sănătatea umană prin intermediul contaminării apelor, solului, alimentelor și a aerului.

Tabel privind evoluția utilizării produselor fitosanitare în județul Mureș

Anul	Insecticide		Fungicide		Erbicide	
	Suprafața (ha)	Total (kg)	Suprafața (ha)	Total (kg)	Suprafața (ha)	Total (kg)
2000	16793	31492	16113	71139	67127	136005
2001	21765	32059	21765	32059	27571	90291
2002	16578	28254	25502	70214	64995	135878

2003	22580	28254	26738	40374	80159	144286
2004	24288	24256	28959	43526	83587	149834
2005	21972	26375	28839	58801	69133	127335
2006	21975	18246	24481	43407	72683	122649
2007	23469	22760	29528	35981	140348	167082
2008	20869	27934	29215	57711	83433	143469
2009	18334	21742	32336	43270	81708	122538
2010	19954	14161	26213	31270	75031	150287
2011	33000	13051	33000	20753	86568	168328
2012 ⁶⁸	28.587	26.636	29.106	29.419	92.812	188.520

Depozitarea reziduurilor zootehnice

Reziduurile zootehnice care pot duce la poluarea solului sunt: gunoi de grajd, dejecții semilichide și lichide, resturi furajere și cadavrele nedepozitate corespunzător.

În vederea reducerii efectelor acestui tip de poluare, Guvernul României a obținut finanțare din partea Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare, pentru implementarea Proiectului «Controlul Integrat al Poluării cu Nutrienți».

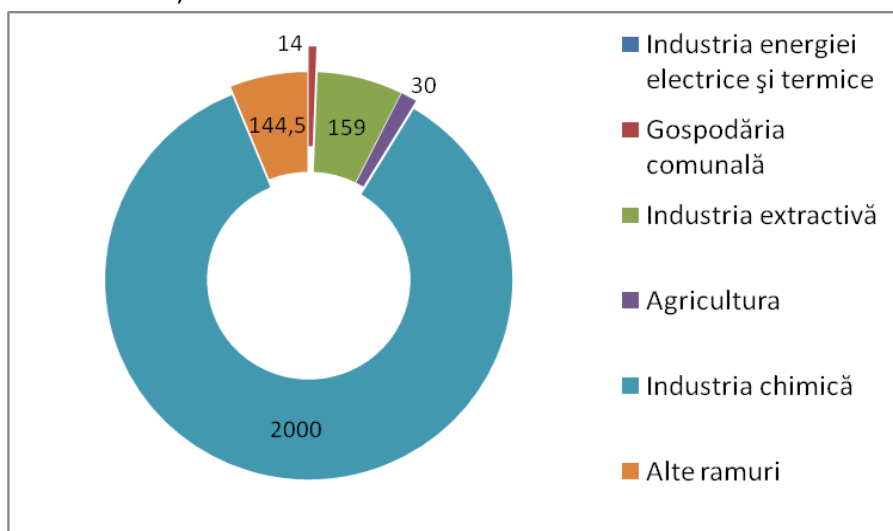
În cadrul acestui proiect derulat la nivel național, județul Mureș a fost selectat pentru realizarea de investiții specifice la nivelul comunelor Crăiești și Gornești.

Obiective proiectului sunt de reducere a evacuării de nutrienți în corpurile de apă și promovarea unei schimbări de comportament prin întărirea capacității instituționale și de reglementare, precum și prin acțiuni cu rol demonstrativ la nivelul comunelor și deci sprijinirea Guvernului României în vederea satisfacerii cerințelor UE în domeniul protecției apei.

Investițiile au început din anul 2009 și vor fi finalizate în anul 2013.

Poluare industrială

Tabel privind suprafața solului poluat (total 2347,5 ha) ca urmare a activităților industriale, la finele anului 2010, în județul Mureș

⁶⁸ Sursa datelor pentru anul 2012: Direcția Pentru Agricultură Mureș

Ecologizarea baturilor industriale

Municipiul Tîrgu-Mureș este, din anul 2012, beneficiarul proiectului „*Reabilitare sit poluat istoric iaz batal de deșeuri 30 ha-Tîrgu-Mureș*”, proiect finanțat prin Programul Operațional Sectorial de Mediu. Proiectul prevede remediarea sitului poluat istoric al iazului batal de 30 ha, de pe malul drept al râului Mureș, adică, mai exact, decontaminarea a 304 m² de sol. Principalul obiectiv de reabilitare este eliminarea sursei de suprafață și reducerea mobilității contaminațiilor existenți pe sit în apa subterană, aducerea terenului la un standard corespunzător în vederea utilizării ca spațiu public, care să includă zone de peisagistică (plantații) și de acces recreațional pentru public și eliminarea oricărui impact asupra mediului local datorat activităților din trecut. Riscurile referitoare la toate legăturile între poluanți trebuie reduse în mod corespunzător prin cea mai optimă opțiune de reabilitare, ținându-se cont de constrângerile sitului.

5.13.2. Infrastructura pentru gestionarea deșeurilor

Starea mediului înconjurător este pe an ce trece tot mai îngrijorătoare: spațiile împădurite se reduc, deșertul se extinde, solurile agricole se degradează, stratul de ozon este mai subțire, numeroase specii de plante și animale au dispărut, efectul de seră se accentuează. În general se poate afirma că țările cele mai dezvoltate produc cele mai mari cantități de deșeuri și poluanți, consumând cantități mari de energie și resurse naturale.

Gestionarea deșeurilor poate proteja sănătatea populației din zonă și calitatea mediului, în același timp susținând conservarea resurselor naturale, deci o dezvoltare durabilă a societății.

Cea mai eficientă cale pentru dezvoltarea societății și protecția factorilor de mediu, este prevenirea generării deșeurilor, deoarece în lipsa acestora se elimină și poluarea mediului. Deși prevenirea are cel mai mare potențial pentru reducerea poluării mediului, politicile de reducere a generării de deșeuri au fost rare și, adesea, nu foarte eficiente. Valorificarea deșeurilor presupune prelucrarea deșeurilor, căreia dorim să-i mărim durata de viață în circuitul economic, dar trebuie remarcat faptul că valorificarea deșeurilor necesită consum de energie, poate polua factorii de mediu, implicând de asemenea costuri de colectare separată, transport, prelucrare (recuperare), pe când evitarea generării deșeurilor nu creează astfel de costuri, fiind din acest motiv calea preferată.

Politica Uniunii Europene în domeniul gestionării deșeurilor se bazează pe 3 principii, și anume:

- **Prevenirea producerii deșeurilor** - un factor cheie în cazul oricărei strategii de gestionare. Dacă poate fi redusă cantitatea de deșeuri produsă și gradul de pericolozitate a acestora, atunci valorificarea și eliminarea devin operații mult mai simple.
- **Valorificarea deșeurilor** (reciclare, reutilizare) - în cazul în care cantitatea de deșeuri produsă nu poate fi redusă, cât mai multe din materiale trebuie recuperate, de preferință prin reciclare.
- **Îmbunătățirea tehnicilor de eliminare finală și monitorizarea eliminării finale** - în cazul în care deșeurile generate nu pot fi reciclate,

ar trebui incinerate, eliminarea prin depozitare reprezentând ultima soluție.

Atât incinerarea cât și depozitarea deșeurilor necesită o monitorizare strictă deoarece aceste activități pot avea un impact semnificativ asupra mediului.

5.13.2.1. Dezvoltarea/modernizarea infrastructurii județene pentru gestionarea deșeurilor

În județul Mureș s-au implementat deja 6 proiecte privind gestionarea deșeurilor, finanțate din fonduri PHARE CES sau fonduri guvernamentale (în baza Ordonanței Guvernului nr. 7/2006). Astfel, au fost construite noi facilități de sortare/transfer deșeuri la Reghin, Tîrnăveni, Sighișoara, Rîciu, Acățari și Bălăușeri.

În prezent, tot în sectorul gestionării deșeurilor, este în curs de implementare proiectul Sistem de Management Integrat al Deșeurilor Solide în județul Mureș prin care se va realiza un nou sistem de gestionare a deșeurilor la nivel județean, bazat pe recuperarea - sortarea - reciclarea materialelor re folosibile și reducerea cantității de deșeuri care se elimină prin depozitare, în condiții de protecție a mediului și a sănătății populației.

Implementarea noului sistem de gestionare a deșeurilor în județul Mureș va conduce la îmbunătățirea calității factorilor de mediu în special a calității apelor de suprafață și subterane și a solului. Prin extinderea sistemului de colectare și transport al deșeurilor la nivelul întregului județ și închiderea depozitelor neconforme, care reprezintă în prezent o sursă de poluare a mediului înconjurător se va evita poluarea factorilor de mediu.

Ansamblul investițiilor propuse în județul Mureș, privind gestionarea deșeurilor pentru perioada 2010-2013 reprezintă **“Sistemul integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș”**, a cărui funcționare trebuie să asigure atingerea tuturor obiectivelor și țintelor prevăzute în Tratatul de Aderare și în legislația în vigoare. Proiectul se finanțează din Programul Operațional Sectorial Mediu și este derulat de Consiliul Județean Mureș. De asemenea, Sistemul integrat de gestionare a deșeurilor pentru județul Mureș, va respecta principiile Strategiei Europene de reciclare a deșeurilor, precum și prevederile noii legi privind deșeurile. Odată cu implementarea acestor măsuri se va reduce semnificativ și impactul negativ al deșeurilor asupra sănătății populației și a mediului.

În anul 2011 în județul Mureș aproape întreaga populație a fost conectată la servicii de salubritate, iar începând cu anul 2013, se preconizează ca deșeurile menajere să fie colectate separat.

Deșeurile menajere periculoase, cum sunt uleiul de motor, vopselele, pesticidele, antigetul, substanțele de conservare a lemnului, bateriile uzate, tuburile fluorescente, medicamentele expirate, uleiuri și grăsimi, cosmeticele și unele dintre substanțele casnice de curățat precum și ambalajele acestora nu sunt colectate separat, ducând la contaminarea factorilor de mediu. Ținând seama de indicatori de generare, statistici din alte țări europene, cantitatea estimată de deșeuri municipale periculoase care se generează în prezent în județul Mureș este de circa:

- 768 tone în mediul urban;
- 414 tone în mediul rural.

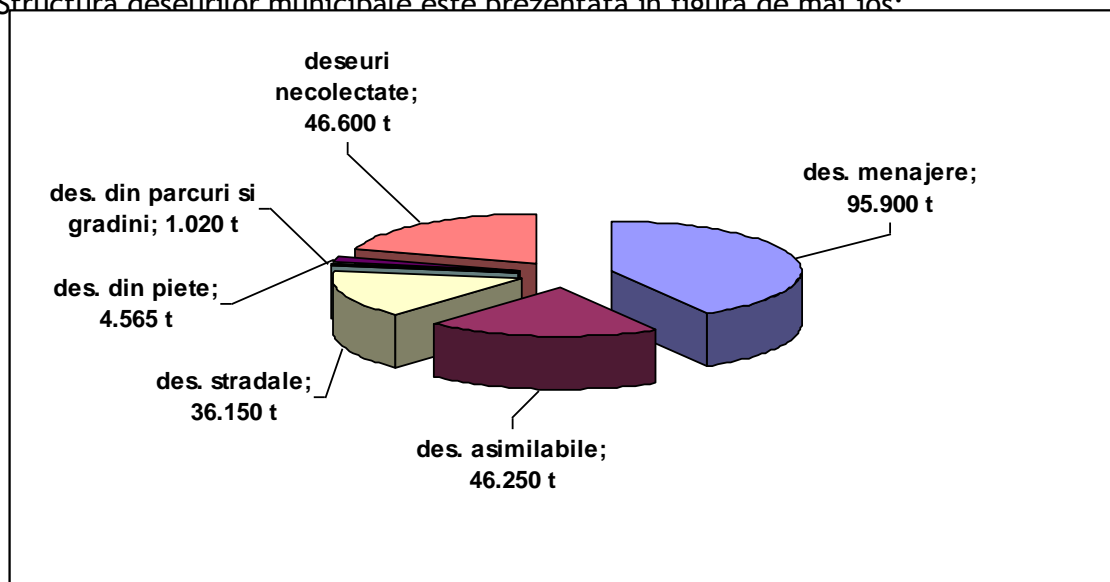
Cantitățile se vor determina practic, odată cu introducerea colectării separate a deșeurilor periculoase municipale.

În mod caracteristic, circa 1% din totalul deșeurilor generate într-o gospodărie medie sunt deșeuri periculoase. Deșeurile menajere periculoase pot fi adesea identificate citind avertismentele de pe etichetele produselor. Produsele etichetate de prudență „Atenție” pot dăuna mediului dacă sunt eliminate în cantități mari, în mod necorespunzător.

Pentru o abordare cât mai corectă a managementului deșeurilor municipale, trebuie luate în considerare o serie de informații privind cantitatea, compoziția și calitatea componentelor acestora în strictă dependență cu mărimea și caracterul localității, modul și nivelul de trai al populației, condițiile climatice, cât și stadiul dezvoltării tehnologiilor și tehnicilor utilizate la nivelul localității.

Astfel, cantitățile de deșeuri municipale generate anual la nivelul județului Mureș, conform concluziilor cuprinse în studiile efectuate pe această temă (la nivel de Master plan și SF) sunt estimate la aproximativ 210.000 - 230.000 tone/an.

Structura deșeurilor municipale este prezentată în figura de mai jos:

Proiecția deșeurilor municipale pentru perioada de planificare reprezintă baza de calcul pentru calculul capacităților instalațiilor de gestionare a deșeurilor necesare a se realiza în cadrul sistemului integrat de gestionare a deșeurilor. Planul Județean de Gestionare a Deșeurilor (PJGD) este principalul instrument de planificare la nivelul județului. PJGD pentru județul Mureș a fost elaborat în cursul anului 2008 de către Consiliul Județean Mureș împreună cu Agenția pentru Protecția Mediului Mureș.

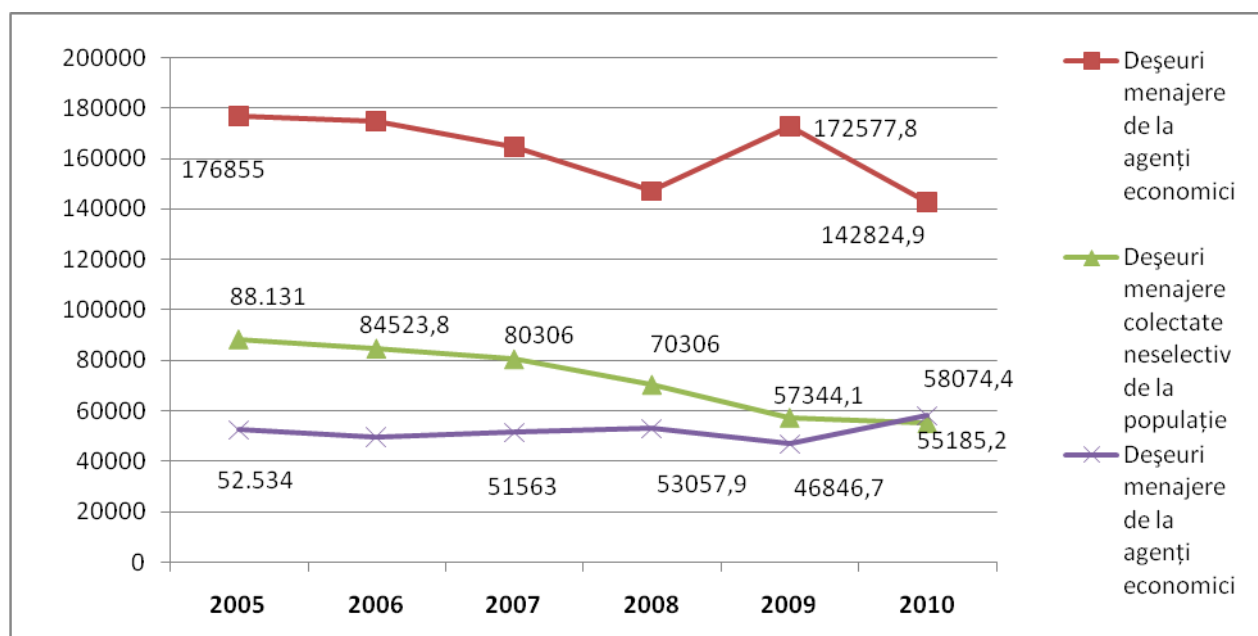
În tabelul de mai jos sunt prezentate cantitățile de deșeuri municipale estimate a se genera în județ pentru perioada 2008-2013.

	Cantitate (tone)					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Deșeuri menajere colectate în amestec și separat	106.126	142.186	142.770	147.573	148.088	148.554

	Cantitate (tone)					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Deșeuri asimilabile din comerț, industrie, instituții colectate în amestec și separat	46.970	49.966	50.365	50.768	51.175	51.584
Deșeuri colectate din grădini și parcuri	1.028	1.036	1.045	1.480	1.492	1.504
Deșeuri colectate din piețe	4.602	4.638	4.675	5.567	5.611	5.656
Deșeuri stradale colectate	16.128	16.257	16.387	16.518	16.650	10.787
Deșeuri menajere generate și necolectate	42.247	4.584	4.237	0	0	0
Total deșeuri municipale colectate	174.854	214.083	215.243	221.906	223.016	218.085
Total deșeuri municipale generate	217.101	218.667	219.479	221.906	223.016	218.085

Colectarea deșeurilor municipale este realizată în județul Mureș de către operatorii de salubritate, care sunt autorizați ANRSCUP.

Din tabel se remarcă o creștere a cantităților de deșeuri colectate pentru anul 2009 față de anii 2007 și 2008, deoarece în anul 2009 o dată cu închiderea și ecologizarea spațiilor de depozitare din mediul rural, deșeurile generate au fost colectate de agenții economici autorizați și eliminate pe depozite autorizate din județele limitrofe. De asemenea se remarcă o scădere a cantităților de deșeuri colectate și depozitate în anul 2010.

Cea mai mare parte a deșeurilor municipale generate sunt eliminate prin depozitare. Depozitarea deșeurilor municipale s-a realizat în anul 2011 pe un depozit conform de la Sighișoara, și pe două depozite municipale autorizate din județele limitrofe: ex Toplița - jud. Harghita și Cîmpia Turzii - jud. Cluj.

Toate celelalte 5 depozite neconforme, care și-au sistat activitatea de depozitare, urmează să fie închise prin proiectul "Sistem integrat de gestiune a deșeurilor în județul Mureș". Conform studiului topografic, suprafețele depozitelor care au sistat activitatea de depozitare sunt următoarele:

- Depozitul Cristești (Târgu Mureș) - 7,5 ha;
- Depozitul Reghin- 2 ha;
- Depozitul Iernut - 2 ha;
- Depozitul Sovata - 1,5 ha;
- Depozitul Luduș - 1 ha.

Organizarea managementului deșeurilor de producție este responsabilitatea celor care le-au generat. Producătorii de deșeuri industriale își gestionează prin mijloace proprii colectarea, transportul și eliminarea deșeurilor sau contractează serviciile respective cu firme specializate și autorizate conform legii. În județul Mureș există firme specializate pentru colectare și depozitare temporară a deșeurilor periculoase.

Impactul depozitării deșeurilor industriale asupra mediului este semnificativ, factorii de mediu agresați fiind solul, aerul, apele (de suprafață și subterane). De asemenea o problemă importantă constă în pericolele pe care le reprezintă pentru sănătatea locuitorilor din zonă. Aceste probleme sunt create datorită unei gestionări necorespunzătoare a deșeurilor generate din procesele de producție. Pe teritoriul județului Mureș există depozite de deșeuri de producție ocupând o suprafață ocupată de cca 62 ha.

Pe platforma societății BICAPA SA Târnăveni exista 3 batale cu deșeuri periculoase. Pe aceste batale s-a sistat depozitarea deșeurilor la 31 decembrie 2006, urmând a se realiza ecologizarea zonei.

S.C. AZOMUREȘ S.A. Tîrgu-Mureș a transferat în anul 2011 iazul batal în suprafață de 32 ha către Consiliul local al municipiului Tg-Mureș. Pe acest iaz batal s-a sistat depozitarea la 31 decembrie 2006, urmând a se realiza ecologizarea zonei.

SNGN ROMGAZ - Sucursala Tîrgu-Mureș a construit și pus în funcțiune în anul 2000 un depozit regional de deșeuri cu o suprafață de 2,5 ha pentru depozitarea deșeurilor specifice de la industria gazeiferă.

În prezent județul Mureș nu deține depozit de deșeuri industriale nepericuloase.

Din activitățile de ocrotire a sănătății rezultă deșeuri periculoase. Cantitățile și tipul deșeurilor rezultate din activitatea medicală variază în funcție de: mărimea unității sanitare, specificul activității și a serviciilor prestate, numărul de pacienți asistați sau internați la un moment dat și perioada anului.

Deșeurile medicale periculoase de la spitale, precum și cele de la cabinetele medicale sunt transportate de către agenți economici autorizați spre eliminare.

În anul 2011 au fost eliminate cca 501,65 t de deșeuri periculoase spitalicești. Aceste deșeuri au fost fie incinerate fie neutralizate (în anul 2011 funcționau în județul Mureș 2 sterilizatoare) și apoi depozitate în celulă specială pe un depozit de deșeuri nepericuloase autorizat.

Proiecția deșeurilor municipale pentru perioada de planificare reprezintă baza de calcul pentru calculul capacităților instalațiilor de gestionarea a deșeurilor necesare a se realiza în cadrul sistemului integrat de gestionare a deșeurilor. Planul Județean de Gestionare a Deșeurilor (PJGD) este principalul instrument de planificare la nivelul județului. PJGD pentru județul Mureș a fost elaborat în cursul anul 2008 de către Consiliul Județean Mureș împreună cu Agenția pentru Protecția Mediului Mureș.

Provocarea pentru următoarea perioadă de programare a POS Mediu 2 (2014-2020) vine de la noile cerințe din Directiva-cadru privind deșeurile (DCA), care, până în 2020, prevede creșterea gradului de recuperare și reciclare a deșeurilor re folosibile (hârtie, plastic, metal, sticlă) la un procent de 50% din volumul deșeurilor menajere, în contextul inițiativei „O Europă a resurselor eficiente”, care își propune să determine o dezvoltare a economiei UE bazată pe reciclare.

În acest sens, este oportun să se includă în portofoliul de proiecte pentru perioada de programare 2014-2020 a următoarelor propuneri - componenta deșeuri, care să contribuie la consolidarea sistemului integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș:

- Îmbunătățirea sistemului de colectare a deșeurilor în vederea creșterii gradului de colectare selectivă a deșeurilor reciclabile și biodegradabile;
- Dezvoltarea de noi facilități de reciclare care să permită valorificarea superioară a reciclabilelor (ex. instalații pentru procesarea materialelor reciclabile în semiproduse);
- Dezvoltarea unor sisteme de valorificare energetică a deșeurilor (ex. instalații pentru captarea biogazului de depozit și cogenerarea de energie termică);
- Continuarea campaniei de informare/conștientizare a populației în vederea îndeplinirii obiectivelor proiectului.

5.14. Fondul de locuințe

La recensământul din anul 2011 au fost înregistrate **144.573** clădiri, în care se află **227.724⁶⁹** locuințe convenționale, având 553.355 camere de locuit.

Tabel privind structura fondului de locuințe pe categorii de localități, în județul Mureș

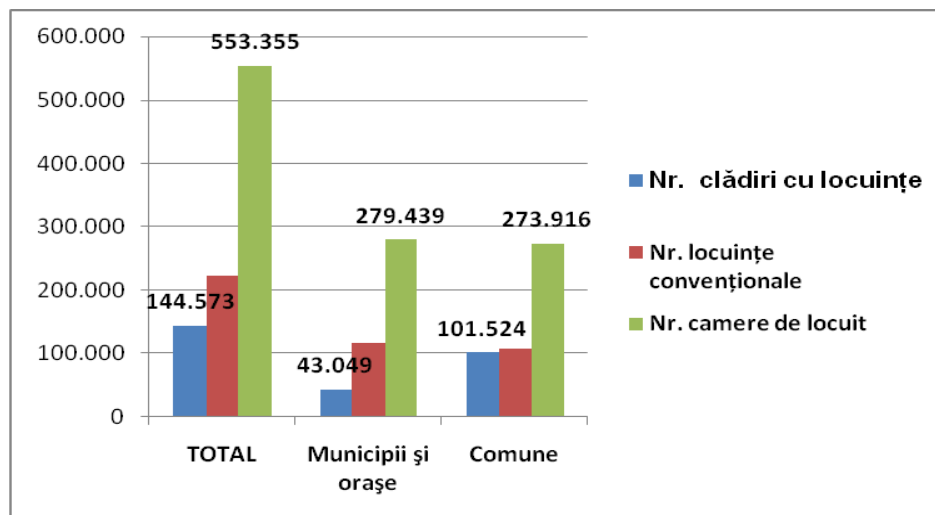
	TOTAL	Municipii și orașe	Comune
Numărul clădirilor cu locuințe	144.573	43.049	101.524
Numărul locuințelor convenționale ⁷⁰	223.211	116.229	106.982
Numărul camerelor de locuit	553.355	279.439	273.916

⁶⁹ <http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2012/08/TS11.pdf>

⁷⁰ Clădiri rezidențiale, clădiri destinate spațiului colectiv de locuit în care se află locuințe convenționale și clădiri nerezidențiale în care se află locuințe convenționale.

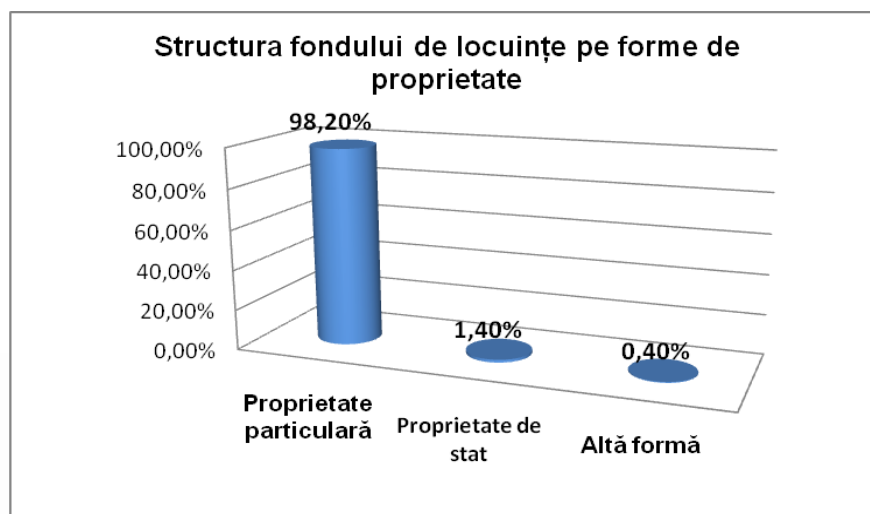

Chiar dacă numărul clădirilor cu locuințe din mediul urban reprezintă numai 29,8 % din totalul înregistrat la nivelul județului, acestea sunt formate dintr-un număr mai mare de locuințe, astfel încât ponderea locuințelor convenționale din mediul urban (52,1%) o depășește pe cea din mediul rural.

Structura fondului de locuințe pe forme de proprietate evidențiază menținerea proprietății private particulare ca preponderentă: 98,2 % din totalul locuințelor (97,7 % în municipii și orașe, respectiv 98,8 % în comune), urmată de proprietatea de stat 1,4 % (2,0 % în municipii și orașe, respectiv 0,7 % în comune); celelalte forme de proprietate dețin împreună restul de 0,4 %.

Rezultatele Recensământului din 2011 privind dotarea locuințelor convenționale cu principalele instalații și dependențe în județul Mureș, se prezintă în felul următor:

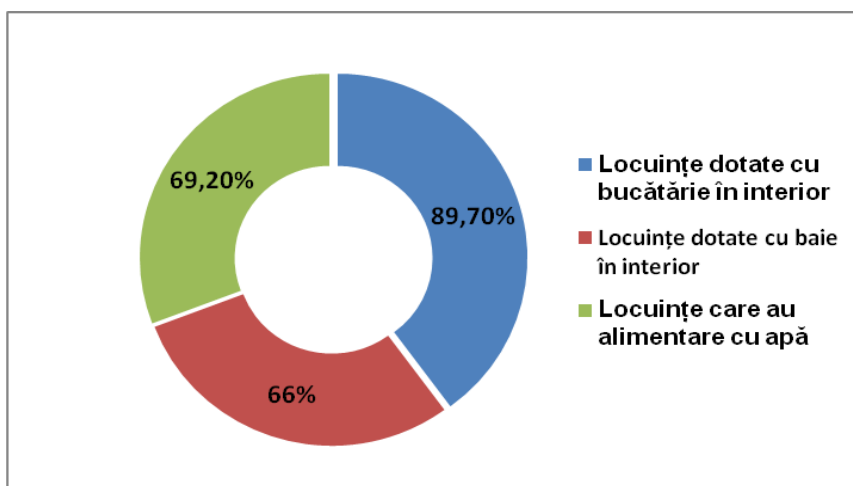
	Locuințe convenționale	
	Număr	%
Locuințe dispunând de:		
INSTALAȚII		
Instalație de alimentare cu apă	154.371	69,2
Instalație de canalizare (la o rețea publică sau la un sistem propriu)	154.371	69,2

Instalație electrică (Termoficare sau centrală termică proprie)	218.932	98,1
Încălzire centrală	100.455	45,0
DEPENDINȚE		
Bucătărie (în locuință)	200.229	89,7
Baie (în locuință)	147.344	66,0

Din totalul locuințelor convenționale din județ, 69,2 % au alimentare cu apă în locuință (90,9% în municipii și orașe și 45,5 % în comune) din sistem public sau propriu. Cele mai mari ponderi ale locuințelor care au alimentare cu apă sunt înregistrate în municipiul Târgu Mureș (99,0 %) și în următoarele localități: municipiul Sighișoara (94,3%), municipiul Reghin (91,0%), municipiul Târnăveni (87,8%), orașul Luduș (87,1%), orașul Sovata (84,9%), orașul Ungheni (66,1%)

La nivelul județului Mureș, 89,7 % din locuințele convenționale sunt dotate cu bucătărie în interiorul locuinței (95,3 % în municipii și orașe și 83,6 % în comune). În Municipiul Târgu-Mureș, 97,2 % din totalul

locuințelor convenționale dispun de bucătărie în interiorul locuinței. În 87 localități se înregistrează ponderi ridicate (peste 70,0%) ale dotării locuințelor cu bucătărie.

Dotarea locuințelor cu baie este mai redusă, numai 66,0% din totalul acestora deținând o baie în interiorul locuinței. Discrepanța dintre categoriile de localități este mare, 88,6% dintre locuințele înregistrate în municipii și orașe și doar 41,5% dintre cele aflate în comune dispunând de baie în interiorul locuinței. În Municipiul Târgu Mureș, 98,1% din totalul locuințelor convenționale dispun de baie în interiorul locuinței.

Fondul locativ de stat a cunoscut o scădere continuă pe parcursul anilor 1990-2000 urmare vânzării locuințelor către chiriași. Construirea spațiilor locative noi, după o stagnare îndelungată, a cunoscut o dezvoltare după anul 2000, când prin programul destinat tinerilor sub vârsta de 35 de ani s-a demarat în mai multe localități din județul Mureș construirea de locuințe prin Agenția Națională pentru Locuințe, beneficiind de prioritate în repartizare tinerii intelectuali, din sectoare de activitate precum sănătatea, învățământul, cultura și administrația publică. Numărul locuințelor construite în acest regim, de tip garsonieră sau compuse din două camere, este mult sub numărul de cereri depuse de solicitanți. Aceste locuințe datorită chiriei avantajoase, față de cele practicate pe piața liberă, și a confortului sporit, comparativ cu celelalte locuințe din fondul locativ de stat, se bucură de un real interes în rândul tinerilor.

În municipiul Tîrgu-Mureș pentru anul 2013 sunt depuse un număr total de 1424 cereri pentru locuințele din fondul locativ de stat, din care 653 cereri pentru locuințe sociale, 607 cereri pentru locuințe pentru tineri, 127 pentru locuințe cu chirie fond de stat și 37 de solicitări de locuințe depuse de persoane evacuate din locuințe retrocedate foștilor proprietari.

Pe piața liberă, numărul locuințelor nou construite de către investitori privați a crescut semnificativ în anul 2008, comparativ cu anii anteriori, în special prin proiecte rezidențiale de mari dimensiuni, mai ales în zonele periurbane, destinate populației cu venituri medii.

Începând cu anul 2008, datorită instabilității financiare, a accesului limitat de finanțare și discrepanțele dintre nivelul de preț anticipat de vânzare și cumpărare, a dus la scăderea semnificativă a numărului de tranzacții, acestea fiind practic înghețate, ceea ce a dus la o scădere importantă a prețului de vânzare a locuințelor de pe piața liberă.

5.15. Infrastructura instituțiilor culturale

Județul Mureș dispune de un climat cultural specific, determinat pe de o parte de valorile culturale acumulate de-a lungul istoriei, iar pe de altă parte de caracterul compozit al populației, fiind generator de diversitate culturală.

Rețeaua instituțiilor culturale din județ este diversă și cuprinde :

- 415 biblioteci, din care 324 biblioteci școlare, iar 87 biblioteci publice.
- 7 teatre și instituții muzicale, din care 2 teatre dramatice, 2 teatre de păpuși și marionete, 2 ansambluri artistice și o filarmonică.
- 22 muzee și case memoriale, vizitate anual de peste 240.000 persoane, 6 cinematografe, 10 case de cultură, 333 cămine culturale.

În domeniul *cultural-artistic* activează 82 asociații culturale, 85 formații cultural-artistice și 9 asociații cu caracter interetnic.

Dintre cele mai semnificative instituții culturale menționăm următoarele:

➤ **BIBLIOTECI:**

Biblioteca Județeană Mureș, cu zestrea ei de peste 900.000 de volume, se află pe primul loc printre bibliotecile publice din țară cu o tradiție de peste 200 de ani. Situată în impozantul Palat al Culturii din Tîrgu-Mureș, oferă cititorilor cărți periodice, hărți, albume, documente olografe, înregistrări pe suport magnetic etc., în limbile română, maghiară, precum și în alte limbi de circulație internațională.

În ultimii ani o parte importantă a spațiilor interioare ale bibliotecii și ale filialelor au fost reabilitate pentru valorificarea la maxim a spațiilor existente și au fost date în folosință altele noi: la parterul fostului hotel Parc, într-un spațiu recent dobândit, proaspăt renovat, s-a înființat American Corner și își găsesc sediul secțiile de literatură de limbă străină, cărțile străine și secția multimedia. Într-o societate în care tehnologia informației și a comunicațiilor a pătruns în toate domeniile vieții sociale, pentru a eficientiza accesul populației la informație și a face mai atractivă bibliotecile și cărțile se impune modernizarea și dezvoltare

serviciilor de bibliotecă, prin digitizare, automatizare și înființarea de biblioteci mobile.

- *Biblioteca municipală „Zaharia Boiu” Sighișoara*, cu un fond de carte de peste 159.275 de volume este prevăzută cu patru secții distincte (adulți, copii, sala de lectură, documentară) unde există exemplare de cărți vechi de peste 400 de ani;

- *Biblioteca municipală „Petru Maior” Reghin* dispune de un fond de carte de 122.000 volume, albume, dicționare, enciclopedii și cărți periodice, utilizate de către un număr mediu de 125.991 cititori anual, media zilnică fiind de 4.957 persoane;

- *Biblioteca municipală Târnăveni* însumează circa 74.000 de documente, dispunând de o secție pentru adulți cu peste 56.000 volume și o secție pentru copii cu peste 17.000 cărți, iar numărul mediu anual al cititorilor este de aproximativ 4.000;

- *Biblioteca orășenească Luduș* dispune de peste 61.000 de cărți și înregistrează o frecvență anuală de peste 14.000 de cititori;

- *Biblioteca orășenească Iernut* deține 27.000 volume și un număr de 1.000 de utilizatori;

➤ **TEATRE:**

- *Teatrul Național Tîrgu-Mureș* este un teatru de repertoriu de interes național și cuprinde două secții, română și maghiară, o sală principală cu 600 de locuri, o sală studio cu 100 de locuri, 7 ateliere, cabine pentru actori, spații de repetiții;

- *Teatrul Studio* din Tîrgu-Mureș;

- *Teatrul pentru Copii și Tineret „Ariel”* din Tîrgu-Mureș este unul din cele trei teatre din România cu secții în limba română și maghiară. În toamna anului 2012 teatrul s-a mutat într-o clădire complet renovată, unde s-a amenajat o scenă mare și una mică, spațiu expozițional, sală proiecție filme de artă, mini-sală de conferințe, săli de creație, fiind creat astfel unul dintre cele mai moderne teatre de gen din Europa.

- *Filarmonica de Stat Tîrgu Mureș*, înființată în anul 1950, unde activează o orchestră simfonică existentă din același an și un cor mixt, are un rol de excepție în formarea gustului și percepției mesajului muzicii clasice. Experiența pe care instituția a dobândit-o în ultimele decenii a făcut posibilă aducerea pe scena de concert a unor artiști de excepție. Pentru obținerea unei calități superioare a actului de interpretare muzicală, un rol primordial îl are calitatea instrumentelor și întreaga bază materială specifică unui astfel de domeniu de activitate. Pentru a menține și crește prestigiul instituției, Filarmonica are nevoie de echipamente muzicale noi, indispensabile orchestrei, ținută de concert, scaune ergonomice, sistem de sonorizare și alte asemenea investiții care să contribuie la obținerea unor parametri artistici de înalt nivel.

- **ANSAMBLUL ARTISTIC PROFESIONIST „MUREȘUL”** promovează valorificarea scenică a folclorului românesc, maghiar și a altor etnii din zonele etno-folclorice ale județului.

➤ **MUZEE:**

- *Muzeul Județean Mureș* are următoarele secții: Secția de Arheologie și Istorie, Secția de Artă, Secția de Etnografie și Artă Populară, Secția de Științele Naturii, Secția de conservare-restaurare și Castelul de la Gurghiu.

În ultimii ani în spațiile muzeale a început un proces amplu de modernizare și restaurare, a cărui continuare este o necesitate pentru a asigura condiții optime de expunere și depozitare a exponatelor și pentru a îmbunătăți oferta culturală a județului. Modernizarea clădirii vechi a Muzeului de Științele Naturii din Tîrgu-Mureș ar crea din acest spațiu una dintre cele mai moderne clădiri de muzeu la nivel național.

Castelul din Gurghiu, care datează din sec. XIV-XV, a fost preluat în administrarea Muzeului Județean Mureș în scopul renovării și utilizării monumentului în scop turistic-muzeal. Renovarea monumentului istoric și includerea acestuia în circuitul turistic ar reprezenta pentru locuitorii din zonă un instrument pentru dezvoltarea locală.

- *Muzeul de istorie Sighișoara* se află în Turnul cu ceas, devenit un veritabil simbol al orașului și cuprinde expoziții de arheologie, farmacie, unelte și produse, mobilier, orologerie;

- *Muzeul Etnografic Reghin* unde se conservă și se valorifică expozițional monumente de arhitectură, instalații tehnice și obiecte de artă populară;

- *Muzeul municipal Târnăveni* cuprinde în colecțiile sale bunuri de paleontologie, arheologie, documente istorice, știință-tehnică, carte veche, numismatică, etnografie și științele naturii.

➤ **Centrul Județean Pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică Mureș**, funcționează drept for metodologic și științific al activității de stimulare și valorificare a creației artistice în toate domeniile artei neprofesioniste din județ. În contextul globalizării, conservarea și promovarea patrimoniului cultural tradițional mureșean este de o mare actualitate, la fel ca și lărgirea orizonturilor culturale, promovarea valorilor, tradițiilor locale în alte spații culturale și stabilirea de legături cu instituții de profil.

➤ **PALATE ȘI CASE DE CULTURĂ:**

- *Palatul Culturii* face parte din zestrea construită și valoroasă a pieții centrale din Tîrgu-Mureș, fiind una din cele mai reprezentative clădiri ale secesionismului ardelean, impunându-se atât prin decorația interioară, cât și prin cea exterioară. Pe lângă sălile de spectacole (Sala Mare cu 600 de locuri pe 3 nivele, Sala Mică cu 200 locuri, Sala de Oglinzi cu vitraliile ei și mobilierul în stil secesionist), clădirea găzduiește mai multe instituții de cultură - Filarmonica de Stat, Biblioteca Județeană, galeriile de artă ale Muzeului Județean Mureș (Colecția Bernady și Galeria de artă clasică românească).

Clădirea se află într-o stare bună datorită lucrărilor ample de restaurare efectuate în mai multe etape, investiții care au contribuit la creșterea cu peste 30% a numărului de vizitatori în anii 2009-2011.

Dezvoltarea și valorificarea cât mai eficientă a Palatului Culturii necesită alte investiții importante, mai ales la învelitoare, reabilitarea fațadelor, realizarea unor spații multifuncționale la subsolul și podul clădirii.

- *Palatul Apollo* din Tîrgu-Mureș, situat în Piața Trandafirilor nr.5, este o clădire emblematică ridicată între 1821 și 1822 în stil eclectic de către

contele [Sámuel Teleki](#), care găzduiește în prezent Centrul Județean Pentru Cultură Tradițională și Educație Artistică Mureș și sediile unor organizații neguvernamentale și formațiuni politice. În prezent activitatea nu se desfășoară la standarde corespunzătoare, sălile sunt insuficiente și cu deficiențe termice și de luminozitate. Pentru valorificarea potențialului acestui monument istoric și pentru a furniza servicii culturale, artistice și educaționale de calitate se impune reabilitarea exterioară și interioară a clădirii și includerea acestuia în oferta turistică și culturală a municipiului.

- *Casa municipală de cultură „Mihai Eminescu” Târnăveni* este dotată cu o sală de spectacole de 450 de locuri, 3 săli de repetiții, o sală de cursuri tehnico-aplicative, o sală mică de festivități cu 60 de locuri, 3 birouri, 3 cabine pentru actori, anexe, o galerie de artă contemporană și diverse expoziții;

- *Casa municipală de cultură „Eugen Nicoară” Reghin* unde își desfășoară activitatea membrii Teatrului Popular, Teatrul de Păpuși, corul mixt și două ansambluri folclorice;

- *Casa municipală de cultură Sighișoara* dispune de două clădiri prevăzute cu săli de spectacole (una are capacitatea de 474 de locuri și cealaltă de 200 de locuri) unde activează un ansamblu folcloric, un cor de cameră, o orchestră de muzică populară, o formație de muzică ușoară;

- *Casa orășenească de cultură Luduș* are un sediu prevăzut cu o sală de spectacole cu 450 de locuri și două săli mici a câte 30 de locuri, unde își desfășoară activitatea trei ansambluri folclorice și funcționează o Universitate Populară;

- *Casa orășenească de cultură Iernut* are în componență o sală de spectacole de 400 de locuri, o sală mică de 60 de locuri și o bibliotecă cu sală de lectură unde își desfășoară activitatea un ansamblu artistic;

- *Casa de cultură a tineretului „George Enescu” Reghin* dispune de o sală de spectacole de 400 de locuri, două săli de cursuri, o sală de discotecă și de repetiții și o sală de expoziții;

- *Casa de cultură a studenților Târgu Mureș* asigură condiții de organizare și desfășurare a activităților culturale, educative, artistice, distractive, turistice, de agrement și alte manifestări specifice pentru studenți;

- *Fundația culturală „Cezara Codruța Marica”* sprijină adolescenții performeri, prin bursele și premiile „Cezara” sau prin editarea creațiilor acestora în seria „Prima verba” a Editurii „Cezara”;

- *Fundația culturală „Scena”* organizează o tabără de vară ce promovează arta teatrală.

Artă plastică și galerii: În municipiul Târgu Mureș sunt organizate diverse expoziții ale artiștilor plastici la Galeria Palatului Culturii, Galeria „Nagy Imre” și Galeria „Kulcsar Bela”. În județul Mureș există o galerie de artă în localitatea Ghindari.

Edituri

În județul Mureș funcționează 9 edituri: Corar Media, Minos, Epistem, Lyra, Mentor, S.C. Ediprestipo S.R.L., Sportrom - Târgu Mureș, Lapidarium - Luduș, Star Edcom - Iernut.

5.15.1. Patrimoniul cultural

Patrimoniul cultural al județului Mureș cuprinde 1.015 obiective declarate monumente istorice, reprezentând situri arheologice, cetăți și fortificații, castele, biserici, biblioteci, clădiri etc.

În județul Mureș au fost apreciate de către specialiști ca fiind de o valoare națională excepțională următoarele monumente, ansambluri de arhitectură și necropole.⁷¹

Cetăți

1. Cetatea Tîrgu Mureș - Municipiul Tîrgu Mureș
2. Cetatea Saschiz - Comuna Saschiz, satul Saschiz

Biserici fortificate - cetăți

1. Cetatea sătească cu biserica - Comuna Vânători, satul Archita

Castele, conace, palate

1. Castelul Bethlen - Comuna Daneș, satul Criș
2. Palatul Teleki - Comuna Gornești, satul Gornești

Clădiri civile urbane

1. Casa Vlad Dracul - Municipiul Sighișoara
2. Casa cu cerb - Municipiul Sighișoara

Ansambluri urbane

1. Ansamblul urban fortificat - Municipiul Sighișoara

Biserici din lemn

1. Biserica Sfinții Arhangheli - Comuna Lunca, satul Baița
2. Biserica Sfântul Ioan Botezatorul - Comuna Ceuașu de Câmpie, satul Porumbeni
3. Biserica Sfinții Arhangheli - Comuna Pănet, satul Pănet
4. Biserica de lemn Sfântul Nicolae - Orașul Reghin
5. Biserica Sfinții Arhangheli - Orașul Sărmașu, satul Sărmașel
6. Biserica Sfinții Arhangheli - Comuna Gălești, satul Troița
7. Biserica Sfântul Nicolae - Comuna Acățari, satul Văleni

Biserici și ansambluri mănăstirești

1. Biserica din Deal - Municipiul Sighișoara

Necropole și zone sacre - epoca fierului

1. Zonă sacră - gropi rituale; așezare dacică (în punctul "Dealul Turcului") Municipiul Sighișoara.

În județul Mureș sunt considerate unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național **municipiile:** Tîrgu Mureș, Reghin, Sighișoara, Târnăveni; **orașele:** Iernut, Luduș; și **comunele:** Acățari, Adămuș, Apold, Ațintiș, Bahnea, Batoș, Băgaciu, Bălăușeri, Bichiș, Bogata, Brâncovenești, Ceuașu de Câmpie, Cucerdea, Cuci, Daneș, Gălești, Gornești, Lunca, Nadeș, Pănet, Păsăreni, Saschiz, Sărmașu, Sâncraiu de Mureș, Suseni, Vânători. Aceste localități cuprind fie o complexitate de valori culturale, fie monumente istorice izolate, de valoare națională excepțională⁷².

⁷² Legea nr. 5 din 6 martie 2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate, Anexa 3, II. unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național

Dintre vestigiile istorice, se remarcă Cetatea Sighișoarei, considerată a fi "cea mai frumoasă cetate locuită din Europa" și "cel mai complet ansamblu de arhitectură medievală din România".

Întemeiată în anul 1191, dar menționată documentar în 1280 sub numele de CASTRUM SEX și mai apoi cu termenul german SCHESPURCH (1298), Sighișoara este opera constructivă a coloniștilor germani (sașii) aduși în Transilvania pentru paza vechilor frontiere ale regatului maghiar în secolele XII-XIII după Hristos. De menționat este faptul că din anul 1999 aceasta se află sub patronajul UNESCO.

Un alt vestigiu istoric este Cetatea medievală Tîrgu-Mureș, aflată în centrul municipiului Tîrgu-Mureș ridicată în sec. XV, extinsă și întărită în sec. XVII cu șapte bastioane. Complexul Cetății are o suprafață de 4,3 ha și este format dintr-o incintă fortificată cu 7 bastioane unite prin ziduri. În cadrul Cetății se găsește Biserica Reformată și Clădirea Manutanței.

În prezent, Cetatea Medievală Tîrgu-Mureș desfășoară primele activități de implementare a proiectului „Reamenajare și conservare Cetatea medievală Tîrgu-Mureș”, finanțat prin Programul Operațional Regional, Domeniul Major de Intervenție 5.1 - Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/modernizarea infrastructurilor conexe. În cadrul Corpului F al Cetății medievale, s-a prevăzut amenajarea unui Centru de informare turistică. Astfel, prin proiectul „Centru de Informare și Promovare Turistică - Tg. Mureș”, se va înființa un centru de informare care va desfășura activități de informare a turiștilor.

Alte vestigii istorice cunoscute sunt: ruinele castelului Bethlen-Criș, (la 19 km de Sighișoara), ridicat în stilul Renașterii transilvănene, între 1559-1589; Castelul Gornești (la 17 km de Tg. Mureș), construit în stil baroc, între 1770 și 1778, situat într-un frumos parc dendrologic; Castelul de la Brâncovenești (1557-1558), clădire impunătoare cu 4 turnuri.

Printre **edificiile religioase** se află Biserica din deal - Sighișoara, una dintre cele mai vechi din România, menționată documentar în 1345, care păstrează frumoase sculpturi decorative în stil gotic și valoroase picturi murale (sec. XV), dominând orașul prin masivitatea zidurilor sale; Biserica Mănăstirii Dominicane - Sighișoara, menționată documentar în 1298, care a suferit numeroase modificări ulterioare și deține piese de mare valoare artistică (covoare orientale); Biserica reformată - Tg. Mureș, monument de arhitectură în stil gotic, construită între anii 1316 - 1442, cu sprijinul voievodului Iancu de Hunedoara; Biserica fortificată - Daia, datând din anul 1457; Biserica fortificată - Saschiz; Biserica evanghelică - Reghin, construită între anii 1300 - 1330; Biserica leproșilor - Sighișoara, construită în stil gotic în sec. XV, care a servit ca azil leproșilor în secolele următoare; Biserica romano catolică - Tg. Mureș, ridicată între 1728 - 1750 de călugării iezuiți, Biserica ortodoxă de lemn - Tg. Mureș.

Dintre **edificiile culturale** reprezentative, amintim Biblioteca Teleki - Tg. Mureș, deținând una dintre cele mai bogate colecții de carte veche din Transilvania, lăcaș

al culturii europene din secolele trecute. A fost întemeiată de contele Samuel Teleki, fost cancelar al Transilvaniei (la sfârșitul sec. XVIII). Construită în 1802 este prima bibliotecă publică din țara noastră. Deține un fond de peste 200.000 volume (după asocierea cu Biblioteca Bolyai), numeroase lucrări având o valoare excepțională. În aceeași clădire (monument istoric, 1799 - 1803) este găzduit și Muzeul memorial Bolyai, care împreună cu expozițiile bibliotecii sunt vizitate anual de numeroși turiști din țară și străinătate; Palatul Culturii - Tg. Mureș, ridicat între 1911 - 1913, este unul dintre cele mai impozante edificii ale municipiului. Fațada este împodobită artistic cu remarcabile statui și basoreliefuri. Celebra "Sală a oglinzilor" reține atenția prin numărul mare de vitralii, prin oglinzile venețiene și mobilierul elegant.

5.16. Voluntariatul ⁷³ și organizațiile neguvernamentale

Mișcarea de voluntariat din România s-a dezvoltat constant în ultimii 20 de ani. Anul Internațional al Voluntariatului 2011 a dat un impuls extraordinar acestei dezvoltări prin adoptarea Legii Voluntariatului, o formă de recunoaștere publică de care această mișcare avea nevoie pentru a merge mai departe. În România mai există însă numeroase alte reglementări sectoriale care fac referire la voluntariat și care nu sunt armonizate corespunzător cu legea cadru a voluntariatului.

Odată cu intrarea României în Uniunea Europeană mișcarea de voluntariat a resimțit, alături de întregul sector neguvernamental, diminuarea semnificativă a finanțărilor externe care susținuseră dezvoltarea sectorului nonprofit în general și a voluntariatului în special. Retragerea unor finanțatori tradiționali de pe piața românească a lăsat actorii dedicați dezvoltării voluntariatului cu resurse semnificativ diminuate și o capacitate relativ redusă de a accesa fondurile europene disponibile, capacitate limitată în mare măsură și de lipsa măsurilor de sprijin din partea statului român care nu acordă facilități de cofinanțare pentru fondurile atrase din surse europene și unde mecanismele de recuperare a taxei pe valoarea adăugată, neeligibile în cadrul finanțărilor europene, sunt încă greoaie.

Infrastructura pentru voluntariat din România - definită ca acea combinație de structuri organizaționale și mecanisme de suport care permit voluntariatului să se dezvolte - deși înregistrează unele succese în termeni de organizații suport și platforme de reprezentare în domeniul voluntariatului, este încă insuficient dezvoltată în privința absorbției voluntarilor, în prezent confruntându-se cu problema unei afluențe de persoane care doresc să se implice voluntar și insuficiența unor oportunități de voluntariat organizate în care aceștia să fie integrați.

În evidența Consiliului Județean Mureș sunt înregistrate 1592 de organizații neguvernamentale, din care 1190 (75%) sunt în municipii și orașe, iar 402 în comune. Din acestea un număr de 646 de organizații sunt active, din care 423 în

⁷³ Sursa datelor: Agenda publică pentru voluntariat în România 2012 – 2020, pag. 3-4. (Document realizat în cadrul Grupurilor tematice de lucru care au funcționat în România pe durata Anului European al Voluntariatului 2011, sub coordonarea Federației Organizațiilor care Sprijină Dezvoltarea Voluntariatului în România VOLUM)

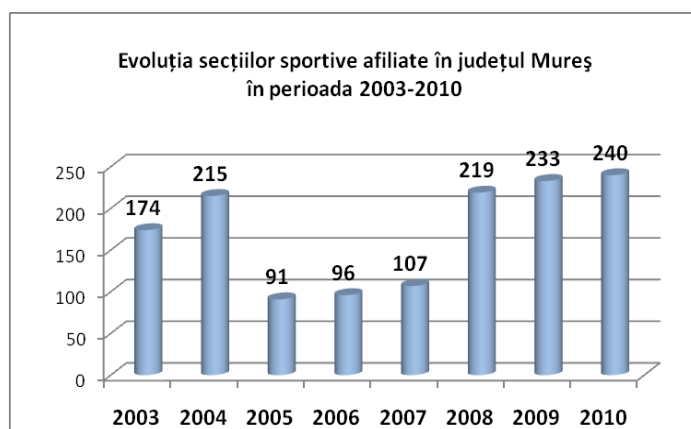
mediul urban și 223 în mediul rural, desfășurând activitate în următoarele domenii:

1. cultură, artă, recreere - 347
2. învățământ, educație, cercetare - 52
3. sănătate - 78
4. servicii sociale - 161
5. protecția mediului - 35
6. dezvoltare economică și socială - 71
7. apărarea drepturilor omului - 94
8. filantropie și voluntariat - 89
9. cooperare internațională - 8
10. reprezentarea intereselor de afaceri și profesionale - 226
11. religie - 50
12. sport - 280
13. alte domenii - 101

Consiliul Județean Mureș acordă anual din bugetul propriu, pe bază de proiecte, finanțare nerambursabilă asociațiilor, fundațiilor și persoanelor fizice, care inițiază și desfășoară activitate în domeniul asistenței sociale de interes județean, sport, cultură și cultelor religioase.

5.17. Infrastructura de sport

După o perioadă de regres în perioada 2005-2007, evoluția mișcării sportive în ultimii ani relevă o creștere ușoară a numărului de secții sportive în județul Mureș, de la 91 în 2005 la 233 în 2009 și 240 în 2010. Numărul sportivilor legitimați urmăresc aceeași evoluție: de la 2619 în 2005 crește la 7723 în 2008 și 7921 în 2009. Deși numărul secțiilor sportive crește, numărul sportivilor legitimați în anul 2010 scade cu 884 față de 2009. Sursa datelor: www.mures.insse.ro

În județul Mureș există 11 cluburi de drept public, 106 structuri sportive private, 226 asociații fără personalitate juridică și 7 asociații sportive pe ramuri de sport: fotbal, volei, dans sportiv, tenis, handbal și atletism.

Pentru iubitorii de sporturi de agrement în aer liber Complexul de Agrement și Sport „Mureșul” oferă bazine de înot cu diferite dimensiuni, inclusiv olimpic și terenuri de sport pentru tenis de picior, teren de baschet, teren de fotbal, teren de volei pe nisip, teren de mini fotbal, teren de tenis de masă. În ceea ce privește activitatea sportivă de întreținere, sălile fitness, aerobic și culturism sunt bine reprezentate, în acest domeniu se remarcă inițiativa privată, în special în mediul urban. Alături de piscinele administrate de autoritățile publice locale, iubitorii înotului și activității de wellness -spa pot alege dintr-o gamă variată

de activități de întreținere corporală și petrecere a timpului liber, mai ales în așezări urbane. Aeroclubul Român din Ungheni asigură condiții optime pentru zboruri cu aparate ultraușoare, iar iubitorii de sporturi extreme pot face zboruri cu parapanta sau raliu off-road la Ernei sau la Morești din orașul Ungheni.

În anul 2013 se va finaliza din fonduri europene nerambursabile proiectul „**Parc auto pentru sporturi cu motor**”, prin care se realizează un complex de agrement și sport pentru iubitorii sporturilor cu motor pe teritoriul localităților Ungheni și Sânpaul din județul Mureș. Aici se realizează un circuit de viteză cu lungime totală de 3,7 km, precum și lucrări aferente: drum de acces (DJ 151B - Parc auto), lucrări de protecție și siguranță, 11 boxe duble, tribună, restaurant, depozite, centru de informare, etc. Lucrările au început în cursul lunii septembrie 2011.

Municipiul Tîrgu-Mureș este reprezentat în mai multe sporturi, printre care popice, baschet, lupte libere, fotbal, handbal, înot, volei, futsal și arte marțiale. Este reprezentativă echipa de popice feminină Electromureș- multiplă campioană, având 25 de titluri naționale cucerite, 4 Cupe Mondiale și 2 Cupe ale Ligii Campionilor⁷⁴, echipa de fotbal - fosta echipă ASA Tîrgu-Mureș, în prezent FC Municipal- și echipa de baschet - BC Mureș.

Sportivii de performanță din județul Mureș în competițiile naționale și internaționale oficiale din perioada 2010-2012, au obținut următoarele medalii⁷⁵:

Anul	2010	2011	2012
Campionatele naționale			
	149 medalii (63 de aur, 55 de argint, 31 de bronz)	204 medalii (din care 75 de aur)	190 medalii (75 de aur, 61 de argint și 54 de bronz)
Competițiile internaționale oficiale			
	Total 26 medalii, din care:	Total 28 medalii, din care: 14 de aur, 7 de argint și 7 de bronz	Total 10 medalii, din care:
Campionate Mondiale	15 (6 aur, 3 argint, 6 bronz)	9	4 (1 de aur, 2 de argint, 1 de bronz)
Campionate Europene	7 (2 aur, 4 argint, 1 bronz)	15	1 medalie de bronz
Campionate Balcanice	2	4	4 1 de aur, 1 de argint și 2 de bronz
Cupa Mondială	1 medalie de argint		1 medalie de argint
Liga Campionilor	1 de bronz		

În ceea ce privește **baza materială** necesară atât practicării sportului de performanță și celui de agrement, deși pe parcursul anilor s-au modernizat și dotat centrele sportive, ele nu satisfac în totalitate cerințele și necesitățile actuale. Infrastructura sportivă existentă în județul Mureș nu permite sportivilor de înaltă performanță să se pregătească în condiții optime în județul Mureș. (ex:

⁷⁴ <http://www.sportulumuresean.ro>, Echipa feminină de popice în mare cumpănă. Data 2012-09-26

⁷⁵ Sursa datelor: pagina web a Direcției Județene pentru Sport și Tineret Mureș <http://www.djstmures.ro/>

sportivi mureșeni calificați la Olimpiada din Londra, la disciplinele înot, gimnastică și canotaj).

Pentru dezvoltarea unor ramuri sportive și asigurarea pentru sportivii cu rezultate deosebite a unor condiții optime pentru a se putea antrena în locurile natale, este necesară modernizarea continuă a infrastructurii sportive.

În perioada 2007-2013 autoritățile locale din mediul rural au înființat și modernizat săli și terenuri de sport din fonduri guvernamentale. În urma accesării Programului de dezvoltare a infrastructurii unor baze sportive în spațiul rural, în 21 de localități s-au înființat terenuri de sport, în 30 de localități s-au construit săli de sport, iar în 8 comune s-au modernizat bazele sportive, creându-se astfel premisele creșterii gradului de participare a populației din mediul rural la activități recreative de educație fizică și sport. Având în vedere că multe dintre aceste investiții se află într-un stadiu fizic de realizare avansată și nu au fost finalizate din lipsă de fonduri, alocarea resurselor financiare pentru continuarea lucrărilor este oportună.

6. ECONOMIA JUDEȚULUI

6.1. Date generale privind economia

- PIB /locuitor: 9204 euro PCS⁷⁶ (2008); **Structura:** servicii 49,7% , industrie 29,6%, construcții 9,3 %, agricultura 11,4 %

Valoarea, structura produsului intern brut al județului Mureș

	UM	1998	2000	2005	2008
Produsul intern brut	Mil lei preturi curente	936,3	2097,5	6888,0	10850,8
Structura VAB					
✚ Agricultura	%	12,9	12,4	12,6	11,4
✚ Industrie	%	48,2	44,3	33,7	29,6
✚ Construcții	%	3,6	4,1	5,0	9,3
✚ Servicii	%	35,3	39,2	48,7	49,7
PIB/ locuitor	Euro PCS		5713	6984	9204
PIB/loc comparativ cu media națională	%	116,3	111,5	88,4	78,0
PIB/loc comparativ cu media europeană	%	31,4	31,0	30,3	36,7

Sursa: Calcule pe baza datelor Institutului Național de Statistică

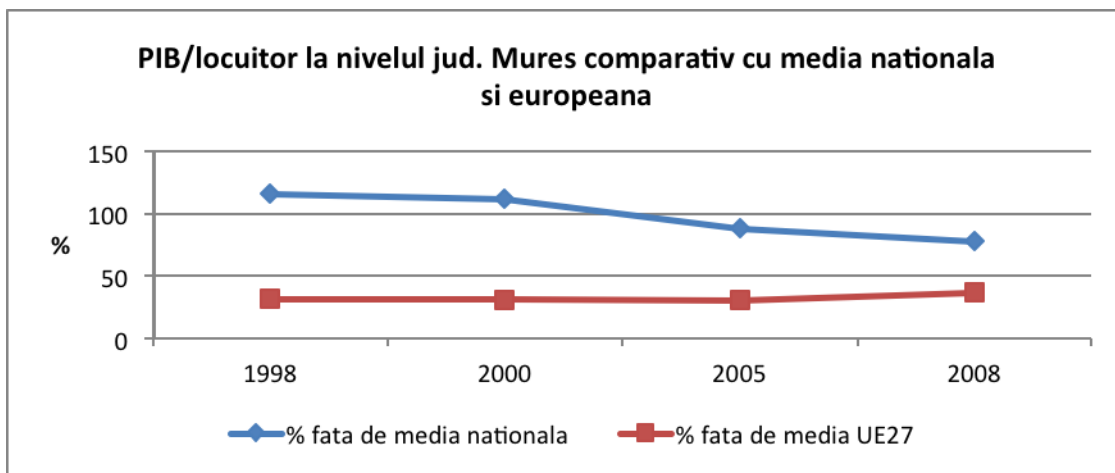
Produsul intern brut realizat la nivelul județului Mureș în anul 2008 însumează 10850,8 milioane lei prețuri curente. Structura acestuia relevă predominanța sectorului serviciilor și a industriei (49,7% respectiv 29,6% din total), cota agriculturii fiind de 11,4% din PIB, iar cea a sectorului construcțiilor a urcat la 9,3%.

Produsul intern brut/ locuitor la nivelul județului Mureș a atins 9204 euro PCS (euro la paritatea puterii de cumpărare standard), valoare sub cea a indicatorului la nivel național (12000 euro PCS). Comparativ cu alte state europene, PIB/locuitor la nivelul județului Mureș ajunge la doar 36,7% din media europeană.

⁷⁶ Paritatea de Cumpărare Standard (PCS) reprezintă moneda de referință stabilită la nivelul UE, fiind o unitate de valută convențională ce exclude influența diferențelor între nivelul prețurilor dintre țări, permițând astfel comparații internaționale.

Acest raport a crescut cu doar 5,3 puncte procentuale în ultimii 10 ani din cauza ritmului relativ lent de creștere economică înregistrat în județul Mureș.

Evoluția structurii valorii adăugate brute (VAB) la nivelul județului Mureș

	1998	2000	2005	2008
Agricultură, silvicultură, pescuit	12,9	12,4	12,5	11,4
Industrie	48,2	44,3	33,7	29,6
Construcții	3,6	4,1	5,0	9,3
Comerț, hoteluri și restaurante, transporturi, comunicații	18,8	22,0	20,0	22,2
Intermedieri financiare, tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii pentru întreprinderi	8,4	7,7	12,6	11,4
Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială	8,1	9,5	16,2	16,1

Sursa: Calcule pe baza datelor Institutului Național de Statistică

Agricultura și silvicultura și-au redus ușor ponderea în valoarea adăugată brută la nivel județean, de la 12,9% în 1998 la 11,4% în 2008, în timp ce ponderea industriei a scăzut de la 48,2% la 29,6%. Creșteri importante au înregistrat sectorul construcțiilor și sectorul „Administrație publică, învățământ și sănătate”, în timp ce intermedierile financiare, tranzacțiile imobiliare, serviciile pentru întreprinderi și domeniul „Comerț, hoteluri, transporturi, comunicații” și-au sporit ușor contribuția la realizarea valorii adăugate brute la nivel județean.

6.2. Numărul și structura întreprinderilor

Unitățile economice locale active din județul Mureș, după activitatea principală și clasa de mărime, în anul 2010

Total	din care			
	0-9 sal.	10-49 sal.	50-249 sal.	peste 250 sal.
-nr.-				

Total	12542	12416	1275	255	43
Agricultura, silvicultura	432	379	44	8	1
Industria extractivă	39	28	7	2	2
Industria prelucrătoare	1630	1152	330	128	20
Energie electrică și termică, gaze și apă	10	2	2	2	4
Construcții	1248	1078	139	30	1
Comerț	4566	4123	398	42	3
Hoteluri și restaurante	802	728	70	4	-
Transporturi și comunicații	1046	959	77	8	2
Intermedieri financiare	135	127	8	0	0
Tranzacții imobiliare și alte servicii	2086	1987	78	20	1
Învățământ	59	55	4	2	0
Sănătate și asistență socială	269	247	20	1	0
Alte activități	217	211	4	2	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Sunt incluse doar entitățile comerciale cu activitate economică nefinanciară, organizate ca: societăți comerciale, regii autonome, societăți cooperatiste, societăți agricole

Cifra de afaceri, investițiile brute și personalul unităților locale active din industrie și servicii, la nivelul județului Mureș, în anul 2008

	Cifra de afaceri (mil. lei)	Investiții brute (mil. lei)	Investiții brute/ 1000 lei C.A. (lei)	Personal (nr.)	Productivitatea muncii (mii lei)
Total	21800	2362	108	113935	191,3
Industria extractivă	1388	375	270	2696	514,8
Industria prelucrătoare	5349	614	115	41836	127,9
Energie electrică și termică, gaze și apă	4612	250	54	8898	518,3
Construcții	1418	167	118	11343	125,0
Comerț	6982	430	62	26789	260,6
Hoteluri și restaurante	242	164	678	3859	62,7
Transporturi și comunicații	828	175	211	7614	108,7
Tranzacții imobiliare și alte servicii	647	135	209	7694	84,1
Învățământ	8	2	250	216	37,0
Sănătate și asistență socială	55	13	236	1010	54,5
Alte activități	271	37	137	1980	136,9

Sursa: Institutul Național de Statistică

Notă: Sunt incluse doar entitățile comerciale cu activitate economică nefinanciară, organizate ca: societăți comerciale, regii autonome, societăți cooperatiste, societăți agricole

Cifra de afaceri totală realizată de firmele locale s-a ridicat în anul 2008 la 21800 milioane lei, aportul comerțului fiind de aproximativ 32%, cel al industriei

prelucrătoare de 24,5%, iar cel al producerii și distribuției energiei și gazului de aproape 22%.

Investițiile brute realizate în anul 2008 la nivelul județului Mureș au depășit 2300 milioane lei, principalele activități economice beneficiare fiind industria prelucrătoare, comerțul și industria extractivă. Capitalul investit reprezintă 11% din cifra de afaceri obținută de companiile locale din industrie, construcții și servicii. Comparativ cu cifra de afaceri la nivel de ramură, aferentă anului 2008, cele mai ridicate valori ale investițiilor s-au realizat în sectorul hotelurilor și restaurantelor (678 lei la 1000 lei cifră de afaceri), în industria extractivă și în domeniile învățământului și sănătății. Cu doar 54 lei investiți la 1000 lei cifra de afaceri obținută în 2008, sectorul producerii și distribuției energiei electrice, termice, a gazului și apei ocupă ultima poziție în clasamentul pe domenii economice realizat în funcție de acest indicator economic.

Productivitatea muncii în industrie, construcții și servicii

Analizate strict prin prisma indicatorilor financiari, nivelurile cele mai ridicate ale productivității muncii, la nivelul anului 2008, s-au înregistrat în sectorul producerii și distribuției energiei electrice, energiei termice, gazului și apei și în industria extractivă. La polul opus, niveluri scăzute de productivitate se înregistrează în unitățile economice din domeniul învățământului, din sănătate și din sectorul hoteluri și restaurante.

La finele anului 2011, în județul Mureș existau 11556 firme active⁷⁷, 85,6% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor, 11,84% în clasa întreprinderilor mici, 2,19 % în cea a întreprinderilor mijlocii și doar 40 firme (0,34% din total), se situau în categoria întreprinderilor mari.

Predomină firmele având ca activitate principală comerțul (peste 35,81% din total), urmate de cele din industria prelucrătoare (13,03%), construcțiile (9,28%) și activitățile profesionale, științifice și tehnice (8,65%). 22 din cele 40 firme mari, cu peste 250 salariați, activează în industria prelucrătoare, alte 4 firme mari activează în sectorul producerii și distribuției energiei, apei și gazului, câte 3 în domeniul comerțului și în sectorul transporturilor și comunicațiilor, 2 în industria extractivă, distribuția apei, gestionarea deșeurilor, respectiv activități de servicii administrative și activități de servicii suport și unul în agricultură, silvicultură și pescuit.

Exceptând sectorul producerii și distribuției energiei electrice, a apei și a gazului, celelalte domenii înregistrează ponderi ale întreprinderilor mici și microîntreprinderilor de peste 90% din numărul de firme la nivel de ramură.

Impactul crizei economice mondiale asupra sectorului IMM din județul Mureș

Impactul crizei economice mondiale s-a resimțit puternic și în economia județului Mureș, în ansamblul său, care a fost afectată de o încetinire substanțială a creșterii, cu efecte negative și imediate asupra populației și întreprinderilor

⁷⁷ <http://www.mures.insse.ro/main.php?lang=fr&pageid=486>

vizând, în principal, locurile de muncă și ieșirea de pe piață/suspendarea temporară activității/radierea firmelor.

Județul Mureș	2008	2009	2010	2011
Număr mediu al salariaților, pe activități ale economiei naționale	130.740	124.747	114.826	114.551
Număr unități locale active	14.273	13.941	12.542	11.556

Printre cauzele interne care au propagat criza din zona financiară în cea a economiei reale, amplificând efectele, pot fi enumerate⁷⁸:

- instabilitatea politică;
- acumularea de mari întârzieri la plată între agenții economici și reapariția arieratelor în economie cu repercusiuni negative în ceea ce privește disciplina contractuală în ansamblul său;
- instabilitatea fiscală ca urmare a nevoii urgente de colectare de venituri la bugetul de stat prin politica de mărire a bazei de impozitare;
- politica băncilor comerciale de creștere a dobânzilor pentru creditele în curs de plată și de reducere a ofertei pentru noi credite;
- împrumuturile masive ale statului de pe piața bancară internă care au diminuat interesul băncilor pentru finanțarea sectorului corporativ și al IMM-urilor;
- întârzierile mari la plată a datoriilor statului către furnizorii privați și a obligațiilor de restituire, în condițiile legii, a impozitelor și taxelor datorate către agenții economici.

Problemele prezentate au afectat toate categoriile de societăți comerciale care s-au văzut brusc confruntate cu întârzierea plăților din partea clienților (la rândul lor confrunțați cu probleme de cash flow), diminuarea cifrei de afaceri ca urmare a scăderii cererii pentru produsele și serviciile lor, creșterea costurilor pentru restituirea creditelor angajate în valută ca urmare a deprecierii monedei naționale, dificultățile de fluxuri de disponibilități financiare, lipsa capitalului de lucru și pentru dezvoltare, etc.

Principala formă de manifestare a impactului crizei economico-financiare asupra sectorului IMM poate fi rezumată sub aspectul dificultății ridicate de a accesa credite, ca urmare: a reducerii interesului băncilor pentru clienții mici, a costurilor mai ridicate ale creditului, precum și a cerințelor mai severe aplicate la analiza de bancabilitate a proiectelor și a bonității solicitanților, toate acestea pe fondul unei prudențialități brusc sporite a băncilor în raport cu clienții de categorie mică și mijlocie.

În această conjunctură de piață, complet schimbată față de anii anteriori, firmele au fost obligate la luarea unor măsuri urgente pentru ajustarea cheltuielilor

⁷⁸ Raportul anual privind sectorul IMM din România, 2010. Evoluții între dificultăți și provocări.
http://www.postprivatizare.ro/romana/wp-content/uploads/2011/02/Raport_FPP_RO-13022011_web.pdf

administrative. Setul de decizii, ca răspuns la dificultățile aduse de criză, a cuprins: diminuarea investițiilor, amânarea sau chiar abandonarea unor proiecte de investiție, renegocierea contractelor cu furnizorii, restructurarea/diminuarea activității și în consecință reduceri de personal și de salarii.

În sinteză, aceste evoluții scot în relief următoarele schimbări: scădere a numărului de IMM-uri din domeniul de intermediere imobiliară (de la 228 în 2008 la 170 în 2011); firme din construcții (de la 1520 la 1073); industria prelucrătoare (1924 la 1506); sectorul comerț cu ridicata și cu amănuntul (de la 5361 la 4139), dar și firmele care oferă activități de spectacole, culturale și recreative (de la 170 în 2008 la 123 în 2011). Totuși există sectoare unde se constată progrese modeste, în pofida crizei, acestea fiind: industria extractivă, unde se constată apariția pe piață a încă 2 unități; și sectorul de distribuire a apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, unde față de 80 de unități în 2008 există 98 în 2011. Sectorul de agricultură, silvicultură și pescuit, deși aparent este constant, cu 419 de unități atât în 2008 cât și în 2011, totuși și acesta cunoaște o fluctuație: urcă numărul firmelor la 455 în 2009, după care scade la 432 în 2010.

Analizând valoarea exporturilor din județul Mureș, observăm că există o competitivitate a produselor fabricate în județul Mureș pe plan internațional. Exporturile județene au crescut de aproape 2 ori între 2001 și 2010; după cum ne arată datele statistice din capitolul următor, criza a afectat și acest sector, însă există semne de revenire și de creștere.

6.3. Exporturi

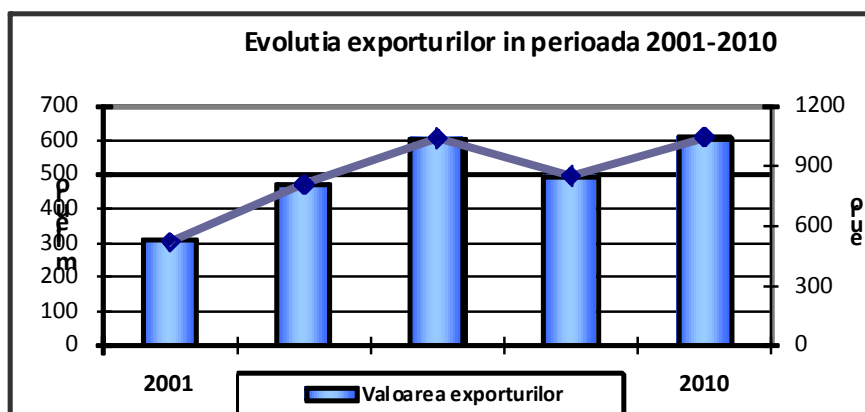
	UM	2001	2005	2007	2009	2010*	2011
Valoarea exporturilor	mii euro	307.911	473.584	605.527	494.444	606.601	692.952
Ponderea în exporturile României	%	2,4	2,1	2,0	1,7	1,6	
Exporturi/ locuitor	Euro	523	811	1041	852	1046	

Sursa: Institutul Național de Statistică
*date provizorii

În anul 2011 valoarea exporturilor, în județul Mureș, s-a ridicat la 692.952 mii euro.

Exporturile de mărfuri joacă un rol tot mai important în dezvoltarea economică a județului Mureș. Principalele mărfuri exportate în anul 2009 au produsele chimice (25,2% din total), produsele textile (17,9%) mașinile, utilajele și echipamentele electrice (12,7%), mobilierul (12,7%). Produsele agricole și materiile prime dețin ponderi neglijabile în exportul județului (sub 2%). Exporturile județene au crescut de aproape 2 ori între 2001 și 2010, ajungând la peste 600 milioane euro. Ponderea în exporturile naționale s-a redus de la 2,4% în 2001 la 1,6% în 2010, ceea ce arată o dinamică mai lentă urmată de exporturile județului Mureș comparativ cu evoluția la nivel național.

6.4. Industria

Producția de energie primară

	UM	2008
Cărbuni (tone)	Tone	-
Gaze naturale extrase (mii mc)	Mii mc	3065075
Puterea instalată (MW)	MW	800
Producția de energie electrică (mii kWh)	Mii kWh	2182150

Sursa: Institutul Național de Statistică

Principalele resurse energetice ale județului Mureș sunt zăcămintele de gaze naturale. În 2008, s-a extras o cantitate de peste 3 miliarde m³ de gaze naturale reprezentând 27% din producția națională. Bogatele zăcămintele existente în zonă au stat la baza dezvoltării, începând din anii 60 a industriei energetice prin punerea în funcțiune a 3 mari termocentrale: cea de la Iernut (800 MW) putere instalată și cea de la Fântânele (250 MW putere instalată), ultima dintre ele fiind în conservare.

Potențialul hidroenergetic al județului este valorificat în mică parte prin hidrocentralele de mică putere amplasate în bazinul superior al Mureșului și al Târnavei Mici (Iod, Iuhod etc). Alte câteva microhidrocentrale pe mai multe cursuri de apă din județ se află în diferite etape constructive, rămânând totuși un important potențial hidro nevalorificat.

Potențialul biomasei, reprezentat de cantitatea mare de deșuri forestiere, de culturile de plante energetice și reziduurile agricole valorificabile în scopuri energetice este o altă resursă de energie importantă a județului. Potrivit unui studiu realizat de ICEMENERG SA, potențialul energetic al biomasei la nivelul județului Mureș s-a ridicat la aproximativ 777 Terajouli.

Producția realizată în 2008 la câteva produse industriale reprezentative pentru județul Mureș:

Produs industrial	UM	Prod. anuală
Gaz metan extras	mii mc	3065075
Preparate din carne	Tone	36.416 (greutate în viu)
Lapte de consum	Mii hl	1713
Zahăr	tone	41528
Bere	mii hl	1161
Confecții textile	mii lei	230178

Produs industrial	UM	Prod. anuală
Încălțăminte	mii per.	1346
Cherestea	mc	41731
Îngrășăminte chimice	tone	468342
Medicamente	mii lei	85133
Tractoare	buc.	170
Mobilier	mii lei	286763

Sursa: Institutul Național de Statistică

Chiar dacă ponderea industriei în totalul valorii adăugate brute și în ce privește ocuparea forței de muncă la nivel județean s-a redus în ultimii 15-20 ani, industria își păstrează locul important în ansamblul economiei județului Mureș. Cea mai mare parte a volumului de investiții economice s-a îndreptat spre industrie, aceasta fiind totodată principala sursă de exporturi.

În perioada comunistă, industria județului s-a dezvoltat într-un ritm accelerat, prin așa-numita politică de „industrializare intensivă”, o pondere importantă având-o industriile energointensive (industria chimică) și industriile de bunuri de capital și intermediare.

Anii 90 au adus un puternic recul economic la nivel național, industria locală fiind de asemenea afectată. Șocul economic a fost resimțit mai puternic de companiile de mari dimensiuni, unele dintre acestea dispărând, iar altele fiind nevoite să-și restrângă mult activitatea.

În prezent pilonii principali ai industriei județului Mureș sunt industria energetică, industria chimică și farmaceutică, industria alimentară, industria mobilei.

Bazându-se pe bogatele resurse locale, **industria chimică** a cunoscut o puternică dezvoltare începând de la mijlocul secolului trecut, devenind una din ramurile fanion ale industriei județului. Creșterea prețurilor la energie și materii prime și pierderea piețelor tradiționale de desfacere în anii 90 au cauzat un puternic recul al industriei chimice, concretizat prin falimentul și închiderea totală a companiilor de profil din zona municipiului Târnăveni, cu importante repercusiuni asupra economiei locale și mediului. Firma producătoare de îngrășăminte chimice a continuat să funcționeze la parametri normali, județul Mureș ocupând astfel de-a lungul perioadei fie prima fie a doua poziție în ierarhia națională (în 2008 a realizat 26% din producția națională de îngrășăminte chimice). În schimb, **industria farmaceutică** a continuat să se dezvolte datorită implicării a două mari companii multinaționale.

O altă ramură industrială cu o importantă tradiție, **industria mobilei** înregistrează o revenire vizibilă după pierderile suferite în anii 90. **Industria alimentară** produce o gamă variată de bunuri (produse lactate, bere, zahăr), valorificând în parte materia primă locală și beneficiind de o piață de desfacere la nivel național.

În ultimii ani, o serie de firme multinaționale și-au deschis filiale locale și au realizat un volum semnificativ de investiții, contribuind astfel la revigorarea industriei județului. Domeniile spre care s-a îndreptat majoritatea investițiilor străine sunt **industria auto și a componentelor auto, componente electrice și electrotehnice, industria ușoară**.

În județul Mureș sunt bine definite 6 zone industriale, în jurul marilor așezări urbane ale județului, zone care corespund platformelor industriale construite în

perioada regimului comunist, cu excepția celei situate în zona Ungheni, inaugurat în anul 2005⁷⁹.

- În **zona industrială Tîrgu-Mureș** ramuri industriale dominante sunt:
  - industria chimică (îngrășăminte chimice, farmaceutice, medicamente, mase plastice);
  - industria alimentară (bere, morărit și panificație, lactate și brânzeturi, carne și preparate din carne);
  - industria mobilei;
  - industria confecțiilor textile;
  - materiale de construcție (prefabricate din beton, adezivi, vopsele);
  - cabluri electrice.
- În **zona industrială Reghin** ramuri industriale dominante sunt:
  - prelucrarea lemnului;
  - mobilă și instrumente muzicale;
  - încălțăminte;
  - mașini și echipamente (agro-forestiere).
- În **zona industrială Sighișoara** ramuri industriale dominante sunt:
  - industria alimentară (brânzeturi);
  - industria ceramică (porțelan, faianță);
  - industria textilă (croitorii, țesătorii).
- În **zona industrială Luduș-Iernut** ramuri industriale dominante sunt:
  - industria energetică (termoenergie);
  - industria alimentară (zahăr);
  - industria construcțiilor metalice și produselor din metal.
- În **zona industrială Târnăveni** ramuri industriale dominante sunt:
  - Industria materialelor de construcție;
  - Industria sticlăriei;
  - Industria de prelucrare a lemnului;
  - Industria alimentară;
- În **zona industrială Ungheni, pe platforma Parcului Industrial Vidrasău**, ramuri industriale dominante sunt:
  - Industria prelucrării lemnului;
  - Producția de componente auto;
  - Industria textilă.

Consiliul Județean Mureș după câștigarea unui proiect Phare de aproape 6 milioane euro a reușit să pornească cel mai mare proiect industrial din județul Mureș. În prezent în Parcul Industrial Mureș sunt angajate peste 1700 persoane.

Înființat pe platforma Vidrasău - Ungheni, are o suprafață de 40,9 hectare, din care concesionabilă 24,9 ha, împărțit în 42 de unități separate, fiecare având 5000 mp. Are o locație favorabilă, se situează la 500 m de Aeroportul Internațional „Transilvania”, la 2 km față de drumul european E 60 (DN 15), la 800 m de intersecția a viitoarelor autostrăzi. Parcul Industrial este administrat de către S.C. PARC

⁷⁹ Consiliul Județean Mureș după câștigarea unui proiect Phare de aproape 6 milioane euro a reușit să pornească cel mai mare proiect industrial din județ. În prezent în Parcul Industrial Mureș sunt angajate peste 1700 persoane. Parcul Industrial este administrat de către S.C. PARC INDUSTRIAL MUREȘ S.A., la care acționar majoritar este Consiliul Județean Mureș. <http://www.industrial-park.ro/despre-noi/>

INDUSTRIAL MUREȘ S.A., la care acționar majoritar este Consiliul Județean Mureș.

Pe lângă aceste areale industriale cu tradiție, au apărut și o serie de zone industriale noi, de dimensiuni mai mici, în jurul localităților urbane: Sovata, Sărmașu și Sângeorgiu de Pădure, unde s-a dezvoltat cu preponderență industria alimentară, a mobilei și a materialelor pentru construcții.

Principalele firme cu sediul în județul Mureș având industria ca obiect principal de activitate:

- Producerea și distribuția energiei electrice și termice și a gazului: **Eon Distribuție, Termocentrala Iernut (preluată de Romgaz Mediaș)**
- Industria alimentară și a băuturilor: **Hochland România, Bere Mureș, Zahărul Luduș, Industria Laptelui Mureș, Primacom**
- Industria de prelucrare a lemnului și a mobilei: **Mobex, Mobila Sovata, Prolemn Reghin, Rowo**
- Industria confecțiilor textile și încălțămintei: **Târnavă, Alpina Shoe**
- Industria construcțiilor de mașini și utilaje: **IRUM Reghin, Durkopp Adler**
- Industria mijloacelor de transport (componente auto): **GST Automotive Safety, Hirschmann România, Cie Matricon**
- Industria electrotehnică: **Romcab, Top Electro, Electromureș,**
- Industria materialelor pentru construcții: **Siceram, Cars Târnăveni**
- Industria chimică: **Azomureș**
- Industria farmaceutică: **Gedeon Richter, Sandoz**
- Industria bunurilor de uz gospodăresc: **Cesiro, VES**
- Servicii industriale: **Foraj Sonde, Eon Servicii**
- Alte industrii: **Hora Reghin.**

În privința locației firmelor, având ca obiect principal de activitate industria, o parte însemnată a acestora sunt situate în zona intravilană a așezărilor urbane, ceea ce atrage după sine dificultăți de natură operațională (legate de aprovizionare, distribuție), limitarea unor dezvoltări ulterioare (lipsă teren pentru extindere), dar și conformarea cu normele de mediu, din ce în ce mai stricte în privința calității ambiantului.

Crearea/extinderea unor parcuri/platforme industriale de către autoritățile administrației publice locale, asigurând facilități fiscale, ar putea determina societățile comerciale să își realoce activitățile din zonele urbane înspre cele industriale. O asemenea măsură este benefică atât pentru populație, din punctul de vedere al îmbunătățirii calității aerului și a apei, reducerii poluării fonice, cât și pentru investitori, care în urma stimulentei fiscale și a altor avantaje determinate de gruparea a mai multor societăți în același spațiu investițional - furnizori și clienți - își pot rentabiliza afacerea.

Dezvoltarea unor zone industriale în jurul localităților urbane constituie pârghii pentru ieșirea dintr-o situație marcată de condiții economice dificile. Necesitatea revigorării și dezvoltării economiei locale prin atragerea de investitori noi se simte cu acuitate în orașele monoindustriale (Târnăveni și Luduș), dar nu numai. În urma restructurării/închiderii firmelor a rămas disponibilă o forță de muncă bine calificată - tehnicieni, specialiști cu experiență în diferite domenii de producție,

cea ce reprezintă un avantaj pentru investitori, dar și pentru forța de muncă locală neocupată, care poate fi angajată.

Alături de zona dedicată activităților preponderent industriale, în cadrul unui parc industrial își au locul și activități de prestări servicii și de cercetare științifică. Acest aspect nu este deloc de neglijat dacă avem în vedere caracterul de centru universitar al municipiului Tîrgu-Mureș, cu un sistem de educație solid, cu reușite deosebite în domeniul medicinei și farmaciei. O colaborare între mediul universitar, unități spitalicești, cercetători, societăți comerciale și autorități locale pentru **înființarea unei platforme tehnologice în domeniul medical și farmaceutic** ar aduce beneficii importante atât din punct de vedere științific cât și economic. Realizarea unui astfel de proiect, cu rezultate concrete, validate în practică ar înscrie județul Mureș pe harta centrelor medico-farmaceutice de importanță națională și internațională.

6.5. Rețele și instituții de sprijin pentru afaceri

Infrastructura de sprijin pentru afaceri

- **Parcuri industriale**
  - Parcul Industrial Mureș - Ungheni
- **Centre de informare tehnologică**
  - Centrul de Informare Tehnologica CIT-IMPACT SC IMPACT IMPEX SRL Tîrgu-Mureș
    - *Domeniul de activitate:* Prelucrarea lemnului și protecția mediului
- **Incubatoare de afaceri**
  - Incubatorul de afaceri din Parcul Industrial Mureș - Ungheni (înființat în anul 2009 de către Consiliul Județean Mureș, din fonduri PNUD și AIPPIMM, oferă servicii de incubare pentru peste 20 de firme nou înființate, pe o perioadă de maxim 3 ani, oferind firmelor incubate alocații financiare nerambursabile, servicii de asistență tehnică, consultanță managerială, sesiuni de informare și cursuri specifice, spații dotate cu mobilier și tehnică IT, etc).

Proiectul „*Oraș Științific pentru Cercetare și Informatică Medicală - Tîrgu Mureș*” are doua spații unde se va dezvolta infrastructură de susținere a afacerilor:

- Actualul Aerodrom - cu o suprafață de cca 98 ha, aflat în apropiere de centrul orașului, având o accesibilitate foarte bună prin conectare la DN 15 (către Cluj), fiind în apropiere de zona unde se va dezvolta inelul interior de circulație al orașului și în apropiere de gara și de calea ferată. Terenul este racordabil la utilități, prin zonă trecând toate utilitățile necesare.
- Terenul din str. Călărașilor nr. 107, în suprafață de 5,6 ha. Scopul reconfigurării acestui teren este crearea de locuri de muncă pentru tinerii absolvenți și nu numai - motorul unui centru urban în dezvoltare, dezvoltarea unor centre de excelență - pe domenii în care orașul prezintă valori peste medie - medicină , cercetare medicală, logistică, IT, educație superioară, arte, sport, ș.a. Situl se află într-o zonă esențială sistemului de circulație, în proximitatea unui nod de circulație rutieră care leagă zona centrală a Tîrgu-Mureșului de cartierul rezidențial Unirii. De asemenea, zona

studiată dispune perimetral de rețele majore de alimentare cu apă și canalizare, rețele de curent electric și rețele de gaz - deci există posibilitatea echipării terenului respectiv. În perioada imediat următoare se va construi, din fonduri europene, un corp de clădire care se va numi „Centru de afaceri Transilvania și Data Center” în care va funcționa un Data Center și spații de birouri.⁸⁰

Asociații și instituții de sprijin pentru mediul de afaceri

A. Dezvoltarea durabilă a mediului economic și înconjurător:

1. Dezvoltarea mediului de afaceri

- Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Mureș
Fundația Business Foundation Mureș din Tîrgu-Mureș
- Fundația Romano-Olndează EUROCONNECT din Tîrgu-Mureș
- Fundația pentru Promovarea Agriculturii și Economiei Regionale (FAER), Mureș
Federația Patronală Mureș

2. Agricultură și dezvoltarea rurală

- Asociația pentru promovarea Valorilor Profesionale și Tehnologice în Agricultură și Dezvoltare Rurală, Mureș
- Centru de Instruire în Agricultură - AGROMRO, Mureș
- Asociația Agricolă DICARAS, Mureș
- Grupul de producători Tutun Centru SRL, Mureș
- Asociația Crescătorilor de Caprine CAPRIROM NORD Reghin, Mureș
Asociația Agricolă Cornești
- Asociația Crescătorilor de Taurine din Deda
- Asociația Proprietarilor de Păduri din Ghindari

3. Industrie, transporturi, comerț

- Uniunea Generală a Industriașilor din România (UGIR 1903) - Filiala Mureș

4. Producători, meșteșuguri tradiționale

- Societatea Agricolă a Producătorilor de Mere Dedrad - Batoș, Mureș (organizație care reprezintă proprietari de pământ)
- Asociația Producătorilor Agricoli Transilvania din Aluniș

5. Turism și ecologie

- Asociația Județeană de Turism Mureș
- Asociația Județeană pentru Dezvoltare Montană din Reghin
- Fundația Ecologică Dimitrie Cantemir din Tîrgu-Mureș

B. Dezvoltarea durabilă comunitară

- Fundația ADEPT Transilvania, Mureș (conservarea biodiversității și dezvoltare comunitară în Transilvania)
- Asociațiile de dezvoltare intercomunitară/microregionale
- Grupurile de acțiune locală „Leader”

⁸⁰ Sursa datelor: Primăria municipiului Tîrgu-Mureș

7. TURISMUL

- **Principalele forme de turism:** turism cultural, turism balnear, agroturism,
- **Obiective turistice:** cetăți medievale (Sighișoara (singura cetate locuită din Europa) - sit inclus în patrimoniul UNESCO, Tîrgu-Mureș), biserici (Saschiz), obiective culturale (Palatul Culturii și Biblioteca Teleki din Tîrgu-Mureș) stațiuni balneoclimaterice (Sovata), rezervații naturale și monumente ale naturii (Defileul Deda-Toplița)

7.1. Infrastructura pentru turism

Înzestrat cu un bogat potențial turistic, definit de marea varietate a elementelor cadrului natural, județul Mureș se înscrie între zonele de mare atractivitate pe plan intern și internațional.

7.1.1. Potențialul turistic natural

Potențialul morfoturistic este reprezentat de cele două lanțuri montane din partea estică a județului: Călimani și Gurghiu. Cele mai spectaculoase forme, cu potențial de mare atractivitate sunt *craterele vulcanice*, bine păstrate și de dimensiuni mari: Căliman în Munții Călimani, Fâncel-Lăpușna și Saca-Tătarca din Munții Gurghiu.

Relieful glaci dezvoltat la altitudini de peste 2.000 m în aceste zone, conține două circuri glaciare.

Munții de sare de la Sovata conțin un substrat în care sarea este foarte aproape de suprafață (relief salin).

Defileul Deda-Toplița, desfășurat în cea mai mare parte pe teritoriul județului Mureș, are o lungime totală de 34 km, despărțind masivele vulcanice Călimani și Gurghiu.

Potențialul climato-turistic permite practicarea activităților turistice în toate sezoanele, cu variații în funcție de specificul formelor de turism. Exceptând altitudinea masivelor muntoase, bioclimatul munților mijlocii (1.200-1.800 m) este foarte extins, fiind indicat pentru efectuarea climato-terapiei.

Potențialul turistic hidromineral, lacustru și al rețelei hidrografice

Apele minerale au importanță turistică, întrucât au efecte terapeutice dintre cele mai diverse. Predomină apele minerale *bicarbonat-carbogazoase*, aflate în aureola mofetică Călimani - Gurghiu, urmate de cele *feruginoase*. *Apele minerale sărate* apar la Idecu de Jos, Jabenița, Brâncovenești, Uila, Gurghiu și Sovata. La Sângeorgiu de Mureș acestea provin din zăcămintele gazifere ale domului Ernei.

Nămolurile sapropelice, utilizate în afecțiuni locomotorii, apar la Sovata.

Lacurile constituie o resursă importantă din mai multe motive: posibilități de agrement, de terapie, valoarea peisagistică. În Munții Călimani este prezent lacul glaciar lezerul de sub Rățițiș.

Lacurile sărate, mai numeroase, sunt concentrate în Ideciu de Jos, Jabenița și mai ales la Sovata. Aici există circa 10 lacuri sărate, între care Lacul Ursu. Importante sunt din punct de vedere terapeutic și lacurile Negru și Aluniș care, alături de Lacul Ursu, au asigurat dezvoltarea stațiunii Sovata.

Păstrăvăriile, între care cele mai renumite sunt situate la Lăpușna, pe valea Gurghiului și Câmpul Cetății, pe valea Târnavei Mici.

Iazurile, prezente în Câmpia Transilvaniei, având aceeași funcție ca și păstrăvăriile, se concentrează pe valea Ludușului, în perimetrul comunelor Sânger, Tăureni, Zau de Câmpie, Șăulia și Miheșu de Câmpie.

Rețeaua hidrografică constituie o resursă turistică mai ales în perimetrul orașelor mari, unde luncile râurilor mai importante și pădurile ce mărginesc aceste lunci sunt amenajate pentru turismul de agrement. Importanță deosebită prezintă în acest sens valea Mureșului în perimetrul localităților Târgu Mureș, Reghin, Iernut și Luduș; valea Târnavei Mici la Târnăveni, precum și valea Târnavei Mari la Sighișoara.

Potențialul turistic biogeografic este alcătuit din păduri și fondul zoogeografic.

Pădurile cele mai extinse apar în regiunile montane și în cele subcarpatice, constituind un alt factor de atracție turistică. Câteva dintre ele au o valoare turistică ridicată datorită declarării lor ca rezervație naturală. În scopul conservării resurselor cu valoare de unicat sau pe cale de dispariție, la nivelul județului Mureș au fost desemnate prin Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, o serie de arii protejate: Parcul Național Călimani Sud; Rezervația peisagistică Defileul Deda-Toplița; Pădurea de Stejari seculari de la Mociar; Rezervația de Bujor de Stepă de la Zau de Câmpie; Rezervația naturală Lacul Fărăgău; Pădurea Săbed - comuna Ceuașu de Câmpie; Rezervația de stejar pufos - Sighișoara; Rezervația molid de rezonanță - Lăpușna; Stejarii seculari de la Braite - Sighișoara; Lacul Ursu - Sovata și arboreturile limitrofe; Rezervația Laleaua pestriță - Vălenii de Mureș; Poiana narciselor - Gurghiu; Rezervația peisagistică Seaca; Arboretul cu Chamaecyparis Lawsoniana - Sângeorgiu de Pădure.

În județul Mureș au fost recunoscute 14 arii protejate de interes național, având suprafața totală de 28.359 ha. Dintre acestea cele mai cunoscute sunt Lacul Ursu, rezervația peisagistică Defileul Deda-Toplița, Defileul Mureșului și numeroase rezervații botanice precum și Parcul Național Călimani Sud care se află parțial pe teritoriul județului Mureș. Majoritatea dintre cele 14 zone naturale protejate de interes național și monumente ale naturii din județul Mureș sunt insuficient promovate, deși exploatarea potențialului turistic ar genera alte investiții care ar putea contribui la dezvoltarea durabilă a zonei respective.

Fondul zoogeografic se concentrează în această zonă, turismul cinegetic fiind prezent în Munții Gurghiu și Călimani (cervide, urși), precum și în zona subcarpatică (mistreți). Propice pentru turismul piscicol sunt valea Mureșului prin

defileul Deda-Toplița, văile superioare ale Gurghiului și Târnavei Mici, precum și pescăria de crapă de la Zau de Câmpie.

În ceea ce privește **distribuirea teritorială a potențialului natural**, cel mai ridicat este înregistrat de comunele montane și subcarpatice Lunca Bradului, Răstolița, urmate de Sovata, Stânceni, Deda și Ibănești. Un potențial relativ însemnat au și comunele Vătava, Hodac, Gurghiu și Chiherul de Jos.

Aceste unități administrative se caracterizează prin: bioclimat de munte cu efect stimulant, fond zoogeografic, ape minerale, lacuri sărate și piscicole și prezența defileului Deda-Toplița.

Cu un potențial turistic natural mijlociu apar comunele Eremitu, Rușii Munți, Aluniș, Brâncovenești și Solovăstru, datorită prezenței reliefului salifer, a apelor minerale sărate, a lacurilor sărate, precum și a pădurilor relativ extinse.

În categoria unităților administrative cu potențial turistic natural scăzut se încadrează comunele din zona subcarpatică Batoș, Suseni, Beica de Jos, precum și cele din Câmpia Transilvaniei (Sârmașu, Miheșu de Câmpie, Șăulia, Zau de Câmpie, Tăureni și Sânger).

7.1.2. Potențialul turistic antropoc

Potențialul turistic antropoc este complementar celui natural, în această categorie a resurselor și obiectivelor turistice fiind incluse obiectivele culturale - antropice (biserici, biserici - fortificate, cetăți, castele, complexe arhitectonice urbane) precum și cele care se leagă de cultura materială și spirituală din mediul rural (obiceiuri, tradiții, etc.).

Complexele arhitectonice urbane dețin un loc important între obiectivele culturale - antropice, între care se remarcă municipiile Târgu Mureș și Sighișoara.

Municipiul reședință de județ Târgu Mureș - concentrează o serie de obiective turistice importante. În centrul istoric se remarcă *cea mai veche casă din oraș*, datând din 1554, reconstruită în 1763; *Palatul Tholdalagi*, construit în stil rococo; *Palatul Culturii*; *Palatul Prefecturii*, ambele datând de la începutul secolului XX; *Catedrala Ortodoxă*, *Biserica Catolică*, construită în stil baroc între anii 1728 - 1764; *Biblioteca Teleki*, cu 40.000 de volume; *Biserica din Lemn* (ortodoxă), construită în 1793; *Tabla Regească* în stil baroc, etc. La toate acestea se adaugă *Cetatea Medievală*, construită în prima jumătate a secolului al XVII-lea, care cuprinde și o *Biserică Reformată*, monument arhitectonic de la sfârșitul secolului XIV.

Municipiul Sighișoara concentrează 11 obiective culturale - istorice, dintre care cel mai impresionant este *Cetatea Medievală*, din secolul XIV, care mai păstrează 9 turnuri (din 14). În incinta cetății se află și alte obiective, între care *Biserica Mănăstirii* (sec. XIII), *Biserica din Deal* (sec. XIV-XV) și *Galeria de Lemn* (1642).

Sighișoara este cel mai important obiectiv turistic antropoc din județ, fiind inclus pe lista monumentelor UNESCO.

Potențialul turistic al vestigiilor istorice și arhitecturale

În așezările din județul Mureș se află monumente istorice și de arhitectură foarte variate stilistic, datând din perioade istorice diferite și reflectând cultura autohtonă, pe cea maghiară și germană, culturi care s-au influențat reciproc în această zonă. Acest mozaic cultural se constituie într-o atracție turistică importantă, care dă o notă specifică.

O serie de așezări sătești cu biserici fortificate se află pe lista Patrimoniului Universal UNESCO, exemplificând localitățile colonizate de sașii din Transilvania, care formează un tot unitar cu valoare istorică, cuprinzând moduri de organizare a spațiului, clădiri și urme de activități umane care își pun pecetea asupra împrejurimilor. Bisericile fortificate se regăsesc în număr mare într-un perimetru restrâns. Ele constituie o realizare arhitecturală deosebită datorită diversității și folosirii gamei de tipare defensive din faza târzie a evului mediu european.

Între cetățile medievale din sudul Transilvaniei se remarcă Cetatea săsească cu biserică din Comuna Vânători, satul Archita.

Punctele arheologice sunt prezente la Cuci, Cipău, Cristești, Morești unde s-au păstrat dovezi ale existenței umane din perioada fierului, a bronzului, ale civilizației antice și feudalismului timpuriu.

În categoria altor obiective antropice se includ Muzeul și Monumentul Petőfi de la Albești, precum și Monumentul Ostașilor Români de la Oarba de Mureș (comuna Ogra).

Potențialul cultural este reprezentat de instituțiile și evenimentele culturale - artistice, monumentele de artă, monumentele tehnice, parcuri și grădini, foarte numeroase și variate în această zonă.

Dintre muzeele mai importante menționăm: Muzeul Județean Mureș, Muzeul de Istorie din municipiul Sighișoara, Muzeul Etnografic din Reghin, Muzeul de Științe Naturale în cadrul Grupului Școlar "Lucian Blaga" din Reghin, Muzeul Orășenesc din Târnăveni.

Între evenimentele culturale menționăm: Festivalul de artă medievală Sighișoara, Festivalul minorităților etnice - Proetnica Sighișoara, Zilele Târgu Mureșene.

Potențialul turistic al artei și tradiției populare este reprezentat de cultura materială și spirituală creată în mediul rural care se manifestă, din punct de vedere turistic prin folclor, festivaluri, colecții de obiecte vechi, arhitectură rurală specifică.

Datorită izolării unor localități s-a păstrat încă vie cultura tradițională cu arhitectura și tehnica populară (construcțiile de case, porți, edificii religioase), materialele folosite, instalații tehnice (mori, pive) cu tehnicile utilizate în prelucrarea lemnului, în realizarea de împletituri, țesături, pictură pe sticlă, ceramică, fierărit. Pe teritoriul județului Mureș s-au identificat zone etnografice care prezintă elemente arhitecturale distincte, meșteșuguri specifice, tipuri diferite de așezări, diversitate de obiceiuri, tradiții și gastronomie.

Datorită suprafețelor mari de pădure, lemnul a servit ca material de construcție pentru case și unelte, existând zone care pot fi considerate prin valoarea construcțiilor (biserici de lemn, case, porți, șuri) rezervații de arhitectură populară.

În cadrul arhitecturii țărănești mureșene, se evidențiază peste 40 de biserici de lemn de pe Valea Mureșului, a Gurghiului și a Nirajului. Între meșteșugurile practicate se numără împletitul paielor, al papurei, pănușilor și nuielelor în satele Chendu, Viforoasa.

Pentru valoarea lor documentară pot fi menționate centrul de olari de la Deda și centrul de ceramică săsească de la Saschiz.

Specificul artei populare maghiare se regăsește în țesăturile lucrate la Aluniș, în zona Sovatei și a Reghinului, iar decorațiunile interioare cu motive populare se realizează pe Valea Gurghiului și Valea Mureșului.

7.2. Principalele forme de turism în județul Mureș - oportunități

Turismul beneficiază în județul Mureș de un potențial important, reprezentat de cadrul natural deosebit și de obiectivele sale culturale de o valoare deosebită. Însă oferta turistică este sub nivelul potențialului existent, cu toate că în ultimii ani au existat programe locale de promovare a turismului, fără însă să fi existat o corelare între ele. Ca turismul să poată contribui la creșterea economică a județului, este nevoie de elaborarea unui plan de acțiune **de valorificare a potențialului** turistic al județului Mureș, care să aibă la bază studii specifice, necesare promovării unor pachete turistice viabile și atractive. **Asociația Județeană de Turism Mureș** poate avea rol activ în elaborarea viziunii de dezvoltare a turismului în județ.

Turismul verde

Zona montană din estul și nord-estul județului (**Munții Căliman, Munții Gurghiu**) cuprinde o parte importantă din două areale protejate de lege: **Parcul Național Căliman și Parcul Natural Defileul Mureșului Superior**, zone ce se pretează la diverse activități turistice (drumeții, mountain bike, turism ecvestru, cross-country ski, rafting, cățărare pe gheață, caiac, parapantă, etc).

Prin realizarea investiției „**Parc auto pentru sporturi cu motor**” se creează în județul Mureș un „turism de nișă” pentru amatorii de sporturi cu motor. Din fonduri europene nerambursabile se realizează un complex de agrement și sport pentru iubitorii sporturilor cu motor pe teritoriul localităților Ungheni și Sânpaul din județul Mureș, un circuit de viteză cu lungime totală de 3,7 km, precum și lucrări aferente: drum de acces (DJ 151B - Parc auto), lucrări de protecție și siguranță, 11 boxe duble, tribună, restaurant, depozite, centru de informare, etc. Obiectivul proiectului este creșterea contribuției turismului la dezvoltarea locală și regională prin diversificarea serviciilor turistice. Lucrările au început în cursul lunii septembrie 2011.

De-a lungul râului Mureș, pe segmentul Reghin-Tîrgu-Mureș, Asociația unDA verde, a inițiat un proiect al cărui scop este amenajarea traseului ca **pistă ciclabilă cu locuri de popas**, pe de o parte pentru dezvoltarea în zonă a ciclo- și agroturismului, iar pe de altă parte pentru crearea de alternative pentru transportul zilnic (navetism). În 2010 acest traseu a fost cartat GPS, semnalizat cu signalistică și echipat cu locuri de popas, cu sprijinul unei firme private. Elementele din lemn au fost vandalizate și necesită înlocuire. Acest proiect poate fi parte a unui proiect strategic de renaturare a râului Mureș și de dezvoltare a localităților situate pe cursul acestui râu.

În județul Mureș există **42 de trasee turistice omologate** de Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, acestea fiind situate în zona Tîrgu-Mureș (6), Sovata (9), Munții Gurghiului (12) și Călimani (15). Marcarea traseelor a fost realizată de echipa Salvamont-Salvaspeo Mureș, care execută și lucrările de întreținere ale acestora. Pentru fiecare traseu există o descriere privind marcajul, timpul de mers, lungimea traseului și diferența de nivel. De pe site-ul www.salvamontms.ro pot fi descărcate date GPS, harți tridimensionale și segmente de hartă ale traseelor turistice.

Serviciul public de salvatori montani și salvatori speologi (prezentat și la Infrastructura pentru situații de urgență), efectuează patrulări preventive și servicii de permanență în zonele muntoase ale județului, respectiv la Lunca Bradului și Sovata. (Harta tridimensională a traseului turistic Neagra-Creasta Suhacani- Poiana Cădăreni- Creasta 7 Poieni - Neagra)

Pe parcursul anilor Serviciul a devenit cunoscut printre turiștii care vizitează județul Mureș, și cererile de intervenție au devenit din ce în ce mai frecvente, astfel numărul acestora a crescut de la 5 apeluri din 2005 la 123 în 2011, inclusiv cererile de recuperare a persoanelor înecate.

Se poate observa, că în județele în care serviciul Salvamont este sprijinit în mod accentuat, fluxul de turiști crește simțitor. O deservire competentă și promptă a cererilor de intervenție asigură creșterea gradului de siguranță a vizitatorilor, ceea ce se resimte în fluxul ascendent al turiștilor străini, și implicit în dezvoltarea segmentului de servicii anexe turismului, și a regiunii.

Dezvoltarea turismului în zonele geografice cu arii protejate prin crearea traseelor de vizitare, cum ar fi Poiana Narciselor, Parcul dendrologic Gurghiu, Rezervația de bujori de stepă de la Zau de Câmpie, Lacurile sărate de la Sovata, pot contribui la dezvoltarea economică a localităților.

lazurile de interes piscicol și lacurile din Câmpia Transilvaniei (Fărăgău, Șăulia, Văleni, Zau de Câmpie, Tăureni), de la Iernut și Bezid, păstrăvăria de la Cîmpu Cetății atrag numeroși iubitori ai naturii și ai pescuitului.

Turismul balnear

Pe teritoriul județului Mureș se află una din cele mai importante stațiuni balneoclimaterice din România-**Sovata**, stațiune recunoscută și la nivel european. Prin modernizările aduse stațiunii în ultimii ani, Sovata se transformă treptat într-un „oraș termal”, în care turiștii nu vin doar pentru tratament ci și pentru facilitățile oferite de petrecere a timpului liber.

Datorită efectelor curative ale apei sărate și a nămolului terapeutic, alături de Sovata reprezintă reperi importante ale turismului balnear din județul Mureș stațiunile și băile sărate situate în **Sîngeorgiu de Mureș**, la 3 km nord-est de municipiul Tîrgu-Mureș), **Idecu Băi**, situată la 5 km nord de municipiul Reghin și **Jabenița**, situată la 6 km est de Reghin. Potențial nevalorificat de izvoare sărate este și la **Balta Alunei**, lac sărat care se află pe teritoriul administrativ al municipiului Târnăveni, în partea de sud-est, lac cu cantități însemnate de nămol terapeutic.

Turismul cultural dispune în județul Mureș de câteva atuuri importante. Principalele puncte de interes sunt **Sighișoara** - cu pitoreasca cetate din secolele XIII- XVI, strălucit exemplu de preservare a moștenirii culturale a sașilor transilvăneni într-o zonă de interferențe culturale, motiv pentru care a fost inclusă în patrimoniul UNESCO - și municipiul **Tîrgu-Mureș**. Acesta este unul dintre cele mai importante și dinamice orașe ale Regiunii Centru, cu un trecut istoric bogat și o valoroasă moștenire arhitecturală și culturală, sinteză a unor stiluri arhitectonice din epoci istorice diferite, cu instituții de cultură de interes major (biblioteca documentară Teleki- Bolyai) și gazdă a unor evenimente culturale de rezonanță (festivalul de muzică Peninsula). De interes turistic sunt și localități mai mici precum municipiul **Reghin** (biserică gotică), **Saschiz** (biserică fortificată inclusă în patrimoniul UNESCO), **Criș**, **Brâncovenesti**, **Gornești** (castele din perioada Renașterii sau Barocului), dar și alte numeroase obiective culturale (biserici de lemn, biserici fortificate, zone folclorice și etnografice) amplasate în toate zonele județului, încă neincluse în circuitele turistice. O oportunitate pentru diversificarea economiei locale în mediul rural poate fi valorificarea turistică a bisericilor fortificate evanghelice, situate majoritatea în localitățile din Podișul Târnavelor⁸¹, dar și a castelurilor și al grădinilor acestora amenajate peisagistic din județ.

Turismul religios

Iubitorilor de turism religios, județul Mureș, marcat de coexistența a mai multor naționalități, poate oferi locuri sfinte și o sursă de viață spirituală izvorâtă în principal din religia ortodoxă, greco- și romano-catolică, reformată și unitariană.

⁸¹ Localități cu biserici evanghelice în jud. Mureș: Sat Apold; sat Daia, sat Șaeș, sat Vulcan - com. Apold; sat Daneș, com. Daneș; sat Saschiz; sat Cloașterf - com. Saschiz; sat Cund, comuna Bahnea, sat Delenii- com. Băgaciu; sat Hetiur; sat Măgheruș, sat Nadeș – com. Nadeș; sat Viișoara, sat Ormeniș- com. Viișoara; sat Zagăr, sat Seleuș – com. Zagăr; com. Batoș; municipiul Sighișoara

Atât în mediul urban cât și rural găsim o varietate mare de edificii religioase cu implicații de ordin spiritual: mănăstiri, biserici fortificate, biserici de lemn, unele dintre ele datând încă din secolul al XIII-lea⁸².

Turismul de afaceri, congrese și reuniuni se bucură în ultimii ani în România de evoluție ascendentă și se preconizează menținerea acestei tendințe. Județul Mureș prezintă condiții favorabile de practicare a acestei forme de turism, în special în cadrul centrelor urbane Tîrgu-Mureș, Sighișoara, Sovata și zonele periurbane. Diversificarea locațiilor cu facilitățile necesare poate contribui la creșterea atractivității județului Mureș pentru acest segment de beneficiari.

Turismul feroviar

Pe teritoriul județului Mureș există linii de cale ferată cu ecartament îngust, a căror reabilitare și modernizare, odată cu infrastructura aferentă (gări, halte) în scopuri turistice și în secundar economice pot repune în valoare infrastructura feroviară existentă și pot deveni un element de atracție turistică.

Tronsoane de linii ferate cu ecartament îngust:

- Tîrgu-Mureș-Sovata(75,45 km);
- Tîrgu-Mureș-Band (27,669 km)-Miheșu de Câmpie (29,6 km);
- Tîrgu-Mureș-Band-Lechința (61,2 km)
- Sighișoara- Apold- Agnita (46 km);

Aceste linii, utilizate pentru transportul de persoane până spre sfârșitul anilor 90, au fost trecute în conservare. În momentul de față este funcțională o porțiune de 10 km pe tronsonul Eremitu-Sovata, urmare unui contract de concesiune încheiat în anul 2010 între Societatea de Administrare Active Feroviare "SAAF" SA și întreprinzători particulari. Contractul s-a încheiat pe 25 de ani pentru liniile ferate cu ecartament îngust pe tronsonul Band-Miheșu de Câmpie (27,669 km) și Tîrgu-Mureș-Sovata (75,45 km), în vederea reabilitării și utilizării ei în scopuri turistice.

Situația juridică neclară a terenului aferent căii ferate cu ecartament îngust poate amâna accesarea de fonduri europene nerambursabile.

Turismul de agrement

Tîrgu Mureș-ul are o tradiție în ceea ce privește furnizarea de servicii de agrement, deținând două zone de agrement foarte îndrăgite de localnici și de turiști: Complexul de Agrement și Sport „Mureșul” supranumit „Weekend”și Platoul Cornești.

Complexul „Weekend” se întinde pe o suprafață de aproximativ 40 ha. În sezonul estival își petrec în complex timpul liber, în medie 8000 persoane pe zi. Acesta este dotat cu 7 bazine, dintre acestea unul este bazin olimpic, trecut în circuitul competițiilor organizate de Federația Română de Polo, plajă cu pajiște naturală, 6

⁸² Informații din pliantul **Turism religios**, material de promovare realizat de Consiliul Județean Mureș în anul 2012, prin proiectul „Promovarea județului Mureș”, finanțat prin POR Regio. Obiectivul general al proiectului a fost sprijinirea valorificării resurselor turistice culturale și naturale prin promovarea turismului din județul Mureș. Obiectivul specific a fost promovarea turismului cultural, balnear, verde și religios din județul Mureș prin realizarea de materiale de promovare (broșuri, plinate, afișe, DVD, în 6 limbi) de o calitate superioară.

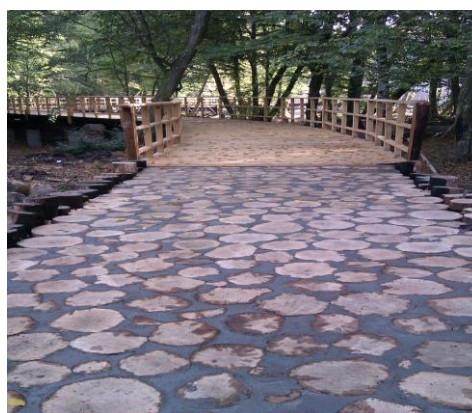

terenuri de sport, canal pentru ambarcațiuni. Ținând cont de faptul că renumitul Complex de agrement și sport Mureșul a devenit foarte aglomerat în perioada caldă, municipalitatea a hotărât crearea unei noi zone de agrement, în cel mai mare cartier al orașului, Tudor Vladimirescu.

Complexul de agrement din cartierul Tudor Vladimirescu se va întinde pe o suprafață de aproximativ 6 ha și va cuprinde bazin de înot pentru adulți, bazin de înot pentru copii, aqualand, terenuri de sport sintetice cu tribună și dotări specifice, locuri de joacă pentru copii, skatepark, un amfiteatru.

Platoul Cornești, situat la cea mai înaltă cotă a orașului, în interiorul unei păduri de stejar și carpen, numită "Pădurea Mare", deschide o largă panoramă asupra orașului și văii râului Mureș. Pe platou sunt amenajate un loc modern de joacă pentru copii, piste de biciclete și trasee pentru alergat și plimbat prin pădure.

Principalul punct de atracție de aici îl constituie **Grădina Zoologică**, a doua ca mărime din țară, împărțită în cinci sectoare: primate, casa tropicală, carnivore, ierbivore și păsări. Anual, Zoo Tîrgu-Mureș este vizitată de un număr de 100 000 de vizitatori. Grădina Zoologică a fost reamenajată și modernizată printr-un proiect finanțat din fonduri europene. Proiectul, implementat pe o perioadă de 4 ani (2008-2012), a prevăzut reamenajarea, modernizarea și extinderea zonelor de expoziție ale grădinii zoologice, investiții de împrejmuire a 40 ha cu gard de siguranță, amenajarea de alei pietonale, mărirea spațiilor pentru feline mari, tigri și lei, amenajarea unor parcele noi pentru două specii de animale elefanți și girafe, etc.

În plus față de aceste baze de agrement mai amintim și Hipodromul pentru turismul hipic și Aeroclubul Român care asigură condiții optime pentru zboruri cu aparate ultra- ușoare (sporturi extreme).

Tîrgu-Mureș poate oferi diversitate copiilor și locuitorilor din oraș și împrejurimi dacă luăm în considerare locurile de joacă, parcurile, grădinile sau strandurile. Municipalitatea consideră important creșterea suprafețelor spațiilor verzi în municipiul Tîrgu-Mureș prin înființarea/amenajarea a 3 parcuri. Investițiile propuse a se realiza printr-un proiect cu finanțare internațională (cu titlul „Parcuri noi în municipiul Tîrgu-Mureș: Aleea Carpați, Aleea Hațeg și Aleea Vrancea”) constau în construirea unor obiecte de joacă și odihnă cuprinzând: complex de joacă, leagăn, balansoar, bănci, coșuri de gunoi, lampadare, groapă de nisip, foisor de lemn, etc., precum și amenajarea terenului.

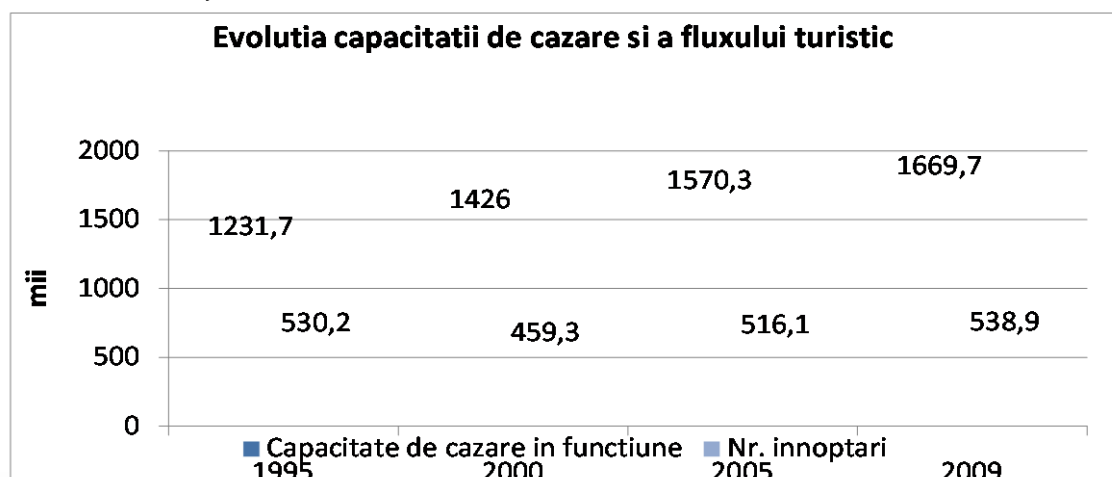
În ultima perioadă se constată o tendință puternică din partea autorităților, atât din mediul urban cât și rural, de a înființa centre de informare turistică locale, majoritatea din fonduri europene nerambursabile.

7.3. Evoluția principalilor indicatori ai activității turistice

	UM	1995	2000	2005	2009	2011
Capacitate de primire existentă	Locuri	6835	6979	6201	5854	7692
Capacitate de primire în funcțiune	mii locuri-zile	1231,7	1426,0	1570,3	1669,7	2061
Număr sosiri	mii	165,7	180,3	203,0	200,3	259
Număr înnoptări	mii	530,2	459,3	516,1	538,9	581

Sursa: Institutul Național de Statistică

Capacitatea de primire în 2011⁸³ cuprindea 7692 locuri în 142 unități de cazare (40 dintre acestea fiind hoteluri), multe dintre acestea fiind unități noi sau recent modernizate. Capacitatea de primire existentă și capacitatea de cazare în funcțiune a înregistrat evoluții contradictorii: o scădere de 14% în cazul primei (inclusiv ca urmare a închiderii unor structuri de primire sezoniere, cum ar fi taberele pentru elevi) și o creștere de 35% în cazul ultimei. În anul 2011 însă, ambele indicatori înregistrează un trend ușor ascendent, ca de altfel și numărul de sosiri și numărul de înnoptări, determinând îmbunătățirea indicelui de utilizare netă a capacității de cazare.

În perioada 01.01- 31.12.2013, structurile de cazare existente în județul Mureș au fost gazda unui număr de 392762 turiști, (cu 41631 mai mulți față de perioada corespunzătoare din 2012, respectiv o creștere cu 11,9%), care au efectuat un număr de 766237 înnoptări (cu 53704 mai multe față de perioada corespunzătoare din 2012, respectiv o creștere cu 7,5%); durata medie a sejurului a fost de 2,0 înnoptări/turist. Indicele de utilizare netă a locurilor de cazare, în luna decembrie 2013, a fost de 18,7% pe total structuri de cazare turistică, în scădere cu 1,3 puncte procentuale față de luna decembrie 2012⁸⁴.

⁸³ http://www.mures.insse.ro/phpfiles/Anuarul_Statistic_al_judetului_Mures_2012.pdf

⁸⁴ Direcția Județeană de Statistică Mureș: Comunicat de presă privind evoluția principalilor indicatori economico-sociali în județul Mureș în perioada 01.01-31.12.2013, dat publicității la data de 19 februarie 2014

După țara de origine a turiștilor străini, ponderea cea mai mare au avut-o cei din Ungaria (15070 persoane; 22,3%), Germania (9525 persoane; 14,1%), Republica Moldova (5871 persoane; 8,7%), Italia (5844 persoane; 8,6%), Spania (4108 persoane; 6,1%), Franța (3032 persoane; 4,5%).

Sosirile și înnoptările turiștilor în județul Mureș în perioada 2012-2013

Denumire indicator		ianuarie - decembrie 2012	ianuarie - decembrie 2013	+/- 2012 față de 2013
Total turiști	Sosiri	351.131	392.762	41.631
	Înnoptări	712.533	766.237	53.704
Turiști rezidenți în România	Sosiri	288.611	325.154	36.543
	Înnoptări	580.538	628.474	47.936
Turiști rezidenți în România	Sosiri	62.520	67.608	5.088
	Înnoptări	131.995	137.763	5.768

8. AGRICULTURA ȘI DEZVOLTARE RURALĂ

Județul Mureș dispune de cel mai mare potențial agricol din Regiunea Centru. Suprafața arabilă este de 221.239 hectare, pășuni 109.052 hectare, fânețele 73.866 hectare, livezile + arbuști fructiferi 5.157 hectare. Terenurile arabile sunt localizate cu precădere în Câmpia Transilvaniei, luncile Mureșului și Târnavelor. Solurile se încadrează în clasa de fertilitate medie și în mai mică măsură în clasa de fertilitate ridicată, iar condițiile de climă permit cultivarea majorității cerealelor, furajelor, legumelor și plantelor tehnice. Județul Mureș este cel mai important producător de cereale din Regiunea Centru. Dacă în urmă cu câțiva ani județul Mureș se număra între primele județe cultivatoare de sfeclă de zahăr, în prezent suprafața cultivată cu sfeclă de zahăr este de 22 % mai mică față de anul 1995. Creșteri moderate s-au înregistrat în cazul suprafețelor cultivate cu legume și furaje, în timp ce suprafața ocupată cu floarea soarelui s-a mărit de 2,5 ori. Podgoriile din zona Târnaveniului ca și cele din zona Zagărului și-au redus suprafețele, în prezent suprafața totală a viilor la nivelul județului este de 1.742 ha inclusiv hamei.

8.1. Utilizarea terenurilor

-ha-

	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Suprafața agricolă totală, din care	409788	414809	414451	410250	410992	410.942	411.240
• Terenuri arabile	222512	222495	222342	221563	222584	222.473	221.239
• Pășuni	113989	119273	114824	109618	107445	107.077	109.052
• Fânețe	64243	64042	71068	72265	74058	73.743	73.866
• Vii + hamei	3431	3399	1669	1879	1940	1.727	1.742
• Livezi + arbuști fructiferi	5613	5600	4548	4925	4965	5.016	5.157
Păduri	216170	208308	208711	210123	209860	209.860	209.860
Ape	6334	6216	6226	6567	6603	6.603	6.603

	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Alte terenuri	39096	42055	42000	44448	43933	43.982	43.685

Sursa: Institutul Național de Statistică; Direcția Pentru Agricultură Mureș (2011-2012)

Utilizarea terenului: arabil 33 %, pășuni 16,3%, fânețe 10,8%, vii și livezi 1%, păduri și alte terenuri cu vegetație forestieră 31,3%, ape, alte suprafețe 7,6% (2009).

Suprafața arabilă necultivată este în scădere, în anul 2012 au rămas nelucrate 32.388 ha, aceasta reprezentând 14,6% din terenurile arabile. Predomină cultura cerealelor - 67% din total, urmate de furaje -22% din suprafața cultivată și de cartofi -4%. Alte suprafețe importante sunt cultivate cu sfeclă de zahăr și legume. Numărul de mașini și utilaje agricole este în creștere, excepție făcând combinele de recoltat. Cu suprafață medie de 42 hectare teren arabil/ tractor, județul Mureș se plasează sub media înregistrată la nivel național.

Suprafața cultivată

-ha-

	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Total, din care	215385	180087	190117	174528	174.744	181.883	188.851
• Cereale	156020	132566	138877	117517	105.188	107.489	113.259
• Cartofi	6631	6884	7427	7283	7.226	7.146	7.037
• Sfeclă de zahăr	9618	2191	3031	1606	2.075	1.627	2.147
• Floarea soarelui	1216	1277	2823	3066	2.513	2.342	3.047
• Legume	5731	6178	6590	7277	7.529	7.576	8.499
• Furaje	33931	29215	31579	38867	48.133	52.520	51.261

Sursa: Institutul Național de Statistică; Direcția Pentru Agricultură Mureș (2010-2012)

Parcul de mașini și utilaje agricole

-nr. -

	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Tractoare	5215	4721	4973	5232	5.258	6.156	6.156
Pluguri	3498	3918	4218	4482	4.496	5.121	5.121
Semănători mecanice	1686	1702	1899	2109	2.112	2.446	2.446
Combine pentru recoltat	1120	1087	928	978	970	870	870

Sursa: Institutul Național de Statistică; Direcția Pentru Agricultură Mureș (2010-2012)

Caracterizate prin producții la hectar peste mediile naționale la majoritatea culturilor, producția agricolă vegetală înregistrează variații importante de la un an la altul, depinzând într-o măsură considerabilă de factori climatici.

Producția agricolă vegetală

-tone-

	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Cereale	543723	342215	497007	381411	388.881	448.080	318.530
Cartofi	101146	107355	96327	118232	103.309	131.902	63.978
Sfeclă de zahăr	244024	47637	93124	72789	78.964	73.588	73.049
Floarea soarelui	1859	1544	3395	4316	4.607	5.270	4.365
Legume	80865	83222	83248	103823	104.829	119.701	113.888
Furaje	676165	438236	641906	727602	1.042.645	1.002.965	800.289

Fructe (excl. struguri)	37788	39163	77984	63710	41.391	34.676	38.511
Struguri	7953	6628	3649	3447	2.027	3.538	2.613

Sursa: Institutul Național de Statistică; Direcția Pentru Agricultură Mureș (2010-2012)

8.2. Zootehnia

Zootehnia are un rol important în cadrul agriculturii județului, Mureșul având o bună tradiție în domeniul creșterii bovinelor. Efectivele de animale sunt în diminuare față de anul 1995 la toate speciile. Cu toate acestea, avicultura și creșterea oilor înregistrează în ultimii ani o tendință de creștere moderată.

Efectivele de animale

	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Bovine	99605	71134	86868	73837	68.416	66.802	66.864
Porcine	267530	173938	194371	160017	104.642	87.337	85.296
Ovine	358096	282090	295779	333988	388.431	468.728	472.105
Păsări	2162100	1454936	1441367	1692333	1.567.890	1.506.620	1.948.700

Sursa: Institutul Național de Statistică; Direcția Pentru Agricultură Mureș

8.3. Populația activă în agricultură

Structura pe domenii de activitate a populației ocupate a suferit modificări notabile în intervalul 1995-2012. Populația ocupată în agricultură a scăzut atât în cifre absolute cât și ca pondere în totalul populației ocupate, ponderea salariaților în agricultură și silvicultura este de 1,7% din numărul salariaților, adică 1900 persoane. Evoluția populației ocupate în domeniul agriculturii în perioada 1995 -2012 se prezintă astfel:

	1995	2000	2005	2009	2012
Mii persoane	16,3	5,8	3,2	2,1	1,9

Sursa : Institutul Național de Statistică

Pentru a aduce agricultura în zona profitabilității, creșterea competitivității sectorului agro-industrial trebuie să fie o prioritate în următoarea perioadă. Într-o primă fază sunt necesare efectuarea de studii de identificare a perimetrelor cu condiții prielnice pentru extinderea suprafețelor cultivate, studii privind specializarea funcțională a fiecărei zone în funcție de potențialul agricol și studii privind reabilitarea tehnică a lucrărilor de irigații. Înființarea centrelor de colectare, prelucrare și valorificare a producției agricole sunt măsuri care ar încuraja populația activă în agricultură să investească în modernizarea exploatațiilor.

9. DEZVOLTAREA UNEI GUVERNĂRI LOCALE RESPONSABILE, TRANSPARENTE, COMPETENTE ȘI PARTICIPATIVE - Bilanțul proiectelor din fonduri financiare accesate în perioada 2007-2013

9.1. Distribuția fondurilor pe domenii de intervenție

În perioada de programare 2007-2013, conform datelor centralizate de Direcția Dezvoltare Regională, Implementare Proiecte din cadrul Consiliului Județean Mureș până la data de 23 iulie 2012, la nivelul județului Mureș au fost finalizate sau erau în implementare un număr de 645 proiecte. Valoarea totală a investițiilor se ridică la suma de 2.496.157.470 lei, fără TVA, echivalent cu 622.793.780 euro, la un curs de schimb mediu anual 2007- iunie 2012 de 4,008 lei/euro.

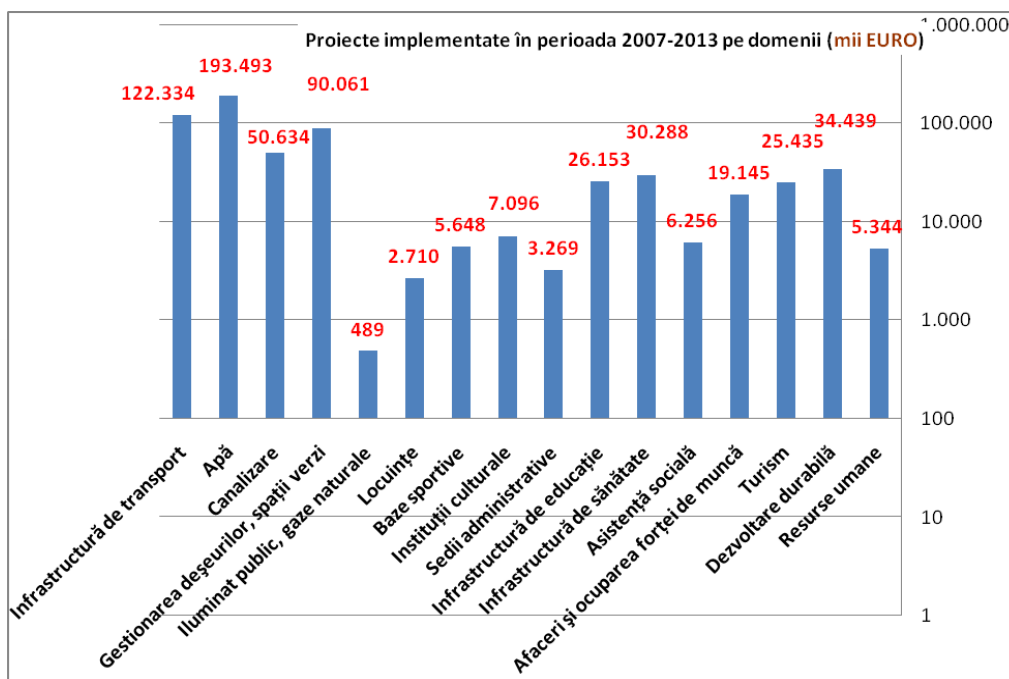
Din datele furnizate de cele 102 de autorități ale administrației publice locale - 11 municipii și orașe, 91 de comune - 5 asociații de dezvoltare intercomunitare, 3 instituții publice, instituții subordonate sau aflate sub autoritatea Consiliului Județean Mureș - investițiile în îmbunătățirea infrastructurii de alimentare cu apă sunt pe primul loc, cu aproape 200 milioane de euro, urmate de proiectele de dezvoltare, reabilitare și modernizarea infrastructurii de transport, unde au fost elaborate 148 de proiecte, având o valoare totală de peste 122 milioane de euro. Proiectele privind protecția mediului, gestionarea deșeurilor și crearea de spații verzi în localități ocupă locul al 3-lea, cu o valoare de peste 90 milioane de euro. Infrastructura de sănătate din județul Mureș a cunoscut și ea o îmbunătățire semnificativă în ultimii ani datorită celor 54 de proiecte în valoare totală de peste 30 milioane de euro, prin care s-au construit/reparat/extins dispensare medicale în mediul rural, au fost executate lucrări de reparații capitale la spitale și s-au achiziționat echipamente medicale moderne. În 85 de unități de învățământ școlar și preșcolar au fost create condiții optime de studiu datorită lucrărilor de extindere, reparații capitale, dotare cu mobilier modern și alte lucrări specifice de modernizare, ale căror valoare se ridică la peste 26 milioane de euro. În 41 de localități au fost create noi oportunități de petrecere a timpului liber, prin încurajarea practicării activităților sportive în săli și terenuri de sport moderne. Investițiile în turism se situează pe poziția 8, cu o valoare ce depășește 25 milioane de euro, îndreptate spre reamenajări și modernizări spații publice de agrement, reabilitarea și restaurarea unor monumente, promovarea valorilor turistice ale județului, includerea în circuitul turistic al județului a unor noi drumuri tematice și alte acțiuni menite să îmbogățească serviciile și oferta turistică a județului Mureș. Aici amintim și construirea parcului auto pentru iubitorii sporturilor cu motor, un complex de agrement și sport care se realizează pe o suprafață de 34 hectare, proiectul fiind inițiat, elaborat și implementat de către specialiștii de la Consiliul Județean Mureș.

Pentru realizarea unei guvernări locale responsabile, transparente, competente și participative, au fost implementate proiecte pentru îmbunătățirea accesului populației la servicii publice prin utilizarea tehnologiei informaționale și comunicare. Scopul acestor inițiative este eficientizarea duratei livrării serviciilor publice în diferite domenii, precum urbanismul și amenajarea teritoriului, prin soluții geospațiale (eliberarea și avizarea documentațiilor de urbanism de tip PUZ, PUD, eliberare autorizații de construire și certificate de urbanism), plăți on-line taxe și impozite locale și gestionarea documentelor în format digital (petiții, consultare cereri on-line, etc.).

Investițiile în județul Mureș în perioada 2007-2013 se prezintă astfel:

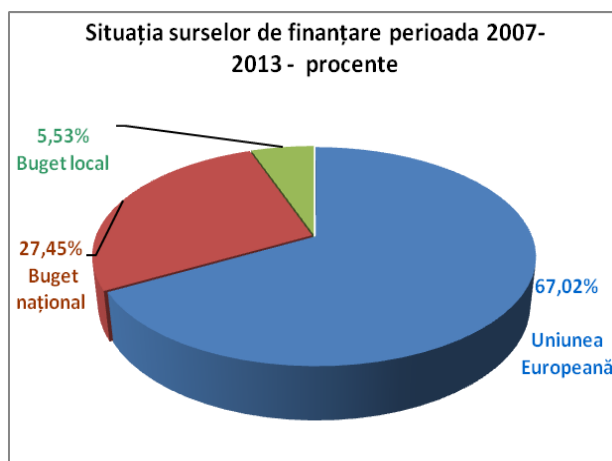

	Domeniu	Valoare mii euro	Nr. proiecte realizate
1	Utilități - Alimentare cu apă	193.493	148
2	Infrastructură de transport	122.334	71
3	Gestionarea deșeurilor, spații verzi	90.061	42
4	Utilități - Canalizare	50.634	39
5	Dezvoltare durabilă	34.439	12
6	Infrastructură de sănătate	30.288	3
7	Infrastructură de educație	26.153	40
8	Turism	25.435	41
9	Afaceri și ocuparea forței de muncă	19.145	21
10	Instituții culturale	7.096	85
11	Asistență socială	6.256	54
12	Baze sportive	5.648	20
13	Resurse umane	5.344	5
14	Sedii administrative	3.269	17
15	Locuințe	2.710	19
16	Iluminat public, gaze naturale	489	29
	TOTAL	622.794 mii EURO	646 proiecte

9.2. Proveniența surselor de finanțare

În ceea ce privește sursa de finanțare a proiectelor 67,02% din fonduri au fost atrase de la Uniunea Europeană, 27,45% din sumele investite provin din bugetul de stat, iar autoritățile locale au suportat din bugetele proprii 5,53% din valoarea totală a investițiilor.

Situație privind sursele de finanțare ale proiectelor implementate în perioada 2007-2013 de autorități ale administrației publice locale, instituții publice și asociații de dezvoltare intercomunitară din județul Mureș (în baza datelor centralizate de DDRIP la data de 23.07.2012)

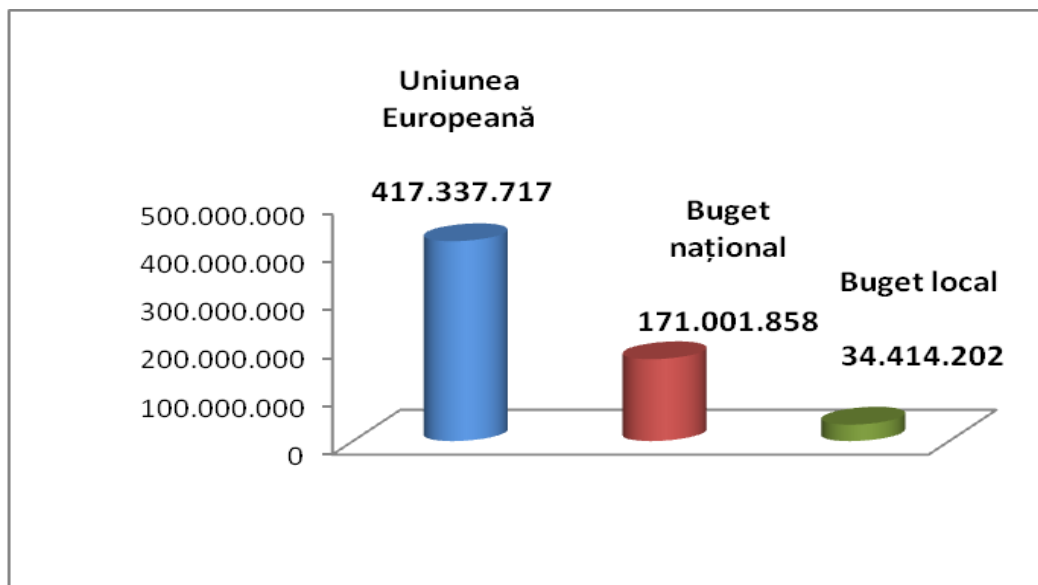
Prioritatea/Măsura	Sursa de finanțare				Număr proiecte			
	Uniunea Europeană (lei)	Buget național (lei)	Buget local (lei)	TOTAL (lei)	UE	BN	BL	TOTAL
PRIORITATEA I. Dezvoltarea infrastructurii locale și județene								
1. 1. Dezvoltarea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii de transport și comunicații (drumuri și poduri)	326.209.501	111.575.909	52.527.605	490.313.015	34	48	66	148
1.2. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare și de protecția mediului, din care:								
1.2.1 Alimentare cu apă	525.711.417	243.262.336	6.544.425	775.518.178	11	46	13	70
1.2.2. Canalizare	33.027.095	138.686.964	31.226.328	202.940.387	5	27	10	42
1.2.3. Protecția mediului - spații verzi și managementul deșeurilor	318.693.329	42.141.685	130.131	360.965.145	10	25	4	39
1.2.4. Iluminat public și gaze naturale	292.000	0	1.668.720	1.960.720	1	0	11	12
1.2.5 Construire locuințe sociale și locuințe pentru tineri	0	10.864.348	0	10.864.348	0	3	0	3
1.2.6. Baze sportive	0	20.625.918	2.009.557	22.635.475	0	30	10	40

1.2.7. Reparații, modernizări instituții culturale	1.463.570	7.420.363	19.555.808	28.439.741	3	9	29	41
1.2.8. Sedi administrative	530.709	4.282.745	8.289.204	13.102.658	1	3	17	21
1.3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de educație	29.042.968	70.005.615	5.771.095	104.819.678	12	46	27	85
1.4. Dezvoltarea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii de sănătate	88.782.354	25.651.181	6.959.500	121.393.035	7	17	30	54
1.5. Reorganizarea și dezvoltarea infrastructurii de asistență și servicii sociale	22.632.627	1.229.223	1.211.655	25.073.505	14	3	3	20
PRIORITATEA II - Sprijinirea afacerilor și ocuparea forței de muncă	76.733.376	0	0	76.733.376	5	0	0	5
PRIORITATEA III - Dezvoltarea turismului	92.069.361	8.645.161	1.230.019	101.944.541	9	1	7	17
PRIORITATEA IV - Dezvoltarea durabilă a localităților	137.048.287	984.000	0	138.032.287	18	1	0	19
PRIORITATEA V - Dezvoltarea resurselor umane, îmbunătățirea serviciilor publice	20.613.297	0	808.073	21.421.370	16	1	12	29
TOTAL LEI	1.672.849.891	685.375.448	137.932.120	2.496.157.459	146	260	239	645
TOTAL EURO (curs de schimb mediu anual 2007- iunie 2012 de 4.008 lei/euro)	417.377.717	171.001.858	34.414.202	622.793.777				
Exprimat în procent %	67,02 %	27,45 %	5,53 %	100,00 %	22,6	40,4	37	100

9.3. Ierarhizarea unităților administrativ-teritoriale

În ierarhia municipiilor și orașelor după criteriul valorii proiectelor implementate, pe primul loc se situează municipiul Tîrgu-Mureș, cu peste 310 milioane de lei. În perioada 2007-2013 municipalitatea a depus 27 proiecte europene, investițiile vizând cu prioritate modernizarea infrastructurii rutiere, protecția mediului, reamenajarea și modernizarea spațiilor publice de agrement, reabilitarea și restaurarea Cetății Medievale, Cămin de Vârstnici, precum și achiziții de echipamente electronice în vederea modernizării și eficientizării serviciilor publice.

Municipiul Tîrgu-Mureș este urmat de Sovata cu proiecte în valoare de aproape 97 milioane de lei, iar pe locul al treilea se situează Sîngeorgiu de Pădure cu peste 55 milioane de lei. Miercurea Nirajului a atras peste 54 milioane de lei, iar Sighișoara peste 44 milioane de lei.

În mediul rural cea mai eficientă administrație locală este cea a comunei Sînpaul cu proiecte finalizate sau aflate în curse de implementare în valoare de peste 35 milioane de lei, urmat de Ernei cu peste 32 milioane de lei, pe locul 3 se situează Rîciu cu puțin peste 29,5 milioane de lei, urmat de Pănet, Fărăgău, Gurghiu și Gornești.

9.4. Distribuția fondurilor pe microregiuni

În ceea ce privește gruparea proiectelor pe microregiuni, cele mai multe investiții în perioada de programare 2007-2013 s-au înregistrat în **Zona Metropolitană „Tîrgu-Mureș”** (peste 810 milioane de lei), urmată de microregiunea **Târnava Mică-Bălăușeri-Sovata** cu peste 193 milioane de lei, iar pe locul 3 se situează microregiunea Valea Nirajului cu puțin peste 158 milioane de lei. Investiții de peste 150 milioane de lei s-au atras în zona **Târnava Mică Inferioară**, urmată de zona **Mureșul 2005** (zona Luduș) cu aproape 150 milioane de lei, zonă care astfel se situează la poziția 5. Cu excepția Zonei metropolitane, care se detașează mult față de celelalte 10 zone ale județului, putem observa o atragere a fondurilor oarecum echilibrată, valoare investițiilor situându-se între 193 și 103 milioane de lei. Excepție face microregiunea **Satul Mureșean**, unde s-au realizat cele mai

puține investiții, adică 35.597.233 lei. Menționăm că din această microregiune care fac parte doar 4 comune și anume Fărăgău, Voivodeni, Băla și Glodeni.

Nr. Crt.	Denumirea microregiunii	Valoare totală lei (fără TVA)
1	Zona Metropolitană	810.727.574
2	Câmpia Transilvană	138.445.352
3	Ierņuteana	103.539.299
4	Mureș-Călimani/Valea Mureșului	146.443.190
5	Mureșul 2005	149.995.492
6	Satul Mureșean	35.597.233
7	Tîrnava Mare	137.123.168
8	Tîrnava Mică Inferioară	150.986.994
9	Tîrnava Mică- Bălașeri-Sovata	193.643.687
10	Valea Gurghiului	147.398.501
11	Valea Nirajului	158.470.026
12	Alte proiecte ale Consiliului Județean și instituțiilor publice	323.786.952
TOTAL		2.496.157.468

Localitățile cuprinse în microregiuni sunt⁸⁵:

Zona Metropolitană: Tîrgu-Mureș, Ungheni, Acățari, Ceuășu de Cîmpie, Corunca, Cristești, Ernei, Gh. Doja, Livezeni, Pănet, Sîncraiu de Mureș, Sîngeorgiu de Mureș, Sînpaul, Sântana (nu face parte de Asociația Zona Metropolitană Tîrgu-Mureș

Câmpia Transilvană: Sărmașu, Pogăceaua, Rîciu, Șincai, Crăiești, Pogăceaua

Ierņuteana: Iernut, Band, Cucerdea, Ogra, Sînpaul, Iclănzul, Mădăraș, Ogra

Mureș-Călimani/Valea Mureșului: Suseni, Rușii Munți, Răstolița, Deda, Vătava, Stînceni, Lunca, Lunca Bradului, Petelea, Brîncovenești, Aluniș, Breaza, Batoș, Ideciu

Mureșul 2005: Luduș, Sînger, Tăureni, Zau de Cîmpie, Valea Largă, Miheșu de Cîmpie, Ațintiș, Bichiș, Chețani, Cuci, Bogata, Șăulia, Grebenișu de Cîmpie.

Satul Mureșean: Fărăgău, Voivodeni, Băla, Glodeni

Tîrnava Mare: Sighișoara, Saschiz, Vîntători, Albești, Apold, Daneș, Vișoara, Zagăr, Nadeș

Tîrnava Mică Inferioară: Tîrnăveni, Adămuș, Bahnea, Bălașeri, Băgaci, Gănești, Mica, Suplac

Tîrnava Mică- Bălașeri-Sovata: Sovata, Ghindari, Sîngeorgiu de Pădure, Fintînele, Chided, Neaua, Vețca, Sărățeni

Valea Gurghiului: Reghin, Beica de Jos, Chiheru de Jos, Gurghiu, Ibănești, Solovăstru, Hodac

Valea Nirajului: Miercurea Nirajului, Hodoșa, Vărgata, Măgherani, Gălești, Păsăreni.

Zona (conform arondării localităților pe zone în Proiectul "Sistem integrat de management al deșeurilor în jud. Mureș")

Zona 1: Luduș, Iernut, Ungheni, Bichiș, Ațintiș, Chețani, Bogata, Cuci, Sînger, Tăureni, Papiu Ilarian, Iclănzul, Sînpaul, Bahnea, Gheorghe Doja, Suplac, Crăciunești, Acățari, Păsăreni, Gălești

Zona 2: Tîrgu-Mureș, Miercurea Nirajului, Glodeni, Gornești, Hodoșa, Eremitu, Măgherani, Bereni, Vărgata, Ernei, Sîntana de Mureș, Sîngeorgiu de Mureș, Livezeni, Corunca, Cristești, Sîncraiu de Mureș, Pănet, Band, Ogra

Zona 3: Sighișoara, Vîntători, Albești, Saschiz, Apold, Daneș

Zona 4: Reghin, Stînceni, Lunca Bradului,

Nr.crt.	Zona	Valoare totală lei fără TVA
1	Zona 1	310.778.992
2	Zona 2	850.016.155
3	Zona 3	121.675.348
4	Zona 4	321.491.201
5	Zona 5	124.759.706
6	Zona 6	276.397.033
7	Zona 7	167.252.083
8	Alte proiecte CJM	323.786.952
TOTAL general		2.496.157.470

⁸⁵ Localitățile enumerate nu reflectă componența exactă a asociației microregionale din zona respectivă, dat fiind faptul că unele unități administrativ-teritoriale sunt membri în mai multe asociații

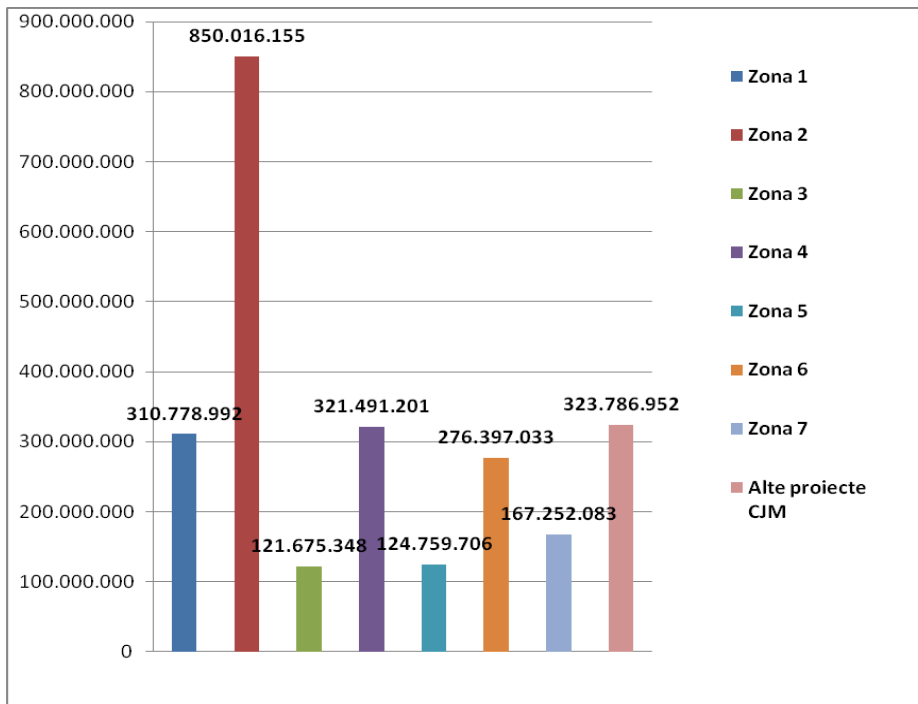

Răstolița, Deda, Rușii Munți, Vătava, Aluniș, Brîncovenești, Lunca, Batoș, Suseni, Idecu de Jos, Hodac, Ibănești, Gurghiu, Solovăstru, Petelea, Breaza, Beica de Jos, Voivodeni, Fărăgău, Cosma, Chiheru de Jos.

Zona 5: Tîrnăveni, Adămuș, Bogaciu, Cucerdea, Gănești, Mica

Zona 6: Sîngeorgiu de Pădure, Sovata, Chibed, Ghindari, Neaua, Fîntînele, Vețca, Bălăușeri, Nadeș, Zagăr, Vișoara, Sărățeni, Coroisînmartin

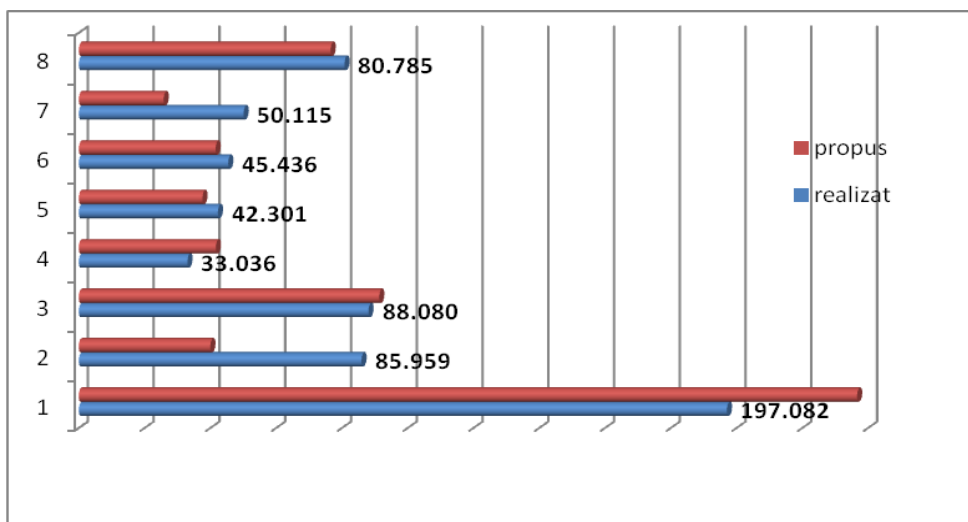
Zona 7: Sărmașu, Rîciu, Pogăceaua, Crăiești, Băla, Ceuașu de Câmpie, Șincai, Miheșu de Câmpie, Sînpetru de Câmpie, Valea Largă, Zau de Cîmpie.

Nr. Crt.	Denumirea microregiunii	Valoare totală lei (fără TVA) realizat	Valoare totală mii/EUR (fără TVA) realizat	Valoare totală mii/EUR (fără TVA) propus
1	Zona Metropolitană	789.902.687	197.082	236.671
2	Zona Nord	344.525.543	85.959	39.998
3	Zona Est	353.024.210	88.080	91.350
4	Zona Sud	132.408.355	33.036	41.677
5	Zona Sud-Vest	169.541.526	42.301	37.604
6	Zona Vest	182.105.977	45.436	41.597
7	Zona Nord-Vest (câmpie)	200.862.219	50.115	25.803
8	Proiecte ale Consiliului Județean Mureș și alte instituții publice, cu rezultate pe tot teritoriul județului	323.786.952	80.785	76.567
TOTAL		2.496.157.469	622.794	591.267

Proiecte implementate în perioada 2007-2013 în județul Mureș de către autorități ale administrației publice locale - repartizarea pe zone, conform Programului de dezvoltare a județului Mureș 2007-2013.

1. Zona metropolitană: Tîrgu-Mureș, Acățari, Ceuașu de Cîmpie, Corunca, Crăciunești, Cristești, Ernei, Gheorghe Doja, Livezeni, Pănet, Sîntana de Mureș, Sîncraiu de Mureș, Sîngeorgiu de Mureș, Sînpaul, Ungheni.

2. Zona nord: Reghin, Aluniș, Batoș, Beica de Jos, Brîncoveni, Breaza, Chiheru de Jos, Cozma, Deda, Fărăgău, Gornești, Gurghiu, Hodac, Hodoșa, Ibănești, Idecu de Jos, Lunca, Lunca Bradului, Răstolița, Rușii Munți, Solovăstru, Stînceni, Suseni, Vătava, Voivodeni.

3. Zona est: Sovata, Miercurea Nirajului, Sîngeorgiu de Pădure, Sovata, Bălăușeri, Bereni, Chibed, Eremitu, Fîntânele, Gălești, Ghindari, Măgherani, Miercurea Nirajului, Neaua, Păsăreni, Sărățeni, Vărgata.

4. Zona sud: Sighișoara, Albești, Apold, Daneș, Nadeș, Saschiz, Vînători, Vețca.

5. Zona sud-vest: Tîrnăveni, Adămuș, Ațintiș, Băgaci, Bahnea, Bichiș, Coroisînmartin, Cucerdea, Gănești, Mica, Suplac, Viișoara, Zagăr.

6. Zona vest: Iernut, Luduș, Bogata, Chețani, Cuci, Iclânzel, Ogra, Papiu Ilarian, Singer, Tăureni.

7. Zona nord-vest (câmpie): Sărmașu, Băla, Band, Crăiești, Glodeni, Grebenișu de Cîmpie, Mădăraș, Miheșu de Cîmpie, Pogăceaua, Rîciu, Sînpetru de Cîmpie, Sărmașu, Șăulia, Șincai, Valea Largă, Zau de Cîmpie.

9.5. Capacitatea de absorbție a fondurilor nerambursabile a Consiliului

Județean Mureș

Aceste proiecte sunt în concordanță cu Programul de Dezvoltare a Județului Mureș perioada 2007-2013. În anul 2007 Consiliul Județean Mureș a elaborat documentul de programare într-un cadru larg - autorități locale, instituții publice și organizații neguvernamentale. La acea dată, au fost prevăzute 714 de proiecte, cu o valoare totală de 703.608 mii euro. În acești ani, Consiliul Județean Mureș a lucrat pe baza unui plan pus la dispoziția cetățenilor prin dezbateri publice și aprobat în plenul Consiliului Județean Mureș. Programul de Dezvoltare a fost real conceput și realizat în proporție de 89%⁸⁶, la data situației. Obiectivele de realizat au fost

⁸⁶ Unele autorități locale nu au menționat valoarea proiectelor, din această cauză valoarea totală reală investită este mai mare decât cea care figurează în evidențele centralizatoare ale Consiliului Județean Mureș. Adăugând la valoarea totală a proiectelor cota de TVA aferentă, putem afirma că în județul Mureș Programul de Dezvoltare a Județului Mureș s-a realizat 100%, chiar s-au atras sume peste cele prevăzute inițial.

din timp stabilite și prin acțiunile întreprinse s-au atins rezultate concrete, vizibile. Astfel, se poate afirma că la Consiliul Județean Mureș s-a implementat un management prin obiective.

Consiliul Județean Mureș a gestionat în perioada 2007-2013 proiecte în valoare de aproximativ 220 de milioane de euro. Acestea au fost întocmite și implementate de echipa de specialiști din cadrul Consiliului Județean Mureș. În perioada de programare 2007-2013, Consiliul Județean Mureș a înaintat cereri de finanțare pe aproape toate programele operaționale pe care a fost eligibil, și anume:

- șase domenii majore de intervenție ale Programului Operațional Regional,
- Programul Operațional Sectorial Mediu,
- Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative
- Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane.

Totodată, au fost accesate fonduri direct de la Comisia Europeană și fonduri ale Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Consiliul Județean Mureș în perioada 2007-2013 a fost implicat într-un număr de 16 proiecte, din care (la data de 31 iulie 2014) 9 sunt finalizate, 5 sunt în implementare și două sunt declarate eligibile, dar sunt pe liste de așteptare.

Valoarea totală a proiectelor elaborate de Consiliul Județean Mureș se apropie de 900 milioane de lei, aproximativ 225 de milioane euro, ceea ce reprezintă 34% din valoarea sumelor atrase în județul Mureș. Fondurile nerambursabile se situează la aproximativ 70% (fără TVA). Prin aceste proiecte s-au adus în județul Mureș bani europeni nerambursabili în valoare de peste 165 de milioane de euro.

ANEXĂ LA PUNCTUL 5.8. INFRASTRUCTURA SANITARĂ

Tabel privind deficiențele în dotarea cu aparatură medicală și starea clădirilor de spital din județul Mureș, aflate în sistemul public

SPITALUL CLINIC JUDEȚEAN DE URGENȚĂ TG. MUREȘ

Secția	Nr. paturi	Nr. medici	Nr. asist. med	Pers. auxiliar	Starea construcțiilor (renovată recent/reparații curente/necesită reparații capitale)
Secția Clinică medicină internă I	40	7	16	8	Reparații curente
Secția Gastroenterologie	25	5	11	5	Reparații curente
Secția Clinică Medicină internă II	45	9	17	13	Renovata recent
Secția clinică ATI	37	11	48	32	Necesar Reparații capitale
Compartiment ATI copii	10	4	10	5	Renovata recent
Secția Cardiologie	30	4	27	10	Reparații curente
Compartiment chirurgie plastică, microchirurgie	10	4	8	5	Reparații curente
Secția clinică Chirurgie generală I	90	16	35	20	Necesar Reparații capitale
Secția clinică Chirurgie generală II	60	10	26	16	Necesar Reparații capitale
Secția clinică Chirurgie și ortopedie pediatrică	25	4	11	12	Reparații curente
Secția clinică Neonatologie	65	8	40	17	in curs de renovare
Secția Neurochirurgie	53	7	34	16	Renovata recent
Secția clinică Neurologie I	70	8	33	28	Reparații curente
Secția clinică Neurologie II	37	5	17	14	Renovata recent
Compartiment Nefrologie	10	1	6	6	Reparații curente
Secția clinică Obstetrică Ginecologie	90	18	39	27	in curs de renovare
Compartiment ATI obstetrică ginecologie	10	3	15	5	Renovata recent
Secția Ortopedie Traumatologie	70	10	27	16	Reparații curente
Secția Clinică Pediatrie	40	10	18	12	Necesar Reparații capitale
Secția Clinică reumatologie	55	7	29	10	Renovată recent
Compartiment Diabet zaharat, nutriție și boli metabolice	15	3	9	6	Renovată recent
Compartiment dializă peritoneală	4		1		Reparații curente
Stafia de hemodializă - aparate	4	2	5	6	Reparații curente
Secția clinică ORL	50	9	13	13	Parțial renovat recent

Compartiment ATI ORL	5	2	7	2	Necesita extindere clădire
					Necesar reparații capitale și extindere transplant pentru acreditare
Secția Clinică Hematologie	28	3	13	10	
Secția Clinică Medicină internă III	65	10	24	17	Necesar reparații capitale
Secția Clinică recuperare cardiovasculară	25	5	10	9	Necesar reparații capitale
Secția Clinică chirurgie Orală și maxilo-facială	25	6	7	6	Renovată recent
Secția clinică chirurgie cardiovasculară adulți și copii	80	23	66	35	Necesar reparații capitale
Secția clinică cardiologie I adulți	80	17	46	28	Necesar reparații capitale
Secția Clinică cardiologie II copii	40	6	22	14	Necesar reparații capitale
Compartiment Recuperare Cardiovasculară	10				Necesar reparații capitale
Compartiment imunologie HLA		1	2		Necesar reparații capitale
Laborator explorări Funcționale I Invazive (adulți și copii)		4	11	11	Necesar reparații capitale
Laborator explorări Funcționale II neinvazive (adulți și copii)		1	4		Necesar reparații capitale
Farmacie			19	4	Necesar reparații capitale
Sterilizare			3	5	Reparații curente
Blocuri operatorii			140	63	Renovată recent
Bloc operator chirurgie cardiovasculară adulți, copii și transplant			38	17	Necesar reparații capitale
Unitate de transfuzie sanguină cu puncte de lucru			15		
Laborator radiologie imagistică medicală		19	40	7	Reparații curente
Serviciul Anatomie patologică		15	19	3	Renovată recent
Laborator analize medicale		15	51	7	Renovată recent
Laborator medicină nucleară		2	2	1	Reparații curente
Laborator explorări funcționale		2	18	2	Reparații curente
Laborator genetică medicală		1	1		Reparații curente
Laborator recup. Medicină fizică		3	31	10	Necesar reparații capitale
SSCIN		5	7	3	Reparații curente
cabinet de sănătate mintala copii		4	6		Renovată recent
Cabinet diabet zaharat, nutritie și boli metabolice		1			Reparații curente
Cabinet planificare familiala		1	1		Reparații curente
Cabinet medicina sportiva		3	3	1	Renovată recent

Ambulator integrat adulti		7	28	7	Necesar reparații capitale
Ambulator integrat copii		1	12	4	Necesar reparații capitale
Ambulator Stomatologie pediatria		7	2	1	Renovată recent
Ambulator Stomatologie adulti		6	3	1	Renovată recent
UPU SMURD		36	69	29	Renovată recent

SPITALUL CLINIC JUDEȚEAN MUREȘ

Secția	Nr. Paturi	Nr. medici	Nr. asist. Med.	Pers. auxiliar	Deficiențe în dotarea cu aparatură medicală	Starea construcțiilor
Clinica medicină internă	65	11	23	16	Defibrilator Monitor funcții vitale Ecocardiograf mobil Holter EKG Sistem de monitorizare tensiune ABPM Minianalyzer pentru urgente Polisomnograf	Renovată recent
Clinica gastro-enterologie	25	3	9	7	Aspirator chirurgical Statie endoscopica ERCP Colonoscop cu NBI Gastroscoop	Renovată recent
Clinica chirurgie I	45	10	19	14	Ecograf cu transductor abdominal, de parti moi, transductor linear, transductor rectal Aparat de sterilizare cu oxietilena Aparat electric de aspiratie a secretiilor Turn laparoscopie HD cu brat pneumatic de fixare Aparat laser endovenos	Renovată recent
Clinica chirurgie II	25	5	16	10	Masa operatie Lampa de operatie Aparat de anestezie Draegger Aparat de ventilatie cu jet de inalta frecventa Aspirator electric	Renovată recent
Anestezie Terapie Intensivă (A.T.I.)	52	10	56	21	Defibrilator Injectomat Aparat de anestezie Ecograf Doppler Ventilator terapie intensiva Aspirator chirurgical Trusa intubatie Oro Traheala Monitor funcții vitale	Renovată recent
Compartiment clinic nefrologie	19	3	8	6	Injectomat Ecograf Doppler Pulsoximetru Microscop pentru vizualizare contrast de faza Aparat pentru determinare ionograma in urgenta	In curs de renovare
Compartiment chirurgie plastică	18	2	10	8	Aparat de anestezie Dermatom electric Lampa scialitica mobila Aspirator chirurgical Monitor funcții vitale	In curs de renovare
Clinica urologie	60	11	23	15	Sterilizator Monitor funcții vitale Aspirator chirurgical Trusa endourologie inferioara si sup. Injectomat	Renovată recent

Compartiment urologie - litotritie	21	3	6	3	Monitor functii vitale Aparat ventilator Aparat de anestezie Aparat EkG Ureteroscop flexibil	In curs de renovare
Clinica pneumologie	99	11	42	25	Aparat radiologie digital Bronhoscop portabil Pulsoximetru Aparat aerosoli Aspirator pt. punctie pleurala,toracocenteza si secretii bronsice	Renovată recent
Clinica endocrinologie	15	5	10	4	Ecograf Doppler Exoftalmometru	Necesita Reparații capitale
Clinica psihiarie I- acuți	75	4	31	14	Aparat electroconvulsie Trusa de prim ajutor resucitare cardiorespiratorie pt cele trei nivele Aspirator de secretii	Necesita Reparații capitale
Clinica psihiatrie II- acuți	75	7	26	17		Necesita Reparații capitale
Clinica pediatrie	50	13	21	17	Aparat radiodiagnostic conventional cu fluoroscopie.digital Sistem de monitorizare tensiune Resucitator artificial din silicon pt copii Ecograf Doppler Macroduct Sweat Testing System	Renovată recent
Clinica Obstetrică - Ginecologie	55	13	24	16	Mese ginecologice pt salile de nasteri Cardiograf Aspirator chirurgical pt salile de operatii Monitor functii vitale Aparat de anestezie	Necesita Reparații capitale
Secția neonatologie	35	6	22	6	Ecograf Pulsoximetru Aspirator medical Lampa fototerapie Aparat pt masurarea bilirubinei transcutanat	Necesita Reparații capitale
Clinica oftalmologie	35	7	14	13	Sterilizator Microscop operator cu lumina coaxiala pt uz oftalmologic Monitor ATI Fundus camera Laser YAG-Nd pt capsulotomie si trabeculoplastie	Renovată recent
Clinica dermatovenerologie	30	6	16	15	Ecograf cutanat Ecograf Doppler venos Aparat pentru testarea tesutului cutanat Derma Lab USB Aspirator de fum Pupinel electric	Necesita Reparații capitale
Clinica boli infectioase I	65	8	33	23	Aparat Radiodiagnostic digital Citometru de flux FACSAN Electrocardiograf portabil Aspirator chirurgical Oftalmoscop	In curs de renovare etajul I, nivelul parter necesita Reparații capitale
Clinica infectioase II	40	8	17	15	EKG	Necesita Reparații capitale
Clinica neonaologie-prematuri	35	4	24	13	Aspirator pentru secretii Incubator Drager Ecograf neonatal Flow metre de aer si oxigen pt ap. CPAP Aparat pt testare auditiva (audiometru)	Necesita Reparații capitale
Preventoriu TBcopii	62	1	5	9		Necesita Reparații capitale
Clinica	65	4	22	16	Tub radiologie pentru CT simulator	Necesita

oncologie medicală						Reparații capitale
Clinica neuropsihiatrie pediatrică	48	2	12	13	EEG Aspirator electric pentru secretii Combina galvanizare	Renovată recent
Clinica ortopedie - traumatologie	63	9	18	16	Sistem de artroscopie cu instrumentar specific ptr.ligamentoplastiecu oscilant electric Aspirator chirurgical	Necesita Reparații capitale
Clinica medicina muncii	15	6	5	6	Electrocardiograf Oscilometru Aparat aerosoli Ecograf abdominal Spirometru	Necesita Reparații capitale

SPITALUL MUNICIPAL SIGHISOARA

Secția	Nr. Paturi	Nr. medici	Nr. asist Med.	Pers. auxiliar	Deficiente in dotarea cu aparatura medicala	Starea constructiilor
Medicina interna	40	3	16	9	Biomonitor 2 buc Defibrilator 1 buc EKG 1 buc Pulsoximetru 1 buc Oxygenator mobil 1 Ecograf 1 buc	Necesita Reparații capitale
Cardiologie	25	2	8	7	Monitor functii vitale 2 buc Ecograf portabil 1buc EKG potrabil 1 buc	Necesita Reparații capitale
Chirurgie	50	7	14	11	Laparoscop TUR prostata 1 buc Masa operatie 1 buc Electrocauter bipo-lar 1 buc Aparat de ventilatie 1 buc Lampa frontala ORL Scaun ORL 1 buc Aspirator secretii 1 Artoscop 1 buc Aparat roetgen mobil 1 buc EKG portabil 1 Ecograf portabil 1 Ureteroscop 1 Aparat de sigilare vasculara 1 buc	Necesita Reparații capitale
Pneumologie	25	1	9	5	Concentrator oxigen 2 buc Defibrilator manual cu monitor, tub + Balon Ruben 1 buc Monitor functii vi-tale(tensiune arteriala, saturatie oxigen, puls EKG 1 Aspirator secretii 1	Necesita Reparații capitale
Pediatrie	39	4	19	5	EKG 6 canale 1 Pulsoximetru 1 Injectomat 2 Aparat aerosoli 1 Monitor functii vitale pt copii 2 Trusa intubatie copii 1 buc Aspirator secretii pt copii 1 buc	Necesita Reparații capitale
Obstetrica-ginecologie					Aparat ventilatie ginecologie 1buc Masa de operatie 1 Lampa de operatie	

	25	5	16	9	Monitor functii vitale 1 buc Radiocauter 1 buc Eco Dopler color cu sonda vaginala, sonda convexa de cord, sonda glanda mamara, sonda convexa abdominala 1 buc Laparoscop 1 buc	Necesita Reparații capitale
A.T.I	10	2	8	5	Aparat ventilatie 1buc	Necesita Reparații capitale
Boli infectioase	17	1	8	5	EKG 6 canale 1buc Nebulizator 1buc	Recent Renovată
Neonatologie	15	1	6	5	Incubator 1 buc Lampa fototerapie 1 Senzor pulsoximetru 1 buc Pulsoximetru 1 Pompa de muls 2 Monitor functii vitale nou nascuti 1	Necesita Reparații capitale
Psihiatrie	10	1.5	5	5	Aparat electrosoc 1	Necesita Reparații capitale
Neurologie	15	2	7	5	Eco dopler color 1 Monitor functii vitale 1 EKG 6 canale 1 Casti electrozi EEG 1	Necesita Reparații capitale

SPITAL MUNICIPAL TÂRNĂVENI

Sectia	Nr. paturi	Nr. medici	Nr. asist. med.	Pers. auxiliar	Deficiente in dotarea cu aparatura medicala	Starea constructiilor (Renovată recent/ Reparații curente/necesita Reparații capitale)
Sectia medicina interna acuti	45	4	10	10		Reparații capitale
Sectia chirurgie generala	45	5	18	7	Aparat anestezie microscop operator oftamologie masina de spalat instrumentar lampa scialitica	Reparații capitale
din care:						
compartiment ORL	5	1	1			
comp. ortopedie si traumatologie	5	1			masa operatie	
comp. chirurgie vasculara	5	1				
Sectia obstretica-ginecologie	30	4	13	9		Renovată recent
Compartiment neonatologie	10	1	4	6	masa radianta	Renovată recent
Compartiment ATI	10		9	5		Renovată recent
Sectia neurologie	25	2	7	8		Reparații capitale

Sectia psihiatrie I acuti femei	50	1	7	11		Reparații capitale
Sectia psihiatrie II acuti barbati	50	2	10	8		Reparații capitale
Sectia psihiatrie III-cronici femei	110	1	12	23		Reparații capitale
Sectia psihiatrie IV-cronici barbati	110		14	23		Reparații capitale
Comp. dermatovenerologie	10	2	4	5		Renovată recent
Comp. boli infectioase	20	1	8	6		Reparații capitale
Sectia pediatrie	30	5	12	13		schimbare locatie
Sectia medicina interna cronici	30	2	9	7		Reparații capitale
Laborator de Radiologie si Imagistica medicala		2	5	1	Computer Tomograf RMN	
Ambulatoriu de specialitate		3	8	3	Aparat Roentgen digital cu 2 paturi (grafie+scopie);instrumentar de endoscopie urologica	Reparații curente
laborator analize medicale		2	10	2	analizor automat imunologie	Renovată recent
laborator de anatomie patologica		2	2	2		Reparații capitale

SPITALUL MUNICIPAL "DR. EUGEN NICOARA" REGHIN

Sectia	Nr. paturi	Nr. medici	Nr. asist. med.	Pers. auxiliar	Deficiente in dotarea cu aparatura medicala	Starea constructiilor
Interne	62	5	14	7	Monitor pacienti, Electrocardiograf, Spirometru, Holter EKG, Test effort	Renovată recent partial, Reparații curente in 2008 si 2011, necesita continuarea Reparațiilor capitale
Chirurgie	35	4	16	5	Monitor pacienti, Ecograf portabil pentru urologie, Colonoscop, Sterilizator, Aparat Ligasure	Renovată recent partial, Reparații curente in 2008, necesita continuarea Reparațiilor capitale
Dermatologie	8	1	4	3		Necesita Reparații capitale urgente
Obstetrica-Ginecologie	48	4	21	7	Monitor pacienti, Lampa de operatie, Masa de operatie, Ecograf, Cardiotocograf	Renovat recent partial, necesita continuarea Reparațiilor capitale
Nou Nascuti	25	2	12	4	Monitor pacienti, Analizor rapid pentru bilirubina	Renovat recent partial, necesita continuarea Reparațiilor capitale
Pediatrie	40	3	14	6		Renovat recent partial, necesita continuarea Reparațiilor capitale

Infectioase	26	2	8	4	Monitor pacienti	Renovat recent
ORL	10	1	5	3	Monitor pacienti, Endoscop rigid	Reparații curente in 2005 si 2011, Necesita Reparații capitale
ATI	10	2	9	2	Monitor pacienti, Defibrilator cardiac	Renovată recent partial, Reparații curente in 2008, necesita continuarea Reparațiilor capitale
CPU	-	4	7	5	Monitor pacienti, Defibrilator cardiac	Renovată recent partial, Reparații curente in 2005, necesita continuarea Reparațiilor capitale

SPITAL ORĂȘENESC LUDUȘ

Secția	Nr. paturi	Nr. medici	Nr. asist. med	Pers. auxiliar	Deficiențe în dotarea cu aparatură medicală	Starea construcțiilor
Boli Infectioase	20	2	6	8	EKG Defibrilator	Reparatie capitala
Chirurgie	30	3	13	10	Ecograf cu Doppler Laparoscop cu artroscop si TUR Aparat ventilatie Aparat anestezie Mese de operatie=2buc Monitor functii vitale=5buc Aspirator chirurgical Defibrilator	Reparatie curenta
Boli Interne	44	2	12	9	Defibrilator Monitor functii vitale=2buc Aspirator chirurgical	Renovat recent corp A Reparatie capitala corp B
Obstetrica Ginecologie Nou Nascuti	35	3	17	11	Cardiotocograf Electrocauter Mese de operatie=2buc Laparoscop Aparat ventilatie	Reparatie curenta
Pediatrie	32	2	9	7	Sterilizator cu abur	Reparatie curenta
Psihiatrie	55	2	11	14		Necesita o noua locatie

SPITALUL SOVATA-NIRAJ

Secția	Nr. paturi	Nr. medici	Nr. asist. med.	Pers. auxiliar	Deficiențe în dotarea cu aparatură medicală	Starea construcțiilor
Comp. Pediatrie	17	4	9	7	Concentrator de oxigen Aspirator de secretii Aparat aerosol- nebulizator Pulsoximetru Otoscop Oftalmoscop Monitor functii vitale Aparat EKG Trusa de microchirurgie Defibrilator Trusa de resuscitare Lampa de consultatie Lampa ultraviolete Holter EKG	Renovată si

Comp.Med. interna + Pneumologie					Spirometru Monitor functii vitale Defibrilator Aparat aerosol- nebulizator Aspirator de secretii Aparat automat de biochimie Sistem prelucrare digitala radiologica EKG+ sistem testare de efort Autoclav Aparat automat de hematologie	Compartiment Pediatrie constructie noua
Sect. Exterioara M-Niraj Medicina Interna	8	2	5	2	Holter EKG Spirometru Monitor functii vitale Defibrilator Aparat aerosol- nebulizator Aspirator de secretii Aparat radiologie mobil EKG+ sistem testare de efort Analizor de urina Autoclav Concentrator de oxigen	Necesita Reparații capitale

SPITAL ORĂȘENESC SÂNGEORGIU DE PĂDURE

Secția	Nr. pat	Nr. medici	Nr. asist. med	Personal auxiliar	Deficiente in dotarea cu aparatură medicală	Starea construcțiilor
MEDICINA INTERNA	15	1	5	4	HOLTER EKG	REPARAȚII CURENTE
					COLONOSCOPIE	
					GASTROSCOPIE	
					ECOGRAF	
					APARAT RTG MOBIL	
PEDIATRIE	10	1	5	4	APARAT AEROSOL	RENOVAT RECENT
OBST GINEC	10	1	5	5		REPARAȚII CURENTE
NEONATOLOGIE	5	0	0	0		REPARAȚII CURENTE
LABOR RTG	0	0,5	0,5	0	APARAT RADIOLOGIC	REPARAȚII CURENTE
					USCATOR AUTOMAT FILME	
					DEVELOPATOR	
					SISTEM PRELUCRARE DIGITALA RTG	
LABOR CLINIC	0	0,25	1	0	APARAT HEMATOLOGIE	REPARAȚII CURENTE
					APARAT BIOCHIMIE	
					COAGULOMETRU	
AMBULATOR CHIRURGIE	0	0	0	0	ECOGRAF	RENOVAT RECENT
					TRUSA INSTRUMENTAR	
STERILIZARE	0	0	0	1	AUTOCLAV	REPARAȚII CURENTE

CAPITOLUL III. ANALIZA SWOT A JUDEȚULUI MUREȘ

Cuprins

Localizare geografică, cadrul natural, resurse

Structura sistemului de așezări

Structura socio-demografică a populației, forța de muncă

Infrastructura de transport

Infrastructura de utilități- alimentare cu apă și canalizare

Infrastructura de utilități destinată gestionării deșeurilor

Gaze naturale

Infrastructura de energie termică

Infrastructura de energie electrică

Surse alternative de energie

Telecomunicații

Infrastructura de sănătate

Situații de urgență

Infrastructura socială

Infrastructura de învățământ

Infrastructura de cercetare

Fondul de locuințe

Infrastructura culturală

Voluntariatul și organizațiile neguvernamentale

Infrastructura de sport

Protecția mediului

Dezvoltare economică

Turism

Agricultură și dezvoltare durabilă

Localizare geografică, cadrul natural, resurse

Puncte tari

- Varietatea și complexitatea formelor de relief dețin un potențial ridicat de valorificare teritorială, economică și turistică;
- Disponibilitatea concentrică a treptelor de relief au favorizat configurația actuală a rețelei hidrografice, a căilor de comunicații și dezvoltarea așezărilor umane;
- Poziție favorabilă în ce privește conexiunile cu celelalte județe din România;
- Nod important de transport rutier datorită situației în centrul României;
- Resurse naturale de sol și subsol bogate (ex: roci nemetalifere, andezit, argilă, varietăți cuarțoase, nisipuri cu intercalații de gresii, marne, pietriș, ballast, zăcăminte de sare, substanțe minerale terapeutice, apă minerală)
- Prezența domurilor gazeifere pe teritoriul județului - județul Mureș este principalul producător de gaze naturale din România;
- Flora și faună diversificată, ocrotite în numeroase rezervații: 14 zone naturale protejate de interes național și monumente ale naturii;
- Rețea de ape curgătoare, lacuri, eleșteie și bazine de retenție artificiale deosebit de bogată
- Rețea hidrografică bine proporționate pe teritoriul județului;
- Climat favorabil dezvoltării agriculturii.

Puncte slabe

- Existența unei suprafețe mari ocupată de zonă montană (31%) impune restricții în dezvoltarea teritorială, socială și economică;
- Datorită configurației specifice a reliefului, accesul feroviar se realizează doar pe anumite culoare de trecere;
- Zone naturale protejate și monumente ale naturii cu potențial turistic insuficient promovate;
- Deși există o rețea hidrografică densă, există zone deficitare în resurse de apă, în special în partea de nord-vest a județului;
- Calitatea necorespunzătoare și cantitatea insuficientă a resurselor subterane de apă: apele subterane în zona subcarpatică și de podiș au debite mici și mineralizare ridicată, fiind în general nepotabile;

Oportunități

- Utilizarea surselor de energie regenerabilă disponibile: potențial ridicat de valorificare a biomasei, a resurselor hidroenergetice din bazinul hidrografic al Mureșului, a energiei solare;
- Varietatea și bogăția resurselor naturale și ale ariilor naturale protejate reprezintă un potențial ridicat de valorificare economică;
- Darea în folosință a acumulării Răstolița ar contribui la eliminarea deficitului potențial și suplimentarea debitului râului Mureș în secțiunea 4 Tîrgu-Mureș - Postul hidrometric Glodeni - aval priză Azomureș.

Amenințări

- Existența unor fenomene hidrice și climatice de risc (inundații, secete, grindină, etc) în anumite perioade ale anului care afectează traiul de zi cu zi a populației (fântâni și cursuri de apă secate) și dezvoltarea agriculturii;
- Apariția alunecărilor de teren datorită fenomenelor naturale (inundații) și antropice (despăduriri), care afectează mediul și anumite porțiuni de infrastructură rutieră județeană.

Structura sistemului de așezări

Puncte tari

- Rețeaua de localități urbane este echilibrată, existând un număr de 11 localități urbane din care 4 municipii și 7 orașe, precum și un număr de 91 de localități rurale cu statut de comună ;
- Municipiile și orașele îndeplinesc funcții complexe și reprezintă centre de polarizare pentru zonele rurale adiacente;
- Existența unui pol de dezvoltare urbană, de importanță regională(municipiul Tîrgu-Mureș);
- Existența unor localități cu importanță turistică recunoscută și la nivel european (Sighișoara, Sovata);
- Dezvoltarea așezărilor rurale din apropierea municipiului Tîrgu-Mureș;
- Existența unor parteneriate de colaborare între autorități ale administrației publice locale din mediul urban și rural, precum și un parteneriat încheiat între cele 6 consilii județene din Regiunea Centru pentru implementarea unor proiecte din fonduri europene în domeniul situațiilor de urgență, sub forma asociațiilor microregionale și asociațiilor de dezvoltare intercomunitare;

Puncte slabe

- Structura economică monoindustrială a unor orașe;
- Grad redus de urbanizare și dezvoltare urbană insuficientă a anumitor orașe, mai ales a celor 4 așezări care au primit recent statut de oraș: Sărmașu, Miercurea-Nirajului, Ungheni, Sângeorgiu de Pădure;
- Existența unui număr mare de localități rurale pe teritoriul cărora infrastructura de utilități și servicii publice nu este suficient dezvoltată;
- Amenajări urbane necorespunzătoare în multe dintre municipii și orașe (spații de parcare, spații publice, parcuri, iluminat public, centuri ocolitoare, probleme de trafic, existența zonelor industriale în interiorul localităților, poluare ridicată,etc);
- Existența unui număr de cinci orașe mici, cu o populație sub 10.000 locuitori, cu caracter preponderent rural, a căror dezvoltare a fost insuficient susținută prin alocarea de surse de finanțare eligibile pentru inițierea de proiecte integrate de dezvoltare.

Oportunități

- Dezvoltarea conurbațiilor facilitează dezvoltarea teritorială și economică a orașelor (Tîrgu-Mureș-Ungheni-Iernut-Luduș);
- Dezvoltarea policentrică oferă oportunități de dezvoltare localităților urbane și zonelor de influență ale acestora;
- Existența surselor de finanțare eligibile pentru inițierea de proiecte integrate privind dezvoltarea armonioasă și durabilă a orașelor (Axa prioritară 1. Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale din POR 2014-2020);
- Sprininirea orașelor noi - Sărmașu, Miercurea-Nirajului, Ungheni, Sângeorgiu de Pădure pentru a atinge parametrii specifici mediului urban;
- Întărirea capacității instituționale a asociațiilor intercomunitare și

Amenințări

- Dezvoltarea spațială spontană, în special a marilor orașe, influențează negativ arhitectura acestora și zonificarea funcțional-economică;
- Accentuarea disparităților între centrele urbane mari care beneficiază de proiecte finanțate din fonduri nerambursabile și orașele mici care întâmpină dificultăți în accesarea de finanțări nerambursabile;

intensificarea activității acestora pentru dezvoltarea în comun a unor proiecte strategice;

Structura socio-demografică a populației, forța de muncă

Puncte tari

- Diversitate etnică, lingvistică și religioasă a populației;
- Pondere relativ ridicată a populației urbane;
- Implementarea de către organisme de specialitate a programelor de formare profesională destinate persoanelor neîncadrate în muncă;
- Grad de ocupare în sectorul terțiar (servicii) în creștere (40% din totalul populației ocupate), concomitent cu reducerea ponderii populației ocupate în sectorul primar al economiei;
- Rata șomajului a scăzut în anul 2012 în județul Mureș (motive: popularizarea permanentă a măsurilor active și de stimulare a ocupării forței de muncă, atât în rândul angajatorilor cât și în rândul persoanelor în căutarea unui loc de muncă; ofertarea unui număr mai mare de locuri de muncă datorită obligativității anunțării locurilor de muncă vacante de către angajatori);
- Relațiile strânse, bazate pe încredere, create între AJOFM Mureș și angajatori contribuie la realizarea programului de ocupare (11 743 persoane încadrate în 2012, ceea ce reprezintă 35.23 % din cele 33 331 persoane);
- Existența unor servicii de informare și consiliere profesională pentru diferite categorii aflate în căutarea unui loc de muncă (elevi din anii terminali ai învățământului preuniversitar, viitori absolvenți; persoane cu nevoi speciale);
- Elaborarea și implementarea planurilor anuale de formare profesională a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

Puncte slabe

- Scăderea continuă a numărului populației în ultimii 20 de ani;
- Date statistice demografice care evidențiază reducerea numărului de locuitori și schimbarea structurii pe grupe de vârstă;
- Accentuarea fenomenului de migrație, în special a celei externe, care cuprinde în special populația tânără;
- Spor natural negativ;
- Accelerarea procesului de îmbătrânire a populației din mediul rural, pericol de depopulare a unor așezări rurale;
- Creșterea dezechilibrelor între grupele mari de vârstă;
- Creșterea raportului de dependență al vârstnicilor;
- Rata îmbătrânirii demografice a crescut de la 470‰ în 1990 la 953‰ în 2010;
- Existența unor zone cu nivel ridicat de șomaj;
- Pondere a populației inactive este în creștere atât datorită creșterii numărului de pensionari cât și tendinței de prelungire a duratei studiilor și întârzierii intrării tinerilor pe piața muncii (57% în anul 2009 comparativ cu 50,9% în 1995);
- Rată redusă de activitate a populației în vârstă de muncă și în scădere față de anii precedenți 62,7% în 2009 față de 64,8 % în 2000 sau 72,9 % în 1995;
- Rată redusă de ocupare și în scădere față de anii anteriori a populației din grupa de vârstă 15-64 ani (57,6% - în 2009, față de 58,8% în 2005 și 63,8% în 1995);
- Menținerea unor disparități între cele 2 medii rezidențiale în ce privește nivelul de ocupare a populației de 15-64 ani (structura pe grupe de vârste: 48,1 % în mediul rural, 51,9 în mediul urban);
- Raport ridicat de dependență

	<p>economică: 1531% în 2009;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Număr ridicat de nașteri în rândul minorelor.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Revenirea în județ a unei părți din populația care a emigrat temporar din motive economice; • Reconversia profesională a personalului disponibilizat în domenii de interes conform Strategiei 2020 (cercetare-inovare, tehnologia informației, eficiență energetică, energie regenerabilă, schimbări climaterice, protecția mediului, servicii sociale și medicale, etc); • Identificarea specializărilor căutate pe piața forței de muncă și pregătirea profesională a persoanelor în aceste domenii - corelarea programelor de învățământ preuniversitar și superior cu cererea de pe piața forței de muncă;	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Continuarea și accentuarea declinului demografic: până în 2050 se preconizează scăderea populației județului la 436.600 locuitori; • Acutizarea procesului de îmbătrânire demografică; Rata îmbătrânirii demografice poate crește de 3 ori până în anul 2050 față de valoarea de 953‰, atinsă în anul 2010; • Creșterea ratei de dependență demografică: potrivit estimărilor, va ajunge la 71% până în anul 2050; • Creșterea dezechilibrelor demografice (între grupele majore de vârstă, între populația activă și populația inactivă) și geodemografice (îmbătrânirea accentuată a unor localități, depopularea unor localități rurale) cu consecințe importante în plan social și economic: restrângerea activităților economice, închiderea unor unități de învățământ, creșterea numărului de persoane asistate, etc); • Creșterea șomajului; • Creșterea fenomenului de migrație internă și externă a forței de muncă. • Orașele monoindustriale, aflate în declin economic și zonele adiacente acestora se confruntă cu un proces accentuat de depopulare.
<p>Infrastructura de transport</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rețea de drumuri care permit accesul spre toate zonele din județ și asigură o legătură cu județele limitrofe. Lungimea rețelei rutiere: 2098 km, din care 762 km fac parte din categoria de drum județean; • Rețea bine reprezentată de drumuri publice traversată de șosele europene E578, E60; • Din rețeaua de 414 km de drumuri naționale 406 km sunt	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lipsa unei viziuni pe termen lung a dezvoltării infrastructurii de transport, care să rămână stabilă și să stea la baza oricărui document de planificare; • Calitatea și starea tehnică a rețelei rutiere este necorespunzătoare: există 111,8 km de drum județean pietruit și 24,2 km de drum județean de pământ; din totalul de 626 km

modernizate/asfaltate, iar 8 km au îmbrăcămintă ușoară rutieră (date la 31 decembrie 2009);

- În perioada 2010-2012 au fost reabilitate 234,19 km de drum județean (30,73%);
- Din fonduri europene nerambursabile au fost reabilitate 32,72 km drum județean;
- Existența Aeroportului „Transilvania” Tîrgu- Mureș cu o ofertă diversificată de zboruri;
- În anul 2011 Aeroportul “Transilvania Tîrgu-Mureș” a fost declarat aeroport internațional;
- Investițiile din ultimii ani în Aeroportul „Transilvania” Tîrgu- Mureș permit operarea în condiții de siguranță și în condiții meteo mai puțin favorabile;
- Tîrgu-Mureș este inclus în Strategia de transport intermodal a României 2020;
- Reabilitarea și punerea în funcțiune pe tronsonul Eremitu-Sovata (10 km) a căii ferate cu ecartament îngust;
- Existența pe teritoriul județului Mureș a unor linii ferate cu ecartament îngust, care pot fi valorificate în scop turistic (Tîrgu-Mureș-Band-Miheșu de Câmpie; Tîrgu-Mureș - Band- Lechința; Tîrgu-Mureș-Sovata, Sighișoara-Apold-Agnita).

drum județean asfaltat 260 km (41,53%) au durata de serviciu depășită

- Densitate redusă a drumurilor publice față de media la nivel național (31,2 km/100 km² față de 34,3 km în România)
- Accesul spre centrul unor comune din localități componente se realizează pe rute ocolitoare datorită lipsei drumurilor de legătură mult mai scurte; în 23 de u.a.t.există sate aparținătoare care nu dispun de legături rutiere;
- Lipsa centurilor ocolitoare îngreunează traficul și crește durata de deplasare în orașele mari : Tîrgu-Mureș, Reghin, Sighișoara; Tîrnăveni.
- Serviciile de transport public de persoane nu acoperă toate localitățile din județ; gradul de confort al călătorilor nu este conform cu standardele UE;
- Dispersarea satelor, structura risipită a gospodăriilor din unele sate (Câmpia Transilvaniei, zona montană), creează probleme în privința dezvoltării infrastructurii de transport;
- Lipsa unor planuri de mobilitate urbană integrate, durabile și accesibile în orașe și zone periurbane, care să faciliteze utilizarea transportului public, a bicicletelor, a mersului pe jos;
- Lipsa unei strategii de dezvoltare a transportului multimodal, dar și a unui sistem de transport integrat;
- Disproporția între transportul rutier și transportul feroviar;
- Investiții scăzute în întreținerea infrastructurii feroviare;
- Numărul pasagerilor pe cale ferată și volumele de marfă pe cale ferată sunt în scădere;
- Înregistrarea de furturi de cale ferată pe linia ferată cu ecartament îngust;
- Lipsă cale ferată Tîrgu- Mureș - Sighișoara care ar reduce cu peste 200 km accesul pe calea ferată între Tîrgu- Mureș și București.

Oportunități <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea și implementarea de proiecte cu finanțare europeană nerambursabilă care vizează modernizarea și construcția de drumuri, care să asigure creșterea gradului de accesibilitate a localităților urbane și rurale din județ; • Construcția autostrăzii Transilvania care va străbate trei din cele șapte zone ale județului; • Construcția autostrăzii Tîrgu-Mureș-Iași-Ungheni ar facilita legătura cu estul Europei; • Includerea autostrăzii Tîrgu-Mureș-Iași-Ungheni în rețeaua rutieră TEN-T ar permite construirea acestuia din instrumente financiare speciale; • Clasificarea unor drumuri vicinale în drumuri comunale în vederea scurtării distanțelor de acces spre centrul de comună; • Amenajare drumuri turistice cu funcție mixtă în zone cu un bogat potențial turistic, pe trasee de drumuri clasificate sau drumuri vicinale; • Valorificarea potențialului turistic și creșterea fluxului de turiști ca urmare a îmbunătățirii accesului către zonele turistice; • Dezvoltarea unei platforme multimodale de transport la Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș, inclusiv zonă cargo; • Crearea Centrului intermodal de transport rutier la Ungheni la care se adaugă un terminal feroviar intermodal de transport marfă, conectat la rețeaua națională de cale ferată, la intersecția drumului european E 60, în apropierea Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș; • Atragerea de fonduri nerambursabile pentru promovarea turismului feroviar prin redeschiderea spre folosință a liniilor ferate înguste folosite în trecut pentru transportul de persoane.	Amenințări <ul style="list-style-type: none"> • Fondurile financiare insuficiente disponibile pentru reabilitarea infrastructurii de transport în raport cu necesitățile întârzie investițiile necesare pentru modernizarea și extinderea infrastructurii rutiere; • Fonduri europene de dezvoltare/modernizare doar a acelei părți de infrastructură rutieră care asigură legătura cu rețeaua TEN-T; • Accentuarea blocajelor pe drumurile publice și creșterea poluării mediului, în special în localitățile urbane datorată lipsei centurilor ocolitoare; • Scăderea nivelului de atractivitate a județului pentru investitori și turiști și prelungirea stării de disconfort cauzată populației datorită lipsei unei infrastructuri rutiere moderne; • Creșterea disproporției între transportul auto și transportul feroviar, întârzierea sistemului de transport intermodal și creșterea nivelului de poluare generate de transportul rutier; • Stagnarea dezvoltării Aeroportului Transilvania în condiții de concurență și dezvoltare a aeroporturilor din județele învecinate (Cluj, Sibiu, Brașov), poate determina o scădere a traficului de pasageri la Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș; • Creșterea declinului transportului feroviar, dacă serviciile, costurile și eficiența transportului feroviar, atât pentru pasageri cât și pentru marfă nu sunt îmbunătățite. • Situația juridică neclară a terenului aferent căii ferate cu ecartament îngust poate amâna accesarea de fonduri europene nerambursabile.
Infrastructura de utilități- alimentare cu apă și canalizare	
Puncte tari <ul style="list-style-type: none"> • Ponderea localităților cu instalații de alimentare cu apă și canalizare a crescut în ultimii ani; • Implementarea proiectelor cu finanțare	Puncte slabe <ul style="list-style-type: none"> • 69,2 % din locuințele convenționale din județ au alimentare cu apă în locuință din sistem public sau propriu;

<p>europeană duc la îmbunătățirea infrastructurii de alimentare cu apă și apă uzată în localitățile urbane până în anul 2015;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gradul de conectare la rețeaua de canalizare și epurare a gospodăriilor din Tîrgu-Mureș este de 100%, iar în 4 localități din mediul urban este de peste 90% (Sighișoara, Reghin, Târnăveni, Luduș); • Actualizarea Master Planului Sectorului de apă și canal, conduce la programarea noilor investiții în domeniu; • Existența operatorului regional de apă și a asociației de dezvoltare intercomunitară “Aqua Invest Mureș”	<ul style="list-style-type: none"> • Există încă gospodării în toate cele 11 localități din mediul urban care nu beneficiază de sistem public de alimentare cu apă; • Există sate întregi în care nu există infrastructură de alimentare cu apă din sistemul public și canalizare, iar apele subterane sunt în general nepotabile; • Infrastructura de apă - canal este învechită în foarte multe localități ale județului; • Fonduri insuficiente alocate prin diferite programe de finanțare acestei categorii de infrastructură.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea și implementarea de proiecte strategice cu finanțare europeană prin care să se realizeze investiții în infrastructura de apă și apă uzată; • Sprijin financiar pentru localitățile având o populație între 2000-10.000 locuitori prin POS mediu 2014-2020; • Întărirea capacității administrative a operatorului regional de apă, extinderea ariei de acoperire a acestuia și operaționalizarea sistemului în zone unde populația nu are acces la aceste servicii.	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neracordarea unor localități la infrastructura de utilități publice este un factor restrictiv în atragerea de potențiali investitori și dezvoltare echilibrată; • Lipsa de canalizare a localităților rurale este un factor de risc asupra sănătății populației și asupra mediului, protecției solului; • Nerespectarea termenelor de dezvoltare a infrastructurii de apă și apă uzată prevăzute în Master Planul Sectorului de apă și canal; • Calitatea necorespunzătoare și cantitatea insuficientă/lipsa resurselor subterane de apă cauzează inconveniente populației în asigurarea unor condiții normale de viață, atât în scopuri menajere cât și pentru agricultură ori zootehnie; • Procedurile greoaie de implementare a proiectelor finanțate din fonduri europene, precum și lipsa de ritmicitate în alocarea de fonduri prin diferite programe naționale pun în pericol încadrarea în termenele de conformare în domeniu asumate în cap 22 -Mediu al tratatului de aderare la UE.

Infrastructura de utilități destinată gestionării deșeurilor

Puncte tari

- Implementarea proiectului „Sistem integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș”, din fonduri POS “Mediu”, rezolvă problema deșeurilor din județ pentru următorii 30 de ani conform celor mai riguroase norme europene;
- Prin extinderea sistemului de colectare și transport al deșeurilor la nivelul întregului județ și închiderea depozitelor neconforme de la Cristești, Reghin, Iernut, Sovata, Luduș, se va evita poluarea factorilor de mediu, în special a apelor de suprafață, a celor subterane și a solului și se va reduce semnificativ și impactul negativ al deșeurilor asupra sănătății populației;
- Sistemul integrat de gestionare a deșeurilor pentru județul Mureș, va respecta principiile Strategiei Europene de reciclare a deșeurilor, precum și prevederile noii legi privind deșeurile;
- Infrastructură de gestionare a deșeurilor echilibrat dezvoltată pe teritoriul județului Mureș - 6 proiecte privind gestionarea deșeurilor implementate (altele decât proiectul “Sistem integrat de gestionare a deșeurilor”) :
  - stații de transfer la: Cristești, Reghin, Târnăveni, Bălăușeri, Rîciu;
  - stații de sortare la: Cristești, Reghin, Târnăveni, Bălăușeri, Acățari, Sighișoara;
  - Depozit conform la Sighișoara.
- Toate localitățile județului sunt arondate la una din cele 7 stații de sortare-transfer care vor deservi depozitul zonal Sânpaul;
- Este în curs de realizare stația de transfer, stația de sortare și stația de compostare pentru zona Târgu-Mureș la Cristești-Vălureni;
- Este în curs de realizare depozitul zonal de 5.000.000 m³ (cu o capacitate 65.000 t/an, operare în 2013; creșterea capacității la 120.000 tone/an în 2015) și a unei instalații de tratare mecano-biologică la Sânpaul;
- Existența Asociației de dezvoltare intercomunitară „Ecolect Mureș”

Puncte slabe

- Impactul depozitării deșeurilor industriale asupra mediului este semnificativ, factorii de mediu agresați fiind solul, aerul, apele (de suprafață și subterane);
- Lipsa unui depozit de deșeuri industriale nepericuloase în județul Mureș;
- Grad redus de colectare selectivă a deșeurilor în județul Mureș;
- Deteriorarea calității solului prin depozitarea necontrolată a deșeurilor menajere și industriale, depozitarea necorespunzătoare a deșeurilor și dejecțiilor animaliere provenite de la complexe de creștere a animalelor;

Oportunități

- Oportunități de finanțare pentru protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor (Axa

Amenințări

- Fonduri insuficiente alocate pentru protecția mediului;
- Nerespectarea termenelor privind

<p>prioritară 3: Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării resurselor alternative de energie - POR 2014-2020);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Campanii de conștientizare și educare a populației asupra colectării selective a deșeurilor și prevenirii producerii deșeurilor; • Achiziția de echipamente pentru colectare separată a deșeurilor reciclabile și distribuirea acestora populației; • Dezvoltarea de noi facilități de reciclare care să permită valorificarea superioară a reciclabililor (ex. instalații pentru procesarea materialelor reciclabile în semiproduse); • Dezvoltarea unor sisteme de valorificare energetică a deșeurilor (ex. instalații pt. captarea biogazului de depozit și cogenerarea de energie termică). 	<p>Închiderea depozitelor neconforme de la Cristești, Reghin, Iernut, Sovata, Luduș;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rezistența la schimbare a populației privind colectarea selectivă a deșeurilor și prevenirea producerii deșeurilor;
<p>Gaze naturale</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Numărul localităților în care se distribuie gaze naturale este crescut (80%); • Prezența domurilor gazeifere pe teritoriul județului - județul Mureș este principalul producător de gaze naturale din România. 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura edilitară este învechită; • Există localități care nu sunt racordate la rețeaua de gaz metan.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Extinderea rețelei magistrale de transport a gazului metan spre localitățile care solicită racordarea la această formă de energie (de comun acord cu societatea de furnizare a gazului metan). 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zăcăminte de gaz în continuă scădere; • Costul ridicat al serviciilor de furnizare a gazului metan poate conduce la scăderea numărului de consumatori casnici abonați.
<p>Infrastructura de energie termică</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deschiderea populației față de utilizarea surselor de energie regenerabilă, ca surse alternative, nepoluante de energie. 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inoperabilitatea infrastructurii de distribuție a energiei termice în sistem centralizat în mediul urban; • Doar 45 % din totalul locuințelor convenționale din județ dispun de încălzire centrală în sistem propriu sau centralizat.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența fondurilor de finanțare nerambursabilă în sectorul de termoficare; • Îmbunătățirea eficienței energetice la 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neutilizare energiilor convenționale pentru eficientizarea sistemelor de încălzire din diferite cauze

<p>clădirile publice din fonduri nerambursabile;</p> <ul style="list-style-type: none"> Utilizarea surselor de energie regenerabilă, ca surse alternative, nepoluante de energie. 	<p>(durata de timp îndelungat pentru amortizarea investițiilor, contribuția proprie impusă la cote destul de ridicate, poate descuraja persoanele fizice în accesarea fondurilor).</p>
Infrastructura de energie electrică	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> 98,1% din locuințele convenționale din județul Mureș dețin instalații electrice. 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> Există localități neelectrificate pe teritoriul județului; Există numeroase localități care au nevoie de modernizarea/extinderea rețelei electrice și iluminat public; Deficit de putere instalată în anumite zone datorită intensificării activităților comerciale/ industriale și construirea cartierelor de locuit; Lipsa fondurilor sau fonduri insuficiente prin programe de investiții proprii pentru realizarea lucrărilor de modernizare a rețelei electrice; Poziția de monopol al distribuitorului de energie electrică.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> Posibilități de producere a formelor de energie alternativă; Aplicarea tehnologiei moderne. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> Limitarea surselor de finanțare pentru dezvoltarea infrastructurii; Creșterea tarifelor la electricitate; Producerea de avarii/nesuplimentarea deficitului de putere instalată poate conduce la furnizarea cu întreruperi a energiei electrice.
Surse alternative de energie	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> Județul Mureș deține un potențial semnificativ de surse regenerabile de energie: <ul style="list-style-type: none"> Energie solară; Energie hidroelectrică; Biomasă. În ultimii ani crește numărul panourilor solare, a utilizatorilor de biomasă pentru încălzire individuală; Inaugurarea primului parc fotovoltaic în județul Mureș la Chirileu în anul 2012; Interes pentru realizarea de parcuri fotovoltaice (în luna aprilie 2013 există 34 de proiecte în diferite faze de 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> Utilizarea surselor de energie alternative încă într-un procent scăzut; Promovare insuficientă la nivelul administrației publice locale în domeniul formării profesionale pentru pregătirea specialiștilor în domeniul energiilor regenerabile.

avizare).	
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • În perioada de programare 2014-2020 o pondere însemnată din fonduri vor fi alocate investițiilor pentru dezvoltarea se sisteme energetice eco-eficiente, cu impact minim asupra mediului; • Energia solară poate reprezenta o alternativă sectorului public în preocuparea acestuia de a reduce costurile aferente utilităților; • Retehnologizarea și punerea în funcțiune a hidrocentralelor dezafectate/aflate în diferite stadii de execuție poate contribui la producerea de energie hidroenergetică; • Dezvoltarea unor sisteme de valorificare energetică a deșeurilor; • În zona puțurilor epuizate din fostele exploatari ale gazelor naturale (ex: Ungheni) există surse de apă geotermală, care investigată și dezvoltată, poate fi o sursă pentru energie termică; • Sursele de energie regenerabilă pot fi integrate și în domeniul transportului, prin autobuze cu eficiență energetică ridicată. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resurse financiare proprii insuficiente din partea u.a.t pentru asigurarea cofinanțării poate descuraja autoritățile administrației publice locale în demararea investițiilor.
Telecomunicații	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ascensiunea puternică a telefoniei mobile; • Încetarea poziției de monopol a operatorului de telefonie fixă; • Accesibilitatea populației la servicii de telecomunicații din punct de vedere al costurilor; • Rata ridicată a penetrării rețelelor CaTV; • Costul de achiziție a terminalelor (PC-uri, laptopuri, telefoane mobile, smartphone etc.) este relativ scăzut în comparație cu anii anteriori. 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ponderea populației fără acces la conexiune în bandă largă este cuprinsă între 20-40%; • Ratele de penetrare și de utilizare ale internetului sunt scăzute în raport cu media la nivel european; • Diferențele majore între ratele de penetrare ale rețelelor broadband în mediul urban și cele din mediul rural; • Existența unor zone în județ unde nu există semnal de telefonie mobilă și servicii de telefonie fixă; • Volumul investițiilor poate înregistra o scădere pe fondul crizei economice actuale; • Legislație permisivă, din care rezultă degradarea aspectului spațiului public, prin montarea rețelelor aeriene și prin nedemontarea rețelelor aeriene abandonate.

<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența fondurilor de finanțare nerambursabile pentru îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și calității acestora; • Avantajul dezvoltării târzii: penetrarea tehnologiei conexiunii în bandă largă; • Deschiderea către servicii inovative, alfabetizare digitală ridicată a tinerilor. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procentul scăzut al populației aflate în mediul rural limitează dezvoltarea accesului la rețele broadband datorită rentabilității limitate/negative; • Adâncirea decalajului digital, prin concentrarea ofertei pe zonele urbane cu densități ridicate ale populației; • Amplificarea diferențelor față de statele UE în furnizarea serviciilor broadband.
<p>Infrastructura de sănătate</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Municipiul Tîrgu-Mureș este un centru medical de renume la nivel național și regional; • Rețea de unități sanitare publice și private în general bine răspândită teritorial, cu specialiști cu o foarte bună pregătire profesională; • Accesibilitatea populației la servicii medicale diversificate și produse farmaceutice; • În județul Mureș există 8 spitale publice, fiecare cu ambulator integrat; • Dezvoltarea continuă a unităților sanitare din sistemul privat; • Proces vizibil de reabilitare a clădirilor și de modernizare a aparaturii medicale în spitalele aflate sub autoritatea Consiliului Județean Mureș; • În fiecare localitate există cel puțin un cabinet medical de medicină de familie; • Existența serviciilor de îngrijiri medicale la domiciliu; • Sistem de asistență medicală de urgență prespitalicească bine organizat - SMURD-cu stații în câteva localități mediul rural, referință la nivel național; • UPU-SMURD este un serviciu etalon chiar și pentru alte state din Europa; • Unitate medicală de categoria I la Tîrgu-Mureș (Spitalul Clinic Județean de Urgență Mureș). 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Număr mare de unități spitalicești/secții ce necesită lucrări de reabilitare și înnoire a echipamentelor; • Costuri ridicate aferente utilităților din unitățile sanitare; • În mediul rural nu sunt înregistrate unități sanitare ambulatorii de specialitate publice sau private, doar cabinete de stomatologie (85 din totalul de 316); • Furnizorii privați de servicii medico-farmaceutice preferă zonele urbane, astfel că pacienții din mediul rural au acces limitat la servicii de specialitate (din 112 de laboratoare medicale private doar 2 se găsesc în mediul rural); • Lipsa infrastructurii corespunzătoare - rețele de transport, apă, canalizare, gaz metan - influențează negativ înființarea ambulatoriilor de specialitate în mediul rural și asigurarea asistenței medicale de urgență; • Accesibilitatea populației rurale la servicii medicale este condiționată de mai mulți factori, cum ar fi: distanța dintre domiciliu și cabinetul de specialitate din mediul urban, starea drumurilor de legătură cu localitatea urbană, condițiile și posibilitățile de transport în comun, factorul timp și nu în ultimul rând, factorul financiar; • Asistență medicală de urgență inegal răspândită teritorial;

	<ul style="list-style-type: none"> Desființarea unităților spitalicești de pe raza unor unități administrativ-teritoriale.
Oportunități <ul style="list-style-type: none"> Dezvoltarea de proiecte de reabilitare, modernizarea și dotarea unităților sanitare, în vederea atingerii standardelor europene; Înființarea Spitalului regional în municipiul Tîrgu-Mureș; Construirea unui spital pe 5 nivele pentru Spitalul Clinic Județean Mureș, în vederea comasării secțiilor care îi compun structura și sunt dispersate în mai multe clădiri din Tîrgu-Mureș; Parteneriat public-privat real între administrații locale, ONG și alte părți interesate în vederea oferirii de servicii medicale de calitate populației; Deblocarea la finele anului 2012 a posturilor vacante în sistemul de sănătate; Proiectul „Oraș Științific pentru Cercetare și Informatică Medicală” derulat de municipiul Tîrgu Mureș, prin care se dorește încurajarea dezvoltării unor domenii de vârf în cercetare și informatică medicală și atragerea unor firme de renume mondial din domeniu. Proiectul va aduce contribuții majore comunității medicale mondiale, dar și mii de locuri de muncă în județ. 	Amenințări <ul style="list-style-type: none"> Comunicarea ineficientă între autoritățile administrației publice locale, Ministerul Sănătății și alți factori implicați poate influența negativ calitatea serviciilor medicale; Amplificarea migrației personalului sanitar calificat; Fonduri insuficiente alocate prin diferite programe de finanțare acestei categorii de infrastructură.
Situații de urgență	
Puncte tari <ul style="list-style-type: none"> În ultimii ani s-a dezvoltat semnificativ capacitatea și calitatea sistemului de intervenție în situații de urgență, acordarea asistenței medicale de urgență și a primului ajutor calificat în județul Mureș; Urmare implementării a 2 proiecte europene, timpul de răspuns s-a redus semnificativ; Imagine pozitivă în rândul populației a echipajelor de intervenție; Sistem unitar pentru pregătirea, coordonarea și conducerea forțelor de intervenție; Cooperarea foarte bună între echipajele de intervenție (ISU Horea, SMURD, Salvamont-Salvaspeo, SVSU); Deschiderea unor punte de lucru în mediul urban și rural pentru reducerea timpului de răspuns; Structura SVSU destul de dezvoltată; 	Puncte slabe <ul style="list-style-type: none"> Zonă de competență aflată în aria de manifestare a riscurilor majore; Paletă redusă de intervenții cu personal specializat; Voluntariat insuficient; Carențe în operaționalizarea SVSU; Baza de selecție pentru personalul specializat restrânsă; Subdimensionarea structurii centrului operațional; Resurse umane <ul style="list-style-type: none"> Lipsa specialiștilor pe anumite tipuri de riscuri; Încadrarea deficitară cu personal; Lipsa unui poligon/centru de pregătire practică pentru personalul operativ; Comunicații <ul style="list-style-type: none"> Mijloace de comunicații uzate

<ul style="list-style-type: none"> • Experiență și tradiție de înalt nivel formată de-a lungul timpului; <p>Resurse umane</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profesionalismul echipajelor de intervenție; • Competențe profesionale multiple; • Medie de vârstă corespunzătoare; • Nivel bun de pregătire; • Experiență în domeniul profesional; • Relaționare interumană foarte bună între compartimentele ISU; • Relații foarte bune cu autoritățile administrative instituționale și cu mass-media. <p>Comunicații</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acoperirea cu semnal radio a peste 90% din teritoriul zonei de competență. 98% din mijloacele de înștiințare alarmare sunt operative; • Dotarea bună cu mijloace informative și de birotică. Toate compartimentele sunt dotate cu calculatoare și soft-uri adecvate pentru gestionarea bazelor de date; • Începând cu 01.01.2013 este operațional sistemul de coordonare și conducere a intervenției în mod unitar în cadrul (CJCCI), prin intermediul Sistemului de Management Informațional pentru Situații de Urgență; <p>Tehnică de intervenție</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diversificarea gamei de autospeciale în ultimii 5 ani. 	<p>fizic și moral;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lipsă mijloace/sisteme de comunicații la SVSU/SPSU; • Existența unor zone ecranate în județul Mureș unde nu există semnal pentru telefoane mobile și stații radio; <p>Tehnică de intervenții</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parc auto învechit și insuficient; • Lipsa unor utilaje și echipamente speciale pentru salvări de la înălțimi; • Neasigurarea dotării potrivit tabelii de înzestrare; • Deficiențe în dotarea secretariatului tehnic permanent (calculatoare legate în rețea între mai multe instituții, hărți digitale, etc) a comitetului județean pentru situații de urgență; • Lipsa unui atelier unde aparatele folosite în intervenții să fie verificate, reparate; • Lipsa echipamentelor personale și de echipă performante, necesare intervențiilor în zone montane.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pregătirea și perfecționarea profesională continuă a persoanelor implicate în intervenții în situații de urgență în cadrul unui Centru de excelență pentru serviciul mobil de urgență; • Creșterea disponibilității administrațiilor locale pentru dotarea SVSU, și permanentizarea voluntariatului; • Relații foarte bune cu instituții similare din străinătate, posibilitatea promovării unor proiecte regionale; • Reducerea surselor de risc punctuale; • Crearea de parteneriate cu scopul de informare, instruire și educare a membrilor comunității cu privire la tipurile de riscuri și modul de comportare în timpul situației de urgență; • Acțiuni de conștientizare a populației asupra importanței voluntariatului. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creșterea ariei de manifestare a riscurilor majore; • Nearmonizarea legislației și întârzierea apariției normativelor; • Lipsa de interes a unor administrații locale în pregătirea și dotarea managementului de risc local; • Neasigurarea ritmică a fondurilor bugetare, pierderea specialiștilor; • Scăderea bazei de recrutare a personalului.
<p>Infrastructura socială</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sistem de protecție socială caracterizat 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sistem de asistență socială axat

printr-un cadru legislativ si instituțional care favorizează incluziunea socială și accesul la drepturile fundamentale, cum sunt: asistența socială, ocuparea, sănătatea, educația etc.;

- Existența unei rețele de servicii sociale pentru copii, tineri și familii, pentru persoane cu handicap, pentru persoane vârstnice și pentru alte categorii aflate în situații specifice de vulnerabilitate sau de risc de excludere socială (persoane fără adăpost, victime ale violenței în familie etc.);
- Structură cadru de organizare și funcționare a DGASPC respectă prevederile legale în domeniu;
- Capacitate de absorbție a fondurilor / experiență în accesarea și derularea de programe cu finanțare externă.
- Sector ONG. puternic cu activitate în domeniul asistenței și protecției sociale, care furnizează și servicii care nu sunt oferite de autoritățile publice;
- Servicii sociale furnizate acreditate;
- Centrele respectă standardele specifice de calitate obligatorii;
- Resursele materiale sunt asigurate de Consiliul Județean și bugetul de stat;
- Parteneriate încheiate între DGASPC, centre și instituții publice și O.N.G.-uri/ asociații, s.a;
- Colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean;
- Dezvoltarea serviciilor sociale reprezintă una din prioritățile „Strategiei de dezvoltare a serviciilor sociale în județul Mureș în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului și a persoanelor adulte cu handicap sau aflate la nevoie”;
- Reforma sistemului prin închiderea centrelor rezidențiale de mare capacitate și crearea de case de tip familial (pt copii), de centre de tranzit (pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție), respectiv de noi construcții la standarde europene și crearea de servicii alternative rezidențiale pentru adulții cu dizabilități;
- Schimbul de date și informații cu administrațiile publice locale din județ și din țară;
- Informarea/ comunicarea cu cetățenii interesați se realizează periodic, de către personal specializat în relații publice, prin mijloace de comunicare oferite de mass media;
- Implicarea activă și participativă a

pe prestații sociale și nu pe dezvoltarea de servicii sociale;

- Număr insuficient de centre de zi;
- Număr insuficient de creșe;
- Lipsa unei baze de date privind totalitatea persoanelor aflate în dificultate (vârstnici singuri, copii fără ocrotire părintească sau expuși unei alte situații de risc social care ar putea duce la o posibilă separare a copilului de familia sa , persoane cu handicap etc.) de pe raza județului care necesită îndrumare, sprijin, asistență și implicit a unui sistem integrat/centralizat de monitorizare a serviciilor sociale și a prestațiilor sociale din județ;
- Lipsa unor studii/analize de impact care să reflecte realitatea și impactul social pe care îl au politicile publice promovate;
- Lipsa privind evidența centralizată a numărului total de copii a căror părinți sunt plecați în străinătate;
- Lipsa unui Serviciu de intervenție în regim de urgență pentru persoane adulte;
- Lipsa unor centre de consiliere în domeniul serviciilor sociale adresate persoanelor/grupurilor vulnerabile;
- Servicii slab dezvoltate/ insuficiente în anumite domenii - de ex.: prevenirea abandonului și instituționalizării, centre de tranzit pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție, îngrijirea la domiciliu pentru vârstnici, puncte de informare și consiliere pentru cazurile de violență în familie, mai ales în mediul rural; violența în școli , consumul de alcool în rândul tinerilor, consumul de droguri și de tutun, consilierea psihologică a copilului care a săvârșit fapte penale și care nu răspunde penal și a familiei acestuia;
- Dezvoltarea inegală a serviciilor pe teritoriul județului;
- Nu există la nivelul județului un sistem complex care să integreze serviciile sociale, medicale, educaționale și de ocupare;
- Datorită retrocedării către proprietarii de drept a două

<p>managerului/coordonatorului în activitățile centrelor;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Experiența angajaților în munca cu beneficiarii cu deficiențe; • Existența/Funcționarea la nivelul DGASPC a unei echipe multidisciplinare (Echipa mobilă de recuperare pentru copilul cu dizabilități); • Oportunități de formare profesională; • Îmbunătățirea continuă a serviciilor oferite în scopul asigurării pe cât posibil, a unei vieți sănătoase, active și sigure a beneficiarilor; • Modelul abordării integrate a cazurilor de violență în familie, bazat pe servicii specializate atât pentru victime, cât și pentru agresori, rețea multi-instituțională de intervenție, activități comune de prevenire și formare a echipelor inter-disciplinare; • Prin activitatea sa din ultimii 15 ani în ariile sănătății femeii și egalității de gen, Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii (IEESR) a dezvoltat și implementat modele de bună practică, recunoscute de către Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) și diseminate atât în România, cât și în alte țări, inclusiv prin programe de asistență oficială pentru dezvoltare ale Guvernului României. • Indicele de Dezvoltare Umană (IDU)⁸⁷ pentru anul 2008 la nivelul județului Mureș este 0,824, mai mare decât valoarea indicatorului calculată atât la nivelul Regiunii Centru (0,814) cât și a României (0,821). • Nivel mediu superior de dezvoltare socială potrivit valorii Indicelui de Dezvoltare Socială Locală (IDSL)⁸⁸ pentru anul 2008: 73,5 în județul Mureș, nivel asemănător Regiunii Centru unde valoarea este 76. • Indicele de dezvoltare a satului⁸⁹ (DEVSAT) pentru anul 2008 este peste media națională din mediul rural (64 în județul Mureș, față de 60 media națională).	<p>imobile în care funcționează centre rezidențiale pentru adulți, resurse financiare substanțiale sunt utilizate pentru plata chiriilor;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blocarea posturilor vacante în sistemul bugetar și interzicerea efectuării unor categorii de cheltuieli materiale necesare desfășurării activității; • Lipsa de personal specializat în diverse compartimente și/sau personal insuficient raportat la populația deservită (atât în cadrul DGASPC Mureș, ONG, cât și la nivelul centrelor rezidențiale); • Buget limitat în realizarea activităților de formare profesională; • Salarizare nemotivată; • Lipsa centrelor de informare a cetățeanului care ar permite accesul rapid la o informație specializată, mai ales în mediul rural; • Infrastructura de acces destinată persoanelor cu dizabilități deficitară/ lipsește în mare măsură (în mijloacele de transport în comun, în clădirile în care funcționează instituții publice); • Resurse financiare insuficiente pentru realizarea de investiții/reparații în clădirile centrelor și serviciilor care necesită adaptări și reamenajări; • Lipsa fondurilor pentru construcția/ achiziția de imobile; • Creșterea numărului de persoane care dobândesc certificate de încadrare în grad de handicap și care solicită ulterior admiterea într-un centru rezidențial; • Număr relativ mare de copii instituționalizați cărora trebuie să
--	---

⁸⁷ Indicele de Dezvoltare Umană (IDU) este un indicator de măsurare sintetică a dezvoltării umane, care se calculează pe baza mediei geometrice a indicilor celor 3 dimensiuni fundamentale ale dezvoltării umane: o viață lungă și sănătoasă, acces la informație și educație și un standard decent de trai. Calculating the Human Development Index, http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_TechNotes_reprint.pdf.

⁸⁸ Este un indicator relevant în identificarea principalelor disparități în dezvoltarea socială. Indicatorii folosiți efectiv pentru calcularea indicelui sunt capitalul uman, capitalul vital (speranță de viață, vârstă medie), capitalul material (public și privat), categorie de mărime a localității.

⁸⁹ Este un indicator care permite o măsurare indirectă a bunăstării comunitare, construit prin agregarea a 4 indici referitori la capitalul uman, capitalul vital, condițiile de locuire (capitalul material) și gradul de izolare a comunităților, indicii fiind calculați ca medii ale valorilor DEVSAT, ponderate cu populația satului în 2002.

	<p>li asigure un serviciu specializat și după ieșirea din sistemul de protecție al copilului (fie admiterea într-un centru de tranzit, într-un centru rezidențial pentru persoane adulte cu handicap, fie consiliere, ș.a.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Număr de locuri limitate/ insuficiente în cadrul serviciilor rezidențiale raportat la numărul de solicitări de admitere înregistrate; • Durate lungi de așteptare de la depunerea cererii de admitere până la admiterea propriu -zisă într-un centru rezidențial; • Dificultăți în acordarea serviciilor de îngrijire, asistență la domiciliul persoanei bolnave datorată nivelului scăzut de instruire a populației și a neasumării responsabilităților față de proprii membri ai familiei; • Creșterea frecvenței fenomenului de abandon școlar datorită mediului educațional inadecvat al familiilor de proveniență al copiilor și a lipsei motivației pentru continuarea studiilor și participarea la programele școlare și extrașcolare.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posibilitatea accesării unor fonduri externe nerambursabile pentru dezvoltarea serviciilor și/sau restructurarea centrelor; • Derularea în prezent a trei proiecte care au drept obiectiv crearea a 3 noi centre de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică pentru adulți (2 dintre acestea în localitatea Brâncovenești și unul în Luduș); • Oportunități de instruire a personalului prin înscrierea și participarea acestuia - fără costuri - la diverse programe de formare profesională; • Posibilitatea schimbului de experiență internațional; • Parteneriate și colaborări; • Potențialii finanțatori dispuși să investească în reabilitarea clădirilor acolo unde este cazul; • Accentul care se pune în ultima perioadă pe dezvoltarea serviciilor sociale; • Deblocarea angajărilor în sistemul bugetar care ar permite atragerea de specialiști în domeniu;	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politici legislative în continuă schimbare; • Resurse materiale și financiare limitate; • Reducerea acțiunilor de sponsorizări în comparație cu anii anteriori; • Frecvența tot mai redusă a deplasărilor în teren datorită numărului insuficient de mijloace de transport și a fondurilor limitate de combustibil; • Părăsirea sistemului de către tot mai mulți angajați din cauza lipsei motivației financiare; • Rezistența la schimbare a unei părți a personalului, în special a celui necalificat și/sau înaintat în vârstă; • Deteriorarea colaborării dintre DGASPC Mureș cu reprezentanți ai serviciului local de asistență socială din cadrul primăriilor; • Scăderea interesului/preocupării autorităților locale apentru dezvoltarea și acordarea

- Promovarea voluntariatului;
- Implicarea cultelor în acordarea de asistență socială;
- Externalizarea serviciilor/ piață competitivă a serviciilor sociale.
- Reactualizarea datelor din proiectul pilot Harta socială a județului Mureș
- Încheierea între autorități publice și ONG a unui pact județean privind serviciile sociale, al cărui obiectiv ar fi dezvoltarea continuă a serviciilor sociale din județul Mureș;
- IEESR a fost desemnat ca partener regional al UNFPA (Fondul ONU pentru Populație) pentru Europa de Est și Asia Centrală;
- Cadrul legal permite acordarea de subvenții de la bugetele locale și de la bugetul central pentru finanțarea serviciilor sociale, dar și pentru acordarea de finanțări nerambursabile de la bugetele locale pe baza de concurs de proiecte (în baza Legii nr. 350/2005);
- Îmbunătățirea comunicării inter-instituționale prin revitalizarea Comisiei anti-sărăcie la nivelul județului Mureș, care să integreze atât Strategia Europa 2020, cât și strategiile locale, naționale și sectoriale, pentru eficientizarea sistemului de asistență și servicii sociale din județ

- serviciilor sociale coroborată cu lipsa fondurilor necesare, în special în mediul rural;
- Creșterea problematicii sociale, a numărului de persoane dependente de serviciile sociale și implicit a nevoii de servicii sociale diversificate;
- Încetarea activității unor O.N.G.-uri care furnizează servicii sociale;
- Persistența dificultăților de recrutare a personalului specializat;
- Lipsa personalului calificat în zone izolate, în special în zonele rurale, care să asigure înființarea și/sau furnizarea de servicii sociale;
- Extinderea zonelor neacoperite de serviciile sociale, ca urmare a lipsei specialiștilor și a instituțiilor specializate;
- Scăderea nivelului de trai a populației, care se va reflecta printr-o creștere a beneficiarilor de servicii sociale;
- Creșterea numărului de persoane vârstnice/cu handicap care solicită admiterea într-un centru rezidențial raportat la numărul de locuri disponibile;
- Posibile conflicte între beneficiarii unui serviciu rezidențial datorate diferențelor de vârstă între acestia;
- Tendința persoanelor aflate în situații de risc socio-economic de a accepta și de a se mulțumi doar cu măsurile sociale pasive;
- Neimplicarea cetățenilor ca voluntari în acțiunile sociale;
- Reticența din partea comunității și a angajatorilor privind încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap;
- Prejudecățile oamenilor față de copilul/ tânărul/ adultul cu dizabilități și/sau provenit din sistemul de protecție;
- Reticența populației privind integrarea și socializarea copilului cu nevoi speciale;
- Nivelul socio - economic și educațional scăzut al familiilor copiilor, care poate duce la dezinteresul și lipsa de implicare a unor părinți în educația copiilor precum și la amplificarea

	<p>fenomenelor negative (abandon școlar, absenteism, delincvență juvenilă);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creșterea numărului de familii plecate la lucru în străinătate, lipsindu-i pe copii de sprijinul părintesc; • Lipsa unor terapii aplicate copiilor cu tulburări de comportament care îngreunează integrarea lor în comunitate; • Dificultăți de comunicare cu unele familii care au în componență unul sau mai mulți copii cu deficiențe • Condiții greoaie/inexistente de acces în spații publice și mijloace de transport pentru persoane cu handicap.
--	---

Infrastructura de învățământ

Puncte tari

- Existența infrastructurii educaționale de bază bine dezvoltată în mediul urban;
- Numeroase unități educaționale răspândite din punct de vedere teritorial;
- Datorită creșterii natalității, în ultimii 10 ani populația preșcolară a crescut;
- Datorită diversificării specializărilor, dar și a creșterii numărului de locuri la facultăți, fie în sistem subvenționat, fie în regim cu taxă, numărul studenților a crescut în ultimii 10 ani;
- Puternic centru universitar în Tîrgu Mureș, cu universități de renume și cu tradiție în sistem public - Universitatea de Medicină și Farmacie, Universitatea de Arte, Universitatea Petru Maior, respectiv în sistem privat - Universitatea Dimitrie Cantemir, Universitatea Sapientia.

Puncte slabe

- Acces limitat la infrastructura educațională în unele sate izolate;
- Lipsa dotărilor în sistemul educațional, în special în mediul rural;
- Subfinanțarea unităților de învățământ, mai ales din mediul rural;
- Rata analfabetismului este în jurul valorii de 2,6%, depășind media la nivel național sau regional;
- Existența unor probleme educaționale la grupele de populație sărace, în special rromi;
- Necorelarea ofertei educaționale cu nevoile de pe piața muncii;
- Participarea scăzută a forței de muncă la programe de formare continuă;
- Numărul locurilor din internate, atât pentru învățământul preuniversitar cât și cel universitar, nu acoperă cererile;
- Suprasolicitarea centrelor școlare cu învățământ special din județ: doar un număr limitat de copii cu nevoi speciale beneficiază de servicii educaționale, de prevenție și recuperare;
- Număr insuficient al profesorilor de sprijin;
- Număr redus de psihologi în

	<p>mediul rural;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Costuri mari pentru chiria spațiilor în care funcționează unele unități școlare (clădiri retrocedate bisericilor).
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența oportunităților de finanțare pentru dezvoltarea de proiecte ce au ca scop principal îmbunătățirea sistemului de învățământ și reabilitarea, amenajarea și dotarea infrastructurii educaționale; • Dezvoltarea infrastructurii școlare pentru implementarea de metode și tehnici noi de intervenție, care facilitează integrarea școlară, socială și profesională a copiilor cu nevoi speciale. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rata de descreștere a populației școlare • Datorită desființării unor școli/clase de profil tehnic și profesional, populația școlară din acest domeniu a înregistrat o rată de descreștere față de acum 10 ani; • Neînțelegerea, din partea cetățenilor de etnie rromă, a importanței și necesității continuării pregătirii școlare obligatorii; creșterea fenomenului de abandon școlar și/sau familial.
Infrastructura de cercetare	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Universități de renume și cu tradiție în municipiul Tîrgu-Mureș care desfășoară activități de cercetare (Universitatea de Medicină și Farmacie Tîrgu-Mureș; Universitatea Petru Maior Tîrgu-Mureș) • Existența unor parteneriate cu universități și centre de cercetare de prestigiu din UE, SUA, Asia, Australia; • Existența unor institute de cercetare pe teritoriul județului: Institutul de Cercetări Chimice din Târnăveni, Institutul de Cercetări Socio - Umane "Gheorghe Șincai" din Tîrgu-Mureș; • Existența unor institute suport pentru mediul de cercetare (Institutul de Training, Studii și cercetări PIMMJM) și organizații neguvernamentale (Centrul pentru Dezvoltare Socială CEDES, IEESR) care derulează activități de cercetare; • Capacitate de a fi competitivi pe piața muncii datorită gradului de pregătire a cadrelor didactice, domeniilor de cercetare diversificate și proiectelor de succes finalizate sau aflate în curs de implementare; • Existența unei game diverse de servicii privind cercetarea în sprijinul mediului de afaceri; • În ultimii ani se pune accent pe activitatea de cercetare-dezvoltare. 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastructură deficitară în special în domeniile în care aceasta presupune investiții mari pentru a susține cercetarea fundamentală; • Spații insuficiente pentru dezvoltarea activității de cercetare; • Slaba valorificare a rezultatelor cercetării de către mediul de afaceri; • Lipsa unei strategii regionale privind cercetarea; • Numărul mic de salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare; • Relațiile de colaborare dintre cercetarea universitară și sectorul economic sunt slab dezvoltate; • Sectorul cercetare-dezvoltare, transfer tehnologic și inovare slab dezvoltat.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finanțarea sectorului cercetare-dezvoltare-inovare este o prioritate 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lipsa unei colaborări între mediul de cercetare, mediul de afaceri și

<p>pentru Uniunea Europeană în următorii ani;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Extinderea infrastructurii de cercetare atrage dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere; • Potențial ridicat pentru organizarea de clustere de cercetare (de exemplu gruparea Universității de Medicină și Farmacie cu spitale județene și producători de medicamente la Tîrgu-Mureș); • Întărirea legăturii dintre mediul economic și cel de afaceri pentru transferul de know-how, dezvoltarea clusterelor industriale și a celor bazate pe cercetare, accelerând procesul de transfer tehnologic; • Modernizarea și dotarea infrastructurii de cercetare-dezvoltare a Spitalului Clinic Județean Mureș; • Integrarea în platformele europene de cercetare - inovare; • Proiectul „Oraș Științific pentru Cercetare și Informatică Medicală” dezvoltat de municipiul Tîrgu Mureș. 	<p>mediul decizional împiedică identificarea și dezvoltarea celor mai bune soluții în procesul de dezvoltare durabilă la nivelul județului;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Scăderea numărului de cercetători în anul 2010 comparativ cu anul anterior.
--	---

Fondul de locuințe

Puncte tari

- Structura fondului de locuințe pe forme de proprietate evidențiază menținerea proprietății private particulare ca preponderentă: 98,2 % din totalul locuințelor;
- Construirea spațiilor locative noi a cunoscut o dezvoltare după anul 2000, prin programul derulat de Agenția Națională pentru Locuințe;
- Beneficiarii locuințelor ANL plătesc o chirie avantajoasă față de cele practicate pe piața liberă și au confort sporit comparativ cu celelalte locuințe din fondul locativ de stat;
- Dezvoltarea pieței imobiliare prin proiecte rezidențiale de mari dimensiuni, mai ales în zonele periurbane, destinate populației cu venituri medii;
- Moderarea pe piața liberă a prețului de vânzare a locuințelor.

Puncte slabe

- Dotarea cu utilități a locuințelor este deficitară: doar 45% din locuințe dispun de încălzire centrală în sistem propriu sau centralizat și 69,2% de instalații de alimentare cu apă și canalizare, legate la rețea publică sau privată;
- Doar 41,5% dintre locuințele aflate în comune dispun de baie în interiorul locuinței;
- Numărul locuințelor ANL construite este mult sub numărul de cereri depuse de solicitanți;
- Rezolvarea anuală a unui procent relativ mic de solicitări de locuințe din fondul locativ de stat;
- Tranzacții reduse pe piața imobiliară datorită accesului limitat de finanțare, discrepanțele dintre nivelul de preț anticipat de vânzare și cumpărare;

Oportunități

- Existența oportunităților de finanțare în perioada 2014-2020 pentru dezvoltarea fondului de locuințe destinat populației, ca măsură pentru promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei.

Amenințări

- Menținerea instabilității financiare, condiții restrictive de acordare a creditelor;
- Îndatorarea familiilor peste posibilitățile de rambursare a

	<p>creditelor ipotecare;</p> <ul style="list-style-type: none"> Fonduri publice insuficiente pentru ca autoritățile/instituțiile publice să poată asigura locuințe solicitanților/ specialiștilor proprii.
Infrastructura culturală	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> Diversitate culturală, determinată de valorile culturale acumulate de-a lungul istoriei și de multiculturalitatea populației; Patrimoniul cultural al județului Mureș cuprinde 1.015 obiective declarate monumente istorice, reprezentând situri arheologice, cetăți și fortificații, castele, biserici, biblioteci, clădiri etc; Rețea de instituții culturale diverse, care cuprinde: biblioteci publice și școlare, teatre, teatre de păpuși, trupe de teatru pentru amatori, ansambluri artistice, muzee, case memoriale, case de cultură, cămine culturale, cinematografe, etc. Clădirile instituțiilor de cultură de importanță județeană - Palatul Culturii, Biblioteca Județeană, Biblioteca Teleki, sediul Muzeului Județean, Muzeul de Științele Naturii, Muzeul de Etnografie, Muzeul de Istorie și Arheologie din Cetatea Medievală Tîrgu-Mureș, sediul Ansamblului Artistic Profesionist „Mureșul”, Teatrul pentru Copii și Tineret „Ariel” - au o stare fizică bună datorită lucrărilor ample de restaurare și modernizare din ultimii ani; Restaurarea și modernizarea Cetății Medievale din municipiul Tîrgu Mureș; Diversitatea serviciilor culturale oferite populației; În 39 de localități din mediul rural, urmare programului de reabilitare națională a instituțiilor de cultură, au fost reabilitate clădiri în care se desfășoară activități culturale sau au fost construite edificii noi de cultură; 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> Fonduri financiare insuficiente pentru modernizarea infrastructurii instituțiilor de cultură; Tendență de scădere a interesului populației față de activitățile culturale; Baza materială specifică actului de interpretare muzicală din dotarea a Filarmonicii de Stat din Tîrgu-Mureș este necorespunzătoare (este nevoie de echipamente muzicale noi, ținută de concert, scaune ergonomice, sisteme de sonorizare, lift pentru coborârea pianului sub scenă, etc.) Lipsa unui spațiu corespunzător de repetiții pentru secția maghiară a Ansamblului Artistic Profesionist „Mureșul”; Lipsa de reabilitare a Palatului Apollo din Tîrgu-Mureș, clădire emblematică ridicată între 1821-1822 în stil eclectic, și neinclusiunea acestuia în oferta cultural-turistică a județului Mureș; Condiții necorespunzătoare în unele localități din mediul rural pentru desfășurarea unor activități culturale.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> Continuarea procesului de modernizare a instituțiilor de cultură - Palatul Culturii, Biblioteca Județeană, Palatul Apollo din Tîrgu-Mureș, Muzeul Științelor Naturii- și valorificarea lor cât mai eficientă în vederea creșterii numărului de vizitatori; Reabilitarea monumentelor istorice și siturilor arheologice din mediul rural (ex: Castelul din Gurghiu, Castrul roman de la 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> Instituțiile culturale sunt puse în fața a numeroase provocări datorate schimbărilor socio-economice și culturale: să dezvolte nivelul de educație a populației prin oferirea de servicii culturale, artistice și educaționale de calitate în condiții de finanțare insuficientă, să câștige noi beneficiari, în special în rândul

<p>Călugăreni) și utilizarea lor în scop turistic-muzeal ar reprezenta pentru locuitorii din zonă un instrument pentru dezvoltare locală;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizarea și adaptarea serviciilor de bibliotecă la schimbările determinate de noile tehnologii informaționale: digitizare, automatizarea serviciilor de bibliotecă, etc.; • Promovarea parteneriatelor, schimburi de experiență, colaborare cu instituții culturale similare din străinătate. 	<p>generației tinere, să se adapteze cerințelor impuse de noile tendințe;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Scăderea potențialului financiar al populației atât în mediul urban cât și rural; • Promovarea non-valorii prin intermediul unor canale/emisiuni mass-media audio-vizuală.
--	---

Voluntariatul și organizațiile neguvernamentale

<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Recunoașterea publică a fenomenului de voluntariat, prin adoptarea în 2011 a Legii Voluntariatului; • Număr semnificativ de organizații active în județul Mureș (646), din care 423 în mediul urban și 223 în mediul rural, desfășurând activitate în toate domeniile vieții sociale; • Parteneriate cu autorități publice și implicarea ONG pentru dezvoltarea serviciilor de asistență socială. 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Există numeroase reglementări sectoriale care fac referire la voluntariat și care nu sunt armonizate corespunzător cu legea cadru a voluntariatului. • Insuficiența oportunităților de voluntariat în mediul asociativ.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea infrastructurii pentru voluntariat - structuri organizaționale și mecanisme de suport care permit voluntariatului să se dezvolte pentru a permite absorbția voluntarilor. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Resurse semnificativ diminuate de a accesa fondurile europene disponibile.

Infrastructura de sport

<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evoluția mișcării sportive în ultimii ani relevă o creștere ușoară a numărului de secții sportive în județul Mureș (de la 91 în 2005 la 233 în 2009 și 240 în 2010); • Existența unui număr mare de structuri sportive în județul Mureș: 11 cluburi de drept public, 106 structuri sportive private, 226 asociații fără personalitate juridică și 7 asociații sportive pe ramuri de sport: fotbal, volei, dans sportiv, tenis, handbal și atletism; • Echipe de sport cu rezultate deosebite în județul Mureș: echipa de popice feminină Electromureș- multiplă campioană, având 25 de titluri naționale cucerite, 4 Cupe Mondiale și 2 Cupe ale Ligii Campionilor; • Se realizează din fonduri europene proiectul „Parc auto pentru sporturi cu motor”, un complex de agrement și sport pentru iubitorii sporturilor cu motor pe teritoriul localităților Ungheni și Sânpaul, 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura sportivă existentă nu permite sportivilor mureșeni de înaltă performanță (înot, gimnastică, canotaj) să se pregătească în condiții optime în județul Mureș; • Starea fizică degradată a fostului Stadionului Municipal din Tîrgu-Mureș; • Nefinalizarea construcției patinoarului ultra-modern, cu tribune, având o capacitate de 2.000 de locuri, din apropierea Sălii Sporturilor din Tîrgu-Mureș; • Lucrări de modernizare a infrastructurii de baze sportive nefinalizate din lipsă de fonduri în 16 localități rurale.
---	--

<p>cu un circuit de viteză cu lungime totală de 3,7 km, 11 boxe duble, tribună, restaurant și depozite;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Complexul de Agrement și Sport „Mureșul” din Târgu-Mureș oferă bazine de înot cu diferite dimensiuni, inclusiv olimpic și terenuri de sport pentru tenis de picior, teren de baschet, teren de fotbal, teren de volei pe nisip, teren de mini fotbal, teren de tenis de masă; • Posibilitate de practicare a unor sporturi extreme: zboruri cu aparate ultrașoare, parapanta sau raliu off-road; • Sala Polivalentă este o bază sportivă de interes național, care îndeplinește condițiile pentru organizarea diferitelor competiții de nivel național și internațional; • În perioada 2007-2013 în 59 de localități din mediul rural au fost înființate și modernizate săli și terenuri de sport din fonduri guvernamentale; 	
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alocarea în baza OG nr. 7/2006 a fondurilor financiare necesare pentru continuarea lucrărilor de modernizare a infrastructurii de baze sportive din mediul rural. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fonduri financiare insuficiente pentru dezvoltarea/modernizarea infrastructurii sportive.
<p>Protecția mediului</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Calitatea aerului în județul Mureș se menține într-o tendință ușoară de îmbunătățire din anul 2006 urmare reducerii substanțiale a emisiilor provenite din procesele industriale; • În județul Mureș nu sunt probleme de poluare a aerului care să impună instituirea de măsuri speciale de gestionare a calității aerului pentru încadrarea în standardele de calitate conform legislației în vigoare; • În perioada 2000-2011 procesul de aderare și integrare în Comunitatea Europeană a impus condiții stricte privind prevenirea și controlul poluării pentru titularii obiectivelor industriale; • S-a îmbunătățit capacitatea administrativă a autorităților de mediu cu rol în impunerea respectării legislației de mediu; • Concentrațiile maxime înregistrate în cursul anului 2011 pentru oxizii de azot în aerul înconjurător sunt sub valoarea limită pentru protecția sănătății umane; 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tendință de creștere a concentrației oxizilor de azot în aerul înconjurător, mai ales în zonele urbane în special ca urmare a aportului tot mai ridicat al traficului rutier; • Traficul rutier în creștere cauzează încă probleme locale de calitate a aerului din marile aglomerări urbane: Târgu Mureș, Reghin, Sighișoara; • Amoniac este poluant specific pentru municipiul Târgu-Mureș, iar în perioadele de calm atmosferic sau ceață se înregistrează episoade de poluare a aerului înconjurător; • În cursul anului 2011 au fost înregistrate în Târgu-Mureș 7 cazuri de depășire a concentrației zilnice maxime admise; • Poluare remanentă deosebit de ridicată prin intermediul freaticului a apelor de suprafață pe tronsonul de râu Târnava Mică,

<ul style="list-style-type: none"> • Se observă o îmbunătățire a calității corpurilor de apă naturale față de anul 2010 (84,62% au o stare ecologică bună și 100% au o stare chimică bună); • Au fost întreprinse acțiuni pentru reconstrucția ecologică a terenurilor degradate și pentru ameliorarea stării de calitate a solurilor în comune din județ cu zone de risc; • Existența peisajelor alpine unice, cu elemente rare de floră și faună care determină existența ariilor protejate; • 37,2% din suprafața județului - 251642 ha - reprezintă situri Natura 2000; • Existența, la nivelul municipiului Tîrgu Mureș, a unei gândiri care favorizează dezvoltarea orașului în baza principiilor Urbanismului Inteligent. Aceste principii acordă importanță deosebită protecției mediului și promovării oricăror mijloace tehnice sau de altă natură care să permită realizarea unui echilibru cu natura. Acestea se referă la schimbarea accentului de la un transport bazat pe automobil la unul bazat pe circulații alternative și pe transport în comun, la utilizarea eficientă a teritoriului, la încurajarea unei agriculturi locale, etc.	<p>aval de Târnăveni, datorită depozitelor de deșeuri a fostei unități S.C. BICAPA S.A, situate de a lungul râului;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pe râul Târnava Mică, la debite scăzute, crește mult salinitatea apei, din cauza apelor sărate din zona Praid - Sovata; • Din cauza poluării produse de S.C. AZOMUREȘ S.A. și S.C. Compania AQUASERV S.A. (Stația de epurare Cristești) este afectat din punct de vedere fizico-chimic și mai ales bacteriologic, râul Mureș, în aval de municipiul Tîrgu-Mureș. Probleme deosebite la indicatorii regimului de nutrienți apar în lunile cu debite scăzute (ianuarie, februarie, iulie, august, decembrie). • Concentrații ridicate ale nutrienților și mai ales a salinității cursului de apă Pârâul de Câmpie, datorată solurilor sărăturoase ale zonei; • Deteriorarea calității solului prin depozitarea necontrolată a deșeurilor menajere și industriale, depozitarea necorespunzătoare a deșeurilor și dejecțiilor animaliere provenite de la complexe de creștere a animalelor, depozitarea sau chiar stocarea temporară de îngrășăminte și pesticide; • Excesul de fertilizare cu îngrășăminte naturale sau fertilizanți chimici ai suprafețelor destinate agriculturii poluează cu nitriți solul; • Investiții reduse în tehnologii de protecție a mediului; • Slaba conștientizare a populației și a agenților economici privind gestionarea adecvată a deșeurilor. • Alunecările de teren provocate de inundații și de defrișări afectează mediul înconjurător.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oportunități de finanțare pentru protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor; • Crearea centurilor ocolitoare, înierbarea spațiilor adiacente drumurilor publice și creșterea spațiilor verzi sunt măsuri care contribuie la îmbunătățirea calității aerului;	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fonduri insuficiente alocate pentru protecția mediului; • Neatingerea obiectivelor de mediu până în 2015, pentru corpurile de apă de suprafață și subterane, pentru zonele protejate; • Termene lungi acordate unităților

- Ecologizarea siturilor industriale constituie o oportunitate pentru creșterea economică locală;
- Includerea altor zone în circuitul ariilor protejate și conservarea siturilor Natura 2000 oferă oportunități de dezvoltare și valorificare a potențialului turistic din județ;
- Campanii de conștientizare și educare a populației asupra importanței protecției solului, a resurselor de apă, prevenirii producerii deșeurilor, etc

- economice poluatoare pentru implementarea de tehnologii mai puțin poluante;
- Excesul de pesticide prezent în sol, poate afecta sănătatea umană prin intermediul contaminării apelor, solului, alimentelor și a aerului;
- Utilizarea nerațională și de lungă durată a îngrășămintelor chimice, pe soluri necarbonatice și mai ales cele afectate de eroziunea hidrică poate duce la acidifierea solului, la scăderea recoltelor și chiar a calității produselor agricole;
- Reducerea spațiilor împădurite;
- Întârzierea ecologizării zonei batalelor cu deșeurii periculoase din Târnăveni și a iazului batal de la SC Azomureș SA;
- Existența unor zone afectate de secetă, necesitatea adoptării unei politici manageriale adaptate previziunilor privind seceta;
- Stații de epurare a apelor uzate insuficient modernizate sau inexistente, mai ales în mediul rural.

Dezvoltare economică

Puncte tari

- Existența unor resurse naturale importante, inclusiv resurse energetice;
- Tendință importantă de creștere au înregistrat sectorul construcțiilor și sectorul „Administrație publică, învățământ și sănătate”;
- Intermedierile financiare, tranzacțiile imobiliare, serviciile pentru întreprinderi și domeniul „Comerț, hoteluri, transporturi, comunicații” și-au sporit ușor contribuția la realizarea valorii adăugate brute la nivel județean;
- Predomină firmele având ca activitate principală comerțul (peste 35,81% din total), urmate de cele din industria prelucrătoare (13,03%), construcțiile (9,28%) și activitățile profesionale, științifice și tehnice (8,65%).
- Nivelurile cele mai ridicate ale productivității muncii, la nivelul anului 2008, s-au înregistrat în sectorul

Puncte slabe

- Produsul intern brut/ locuitor la nivelul județului Mureș a atins 9204 euro Paritate de Cumpărare Standard⁹⁰ în 2008, valoare sub cea a indicatorului la nivel național (12000 euro PCS);
- Comparativ cu alte state europene, PIB/locuitor la nivelul județului Mureș ajunge la doar 36,7% din media europeană; Acest raport a crescut cu doar 5,3 puncte procentuale în ultimii 10 ani din cauza ritmului relativ lent de creștere economică înregistrat în județul Mureș;
- Agricultură și silvicultură și-au redus ușor ponderea în valoarea adăugată brută la nivel județean, de la 12,9% în 1998 la 11,4% în 2008, în timp ce ponderea industriei a scăzut de la 48,2% la

⁹⁰ Paritatea de Cumpărare Standard (PCS) reprezintă moneda de referință stabilită la nivelul UE, fiind o unitate de valută convențională ce exclude influența diferențelor între nivelul prețurilor din țări, permițând astfel comparații internaționale.

<p>producerii și distribuției energiei electrice, energiei termice, gazului și apei și în industria extractivă;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Exporturile de mărfuri au înregistrat o dinamică, crescând în perioada 2001-2010 de aproape 2 ori. Principalele mărfuri exportate în anul 2009 au produsele chimice (25,2% din total), produsele textile (17,9%) mașinile, utilajele și echipamentele electrice (12,7%), mobilierul (12,7%). • Industria își păstrează locul important în ansamblul economiei județului Mureș, chiar dacă ponderea industriei în totalul valorii adăugate brute în ce privește ocuparea forței de muncă la nivel județean s-a redus în ultimii 15-20 ani; • În 2008, 27% din producția națională de gaze naturale s-a extras în județul Mureș; • În prezent pilonii principali ai industriei județului Mureș sunt industria energetică, industria chimică și farmaceutică, industria alimentară, industria mobilei; • Existența unei infrastructuri de sprijinire a afacerilor care acoperă parțial nevoile investitorilor; • Parcul Industrial Vidrasău găzduiește cel mai mare proiect industrial din județul Mureș, cu investiții străine și autohtone în domeniul componentelor auto, electrice și electrotehnice, industria lemnului și altele, cu un total de peste 1700 de angajați; • Zona Parcului Industrial Vidarsău este atractivă din punct de vedere al investițiilor datorită bunei accesibilități (Aeroport, E 60, cale ferată), a facilităților oferite și a forței de muncă calificate.	<p>29,6%;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niveluri scăzute de productivitate se înregistrează în unitățile economice din domeniul învățământului, din sănătate și din sectorul hoteluri și restaurante; • Dinamică mai lentă urmată de exporturile județului Mureș comparativ cu evoluția la nivel național: ponderea în exporturile naționale s-a redus de la 2,4% în 2001 la 1,6% în 2010; • Continuarea concentrării în orașele mari și în jurul acestora a majorității activităților economice, în timp ce localitățile urbane mai mici, în special cele monoindustriale și numeroase localități rurale au o situație economică precară; • Lipsa serviciilor de cercetare-dezvoltare, transfer tehnologic și inovare din cadrul întreprinderilor economice.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Extinderea și îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a Parcului Industrial Vidrasău; • Înființarea de platforme industriale; • Orientarea dezvoltării industriei spre valorificarea resurselor din domenii care sporesc renumele județului Mureș (ex: specific medical și farmaceutic, în strânsă colaborare cu mediul academic și de afaceri); • Existența unei infrastructuri de producție disponibilă, reprezentată de vechile amplasamente industriale abandonate; • Industrie caracterizată printr-o varietate mare a ramurilor producătoare, cu specializări de importanță națională;	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evoluțiile economice externe, incertitudinile privind situația la nivel european pot influența negativ viitorul economic al județului; • Prelungirea crizei economice și financiare ce a debutat în doua jumătate a anului 2008 a avut un impact negativ semnificativ asupra economiei județului, ce se reflectă în nivelul ocupării (rata șomajului în 2005 - 4,6%, în 2009 - 8,1%, 2010 - 8,44%); • IMM-urile, care în general dispun de resurse financiare limitate și de un spațiu redus de manevră economică, ar putea fi cel mai

<ul style="list-style-type: none"> • Tendința de creștere a numărului IMM-urilor; • Potențial de forță de muncă ridicat, bine calificat în numeroase domenii; • Valorificarea potențialului hidroenergetic și al biomasei din județ; • Proiectul IT&C Digital Mureș inițiat de Primăria mun. Tîrgu-Mureș (http://www.digitalmures.com/) încurajează implicit și dezvoltarea mediului de afaceri. 	<ul style="list-style-type: none"> • puternic afectate în cazul unei noi crize economice; • Disparități între numărul de IMM-uri înființate între mediul urban și cel rural; • Numărul mic de IMM-uri active în mediul rural și insuficienta dezvoltare a acestora în sectorul serviciilor, în general • Investiții reduse în tehnologie performantă • Desființarea unor unități industriale tradiționale și pierderea piețelor pe acest segment; • Lipsa unei strategii coerente naționale/ regionale/locale de dezvoltare prin promovarea și implementarea de proiecte în regim de parteneriat public-privat (obstacole de natură legislativă, reticență, promovarea insuficientă a conceptului PPP și a bunelor practici, etc);
---	--

Turism

Puncte tari

- Potențial turistic ridicat utilizabil pe tot parcursul anului datorat peisajului montan, tradițiilor, monumentelor arhitecturale și istorice;
- Concentrare de naționalități care asigură interferențe culturale cu o mare varietate de tradiții și obiceiuri;
- Existența pe teritoriul județului a două orașe cu potențial turistic ridicat - Sighișoara și Sovata- recunoscute și pe plan internațional;
- Construirea parcului pentru sporturi cu motor deschide calea spre dezvoltarea turismului de nișă;
- Densitate mare de potențial balneoclimateric care oferă tratament pentru toate tipurile de afecțiuni;
- Existența a 14 arii protejate - parc național, parcuri naturale, monumente ale naturii și rezervații;
- Capacitate turistică și bază materială semnificativă - structuri de cazare, facilități de agrement;
- Existența Serviciului Public Salvamont-Salvaspeo, cu personal calificat, având competențe profesionale multiple;
- Principalele domenii de interes sunt: turismul verde (montan și rural), turismul balnear, turismul cultural și turismul

Puncte slabe

- Lipsa unui plan de acțiune pentru dezvoltarea coerentă a turismului în județ;
- Valorificarea insuficientă a resurselor turistice din județ;
- Varietatea scăzută a serviciilor în domeniul turistic;
- Numeroase obiective turistice istorice, degradate;
- Durată redusă a șederii turiștilor;
- Indicele de utilizare a capacităților turistice aflate în funcțiune este scăzut;
- Tehnologia informației și comunicării insuficient dezvoltată în unele zone rurale (lipsă semnal telefonie mobilă; lipsă conexiune broadband);
- Lipsa programelor și a resurselor financiare necesare protejării patrimoniului;
- Zonele cu potențial turistic au nevoie în continuare de investiții pentru reabilitare;
- Rețeaua unităților de practicare a agroturismului insuficient dezvoltată;
- Infrastructura de acces spre unele zone cu potențial turistic este

<p>religios;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existența unor itinerarii turistice tematice care să valorifice potențialul natural/antropic (Drumul Sării, 42 trasee montane omologate); • A crescut implicarea organizațiilor neguvernamentale și a administrației publice locale în punerea în valoare a potențialului turistic. 	<p>deficitară;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Săvârșirea de fapte antisociale pe trasee turistice amenajate - ex: furtul marcajelor, a materialelor re folosibile, distrugere de bunuri.
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea și punerea în aplicare a unui plan de acțiune pentru valorificarea potențialului turistic al județului Mureș, care să fie corealtă cu oferta turistică a județelor învecinate; • Intensificarea activității Asociației Județene de Turism Mureș; • Creșterea gradului de valorificare a potențialului turistic al județului poate să impulsioneze dezvoltarea economiei; • Pentru multe localități turismul poate deveni principala sursă de venit, asigurând un număr semnificativ de locuri de muncă. 	<p>Amenințări</p> <ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura de acces și tehnico-edilitară slab dezvoltate pot limita dezvoltarea turismului; • Lipsa de corelare între diferitele programe județene și locale de dezvoltare a turismului; • Criza economică prelungită poate avea un impact negativ asupra fluxului turistic către județul Mureș.
<p>Agricultură și dezvoltare durabilă</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> • Județul Mureș dispune de cel mai mare potențial agricol din Regiunea Centru; • Potențial agricol ridicat atât în ceea ce privește zootehnia, cât și producția vegetală; • Condițiile de climă permit cultivarea majorității cerealelor, furajelor, legumelor și plantelor tehnice; • Potențial silvic ridicat, constituind o zonă foarte importantă de aprovizionare la nivel național; • Potențial semnificativ pentru agricultură ecologică; • Județul Mureș este cel mai important producător de cereale din Regiunea Centru; • Există producători agricoli mici care au reușit să-și aducă exploatarea agricolă în zona profitabilității; • Industria alimentară a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, mare parte din materiile prime fiind furnizate de producători agricoli locali; 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Producătorii agricoli se confruntă cu dificultăți în valorificarea produselor agricole datorită pieței de desfacere neorganizată; • Restrângerea producției unor culturi tradiționale agricole și viticole, cum ar fi cultura de in și cânepă; • Suprafața arabilă nelucrată este de 32.388 ha (15% din total suprafață arabilă) datorită costurilor ridicate și lipsei rețelei de valorificare în condiții de eficiență a produselor agricole; • Numărul de mașini și utilaje agricole deși este în creștere, județul Mureș se plasează sub media înregistrată la nivel național; • Efectivele de animale la specia bovină sunt în scădere față de anul 1995. Cu toate acestea, avicultura și creșterea oilor înregistrează în ultimii ani o tendință de creștere moderată; • Ponderea salariaților în agricultură și silvicultură este de 1,7%; • Proces accentuat de îmbătrânire demografică;

	<ul style="list-style-type: none"> • Rata de activitate și rata de ocupare a populației sunt mai reduse comparativ cu mediul urban; • Practicarea agriculturii de subzistență, în cele mai multe cazuri; • Există terenuri agricole de dimensiuni mici care nu permit o exploatare eficientă, cu productivitate maximă, existența unor zone neexploatate; • Ponderea serviciilor agricole în totalul producției agricole este redusă; • Grad scăzut de mecanizare, parc de mașini și utilaje agricole învechit care determină o exploatare ineficientă; • Folosirea îngrășămintelor chimice cu mult sub media cantităților folosite în UE și utilizarea redusă a îngrășămintelor naturale; • Existența unor zone agricole inundabile, cu producerea de pagube materiale însemnate; • Scăderea reîmpăduririlor; • Slaba diversificare a activităților economice în mediul rural, dependența aproape exclusivă de agricultură; • Lipsa asociațiilor de profil care să reprezinte interesele agricultorilor; • Exporturi de produse agricole ne semnificative.
Oportunități <ul style="list-style-type: none"> • Transformarea agriculturii într-o activitate rentabilă, creșterea volumului de investiții în agricultură, creșterea numărului de exploatați economic viabile; • Dezvoltarea activităților economice legate de agricultură (servicii pentru agricultură, industrii de procesare a produselor agricole); • Exploatarea pădurilor printr-o manieră sustenabilă, care asigură dezvoltarea economică durabilă a zonelor împădurite, inclusiv valorificarea deșeurilor lemnoase; • Valorificarea deșeurilor vegetale, înființarea unor culturi de plante energetice; • Înființarea unor sisteme locale sau regionale de colectare a produselor agricole, precum și a unor spații	Amenințări <ul style="list-style-type: none"> • Lipsa infrastructurii moderne pentru protejarea producției agricole vegetale de factorii climatici (inundații, secetă, grindină, etc); • Doga exploatațiilor agricole mici, neviabile; • Creșterea suprafeței terenurilor agricole neutilizate, exploatarea nerațională a pădurilor; • Creșterea dezechilibrelor demografice în mediul rural, accentuarea declinului demografic și îmbătrânirii populației; • Creșterea nivelului de sărăcie în mediul rural; • Accentuarea problemelor sociale legate de sărăcie, creșterea gradului de nesiguranță, creșterea

<p>adecvate de stocare;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sprijinirea creării unor alternative viabile la agricultură în unele localități rurale; • Campanii de conștientizare a populației asupra importanței consumului de produse autohtone în defavoarea celor importate.	<p>abandonului școlar, etc.</p>
---	---------------------------------

CAPITOLUL IV. STRATEGIA DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI MUREȘ PENTRU PERIOADA 2014-2020

Cuprins

Context european, național, regional și județean

Viziunea strategică a județului Mureș pentru perioada 2014-2020

Definirea viziunii strategice

Obiectiv general

Obiective specifice de dezvoltare

Definirea detaliată a priorităților de dezvoltare ale județului Mureș

DOMENIUL PRIORITAR 1: DEZVOLTARE URBANĂ, DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII TEHNICE ȘI SOCIALE

Prioritatea 1.1. Creșterea coeziunii teritoriale a județului Mureș prin sprijinirea dezvoltării urbane (atât a orașelor cu un nivel ridicat de dezvoltare cât și a orașelor mici și mijlocii)

Prioritatea 1.2. Dezvoltarea infrastructurii tehnice (transport, utilități, energie, comunicații) la nivelul județului Mureș

Prioritatea 1.3. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ, sănătate, situații de urgență, protecție socială și a infrastructurii culturale

DOMENIUL PRIORITAR 2: CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE A JUDEȚULUI MUREȘ, STIMULAREA CERCETĂRII ȘI A INOVĂRII

Prioritatea 2.1. Creșterea atractivității județului ca destinație de afaceri

Prioritatea 2.2. Crearea de produse competitive prin cercetare, dezvoltare și inovare

DOMENIUL PRIORITAR 3. PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, EFICIENȚĂ ENERGETICĂ, VALORIFICAREA RESURSELOR ENERGETICE REGENERABILE

Prioritatea 3.1. Asigurarea calității aerului

Prioritatea 3.2. Asigurarea calității apelor

Prioritatea 3.3. Managementul durabil al deșeurilor, protecția terenurilor și a solului

Prioritatea 3.4. Exploatarea potențialului natural pentru dezvoltarea de energii regenerabile și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul economic și cel casnic

Prioritatea 3.5. Protecția biodiversității, a patrimoniului natural și a peisajului

Prioritatea 3.6. Prevenirea și gestionarea riscurilor naturale

DOMENIUL PRIORITAR 4. DEZVOLTAREA DURABILĂ A ZONELOR RURALE, SPRIJINIREA AGRICULTURII ȘI SILVICULTURII

Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole

Prioritatea 4.2. Diversificarea activităților economice în localitățile rurale din județ

Prioritatea 4.3. Creșterea standardului de viață al locuitorilor din zonele rurale din județ prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, educaționale, sociale, culturale, de sănătate și de agrement

Prioritatea 4.4. Valorificarea durabilă a potențialului silvic

DOMENIUL PRIORITAR 5. DEZVOLTAREA TURISMULUI

Prioritatea 5.1. Întărirea capacității instituționale pentru dezvoltarea turismului în județul Mureș

Prioritatea 5.2. Implementarea de modele noi, inovative pentru dezvoltarea turismului

Prioritatea 5.3. Dezvoltarea atracțiilor turistice și a infrastructurii turistice

Prioritatea 5.4. Îmbunătățirea serviciilor turistice

Prioritatea 5.5. Promovarea județului ca destinație turistică

DOMENIUL PRIORITAR 6. DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE, CREȘTEREA INCLUZIUNII SOCIALE ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ

Prioritatea 6.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru creșterea competitivității de pe piața muncii

Prioritatea 6.2. Promovarea ocupării forței de muncă, în special în rândul persoanelor vulnerabile

Prioritatea 6.3. Promovarea incluziunii sociale în rândul persoanelor vulnerabile, prin îmbunătățirea accesului la servicii sociale

Prioritatea 6.4. Contracurarea efectelor declinului demografic

DOMENIUL PRIORITAR 7: ASIGURAREA UNEI ADMINISTRAȚII PUBLICE LOCALE EFICIENTE

Prioritatea 7.1. Îmbunătățirea procesului de politici publice în administrația publică locală

Prioritatea 7.2. Implementarea de soluții inovatoare la nivelul administrației publice pentru extinderea, diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite cetățenilor

Prioritatea 7.3. Dezvoltarea resurselor umane din administrația publică locală

Context european, național, regional și județean

În elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Județului Mureș am ținut cont de politicile, strategiile și programele existente la nivel european, național și regional.

Nivel european

În anul 2010, statele membre ale Uniunii Europene au adoptat **Strategia Europa 2020**, ca o măsură menită să ajute la combaterea efectelor crizei și la o regenerare a vieții economice europene printr-un program coordonat de reforme, în baza unei viziuni pe termen lung. Obiectivul general al acestei strategii este transformarea Uniunii Europene (UE) într-o economie inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii, pentru a oferi un nivel ridicat al ocupării forței de muncă, al productivității și pentru a asigura coeziunea economică, socială și teritorială. Cele cinci obiective principale (concretizate în opt ținte numerice) propuse pentru atingerea celor trei priorități la nivelul UE până în 2020 sunt:

1. o rată de ocupare a populației cu vârsta între 20 - 64 ani de 75%;
2. investiții (publice și private) în cercetare și dezvoltare de 3% din PIB - ul UE;
3. atingerea obiectivului „20/20/20” în domeniul energiei și al schimbărilor climatice;
4. un nivel maxim de 10% al ratei părăsirii timpurii a școlii și un nivel minim de 40% al ratei de absolvire a unei forme de învățământ terțiar în rândul tinerilor cu vârsta între 30 și 34 ani;
5. reducerea cu 20 de milioane a numărului de cetățeni europeni amenințați de sărăcie și excluziune socială.

Cea mai mare parte a asistenței financiare relevante din partea UE pentru Strategia Europa 2020 va fi pusă la dispoziție în cadrul Politicii de Coeziune a UE, prin instrumentele structurale, concentrate, conform **Cadrului Strategic Comun**, pe 11 obiective tematice, după cum urmează:

1. cercetare și inovare
2. tehnologiile informației și comunicării (TIC)
3. competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri)
4. trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon
5. adaptarea la schimbările climatice și prevenirea și gestionării riscului
6. protecția mediului și utilizarea eficientă a resurselor
7. promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore
8. ocupare și facilitarea mobilității forței de muncă
9. incluziune socială și combaterea sărăciei
10. educație, dezvoltarea de competențe și învățarea pe tot parcursul vieții
11. consolidarea capacității instituționale și o administrație publică eficientă

Nivel național

Cele 5 obiective majore stabilite la nivelul UE, transpuse în obiective naționale⁹¹ se prezintă astfel:

- *Ocuparea forței de muncă:*
  - o rată de ocupare a forței de muncă de 70 % în rândul populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani;
- *Cercetare și dezvoltare:*
  - alocarea a 2% din PIB-ul României pentru cercetare și dezvoltare
- *Schimbările climatice și utilizarea durabilă a energiei:*

⁹¹ Sursa datelor: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_ro.pdf

- reducerea cu 19% a emisiilor de gaze cu efect de seră față de nivelurile înregistrate în 1990
- creșterea ponderii surselor de energie regenerabile până la 24%
- creșterea cu 10% a eficienței energetice
- **Educație:**
  - Reducerea sub 11,3% a ratei de părăsire timpurie a școlii
  - creșterea la peste 26,7% a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani
- **Lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale**
  - reducerea cu cel puțin 580.000 a numărului persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale.

Țintele valorice ale României pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei Europei 2020 au fost incluse în **Programul Național de Reformă (2011-2013)**, care reprezintă instrumente esențiale pentru îndeplinirea, la nivel național, a obiectivelor Strategiei Europa 2020. Prioritățile se referă atât la reforma politicii publice cât și la investiții preconizate, după cum urmează:

1. Creșterea eficienței și transparenței administrației publice
2. Îmbunătățirea mediului de afaceri
3. Ocuparea forței de muncă
4. Cercetare, dezvoltare și inovare
5. Diminuarea emisiilor de gaze cu efect de seră
6. Utilizarea surselor de energie regenerabilă
7. Eficiență energetică
8. Educație
9. Incluziune socială.

Guvernul României a aprobat în data de 13 iunie 2012 **Memorandumul pentru aprobarea acțiunilor și documentelor privind pregătirea accesării și implementării fondurilor europene în perioada 2014-2020**, document-cadru ce cuprinde un set de orientări metodologice necesare pentru stabilirea liniilor directe în procesul de programare a fondurilor europene nerambursabile în perioada 2014-2020.

În anul 2013 România s-a aflat în plin proces de elaborare a **Acordului de Parteneriat**, document strategic național care fundamentează și stabilește obiectivele tematice de dezvoltare și alocarea indicativă a fondurilor europene în perioada 2014-2020: Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER), Fondul de Coeziune (FC), Fondul Social European (FSE), Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European pentru Pescuit și Afaceri Maritime (FEPAM). În perioada 2014-2020 există următoarele **programe operaționale**, respectiv: POS Infrastructură Mare, POS Competitivitate, PO Regional, PO Asistență Tehnică, POS Capital Uman, PO Capacitate Administrativă. Pentru sprijinirea agriculturii, dezvoltării rurale, pescuitului și acvaculturii s-a elaborat Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014-2020.

Nivel regional

Agencia pentru Dezvoltare Regională Centru a demarat procesul de elaborare a **Planului de Dezvoltare a Regiunii Centru pentru perioada 2014-2020**. Până în luna mai 2013, în proces partenerial, au fost elaborate *Analiza socioeconomică a*

Regiunii Centru - care furnizează o analiză cantitativă și calitativă a condițiilor existente în Regiune; *Analiza SWOT a Regiunii*, care pune în evidență principalii factori stimulativi sau restrictivi precum și limitările și atuurile care trebuie luate în considerare în procesul de planificare a dezvoltării regionale; și *Strategia de dezvoltare regională pentru perioada 2014-2020*. Acest ultim document are la bază definirea viziunii de dezvoltare, definirea obiectivului strategic global, analiza aprofundată a situației curente pe baza analizei socioeconomice și a analizei SWOT, precum și analiza contextului național și european. În cadrul Strategiei de Dezvoltare Regională pentru perioada de programare 2014-2020 s-au identificat prioritățile de dezvoltare și s-au stabilit obiectivele specifice și domeniile prioritare de intervenție. Prin cele șase axe prioritare identificate strategia se fundamentează pe o analiză a nevoilor reale din Regiunea Centru.

Nivel județean

Pentru asigurarea unui cadru transparent de colaborare instituțională și respectarea principiului european al parteneriatului, în baza H.G.R. nr. 1115/2004 privind elaborarea în parteneriat a PND, la nivelului județului Mureș s-a înființat o structură partenerială formală, care are rolul de a contribui la elaborarea pentru Planului de Dezvoltare a Județului Mureș pentru perioada 2014-2020. Grupul de lucru este alcătuit din 47 de instituții publice și private, implicând autorități ale administrației publice locale, instituții publice, universități, organizații ale societății civile, parteneri economici, în domenii ce acoperă toate domeniile vieții sociale. Acest grup de lucru este coordonat de Consiliul Județean Mureș, care asigură și secretariatul acestuia.

La inițiativa Consiliului Județean Mureș au fost elaborate primele documente de programare pentru accesarea fondurilor comunitare în perioada 2014-2020.

Analiza socioeconomică a județului Mureș și Analiza SWOT a județului Mureș, sunt rezultatul unui proces partenerial, în care specialiști din diverse domenii de activitate - protecție socială, mediu, învățământ, sănătate, cercetare, urbanism, etc. - au inventariat situația socio-economică, disparitățile existente la nivel județean și obiectivele dezvoltării regionale, cu scopul de a elabora un instrument de lucru care să faciliteze luarea unor decizii necesare dezvoltării armonioase și echilibrate a județului.

În elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Județului Mureș, s-au avut în vedere prevederile documentelor de dezvoltare teritorială la nivel internațional, național, regional și județean:

- *Cadrul Strategic pentru Amenajarea Teritoriului Uniunii Europene*, care integrează la nivel teritorial obiectivele de coeziune și competitivitate ale Uniunii, stabilind ca obiective:
  1. Amenajarea policentrică a teritoriului
  2. O nouă relație urban-rural
  3. Accesul egal la infrastructură și cunoaștere
  4. Administrarea înțeleaptă a patrimoniului natural și cultural.
- *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României - Orizonturi 2013-2020-2030*⁹², care stabilește ca obiectiv național pentru orizontul 2020 în domeniul planificării spațiale: "Constituirea la

⁹² <http://www.insse.ro/cms/files/IDDT%202012/StategiaDD.pdf>, pagina 126 „Planificare spațială”

nivel regional, conform strategiilor de dezvoltare spațială, a sistemului policentric de arii funcționale urbane (aglomerări urbane) și de coridoare de urbanizare în lungul arterelor de transport de interes european (policentricitate de rețea).”

- *Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritorială - România 2030*, document care fundamentează și orientează strategia de dezvoltare teritorială a României și oferă viziunea a ceea ce va fi România peste 20 de ani. Stabilește liniile directe de dezvoltare teritorială a României la scară regională, interregională și națională, corelând conceptele de coeziune și competitivitate la nivelul teritoriului.
- *Sistemul de așezări la nivelul Regiunii Centru în contextul dezvoltării policentrice*, instrument de analiză contextuală a realității și dinamicii teritoriale la nivelul Regiunii Centru, oferind informații suport în procesul decizional, în implementarea politicilor regionale care vizează dezvoltarea durabilă⁹³.
- *Reactualizarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean - Județul Mureș*, un document director care reprezintă într-o formă sintetică, planurile de acțiune și proiectele de dezvoltare ale județului Mureș, având ca obiectiv major depistarea de resurse naturale, economice, culturale, sociale specifice și posibilele căi de valorificare, în vederea dezvoltării durabile a județului Mureș.

Alte studii regionale (www.adrcentru.ro):

- Agricultura și dezvoltare rurală în Regiunea Centru
- Aspecte ale nivelului de dezvoltare socială și educațională la nivelul Regiunii Centru
- Aspecte privind dezvoltarea turismului în Regiunea Centru
- Infrastructura rutieră-factor cheie în dezvoltarea durabilă a Regiunii Centru
- Analiza potențialului energetic eolian la nivelul Regiunii Centru în perspectiva dezvoltării economice durabile
- Șomajul în Regiunea Centru. Cauze și evoluții
- Analiza demografică a Regiunii Centru. Disparități demografice. Tendințe și prognoze
- Analiza PIB la nivelul Regiunii Centru în perioada 1998-2007
- Analiza emisiilor de gaze cu efect de seră la nivelul Regiunii Centru în contextul schimbărilor climatice. Identificarea soluțiilor privind eficiența energetică și utilizarea energiilor regenerabile
- Exporturile Regiunii Centru în perioada 2001-2009
- Regiunea Centru. Elemente de competitivitate regională
- Regiunea Centru: premise și potențial de dezvoltare

La nivelul județului Mureș există planuri locale pentru dezvoltarea pe termen lung (30 de ani) a sectoarelor de apă și ape uzate, respectiv gestionarea deșeurilor, elaborate în conformitate cu obligațiile generale negociate de România în cadrul procesului de aderare și post-aderare. Acestea sunt:

- *Master Planul pentru sector de apă și canal - județul Mureș;*
- *Studiul de fezabilitate pentru sistem integrat de gestionare a deșeurilor - județul Mureș.*

Alte studii județene:

⁹³ http://www.adrcentru.ro/Document_Files/ADStudiiRegionale/00001049/q1dwf_Analiza%20sistemului%20de%20asezari%20la%20nivelul%20Regiunii%20Centru.pdf

- *Raport de cercetare „Harta socială a județului Mureș”*

Documente naționale sectoriale de referință (versiune finală sau în lucru la data de 31 iulie 2014):

- Master Planul General de Transport al României
- Strategia Națională de Sănătate a României 2014-2020
- Strategia Națională pentru Competitivitate România 2020
- Strategia Energetică a României pentru perioada 2007-2020
- Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România
- Conceptul Strategic Național privind organizarea intervențiilor în situații de urgență
- Strategia Națională în domeniul cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării pentru perioada 2014-2020

Viziunea strategică a județului Mureș pentru perioada 2014-2020

Orientarea de bază a strategiei o constituie construcția dezvoltării județului pe punctele tari, care se regăsesc în cadrul analizei SWOT, în vederea valorificării oportunităților de creștere și minimizarea efectelor punctelor slabe prin eliminarea factorilor care blochează dezvoltarea.

În esență, prin această strategie se urmărește luarea unor măsuri care să permită continuarea măsurilor adoptate pentru perioada 2007-2013 și a acțiunilor ce contribuie la dezvoltarea economică a județului și îmbunătățirea infrastructurii în zonele cu întârzieri în dezvoltare, fără a neglija incluziunea socială ori protecția mediului.

Județul Mureș, într-o abordare concisă, se distinge prin următoarele avantaje:

- o zonă cu rol strategic, de deservire logistică;
- SMURD- serviciu etalon la nivel național și internațional;
- servicii medicale de înaltă calitate;
- capacitate de cercetare, în special în domeniul medical și tehnic;
- sistem de învățământ universitar recunoscut;
- potențial antropic și natural valoros (2 monumente pe lista UNESCO);
- diversitatea formelor de turism care se pot practica;
- potențial agricol;
- potențial pentru producerea energiilor alternative de energie;
- spațiu multicultural, multiethnic, multilingvistic.

Utilizarea punctelor tari în vederea valorificării oportunităților

- Întărirea caracterului de centru medical, educațional și de cercetare a județului Mureș;
- Extinderea și îmbunătățirea infrastructurii parcurilor industriale și crearea de noi platforme industriale;
- Întărirea componentei cargo a Aeroportului Internațional „Transilvania” Tîrgu-Mureș, pentru dezvoltarea serviciilor de transport și transfer marfă;
- Sprijinirea sectoarelor economice de excelență - industria chimică, prelucrarea lemnului, industria farmaceutică, industria alimentară, etc. pentru dezvoltarea de produse competitive, cu valoare adăugată ridicată.

Utilizarea punctelor tari pentru reducerea impactului amenințărilor

- Utilizarea resurselor naturale pentru producerea energiilor alternative; realizarea de investiții pentru valorificarea deșeurilor, urmare implementării sistemului integrat de management al deșeurilor în județul Mureș;
- Cooperarea între operatorii de turism, autorități locale, agenți economici și persoane fizice active în domeniul turismului, în vederea dezvoltării turismului și promovării eficiente a potențialului existent;
- Punerea în valoare a potențialului agricol și dezvoltarea sectorului non-agricol din mediul rural pentru dezvoltarea și diversificarea economiei rurale;
- Dezvoltarea serviciilor de formare profesională și de învățare pe tot parcursul vieții.

Contracararea punctelor slabe prin valorificarea oportunităților

- Creșterea gradului de urbanizare a orașelor, în special a celor care au obținut acest statut mai recent, pentru o dezvoltare policentrică echilibrată a județului;
- Continuarea dezvoltării infrastructurii de bază din fonduri nerambursabile;
- Crearea unei rețele intermodale de transport pentru intensificarea schimburilor comerciale și creșterea nivelului de accesibilitate și conectivitate a județului.

Depășirea punctelor slabe care contribuie la materializarea amenințărilor

- Dezvoltarea de programe sociale pentru grupurile vulnerabile în vederea scăderii procentului din populație aflată în zona de sărăcie;
- Creșterea nivelului de participare la sistemele de educație și formare pe tot parcursul vieții și corelarea ofertei educaționale cu nevoia de forță de muncă de pe piața muncii;
- Crearea și menținerea unui dialog continuu, deschis și eficient între mediul academic, de afaceri, de cercetare, administrativ, ONG pentru identificarea și dezvoltarea celor mai bune soluții în procesul de dezvoltare durabilă a județului.

Pe baza „Analizei SWOT“ și a „Profilului socio-economic al județului Mureș”, pot fi definite următoarele scenarii pentru dezvoltarea economică a județului în următoarea perioadă:

1. **județ al serviciilor medicale și farmaceutice de înaltă calitate:** creare de clustere în domeniul medical și farmaceutic;
2. **județ al comerțului interregional:** folosirea de poziționarea geografică centrală și de avantajele unui nod intermodal de transport rutier și feroviar, la intersecția a două (viitoare) autostrăzi și beneficiind de existența Aeroportului „Transilvania”, cu statut internațional;
3. **județ al industriilor cu valoare adăugată ridicată:** dezvoltarea de platforme industriale pentru încurajarea activității productive;
4. **județ al turismului cultural, balnear, montan și rural:** diversitatea formelor de turism și diversitatea generată de coexistența a 4 naționalități în județul Mureș;
5. **județ al serviciilor regionale de intervenții în situații de urgență:** localizarea bazei operaționale regionale în Tîrgu-Mureș;
6. **județ al produselor agricole competitive:** valorificarea potențialului agricol al județului Mureș;
7. **județ al dezvoltării antreprenoriale urbane și rurale:** valorificarea potențialului productiv și inovativ al producătorilor locali.

Definirea viziunii strategice

Județul Mureș, valorificând poziția sa strategică, bogăția resurselor de care dispune și oportunitățile, își propune să devină până în anul 2020 un județ dinamic, orientat către progres, având capacități de cercetare, în special în domeniul medical, tehnic, economic, turism și cultură, cu o economie sustenabilă, (bazată pe o agricultură intensivă, pe o industrie cu valoare adăugată ridicată și un sector de servicii atractiv), susținută de o infrastructură modernă și accesibilă tuturor mureșenilor, asigurând astfel locuitorilor săi premisele unui nivel de trai ridicat, un județ unde noul se construiește pe tradițiile multiculturale.

Obiectiv general

Creșterea competitivității economiei și a atractivității județului Mureș, reducerea disparităților existente între mediul urban și rural, în scopul creării unui climat favorabil dezvoltării.

Obiective specifice de dezvoltare

În concordanță cu politicile, strategiile și programele de dezvoltare elaborate la nivel european, național și regional, pot fi definite următoarele obiective specifice:

1. Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii de bază din mediul urban și rural, ca suport pentru dezvoltarea economică a județului;
2. Dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor, încurajarea transferului tehnologic și a cercetării aplicative în sectoare cu potențial de creștere pentru îmbunătățirea competitivității economiei și crearea de noi locuri de muncă;
3. Întărirea caracterului de centru medical și de cercetare a județului Mureș;
4. Susținerea poliilor de dezvoltare urbane și rurale (așa cum au fost ele definite în PATJ a județului Mureș) în scopul asigurării unei dezvoltări policentrice a județului; Dezvoltarea zonelor rurale pentru reducerea decalajelor economice și sociale majore față de mediul urban;
5. Diversificarea economiei locale prin dezvoltarea sectorului turistic, cu prioritate turismul cultural, balnear, rural și montan, în spiritul tradiției multiculturale;
6. Valorificarea rațională a patrimoniului natural, a potențialului pentru producerea resurselor de energie regenerabile, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile;
7. Dezvoltarea eficientă a resurselor umane, ca suport pentru creșterea competitivității economice;
8. Dezvoltarea serviciilor sociale și sporirea accesului la servicii sociale durabile și de înaltă calitate a grupurilor defavorizate;

9. Dezvoltarea capacității administrative a autorităților publice locale.

Definirea detaliată a priorităților de dezvoltare ale județului Mureș

Strategia de Dezvoltare a Județului Mureș este axată pe următoarele **7 domenii prioritare**:

1. Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale
2. Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării
3. Protecția mediului înconjurător, eficiență energetică, utilizarea surselor alternative de energie
4. Dezvoltarea durabilă a zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și a silviculturii
5. Dezvoltarea turismului
6. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale și ocupării forței de muncă
7. Asigurarea unei administrații publice locale eficiente

DOMENIUL PRIORITAR 1: DEZVOLTARE URBANĂ, DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII TEHNICE ȘI SOCIALE

Coeziunea teritorială este expresia dezvoltării echilibrate, coerente și armonioase a teritoriului, sub aspectul activităților economice, sociale, al dotărilor, al accesibilității și al calității mediului, al existenței condițiilor de viață și de muncă echitabile pentru toți cetățenii, indiferent de locul în care se află.

Politica de coeziune teritorială la nivel european urmărește diminuarea diferențelor de dezvoltare dintre mediul urban și cel rural, dintre centru și periferie, precum și prevenirea amplificării discrepanțelor teritoriale.

Conform datelor preliminare ale Recensământului din anul 2011, în județul Mureș 49,64 % din populația locuiește în mediul urban, municipiile și orașele fiind considerate, în general, motorul economiei și catalizatoare pentru creativitate și inovare. Tot aici se manifestă extrem de acut o serie de probleme permanente, precum schimbări demografice, stagnare economică în termeni de creare de locuri de muncă, șomajul sau sărăcia.

În perioada 2014-2020 vor fi stimulate politicile urbane integrate pentru a intensifica dezvoltarea urbană durabilă în vederea consolidării rolului orașelor în contextul politicii de coeziune. Trebuie combinate măsuri privind renovarea fizică

a zonelor urbane cu măsuri care promovează educația, dezvoltarea economică, incluziunea socială și protecția mediului. Investițiile teritoriale integrate (ITI) reprezintă un nou mod de punere în aplicare a politicii de coeziune, ce oferă un pachet de finanțare provenind de la mai multe axe prioritare ale unuia sau ale mai multor programe de intervenții multidimensionale și intersectoriale.

Prioritatea 1.1. Creșterea coeziunii teritoriale a județului Mureș prin sprijinirea dezvoltării urbane (atât a orașelor cu un nivel ridicat de dezvoltare cât și a orașelor mici și mijlocii)

Obiective:

- dezvoltarea policentrică a județului Mureș
- creșterea gradului de urbanizare a municipiilor și orașelor, în special a orașelor mici și mijlocii care au în componență sate

Context:

La nivelul județului Mureș există o rețea de localități urbane cu o structură și repartiziție relativ echilibrată în teritoriu.

Prin promovarea a 4 comune la statutul urban - Sărmașu, Ungheni, Miercurea Nirajului și Sângeorgiu de Pădure - au dispărut aproape toate zone ale județului despre care se putea afirma că sunt lipsite de oraș. Cu toate acestea, există încă areale insuficient deservite și situate la o distanță destul de mare de vreun centru urban, precum partea de est a Câmpiei Transilvaniei, spre limita cu județul Bistrița-Năsăud, valea Gurghiului și Defileul Mureșului, respectiv partea de nord și nord-est a județului Mureș.

Gradul de urbanizare a municipiilor și orașelor din județ diferă. Municipiul Tîrgu-Mureș, reședința județului, are un grad ridicat de dezvoltare și este un pol de dezvoltare urbană. Sighișoara, Târnăveni, și Reghin corespund și ele necesităților impuse de indicatorii prevăzuți de lege și prin funcțiile complexe pe care le îndeplinesc privind serviciile de bază, piață de muncă, funcții culturale și de agrement, etc., reprezintă centre de polarizare pentru zonele rurale adiacente. În orașul Sovata - stațiune balneoclimaterică recunoscută pe plan național - a avut loc în ultimii ani o dezvoltare importantă în privința echipării tehnico-edilitare, însă nici această localitate nu îndeplinește în totalitate condițiile corespunzătoare rangului ierarhic de oraș (ex: lipsa judecătoriei și parchetului).

Municipiul Târnăveni, orașul Luduș și Iernut au cunoscut o urbanizare în perioada dezvoltării unor ramuri industriale, localități care în prezent se află în declin datorită caracterului monoindustrial și a restructurării economice, motiv pentru care ele nu au o influență corespunzătoare în privința dezvoltării zonelor rurale adiacente.

Orașele Sărmașu, Ungheni, Miercurea Nirajului și Sângeorgiu de Pădure - care pot fi considerate entități urbane noi - au un grad de urbanizare redus, cu o pondere ridicată a localităților componente (sate aparținătoare) în totalul populației acestora.

Aceste localități urbane ar trebui să fie noduri de creștere și dezvoltare ale localităților din jurul lor. Pentru ca ele să devină centre urbane în adevăratul sens al cuvântului - localități cu rol polarizator - este necesară susținerea financiară cu precădere a acestor orașe, ca prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, facilitarea ocupării forței de muncă și diversificarea serviciilor, acestea să își amplifice rolul pe care îl dețin în județ. Așa cum municipiul Tîrgu-Mureș, declarat pol de dezvoltare, a beneficiat de fonduri nerambursabile în perioada 2007-2013 datorită acestui statut, considerăm oportună alocarea de resurse financiare pentru orașele mici, pentru întărirea funcțiilor acestora ca localități cu rol polarizator.

Pe de altă parte, și sprijinirea orașelor mari, care sunt centre de polarizare pentru orașele și comunele învecinate, nuclee ale economiei inteligente, trebuie avută în vedere, aceasta fiind una din prioritățile politicii de dezvoltare urbană durabilă în perioada 2014-2020.

Diversele dimensiuni ale vieții urbane - economică, socială, culturală și de mediu - sunt strâns legate între ele și succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins numai prin intermediul unei abordări integrate.

Dezvoltarea mobilității trebuie încurajată prin întocmirea planurilor de mobilitate, luând în considerare toate problemele legate de infrastructură și de mediul înconjurător, prin care să se asigure condițiile și pentru un transport alternativ: creșterea gradului de utilizare a transportului public, stimularea înnoirii parcului auto și promovarea „autovehiculelor curate”.

Activități importante:

- Promovarea dezvoltării policentrice și echilibrate a teritoriului ca precondiție importantă pentru realizarea coeziunii teritoriale și factor important pentru asigurarea competitivității teritoriale
- Susținerea dezvoltării orașelor mari ca poli de atracție pentru zonele învecinate și motoare ale creșterii economice inteligente
- Regenerarea orașelor mici și mijlocii prin soluții de dezvoltare urbană integrată și incluziune socială
- Promovarea la nivelul județului a orașelor verzi, a transportului urban sustenabil, a mobilității urbane/periurbane

Prioritatea 1.2. Dezvoltarea infrastructurii tehnice (transport, utilități, energie, comunicații) la nivelul județului Mureș

Măsuri:

Măsura 1.2.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și aeroportuare la nivelul județului în perspectiva asigurării unui transport cât mai eficient

Măsura 1.2.2. Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare la nivelul județului în perspectiva dezvoltării durabile și administrare cât mai eficientă a teritoriului

Măsura 1.2.3. Dezvoltarea infrastructurii de comunicații, în special, accesul populației la conexiuni în bandă largă în vederea eficientizării transferului de date și informații

Măsura 1.2.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și aeroportuare la nivelul județului în perspectiva asigurării unui transport cât mai eficient

1.2.1.1. Rețeaua de transport rutier

Obiectiv:

- modernizarea infrastructurii de transport rutier, ca suport pentru dezvoltarea economică a județului Mureș
- îmbunătățirea mobilității rutiere inter-, și intrajudețene
- realizarea infrastructurii rutiere pentru scoaterea traficului greu din interiorul municipiilor

Context:

Intensificarea traficului în general și cel al transporturilor de mărfuri în special, pe rețeaua rutieră județeană, a condus la o accelerare a procesului de uzură a drumurilor județene. Consiliul Județean Mureș are în proprietate o rețea de 762 km de drum județean, din care 626 km reprezintă drum județean asfaltat (la data de 1 ianuarie 2013), 111,8 km de drum județean pietruit și 24,2 km de drum județean de pământ. Din totalul de drum județean asfaltat, 260 km are durata de serviciu depășită, ceea ce în cifre absolute înseamnă o pondere de 41,53%.

Transportul rutier în județul Mureș va trebui să beneficieze până în anul 2020 de o îmbunătățire a infrastructurii rutiere, capabilă să preia un trafic în creștere rapidă, să asigure premisele pentru dezvoltarea economică și socială a tuturor zonelor regiunii și să contribuie la diminuarea efectelor negative ale transportului asupra mediului înconjurător. Atingerea acestor obiective implică realizarea de investiții semnificative în următorul deceniu atât în extinderea rețelei rutiere cât și în reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere actuale.

Investițiile ar trebui să se concentreze pe construirea de infrastructuri noi - realizarea prin CNADNR a Autostrăzii Transilvania (Turda - Tîrgu Mureș - Sighișoara - Brașov) și a autostrăzii care ar facilita legătura cu estul Europei, pe traseul Tîrgu-Mureș - Iași - Ungheni (Republica Moldova). Pentru „Construirea Autostrăzii Tîrgu-Mureș - Ditrău în traversarea județului Mureș - faza studiu de fezabilitate” s-a eliberat Certificatul de Urbanism de către Consiliul Județean Mureș.

Consolidarea capacității infrastructurii existente, prin îmbunătățirea condițiilor de transport pe drumurile naționale și județene este, de asemenea, o prioritate. Toate drumurile naționale vor trebui să asigure condiții de exploatare la standarde europene, ele reprezentând suportul pentru dezvoltarea celorlalte categorii de drumuri publice de rang inferior. Sunt prioritare pentru județul Mureș următoarele drumuri naționale: DN 16 Apahida-Reghin; DN 14 Teiuș-Blaj-Mediaș-Sighișoara; DN 14 A Iernut-Târnăveni-Mediaș și DN 15 E Satu-Nou- Sânpetru de Câmpie-Râciu-Tîrgu-Mureș.

Până în anul 2020 pe drumurile județene cu durata de serviciu depășită, în lungime totală de 260 km, trebuie executate lucrări de reparații pe cel puțin 110 km, prin turnare de covor asfaltic, iar pe 111,8 km de drum județean pietruit respectiv pe cei 24,2 km de drum județean de pământ trebuie executate lucrări de modernizare prin asfaltare.

Activități importante:

- reabilitarea/modernizarea/întreținerea drumurilor care asigură legătura cu județele limitrofe
- reabilitarea/modernizarea/întreținerea drumurilor care trec prin mai multe localități intens populate, care au o importanță deosebită în viața județului, permit conectarea la rețelele principale, spre zonele urbane și cele care pot genera creștere economică în zonă (ex: zonele turistice intens frecventate sau spre zonele cu un real potențial turistic, dar insuficient exploatare)
- Construirea centurilor ocolitoare pentru transferul traficului de tranzit (în special al municipiului Tîrgu-Mureș, Reghin, Sighișoara - este aprobat studiul de fezabilitate - și Târnăveni) și a inelelor interioare de circulație, în vederea eficientizării traseelor în oraș
- Implicarea administrației județene în vederea modernizării drumurilor naționale din județul Mureș

1.2.1.2. Rețeaua de transport feroviar

Obiectiv:

- creșterea atractivității/competitivității acestui mod de transport, prin îmbunătățirea calității serviciilor oferite călătorilor

Context:

Modernizarea căii ferate pe traseul Ungheni-Reghin ar intensifica legăturile economice dintre municipiul Tîrgu-Mureș și Municipiul Reghin și ar crea premisele constituirii unei arii metropolitane cu urbanizare intensă. O asemenea măsură ar îmbunătăți și transportul public pe ruta Reghin - Tîrgu-Mureș - Aeroport „Transilvania” Tîrgu-Mureș.

Construirea liniei ferate pe traseul Tîrgu- Mureș - Sighișoara, ar scurta cu peste 200 km legătura dintre Tîrgu-Mureș și București și ar asigura conectivitatea la rețeaua feroviară TEN-T (Coridor Orient/Est Mediteranean) ⁹⁴.

⁹⁴ <http://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/doc/ten-t-country-fiches/ro.pdf>

Pentru modernizarea stației de cale ferată din Tîrgu-Mureș⁹⁵, Compania Națională CFR SA a demarat la data de 04.07.2013 procedura pentru achiziția publică, termenul de execuție fiind 48 luni începând de la data atribuirii contractului. Valoarea estimată fără TVA a lucrărilor este de 45.211.089 lei.

Activități importante:

- implicarea administrației județene în vederea susținerii modernizării liniilor de cale ferată din județul Mureș (inclusiv pentru finalizarea reabilitării tronsonului de cale ferată Sighișoara-Coșlariu și începerea lucrărilor de reabilitare la tronsonul Sighișoara - Brașov, parte din Coridorul Rin -Dunăre).

1.2.1.3. Infrastructura aeroportuară

Obiective:

- Creșterea numărului de pasageri la Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș
- Creșterea gradului de satisfacție a pasagerilor privind serviciile oferite de Aeroport

Context:

Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș, cu statut internațional din anul 2011, aflat sub autoritatea Consiliului Județean Mureș, are un potențial de zonă zona deservită, alcătuită din județele Mureș, Harghita, Covasna, parțial Bistrița, Brașov, Suceava și Sibiu, practic o populație de aproximativ 2.700.000 locuitori.⁹⁶

La stabilirea direcțiilor de dezvoltare ale Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș pe termen lung, trebuie să se țină cont de existența și dezvoltarea aeroporturilor din județele învecinate: la o distanță rutieră de 95-115 km se situează Aeroportul Internațional Sibiu, respectiv Aeroportul Internațional Cluj, cu un important flux de pasageri și se implementează un proiect de construcție de aeroport internațional la Brașov - Ghimbav.

Utilizând atuurile de poziție geostrategică centrală, acces la 200 m pentru drumul E 60 și 600 m pentru calea ferată Deda-Războieni, combinat cu conectarea Autostrăzii Transilvania cu Autostrada Iași- Tîrgu-Mureș la 900 m de aeroport, se creează o mai bună accesibilitate cât și premisele realizării proiectului pentru primul hub S-E European de platformă multimodală. În acest sens s-au promovat PUZ și PUG, studii de fezabilitate și fezabilitate alături de Proiect Tehnic cu avize pe terenurile cumpărate (în parte) de Consiliul Județean Mureș în vederea

⁹⁵ <http://licitatiipublice.clubafaceri.ro/licitatie/modernizarea-statiei-de-cale-ferata-Tg-mures-232626.html>

⁹⁶ Plan de administrare, Consiliul de Administrare al RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș, pag. 13

realizării în practică a etapelor din strategia de dezvoltare a aeroportului pe termen lung și mediu.⁹⁷

Activități prioritare:

- dezvoltarea zonei Cargo la Aeroportul „Transilvania” Tîrgu-Mureș
- modernizarea și extinderea pistei de aterizare/decolare
- investiții pentru creșterea calității serviciilor oferite la Aeroport, inclusiv sporirea gradului de siguranță a pasagerilor
- diversificarea ofertei de zboruri către noi destinații de interes pentru locuitorii din zona deservită.

1.2.1.4. Dezvoltarea transportului intermodal la nivelul județului în vederea dezvoltării unei platforme intermodale pentru transportul mărfurilor

Obiectiv:

- eficientizarea transportului de marfă și îmbunătățirea impactului transportului asupra mediului și a siguranței traficului
- descongestionarea drumurilor naționale și județene
- protejarea infrastructurii rutiere

Context:

Crearea Centrului Intermodal de transport rutier la Ungheni la care se adaugă un terminal feroviar intermodal de transport marfă, conectat la rețeaua națională de cale ferată, la intersecția drumului european E 60, în apropierea Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș, cu accent pe dezvoltarea componentei cargo, și a autostrăzii Timișoara - Tîrgu-Mureș - Iași ar contribui la punerea economiei județului pe o traiectorie ascendentă de creștere sustenabilă.

Centrul Intermodal de Transport, va fi compus dintr-un parc industrial și terminal intermodal logistic. Poziționarea Centrului Intermodal de Transport Mureș se află într-o zonă strategică pentru infrastructura de transporturi a României, la intersecția dintre viitoarele autostrăzi Transilvania și Târgu Mureș - Ungheni, în perimetrul alăturat aeroportului Internațional „Transilvania”. Terminalul feroviar intermodal de transport marfă, conectat la rețeaua națională de cale ferată, este deosebit de important pentru activitățile logistice ale companiilor care vor activa în parcul industrial.

În egală măsură, pentru interconectarea mijloacelor de transport din zonă, activitățile de modernizare și extindere ale aeroportului, pe care intenționăm să le efectuăm printr-un parteneriat public-privat, reprezintă un element cheie pentru atragerea investitorilor către județul Mureș. Dezvoltarea facilităților pe care Aeroportul Internațional Mureș le oferă în prezent, va conduce către

⁹⁷ Strategia de dezvoltare a zonei metropolitane Tîrgu-Mureș

creșterea tranzitului de persoane, dar mai ales de mărfuri care vor fi procesate. Concret, se urmărește extinderea pistei existente a aeroportului, precum și interconectarea acestuia cu Centrul Intermodal Mureș și zona de operare cargo.

Măsura 1.2.2. Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare la nivelul județului în perspectiva dezvoltării durabile și administrare cât mai eficientă a teritoriului

Obiectiv:

- creșterea gradului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare în vederea susținerii unei dezvoltări economice echilibrate la nivelul județului Mureș și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor

1.2.2.1 Rețeaua de apă, canal (și epurare a apelor uzate)

Obiective:

- creșterea gradului de conectare a populației urbane și rurale la sistemele centralizate de apă și canalizare

Context

Potrivit datelor definitive ale Recensământului Populației și Locuințelor din anul 2011⁹⁸, din totalul locuințelor convenționale din județ, 69,2 % au alimentare cu apă și canalizare în locuință din sistem public sau propriu (90,9% în municipii și orașe și 45,5 % în comune). O rată ridicată de conectare la sistemele de alimentare cu apă și canalizare se întâlnește la comunitățile mari. Situația generală a serviciilor se agravează pentru ambele tipuri de servicii, în cazul comunităților cu mai puțin de 10.000 locuitori. Populația rurală depinde în mod direct de fântânile tradiționale (cele mai multe din ele având o adâncime superficială și valori ridicate în conținut de fier și mangan), iar în cazul secetelor, este lipsită total și de această sursă de apă. Se pune astfel în pericol sănătatea populației, dar și asigurarea sursei de apă pentru animale.

Deși în ultimii ani în majoritatea unităților administrativ-teritoriale au fost realizate investiții în sectorul de apă și canalizare, atât în mediul urban cât și rural, există încă multe probleme identificate:

- rata conectării la rețelele de alimentare cu apă, variază foarte mult (de la 57% în orașul Iernut la 95% la Sighișoara sau Tîrgu-Mureș); conductele de distribuție sunt vechi (necesită reabilitare) sau zone urbane noi nu au conducte (necesită extinderi, stații de pompare noi, rezervoare noi); există probleme cu starea tehnică a conductelor principale (vârstă, fisuri

Comunicat de presă din data de 5 iulie 2013 al INS-DJSM.

http://www.mures.insse.ro/phpfiles/Mures_RPL_2011_Comunicat_date_definitive.pdf

existente, pierderi), necesitând reabilitare totală; conducta principală și conductele de distribuție sunt diferite ca: diametre, materiale și ani de operare.

- în cazul sistemului de colectare ape uzate rata conectării variază de la 0% în comune la 43% (orașul Iernut) sau Tîrgu-Mureș (95%).

Activități prioritare privind dezvoltarea infrastructurii de apă, canalizare și epurare a apelor uzate:

- finalizarea până în 2015 a trei investiții majore de importanță județeană privind alimentarea cu apă potabilă:
  - o Noua aducțiune Band-Pănet
  - o Reabilitarea aducțiunii Voiniceni - Sărmașu
  - o Noi stații de epurare și aducțiunea Miercurea Nirajului - Gheorghe Doja.
- Realizarea de noi aducțiuni pentru asigurarea sursei de apă locuitorilor, concomitent cu construirea sistemului de colectare și epurare a apelor uzate rezultate (zona de vest și zona Târnavei Mici a județului)
- investiții în domeniul colectării și epurării apelor uzate în aglomerări cu o populație *sub 10.000 locuitori echivalenți*, cu respectarea termenelor de conformare asumate în domeniul epurării apelor uzate urbane.

Aceste investiții se detaliază în Master Planul actualizat al județului Mureș în domeniul apei și canalizării.

1.2.2.2. Rețeaua de alimentarea cu gaze naturale, energie electrică și termică

1.2.2.2.1. Rețeaua de alimentare cu gaze naturale

Context:

Deși județul Mureș este cel mai important producător de gaz metan din România, nu toate comunele sunt racordate la rețeaua de gaz metan. Potrivit datelor statistice din anul 2010, numărul unităților administrativ -teritoriale în care se distribuie gazul este de 83, din care 11 municipii și orașe (81,37 % din localități, ocupând primul loc la nivelul Regiunii Centru). Astfel, în special comunele din partea nord-est, din aria montană și cea subcarpatică, dar și unele comune din Podișul Târnavelor, nu au acces la rețeaua de distribuție a gazelor naturale. Extinderea rețelei magistrale de transport de gaz metan spre localitățile care solicită racordarea la această formă de energie se va derula de comun acord cu societatea de transport de gaz, în conformitate cu strategiile proprii.

Activități prioritare:

- Extinderea rețelei magistrale de transport de gaz metan spre localitățile care solicită racordarea

1.2.2.2.2. Rețeaua de alimentare cu energie electrică

Context:

Există încă localități neelectrificate în județul Mureș. Localități care au nevoie de *modernizarea rețelei electrice și iluminat public, extinderea rețelelor existente* (pentru minim 15 gospodării) sunt:

Orașe: Sîngeorgiu de Pădure, Ungheni

Comune: Adămuș, Albești, Aluniș, Apold, Ațintis, Band, Batoș, Băgaciu, Bălăușeri, Ceuașu de Câmpie, Corunca, Cristeși, Deda, Eremitu, Gălești, Gheorghe Doja, Gornești, Gurghiu, Ibănești, Livezeni, Lunca, Lunca Bradului, Mădăraș, Miheșu de Câmpie, Nadeș, Răstolița, Sărățeni, Sîngeorgiu de Mureș, Sînpaul, Vărgata, Vătava, Voivodeni. Se constată deficit de putere instalată, în special, în localitățile rurale Corunca, Livezeni, Sîngeorgiu de Mureș și Glodeni.

O altă problemă legată de deservirea cu energie electrică se constată în zonele principalelor investiții din județ, unde se constată un deficit de putere instalată.

Prin semnarea în cursul anului 2013 de către Consiliul Județean Mureș a contractului de execuție pentru „Sporirea puterii rețelei electrice instalate la depozitul zonal Sînpaul”, în valoare de 1.999.686,08 lei, fără TVA, și a proiectului privind mărirea puterii electrice instalate în județul Mureș, în valoare de aproximativ 5 milioane de euro, se va crea un nou nod energetic în zona Ungheni, care va permite dezvoltarea în cadrul Parcului Industrial de la Vidrasău a unor ramuri industriale consumatoare de energie, și va contribui la crearea condițiilor pentru extinderea parcului industrial în viitorul apropiat. O astfel de măsură a fost necesară și în perspectiva dezvoltării terminalului intermodal de transport la Ungheni, extinderea Aeroportului „Transilvania” Tîrgu-Mureș și implementarea proiectelor „Parc auto pentru sporturi cu motor” și „Sistem integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș”, cu depozit zonal în comuna Sînpaul.

Activități prioritare:

- modernizarea și extinderea rețelei electrice și de alimentare cu energie electrică a localităților urbane și rurale

1.2.2.2.3. Rețeaua de energie termică

Context:

În perioada 2005-2010 numărul localităților în care se distribuie energie termică a scăzut continuu de la 6 localități la 3. Sistemul centralizat pierde teren ca urmare a creșterii tarifelor și a găsirii unor soluții alternative din partea consumatorilor. În marea majoritate a cazurilor combustibilul utilizat este gazul metan; numărul de gospodării în care se utilizează lemnul și produsele obținute prin prelucrarea și valorificarea deșeurilor din lemn - peleți, brichete, granule, etc. pentru obținere de energie termică este în creștere.

Perioada de implementare a *programului Termoficare căldură și confort*, se extinde și această perioadă de programare, iar acțiunile vizează, în principal, modernizarea infrastructurii de transport și distribuție a energiei termice în sisteme centralizate. Programul Termoficare 2006-2015 căldură și confort are ca scop eficientizarea sistemului centralizat de producere și distribuție a energiei termice și cuprinde două componente:

1. reabilitarea sistemului centralizat de alimentare cu energie termică - beneficiarii programului sunt autoritățile administrației publice locale care dețin în proprietate sisteme centralizate de alimentare cu energie termică
2. reabilitarea energetică a clădirilor - beneficiarii programului sunt asociațiile de proprietari din blocurile de locuințe - condominii, indiferent de sistemul de încălzire

Programul finanțează investițiile pentru reabilitarea sistemului centralizat de alimentare cu energie termică, unitatea/unitățile de producție a agentului termic, rețeaua de transport al agentului termic primar (apă fierbinte), punctele de termoficare sau modulele termice la nivel de imobil, acolo unde se justifică economic, rețeaua de distribuție a apei calde și a agentului termic de încălzire, reabilitarea termică a clădirilor, rețeaua interioară de alimentare a imobilului cu apă caldă și cu agent termic de încălzire, contorizarea individuală împreună cu robinetele termostactice.

Activități prioritare:

- reabilitarea/extinderea/modernizarea sistemului centralizat de alimentare cu energie termică localitățile urbane și rurale

Prioritatea 1.2.3. Dezvoltarea infrastructurii de comunicații, în special, accesul populației la conexiuni în bandă largă în vederea eficientizării transferului de date și informații

Context:

Comunicațiile electronice în bandă largă au devenit o prioritate la nivel mondial în a doua jumătate a anilor 1990, ca rezultat al faptului că societatea bazată pe cunoaștere are un impact semnificativ asupra competitivității, dezvoltării rapide a comunicațiilor și a tehnologiilor IT, precum și asupra liberalizării piețelor telecom.

La nivelul județului Mureș, ponderea populației fără acces la conexiuni în banda largă este cuprinsă între 20% - 40%⁹⁹. Printre localitățile care nu beneficiază de conexiune broadband se numără unele sate din comunele Albești, Bahnea, Chețani, Cozma, Fărăgău, Ghindari, Gornești, Iclânzul, Pogăceaua și Râciu.

Extinderea și modernizarea serviciilor de telefonie fixă și mobilă în ultimii ani, a condus la creșterea numărului de abonați: la sfârșitul anului 2011 s-au înregistrat 138.000 de abonați la rețeaua telefonică fixă, în creștere cu aproape 10.000 de abonați față de anul precedent.

În noua perioadă de programare, îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acestora capătă o importanță deosebită, acestea fiind considerate un motor puternic de creștere economică, de inovare și de productivitate într-un număr mare de domenii.

Activități prioritare:

- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de acces la tehnologiile informației și comunicațiilor de către operatorii economici, în vederea creșterii calității serviciilor de telefonie fixă, telefonie mobilă și internet

Prioritatea 1.3. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ, sănătate, situații de urgență, protecție socială și a infrastructurii culturale

Măsuri/acțiuni importante:

Măsura 1.3.1. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ și a serviciilor educaționale, prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora în mediul urban și rural

Măsura 1.3.2 Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor de sănătate prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora în mediul urban și rural

Măsura 1.3.3. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor privind situațiile de urgență în mediul urban și rural

Măsura 1.3.4. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor sociale prin înființarea, construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora, în mediul urban și rural

Măsura 1.3.5. Dezvoltarea și consolidarea sectoarelor culturale, artistice și creative din județul Mureș

Măsura 1.3.1. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ și a serviciilor educaționale, prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora în mediul urban și rural

⁹⁹ Analiza socio-economică a Regiunii Centru, Septembrie 2012, www.adrcentru.ro

Obiective:

- Îmbunătățirea condițiilor de confort interior în școli, reducerea costurilor privind utilitățile, utilizarea rațională a resurselor, eficientizarea energetică a unităților de învățământ
- Îmbunătățirea nivelului de educație a populației
- Acces egal la educație pentru prevenirea abandonului școlar a elevilor aflați în situații de risc și atragerea celor ce au părăsit timpuriu sistemul educațional
- Asigurarea tranziției de la școală la activitatea profesională: corelarea ofertei educaționale cu nevoile de pe piața muncii

Context

Îmbunătățirea calității și sporirea nivelului investițiilor în sistemele de educație și formare profesională, participarea sporită la toate formele de educație și o mai mare mobilitate educațională și profesională a elevilor, studenților și cadrelor didactice trebuie să reprezinte, în viziunea Comisiei Europene, priorități avute în vedere de statele membre pentru atingerea celor două ținte în domeniul educațional fixate prin strategia Europa 2020. Aceste obiective, transpuse la nivel național, sunt: reducerea ratei părăsirii timpurii a școlii la un nivel maxim de 11,3 % și creșterea ponderii absolvenților de învățământ terțiar cu vârsta de 30-34 ani la cel puțin 26,7%.

Pentru desfășurarea în bune condiții a actului educațional, în perioada 2007-2013 în județul Mureș s-au realizat investiții în valoare de 26.153.000 Euro în infrastructura educațională, prin finanțarea unui număr relativ mare de proiecte, având ca obiect modernizarea unităților de învățământ atât în mediul urban cât și în cel rural. Este necesar să se continue investițiile în dezvoltarea infrastructurii de educație la nivel preșcolar, primar, gimnazial și universitar din județul Mureș. Având în vedere tendințele demografice din mediul rural, aceste investiții trebuie corelate cu prognoza evoluției numărului de copii pre-/școlari din localitate. Investițiile în educație trebuie să țină cont și nevoile de pe piața muncii, competențele dezvoltate în cadrul sistemelor de învățământ fiind strâns legate de competitivitate.

Activități prioritare:

- *reabilitarea, extinderea, modernizarea și dotarea infrastructurii de învățământ din județul Mureș*, cu precădere în localitățile cu rol polarizator (cele 11 localități urbane și 6 localități rurale: Acățari, Band, Bălăușeri, Deda, Gurghiu, Râciu)
- *dezvoltarea infrastructurii educaționale pentru incluziunea principalelor grupuri educaționale vulnerabile*: populația din mediul rural, populația de etnie romă, copiii cu cerințe educaționale speciale (CES), copiii din grupuri dezavantajate socio-economic, copiii singuri acasă, persoane în vârstă cuprinsă între 45-65 de ani și care rămân fără loc de muncă, etc.
- investiții pentru *facilitarea accesului copiilor din sate îndepărtate la școli*, prin microbuze școlare; inițierea programelor de tip „after-school”.

- inventarierea în mediul rural de către autorități locale, în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean, a gradului de ocupare a unităților de învățământ, starea fizică și dotarea acestora. Acolo unde se constată unități de învățământ părăsite sau folosite în alte scopuri decât cele didactice, coroborat cu prognoza evoluției numărului de copii pre-/școlari din localitate, pot fi înființate *centre de formare profesională pentru adulți*.
- încurajarea dialogului între mediul de afaceri și unitățile de învățământ pentru a identifica competențele care trebuie dezvoltate în cadrul sistemului educațional.

Măsura 1.3.2. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor de sănătate prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora în mediul urban și rural

Obiective:

- modernizarea unităților sanitare, prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și dotarea acestora atât din mediul urban cât și rural, dar mai ales în localitățile cu rol polarizator
- îmbunătățirea accesului persoanelor vulnerabile la servicii de sănătate
- eficientizarea energetică a unităților sanitare

Context

În județul Mureș există 8 *spitale publice*, fiecare cu ambulator integrat (policlinică), situate în mediul urban. În municipiul Tîrgu-Mureș există 2 unități sanitare publice cu paturi - Spitalul Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș, unitate de interes regional, de categoria I; Spitalul Clinic Județean Mureș (unitate de categoria II) și 6 *unități private*, toate dotate cu aparatură performantă și cadre medicale cu înaltă specializare. La Sighișoara, Reghin, Luduș, Târnăveni, Sângeorgiu de Pădure, Sovata - Miercurea Nirajului funcționează spitale publice municipale și orășenești.

Municipiul Tîrgu-Mureș este unul dintre cele mai renumite centre medicale din România, cu o infrastructură specifică pentru realizarea serviciilor publice de calitate în domeniul sănătății. La brandul municipiului Tîrgu-Mureș/al județului Mureș contribuie *Spitalul Clinic Județean de Urgență Mureș, UPU-SMURD, Spitalul Clinic Județean Mureș (SCJM) și Institutul pentru Boli Cardiovasculare și Transplant Tîrgu-Mureș*.

În mediul rural, accesul persoanelor la servicii de sănătate se realizează, de regulă, prin intermediul medicilor de familie. (În unele localități există centre de permanență fixe sau servicii de îngrijiri medicale la domiciliu). Deși în mediul rural trăiesc mai mult de jumătate din locuitorii județului, aceștia sunt deserviți de aproximativ 44,0% din totalul medicilor de familie, adică 141 de medici de

familie. Aici nu sunt înregistrate unități sanitare ambulatorii de specialitate publice sau private, doar cabinete de stomatologie. Datorită rețelei de transport și comunicații slab dezvoltate sau întreținute, a rețelei de distribuție a apei potabile și de colectare a apei uzate insuficient dezvoltate sau în anumite localități inexistente, se explică deficiențele în asigurarea asistenței medicale de urgență, instabilitatea cadrelor sanitare și amplificarea migrației personalului sanitar calificat. În concluzie, pacienții din mediul rural au acces limitat la servicii medicale de specialitate, accesibilitatea fiind condiționată de mai mulți factori, cum ar fi: distanța dintre domiciliu și cabinetul de specialitate din urban, starea drumurilor de legătură cu localitatea urbană, condițiile și posibilitățile de transport în comun, factorul timp și nu în ultimul rând, factorul financiar.

Asistența a medicală de urgență prespitalicească s-a dezvoltat în ultimii ani și în mediul rural, prin intermediul SMURD, care funcționează în 11 localități: Tîrgu-Mureș, Târnăveni, Reghin, Sighișoara, Sovata, Sărmașu, Miercurea-Nirajului, Iernut, Ibănești, Deda și Rîciu.

În spitalele din județul Mureș a început un proces vizibil de reabilitare a clădirilor și dotare cu aparatură, echipamente și dispozitive medicale. Pe lângă sumele importante alocate de către Ministerul Sănătății și Consiliul Județean Mureș pentru îmbunătățirea serviciilor sanitare oferite populației, s-au accesat și fonduri europene prin Programul Operațional Regional. Prin proiectul implementat de Consiliul Județean Mureș, intitulat *Modernizarea și dotarea ambulatoriului Spitalului Clinic Județean Mureș* se modernizează și se dotează cu aparatură, instrumentar medical și mobilier specific 18 cabinete medicale de specialitate din cadrul ambulatoriului Spitalului Clinic Județean Mureș din 2 locații (B-dul 1 Decembrie 1918 și Str. Gh. Marinescu nr. 1). Valoarea totală a proiectului este de 11.268.606 lei, din care valoare eligibilă nerambursabilă 8.684.767 lei și TVA 2.123.973 lei aferent cheltuielilor eligibile. Un alt contract de finanțare, semnat în luna octombrie 2013 de Consiliul Județean Mureș, este cel privind reabilitarea, modernizarea și echiparea ambulatoriului Spitalului Clinic Județean de Urgență Tîrgu-Mureș, al cărui valoare totală este de 20,02 milioane lei, din care 15,84 milioane lei reprezintă fonduri nerambursabile. Diferența dintre cele două sume reprezintă contribuția Consiliului Județean Mureș la cheltuielile eligibile ale proiectului. Lucrările de reabilitare vor cuprinde 2 clădiri ale Spitalului, respectiv Ambulatoriul general și Ambulatoriul ORL, ambele situate pe str. Gheorghe Marinescu, la nr. 50 și la nr. 34. Lucrările vor viza reabilitarea clădirilor din punct de vedere termic și al finisajelor, precum și reorganizarea fluxurilor de circulație în zona de primire a pacienților. Cele 14 cabinete medicale prevăzute în proiect vor fi reabilitate și dotate cu aparatură, instrumentar medical de ultimă generație și mobilier specific.

În perioada de programare 2014-2020, potrivit Cadrului Strategic Comun, *îmbunătățirea accesului persoanelor vulnerabile la servicii de sănătate* prin dezvoltarea unei infrastructuri sanitare adecvate și prin creșterea calității serviciilor medicale este o prioritate. Se pune accent pe sporirea accesului la asistență medicală convenabilă, durabilă și de înaltă calitate, în vederea reducerii inegalităților în materie de sănătate. Vor avea prioritate investițiile în infrastructura sanitară care contribuie la modernizarea, transformarea structurală și viabilitatea sistemelor de sănătate, pentru îmbunătățirea accesului la servicii sanitare și reducerea inegalităților în materie de sănătate, cu o atenție specială

acordată grupurilor marginalizate, precum romii și persoanele expuse riscului și a sărăciei.

Activități prioritare:

- investiții în infrastructura sanitară prin executarea lucrărilor de înființare/construire, extindere și renovare a spitalelor, a dispensarelor medicale, a substațiilor de primiri urgențe, a secțiilor medico-sociale pentru persoanele cu venituri reduse
- investiții pentru îmbunătățirea dotării cu aparatură medicală de înaltă performanță a unităților cu profil medical din județ
- investiții în eficiență termică, instalații de cogenerare pentru unitățile sanitare, în scopul reducerii costurilor, îmbunătățirii condițiilor de confort interior, utilizării raționale a resurselor, reducerii emisiilor poluante generate de producerea, transportul și consumul de energie
- investiții specifice în infrastructură pentru modernizarea și eficientizarea funcționării Spitalului Clinic Județean Mureș prin restrângerea ariei desfășurate a clădirilor și comasarea secțiilor
- asigurarea condițiilor necesare înființării Spitalului Regional la Tîrgu-Mureș, în apropierea Spitalului Clinic Județean de Urgență Mureș
- asigurarea spațiilor de parcare (supraetajate/subterane) în zona unităților sanitare unde există zilnic un flux important de persoane
- dezvoltarea sistemului de asistență medicală de urgență prespitalicească
- sprijinirea acțiunilor preventive în domeniul sănătății
- implementarea/dezvoltarea aplicațiilor de tehnologia informației și comunicațiilor în domeniul sanitar (ex: e-Sănătate), având ca scop accesul populației la o paletă largă de informații din domeniul medical
- asigurarea de condiții atractive pentru încurajarea stabilirii cadrelor medicale în localitățile unde își desfășoară activitatea și completarea posturilor vacante în unitățile spitalicești

Măsura 1.3.3. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor privind situațiile de urgență în mediul urban și rural

Obiective:

- eficientizarea intervențiilor în situații de urgență prin îmbunătățirea dotării tehnico-materiale, implementarea de sisteme performante de tehnologia informației și a comunicațiilor și dezvoltarea resurselor umane
- creșterea calității activităților de prevenire și eficientizare continuă a acțiunilor de salvare în zonele montane greu accesibile și în mediu subteran speologic
- îmbunătățirea serviciului polițienesc pentru creșterea gradului de ordine și siguranță publică a locuitorilor județului

Context

Începând cu anul 2007, Consiliul Județean Mureș a pus bazele unui proiect regional privind îmbunătățirea calității serviciilor pentru siguranță publică și de asistență medicală în situații de urgență și dezastre majore, prin care a fost creată o rețea de colaborare bine definită între Inspectorate pentru Situații de Urgență din județele Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu, respectiv cele 6 Consilii Județene din Regiunea Centru.

Agenția de dezvoltare Intercomunitară „Centrul Transilvaniei”, coordonat de CJ Mureș, a devenit beneficiarul a două proiecte majore finanțate prin Programul Operațional Regional 2007-2013, care vizează îmbunătățirea timpilor de răspuns în situații de urgență prin achiziționarea de echipamente specifice în județele Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Sibiu și Mureș.

Urmare experienței dobândite de județul Mureș în acest domeniu, experiență recunoscută atât la nivel regional, național, cât și internațional, există argumente pertinente pentru localizarea bazei operaționale regionale pentru situații de urgență la Tîrgu-Mureș. Acest fapt este susținut și în *Conceptul Strategic Național privind organizarea intervențiilor în situații de urgență, de acordare a asistenței medicale de urgență și a primului ajutor calificat*, care prevede îmbunătățirea capacității și calității sistemului siguranței publice prin crearea a opt baze regionale. În Regiunea Centru baza operațională regională este localizată în Tîrgu-Mureș, județul Mureș.

Pe linia SMURD, funcționează baza operațională pentru *Regiunea SMURD 1 Tîrgu-Mureș*, în cadrul UPU - SMURD al Spitalului Județean Mureș, și în colaborare cu ISU Mureș.

Echipajul de intervenție pentru situații de urgență din cadrul Inspectoratului pentru Situații de urgență „Horea” al județului Mureș, în unitatea Tîrgu-Mureș are constituit următoarele echipaje de intervenție: echipaje de stingere; echipaj C.B.R.N.; echipaj pirotehnic; echipaj de căutare salvare în mediul acvatic; echipaj de salvare de la înălțimi; echipaje S.M.U.R.D.; echipaj descarcerare.

În subunitățile din Sighișoara, Reghin, Târnăveni, Miercurea-Nirajului, Sărmașu există echipaje de stingere și echipaje SMURD, în 3 cazuri echipaje de salvare de la înălțimi (Sighișoara, Târnăveni și Reghin) și 2 cazuri echipaje de descarcerare.

Dispeceratul Integrat de Urgență 112 funcționează în Tîrgu-Mureș din 9 martie 2001, fiind primul dispecerat de acest gen din România. Parte a Sistemului Național Unic pentru Apeluri de Urgență (SNUAU) din anul 2005, dispeceratul preia apelurile de urgență destinate S.MU.R.D, Serviciul de Ambulanță Județean, Poliție, Pompieri, Jandarmi și Poliția Comunitară.

În mediul rural, la nivelul comunelor funcționează în cadrul consiliilor locale *serviciile voluntare pentru situații de urgență* (SVSU), iar la Punctele de lucru ISU „Horea” din Deda și Rîciu există echipe de stingere. Zone unde ISU „Horea” nu are puncte de lucru, în aceste zone timpii de reacție în cazul unor accidente sau alte situații de urgență fiind mari, sunt Luduș și Bălăușeri.

Datele statistice din 2011, în comparație cu 2010 ne arată o variație a intervențiilor de +24,45% la incendii, de + 411,11% la arderi necontrolate și + 321,65 % la alte situații de urgență.

La capitolul dotare (atât echipament specific pentru protecția personalului pe timpul intervențiilor cât și materiale care echipează autospecialele de intervenție) unitatea ISU „Horea” se află undeva la 70-80% față de necesar, cu toate că în anul 2012 s-au primit mai multe echipamente și materiale.

La ora actuală în proporție de peste 50% parcul auto al ISU Horea este învechit, autospecialele depășesc 20 de ani de folosință, iar echipamentele sunt învechite sau lipsesc din dotare. Situație similară se întâlnește și în cazul Inspectoratului de Poliție Județean Mureș, unde se constată nevoia de îmbunătățire/completare a parcului de vehicule existente și a dotării cu mijloace specifice a polițiștilor care intervin în situații de urgență. Având în vedere conceptul de management integrat al situațiilor de urgență la nivelul județului, care presupune în cele mai multe cazuri și participarea echipajelor de poliție la intervenții, pentru creșterea capacității de intervenție va trebui dezvoltată infrastructura de intervenție polițienească.

Activități prioritare:

- achiziționare de autospeciale/echipamente specifice pentru îmbunătățirea capacității și calității sistemului de intervenție a tuturor structurilor care acționează în cazul producerii unor situații de urgență:
  - o achiziționarea de autospeciale specifice salvării de la înălțimi; automacara de minim 30 tone forță; autocisterne pentru transport apă la locul intervențiilor, având capacitate de 10.000 litri; autospeciale de transport al grupei operative și a personalului suplimentar necesar la locul intervențiilor; autovehicule pentru asigurarea intervențiilor; aparatură de verificare/reparare a aparatelor folosite în situații de urgență
  - o achiziționarea de echipamente de protecție și de intervenție pentru dotarea personalului care intervine în situații de urgență (pompieri, polițiști, medici, paramedici, salvatori montani)
- modernizarea infrastructurii tehnice de comunicare pe timpul intervențiilor între personalul aflat la locul intervenției și instituțiile de sprijin; dezvoltarea bazelor de date și compatibilizarea sistemelor de comunicații între instituțiile publice cu atribuții în gestionarea situațiilor de urgență. O asemenea măsură vine în întâmpinarea provocărilor reale pe care le pot

reprezenta *situațiile de urgență de mare amploare și intensitate*, care determină afectarea gravă a funcționării instituțiilor statului, a mediului economic și întreruperea asigurării unor servicii de bază către populație

- îmbunătățirea/extinderea/modernizarea/eficientizarea energetică a clădirilor ISU, Poliției, a sediului Serviciul Public Județean Salvamont-Salvaspeo Mureș
- extinderea și dezvoltarea serviciilor integrate SMURD în mediul urban și rural (prioritate: Luduș și Bălăușeri)
- investiții în infrastructura de educație și formare în situații de urgență:
  - o înființarea unui Centru de perfecționare de nivel național în domeniul situațiilor de urgență în comuna Gornești, județul Mureș
  - o amenajarea unor centre/poligoane de pregătire practică speciale pentru personalul care intervine în situații de urgență (pompieri, polițiști, salvatori montani, etc.) în scopul dezvoltării și întreținerii aptitudinilor fizice și profesionale
  - o facilitarea participării personalului care intervine în situații de urgență la cursuri de pregătire și perfecționare profesională
  - o dezvoltarea relațiilor de cooperare cu alte echipaje la nivel regional, național și internațional
- desfășurarea de campanii de informare, instruire și educare a membrilor comunității cu privire la tipurile de riscuri și modul de comportare în timpul situației de urgență, promovarea voluntariatului pentru intervenții în situații de urgență.

Măsura 1.3.4. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor sociale prin înființarea, construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora, în mediul urban și rural

Obiective:

- creșterea calității vieții copiilor, tinerilor, persoanelor adulte cu sau fără handicap și persoanelor vârstnice aflate în evidențele sistemelor publice de asistență și protecție socială și care se găsesc într-o situație de vulnerabilitate
- oferirea de servicii sociale publice și private diversificate, conforme cu standardele de calitate specifice legiferate, care să contribuie la incluziunea socială și la combaterea sărăciei în rândul persoanelor vulnerabile; servicii sociale adaptate nevoilor diferite ale aceluiași tip de beneficiari, care să asigure facilitarea continuității serviciilor sociale - servicii sociale continue de la o etapă a vieții la alta
- dezvoltarea/încheierea de noi parteneriate (publice, publice/private, etc.) și îmbunătățirea colaborării inter-instituționale în vederea asigurării de servicii sociale de calitate și diversificate beneficiarilor eligibili

- dezvoltarea unui sistem integrat și unitar de prevenire, monitorizare, combatere și răspuns la violența în familie în județul Mureș/la nivelul Regiunii Centru (prin parteneriat cu celelalte județe din regiune).

Context:

La nivelul județului Mureș sunt acreditați în total 192 de *furnizori de servicii sociale*, dintre care 113 sunt furnizori publici și 79 sunt furnizori privați (asociații, fundații, organizații), care se adresează, copiilor, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități și altor categorii de beneficiari.

În județul Mureș, măsurile de asistență și protecție socială reprezintă o prioritate, fapt reflectat și în alocările bugetare spre acest domeniu, când un procent de 25-30% din bugetul județului din ultimii ani a fost direcționat pentru îmbunătățirea condițiilor de viață a beneficiarilor, pentru acoperirea investițiilor și cheltuielilor de funcționare. S-au îmbunătățit continuu serviciile oferite copiilor și persoanelor adulte aflate în sistemul public de asistență socială, multe centre fiind restructurate și modernizate conform standardelor europene, urmare accesării și derulării de programe cu finanțare externă.

Există o serie de disparități în distribuția geografică a serviciilor sociale în județul Mureș. În general, serviciile sociale sunt concentrate în sau în jurul centrelor urbane. Există zone mai puțin dezvoltate, precum nord-vestul județului.

În județul Mureș s-a dezvoltat un sector non-profit important care își aduce aportul dublând practic numărul de servicii sociale la nivel de județ și al beneficiarilor de servicii sociale. **Organizațiile neguvernamentale constituie un partener solid al sectorului public** în crearea de noi servicii sociale și dezvoltarea celor existente. Serviciile private dezvoltate pentru diferite categorii de beneficiari (copiii aflați în dificultate, persoanele cu dizabilități, vârstnici și alte categorii) au o capacitate mai mare de asistență decât cele publice. Colaborările dintre organizațiile neguvernamentale și sectorul public în furnizarea de servicii sociale sunt necesare, funcționabile și utile din punct de vedere al efectelor.

Din activitatea DGASPC

În perioada 2007-2013 unele dintre prioritățile DGASPC Mureș au vizat prevenirea separării copiilor de părinți prin responsabilizarea părinților în creșterea și îngrijirea copiilor prin coordonarea metodologică a autorităților locale cu atribuții de asistență socială precum:

1. Centrul maternal „Materna” Tg.Mureș cu rolul de a oferi servicii pentru a asigura protecția, creșterea și îngrijirea cuplului mama-copil (136 mame cu vârste între 11 ani - 44 ani (din care 29 minore) cu 182 copii,
2. Centrul de zi pentru copilul exploatat prin muncă din Municipiul Tg.Mureș (118 copii cu vârste 6-12 ani din zonele străzilor Dealului, Rovinari, Barajului din municipiul Tg-Mureș și zona Voiniceni),
3. Serviciul de recuperare de zi pentru copilul cu dizabilități din comunitate destinat copiilor cu grad de handicap din Sighișoara și împrejurimi (100 copii cu vârste între 1 an - 18 ani)

Pe de altă parte pentru copiii separați de părinți temporar sau definitiv s-a dezvoltat rețeaua de asistență maternală profesionistă pentru a primi în îngrijire copii abuzați, neglijăți sau copiii cu dizabilitate. Până în prezent au beneficiat de aceste servicii un număr de **679 copii cu vârste între 0 -20 ani**, inclusiv grupe de frați și surori. În anul 2013, în evidențele DGASPC Mureș sunt 252 asistenți maternali cu 462 copii din care 29 copii cu dizabilitate.

S-au dezvoltat/reorganizat servicii sociale rezidențiale care să vină în întâmpinarea nevoilor copiilor. În acest sens s-au închis toate centrele de plasament - Centrul de Plasament nr.5 Luduș în 2007, Centrul de Plasament nr.8 Reghin în 2010 și Centrul de Plasament nr.7 Zau de Câmpie în 2012, în care au fost ocrotiți **241 copii** în anul 2006, prin înființarea de case de tip familial. În perioada 2007-2013 Direcția a creat 14 case de tip familial - 9 case prin proiecte Phare la Reghin-Petelea, 3 case din bugetul propriu la Miercurea Nirajului și 2 case prin extinderea și recompartimentarea cantoanelor județului prin donația Fundației HHC Baia Mare în localitățile Sângeorgiu de Pădure și Râciu. În anul 2013, un număr de **4 tineri urmează** cursurile unei facultăți sau școli postliceale, iar alți **7** au finalizat studiile universitare.

În perioada 2007 -2013 au fost adoptați **80 de copii** în județul Mureș și au fost atestate un număr de **155 familii** ca apte să adopte.

Dacă în anul 2007 erau un număr de 2245 copii în sistemul de protecție în anul 2013 aceștia ajunseseră la un număr de 1969, scădere datorată în primul rând măsurilor de prevenire și serviciilor de zi din comunitate.

În perioada menționată s-a asigurat evaluarea, încadrarea și plata prestațiilor/beneficiilor sociale la persoanele cu dizabilități (copii și adulți) din județul Mureș astfel:

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 Sem.I
Persoane cu dizabilități	9630	15554	18345	18460	17972	16335	18817

Prin cele 8 centre rezidențiale pentru persoanele adulte cu dizabilități din județ au fost asigurate servicii sociale astfel:

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 Sem.I
Persoane cu dizabilități	981	1016	1001	1009	1001	1014	1010

În perioada 2007 - 2013 DGASPC Mureș a implementat un număr de **18 proiecte finanțate din surse externe nerambursabile** (Granturi PHARE, POR, Banca Mondială), toate având drept obiectiv principal creșterea calității vieții persoanelor aflate într-o situație vulnerabilă, fie prin restructurarea marilor centre rezidențiale pentru persoanele adulte cu dizabilități fie prin dezvoltarea și dotarea unor noi servicii în județ.

Amenințări:

Trebuie să ținem cont de faptul că, scăderea nivelului de trai a populației se va reflecta printr-o creștere a beneficiarilor de servicii sociale; crește numărul de persoane vârstnice/cu handicap care solicită admiterea într-un centru rezidențial

raportat la numărul de locuri disponibile; există un număr relativ mare de copii instituționalizați cărora trebuie să li se asigure un serviciu specializat și după ieșirea din sistemul de protecție al copilului (fie admiterea într-un centru de tranzit, într-un centru rezidențial pentru persoane adulte cu handicap, fie consiliere, ș.a.). De asemenea, crește frecvența fenomenului de abandon școlar datorită mediului educațional inadecvat al familiilor de proveniență al copiilor și a lipsei motivației pentru continuarea studiilor și participarea la programele școlare și extrașcolare. Un alt aspect deloc de neglijat este cel al violenței în familie, care a fost recunoscut ca și o problemă socială, de educație, de sănătate publică și în același timp o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului.

În prezent, în județul nostru există un sistem de asistență socială axat pe prestații sociale și nu pe dezvoltare de servicii sociale, respectiv sistemul de prestații sociale este dominant, iar cel de servicii sociale este subdezvoltat (cca 50% din bugetul anual al DGASPC reprezentând costuri pentru furnizare de servicii sociale). Aceste date, coroborate cu Strategia Europa 2020, indică oportună ca prioritate dezvoltarea serviciilor sociale pe raza întregului județ.

În plus, Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (ratificată de România prin Legea nr. 221/2010) consideră neadecvate serviciile de tip instituționalizat și promovează dezvoltarea serviciilor în comunitate pentru persoane cu dizabilități. Pentru respectarea prevederilor Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, la nivelul județului Mureș este necesar începerea unui proces de analiză a întregului sistem și de decizii privind dezinstituționalizarea și dezvoltarea de servicii complementare în comunitate pe modelul procesului de dezinstituționalizare din domeniul protecției copilului.

Pentru dezvoltarea serviciilor sociale în județul Mureș, se identifică patru categorii mari de beneficiari :

1. Copii și tineri separați de familie sau aflați în situații de risc (abandon școlar, delincvență juvenilă, excluziune socială, îmbolnăvire, educație necorespunzătoare, copii ai căror părinți lucrează în străinătate, copii cu dizabilități, copii proveniți din familii sărace, copii romi, tinerii de peste 18 ani care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului, etc.)
2. Persoane cu dizabilități
3. Persoane vârstnice
4. Alte categorii de persoane aflate în dificultate (victime ale violenței în familie, persoane toxico-dependente, victime ale traficului de persoane, imigranți și refugiați, persoane fără adăpost și alte persoane aflate în dificultate)

1.3.4.1 Copii și tineri separați de familie sau aflați în situații de risc

Activități principale:

- **înființarea, construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea infrastructurii pentru:**
  - dezvoltarea serviciilor de protecție și promovare a drepturilor copilului (servicii de tip rezidențial, de îngrijire de tip familial, îngrijire de zi, intervenție în regim de urgență,)
  - crearea și dezvoltarea de servicii integrate destinate dezvoltării abilităților sociale ale copiilor și tinerilor cu tulburări comportamentale/antisociale (terapii ocupaționale și comportamentale) pentru incluziunea socială a tinerilor care săvârșesc fapte penale și nu răspund penal
  - dezvoltarea serviciilor sociale durabile și de înaltă calitate pentru promovarea învățământului preșcolar și combaterea abandonului școlar și al analfabetismului (ex: servicii de îngrijire extrașcolare, înființarea de centre de zi pentru copii în satele sau cartierele foarte sărace din orașe, servicii de logopedie, etc)
  - dezvoltarea serviciilor medico-psiho-sociale adresate copiilor și familiilor aflate în dificultate
  - dezvoltarea serviciilor specializate de recuperare pentru tinerii cu deficiențe neuropsihice/dizabilități (prioritate zona Luduș - Iernut)
  - înființarea/extinderea/dotarea centrelor de tranzit (centre care oferă servicii de dezvoltare a deprinderilor de viață independentă) pentru tineri care părăsesc sistemul de protecție a copilului
  - dezvoltarea serviciilor sociale pentru mame adolescente
  - înființarea de centre de tip respiro (unități specializate de îngrijire temporară)
  - servicii de orientare socio-profesională

1.3.4.2. Persoane cu dizabilități

Activități principale:

- **înființarea, construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea infrastructurii pentru:**
  - continuarea investițiilor pentru restructurarea/modernizarea și dotarea centrelor rezidențiale pentru persoane adulte cu handicap din județ;
  - diversificarea serviciilor rezidențiale oferite persoanelor adulte aflate într-o situație de vulnerabilitate (prin creare de noi servicii precum: ateliere protejate, servicii de recuperare neuromotorie, servicii de intervenție în regim de urgență, etc.);

- înființarea de noi servicii non-rezidențiale (servicii de recuperare neuromotorie de tip ambulatoriu, servicii de consiliere, socializare, ergoterapie, etc.);
- dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor integrate în vederea dezvoltării deprinderilor socio-profesionale ale adulților cu handicap în scopul incluziunii pe piața muncii;
- înființarea de alternative de tip rezidențial și dezvoltarea serviciilor în scopul formării deprinderilor pentru o viață independentă și angajare în muncă a persoanelor cu dizabilități locomotorii (realizarea proiectului „Parc HIFA ” la Păcureni, com. Glodeni, inițiată de Asociația HIFA România - Ajutor pentru toți);
- dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor (inclusiv ambulatorii) de recuperare și abilitare/ reabilitare medico-psiho-socială a persoanelor cu dizabilități, prin dotarea serviciilor cu echipamente specifice de recuperare moderne;
- accesibilizarea mediului fizic pentru a asigura accesul neîngrădit al persoanelor cu dizabilități în spații publice - adaptarea clădirilor, a căilor publice de acces, a mijloacelor de transport în comun, trecerile de pietoni, etc. la nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități;
- înființarea de centre de zi pentru persoane cu dizabilități, care să permită membrilor familiei angajarea în muncă și, astfel, creșterea nivelului de trai al familiei
- înființarea de locuințe protejate sau semi-protejate în care persoanele cu dizabilități (inclusiv tineri ieșiți din sistemul de protecție socială) să poată duce o viață independentă, mai ales în condițiile în care pe lângă aceste locuințe se dezvoltă servicii de suport în vederea angajării în muncă a persoanelor cu dizabilități.

1.3.4.3. Persoane vârstnice

Activități prioritare:

- extinderea serviciilor de îngrijire la domiciliu a persoanelor vârstnice în toate localitățile urbane și rurale din județul Mureș (acolo unde se identifică asemenea nevoi)
- diversificarea serviciilor de îngrijire și socio-administrative asigurate temporar sau permanent la domiciliu persoanelor vârstnice, privind: îngrijirea persoanei, prevenirea marginalizării sociale și sprijinirea pentru reintegrarea socială, consiliere juridică și administrativă, sprijin pentru plata unor servicii și obligații curente, îngrijirea locuinței și gospodăriei, ajutor pentru menaj, prepararea hranei, etc.
- oferirea de servicii integrate (medico-psiho-sociale) persoanelor vârstnice
- dezvoltarea serviciilor sociale pentru asistarea/ îngrijirea temporară sau permanentă a persoanelor vârstnice - prin construirea/extinderea/

modernizarea și dotarea de centre pentru persoane vârstnice (centre de zi, centre rezidențiale)

1.3.4.4. Alte categorii de persoane aflate în dificultate (victime ale violenței în familie, persoane toxico-dependente, victime ale traficului de persoane, imigranți și refugiați, persoane fără adăpost și alte persoane aflate în dificultate).

Activități prioritare

- Dezvoltarea serviciilor rezidențiale pentru situații de criză (înființare/extindere servicii de intervenție în regim de urgență, adăposturi de noapte, cantine sociale adăposturi pentru victimele violenței de familie, etc.), pentru oferirea de servicii fie pe termen scurt, până la stabilirea unei măsuri de protecție, fie pe un termen mediu, pe parcursul intervenției;
- Înființare de servicii complexe integrate în vederea pregătirii pentru o viață independentă a adulților aflați în dificultate, dezvoltarea serviciilor de consiliere, îndrumare, acces la învățământ și la formare profesională a persoanelor aflate în dificultate, inclusiv sprijinirea pentru încadrarea pe piața muncii
- Prevenirea, monitorizarea și combaterea violenței în familie; înființarea și dezvoltarea unei rețele integrate de unități de asistență a cazurilor de violență în familie, atât la nivelul județului, cât și la nivelul altor județe din Regiunea Centru
- Constituirea unui fond de locuințe sociale, pentru persoanele aparținând categoriilor sociale dezavantajate care nu pot avea acces la o locuință în proprietate sau nu pot închiria o locuință în condițiile pieței.

1.3.4.5. Consolidarea capacității instituționale a furnizorilor de servicii sociale publice

Context

Colaborarea dintre instituțiile cu responsabilități în domeniul furnizării de servicii sociale este marcată de anumite disfuncționalități: resurse financiare insuficiente, lipsa de calificare a factorului uman, lipsa de corelare instituțională. Din această cauză de foarte multe ori instituțiile județene precum DGASPC-ul, reclamă colaborarea defectuoasă cu serviciile de protecție și asistență socială din cadrul primăriilor din mediul rural. Pregătirea slabă a specialiștilor (veniți uneori din alte domenii), salariile mici, numărul insuficient de oameni în sistem pentru a acoperi nevoile și problematica sunt atributele caracteristice pentru acest subiect.

Activități prioritare:

- Efectuarea de studii/reactualizarea studiilor existente privind serviciile sociale din județul Mureș, în scopul identificării problemelor în accesarea serviciilor existente, distribuția teritorială a acestora, necesarul de servicii sociale și determinarea profilului/numărului beneficiarilor în contextul trendului demografic
- Dezvoltarea de politici, strategii și planuri de acțiune pentru o abordare integrată a măsurilor pentru promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei în rândul grupurilor vulnerabile
- Înființarea de către asociațiile micro-regionale/grupuri de acțiune locală a serviciilor publice de asistență socială organizate și acreditate; Asigurarea funcționalității Consiliilor Consultative pe lângă serviciile publice de asistență socială
- Eficientizarea activității furnizorilor de servicii sociale prin colaborare strânsă între ONG-uri, respectiv ONG-uri și sectorul public; Încheierea unor acorduri bilaterale cu autoritățile administrației publice locale privind finanțarea serviciilor sociale (altele decât cele aflate în cadrul DGASPC Mureș)
- Îmbunătățirea colaborării inter-instituționale prin înființarea unor grupuri de lucru public-private; dezvoltarea parteneriatelor la nivel județean și regional pentru abordarea integrată a furnizării serviciilor sociale și promovarea bunelor practici
- Dezvoltarea resurselor umane în cadrul instituțiilor publice și partenerilor sociali furnizoare de servicii educaționale și servicii sociale
- Informarea populației prin educație privind serviciile de asistență socială; organizarea de campanii de promovare a voluntariatului în domeniul serviciilor sociale
- Implementarea de sisteme informatice la nivel județean/regional pentru crearea unui sistem unitar de înregistrare și raportare statistică a cazurilor care implică măsuri pentru incluziune socială și combaterea sărăciei.

Măsura 1.3.5. Dezvoltarea și consolidarea sectoarelor culturale, artistice și creative din județul Mureș

Obiective:

- creșterea vizibilității caracterului multicultural al județului Mureș prin promovarea creatorilor și operelor culturale locale pe plan național și internațional
- întărirea capacității operaționale a sectorului cultural, artistic și creativ de a aborda tehnici noi, inovatoare pentru dezvoltarea publicului

Context:

Județul Mureș dispune de un climat cultural specific, determinat pe de o parte de valorile culturale acumulate de-a lungul istoriei, iar pe de altă parte de caracterul compozit al populației, fiind generator de diversitate culturală. *Rețeaua instituțiilor culturale* din județ este diversă și cuprinde muzee, case memoriale, teatre, instituții muzicale, biblioteci, case de cultură. În domeniul cultural-artistic și de recreere activează 347 de organizații neguvernamentale.

În ultimii 10 ani instituțiile publice de cultură au beneficiat de fonduri importante, astfel încât atât în mediul urban cât și în mediul rural un număr important de lăcașuri de cult au fost reabilitate, modernizate, dotate, creându-se premisele pentru desfășurarea în bune condiții a spectacolelor.

În perioada 2014-2020, prin programul special *Europa creativă*, se sprijină cinematografia europeană și sectoarele culturale și creative, permițându-le să-și sporească potențialul de creare de locuri de muncă și de contribuție la creșterea economică. Programul va sprijini zeci de mii de artiști, profesioniști din domeniul cultural și organizații culturale din domeniul artelor spectacolului, artelor frumoase, editurilor, filmelor, televiziunii, muzicii, artelor interdisciplinare și al patrimoniului, precum și din industria jocurilor video, permițându-le să-și exercite activitatea în întreaga Europă, pentru a ajunge la noi categorii de public și pentru a dezvolta competențele necesare în era digitală.

În județul Mureș este nevoie de crearea/dezvoltarea/extinderea infrastructurii culturale și creative și aplicarea unui marketing eficient pentru sectorului cultural. Pe lângă activitățile legate de crearea infrastructurii fizice, formarea specialiștilor în cultură, organizare de evenimente și promovare este de mare actualitate, pentru a „umple” cu un conținut valoros clădirile reabilitate.

Activități prioritare

- Dezvoltarea infrastructurii culturale, prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea clădirilor și asigurarea dotărilor tehnico-materiale necesare desfășurării actelor de cultură
- Dezvoltarea de proiecte culturale în parteneriat cu operatori culturali naționali și internaționali
- Realizarea unor activități de cercetare în sectorul cultural
- Organizarea de conferințe, simpozioane, ateliere de lucru care să contribuie la diseminarea informațiilor legate de multiculturalism, multilingvism și interdisciplinaritate

DOMENIUL PRIORITAR 2: CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE A JUDEȚULUI MUREȘ, STIMULAREA CERCETĂRII ȘI A INOVĂRII

Context

Analiza profilului socio-economic al județului Mureș arată că economia județului este una preponderent industrială, deși sectorul secundar are o tendință de restrângere în favoarea celui terțiar. În prezent pilonii principali ai industriei județului Mureș sunt industria energetică, industria chimică și farmaceutică, industria alimentară, industria mobilei, cu un grad de dependență ridicat a producției industriale de două ramuri - cea chimică, respectiv alimentară - ceea ce implică riscuri substanțiale pe termen lung.

La finele anului 2011, în județul Mureș existau 11556 firme active¹⁰⁰, 85,6% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor, 11,84% în clasa întreprinderilor mici, 2,19 % în cea a întreprinderilor mijlocii și doar 40 firme (0,34% din total), se situau în categoria întreprinderilor mari. Predomină firmele având ca activitate principală comerțul (peste 35,81% din total), urmate de cele din industria prelucrătoare (13,03%), construcțiile (9,28%) și activitățile profesionale, științifice și tehnice (8,65%). Din cele 11556 de unități locale active, doar 40 au avut peste 250 de angajați.

În privința locației firmelor din județul Mureș, având ca obiect principal de activitate industria, o parte însemnată a acestora sunt situate în zona intravilană a așezărilor urbane, ceea ce atrage după sine dificultăți de natură operațională (legate de aprovizionare, distribuție), limitarea unor dezvoltări ulterioare (lipsă teren pentru extindere), dar și conformarea cu normele de mediu, din ce în ce mai stricte în privința calității ambiantului.

Realocarea activităților din zonele locuite înspre cele industriale este benefică atât pentru populație, din punctul de vedere al îmbunătățirii calității aerului și a apei, reducerii poluării fonice, cât și pentru investitori, care în urma stimulentele fiscale și a altor avantaje determinate de gruparea a mai multor societăți în același spațiu investițional - furnizori și clienți - își pot rentabiliza afacerea.

Exporturile de mărfuri joacă un rol tot mai important în dezvoltarea economică a județului Mureș. Principalele mărfuri exportate sunt produsele chimice (25,2% din total), produsele textile (17,9%) mașinile, utilajele și echipamentele electrice (12,7%), mobilierul (12,7%). Produsele agricole și materiile prime dețin ponderi neglijabile în exportul județului (sub 2%).

În anul 2012, potrivit datelor de la Comisia Națională de Prognoză, PIB-ul pe cap de locuitor în județul Mureș a fost de 5.535 euro, sub media națională, care se situează la 5.664 euro, județul Mureș ocupând astfel poziția 12 în topul județelor din România.

În ultimii ani, firme multinaționale și-au deschis filiale locale și au realizat un volum semnificativ de investiții, contribuind astfel la revigorarea industriei

¹⁰⁰ <http://www.mures.insse.ro/main.php?lang=fr&pageid=486>

județului. Domeniile spre care s-a îndreptat majoritatea investițiilor străine sunt industria auto și a componentelor auto, componente electrice și electrotehnice, industria ușoară. Crearea Parcului Industrial de la Vidrasău este unul dintre primii pași în diversificarea activității economice în județ, însă se resimte lipsa serviciilor de cercetare, inovare și transfer tehnologic.

În perioada 2014-2020, potrivit Cadrului Strategic Comun, vor beneficia de prioritate investițiile în spiritul antreprenorial, în exploatarea comercială a noilor idei și a rezultatelor cercetărilor, crearea unor întreprinderi orientate într-o mai mare măsură către cunoaștere și serviciile de consiliere în domeniul afacerilor, în special pentru înființarea și transferul de întreprinderi, accesul la noi piețe, transferul de tehnologie și previziunea tehnologică, dezvoltarea instrumentelor online, precum și inovația orientată spre utilizator și design.

Prioritatea 2.1. Creșterea atractivității județului ca destinație de afaceri

Măsuri:

Măsura 2.1.1. Diversificarea infrastructurii de afaceri prin dezvoltarea de zone economice (parcuri tehnologice și științifice, parcuri industriale, parcuri retail, incubatoare de afaceri) în localități cu rol polarizator

Măsura. 2.1.2. Creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) și încurajarea antreprenoriatului în domenii cu valoare adăugată și cu potențial de creștere

Măsura 2.1.3. Crearea de clustere și de rețele asociative pentru cooperare economică în domenii cu perspective de creștere

Măsura 2.1.4. Promovarea produselor locale și a infrastructurii de sprijin a afacerilor din județul Mureș pe plan intern și extern

Măsura 2.1.1. Diversificarea infrastructurii de afaceri prin dezvoltarea de zone economice (parcuri tehnologice și științifice, parcuri industriale, parcuri retail, incubatoare de afaceri, agro-parcuri) în localități cu rol polarizator

Obiective:

- consolidarea mediului de afaceri existent și atragerea de noi investiții în județ
- crearea de noi locuri de muncă
- îmbunătățirea calității ambientului în zonele locuite
- sprijinirea regenerării economice în zonele afectate de restructurarea unor ramuri economice în declin
- asigurarea dezvoltării policentrice a județului Mureș

Context:

În prezent economia municipiului Tîrgu-Mureş are la bază comerţul şi serviciile, specializarea preponderent industrială a municipiului Tîrgu-Mureş, diminuându-se treptat după anii 1990, când a avut loc restructurarea capacităţilor industriale, concomitent cu trecerea economiei din sfera statului în sfera privată. Din punct de vedere industrial, specificul municipiului este reprezentat de industria chimică, confecţiei, textilă, şi cea de prelucrare a lemnului.

- Municipiul Târnăveni, oraşele Luduş şi Iernut au cunoscut o urbanizare în perioada dezvoltării unor ramuri industriale, dar în prezent aceste localităţi se află în declin datorită caracterului monoindustrial din trecut şi a restructurării economice. În ceea ce priveşte specializarea economico-teritorială a localităţilor, situaţia se prezintă astfel:
- Tîrgu-Mureş - domeniu medical şi farmaceutic, industria chimică, industrie textilă, industria mobilei
- Târnăveni - materiale de construcţii;
- Sighişoara- materiale de construcţii, ceramică de menaj, industria textilă, turism;
- Reghin -industria mobilei şi prelucrarea lemnului, maşini şi echipamente;
- Sovata - turism;
- Luduş-Iernut- agricultură şi industrie alimentară, energie
- Ungheni - profil industrial (Parc Industrial Mureş)
- Sărmaşu, Miercurea Nirajului, Sângeorgiu de Pădure: funcţie agricolă dominantă.

Dependenţa ridicată a economiei de câteva sectoare economice implică riscuri majore de vulnerabilitate pe viitor, mai ales într-un context economic dificil. Pentru revigorarea economiei judeţului, se impune extinderea şi diversificarea pe termen lung a infrastructurii şi a serviciilor de afaceri. Parcul Industrial Mureş din Vidrasău (cu peste 1700 de angajaţi) şi Incubatorul de afaceri din cadrul acestuia (cu 23 de IMM incubate) sunt două proiecte implementate de către Consiliul Judeţean Mureş din fonduri nerambursabile, cu o valoare în jur de 7 milioane de euro. Cele două iniţiative demonstrează rolul de catalizator al unor asemenea stabilimente în dezvoltarea mediului de afaceri local.

Activităţi prioritare:

- dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin crearea/extinderea/modernizarea de zone economice, platforme industriale, parcuri industriale, parcuri tehnologice, agro-parcuri, incubatoare de afaceri
- creşterea atractivităţii zonelor economice prin dezvoltarea infrastructurii conexe: asigurarea/ extinderea/ modernizarea utilităţilor şi serviciilor aferente infrastructurii de afaceri (căi de transport şi comunicaţii, utilităţi tehnico-edilitare, tehnologia informaţiei, etc.)
- sprijin pentru realizarea unor studii de identificare a domeniilor de activitate cu potenţial de creştere la nivelul judeţului Mureş, localizarea

acestora în teritoriu, identificarea și clarificarea situației juridice terenurilor, reactualizarea planurilor de amenajare a teritoriului, asigurarea utilităților necesare, identificarea partenerilor publici și privați

Măsura. 2.1.2. Creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) și încurajarea antreprenoriatului în domenii cu valoare adăugată și cu potențial de creștere

Obiective:

- consolidarea capacității IMM pentru absorbția forței de muncă și a instrumentelor de finanțare europeană
- îmbunătățirea performanțelor economice și a impactului activităților economice asupra mediului

Context:

Impactul crizei economice mondiale s-a resimțit puternic și în economia județului Mureș, în ansamblul său, care a fost afectată de o încetinire substanțială a creșterii, cu efecte negative și imediate asupra locurilor de muncă și intrarea/menținerea pe piață.

Deși anii anteriori se caracterizează prin dificultăți majore pentru sectorul IMM și microîntreprinderi, sectorul de afaceri privat continuă să reprezinte motorul principal de ieșire din criza economică. Ele sunt o sursă de inițiativă antreprenorială și inovare care pot contribui la crearea de noi locuri de muncă.

Potrivit datelor statistice din 2011, predomină firmele având ca activitate principală comerțul (peste 35,81% din total), urmate de cele din industria prelucrătoare (13,03%), construcțiile (9,28%) și activitățile profesionale, științifice și tehnice (8,65%).

Având în vedere că majoritatea firmelor au ca profil comerțul, vor trebui încurajate inițiativele pentru a crește ponderea firmelor active în producție și servicii, care să exploateze potențialul județului, dezvoltând produse competitive și inovative.

Potrivit Cadrului Strategic Comun, dezvoltarea IMM-urilor este încurajată în domenii care reflectă noile cerințe și provocări la nivel european, cum ar fi produsele și serviciile de ecoinovație, cele legate de economia cu emisii scăzute de carbon și de eficiența resurselor, tehnologiile ITC, industriile culturale și creative, noile forme de turism, serviciile sociale (legate de îmbătrânirea demografică, de îngrijire și sănătate).

Activități prioritare:

- accesarea de fonduri nerambursabile de către întreprinzători, pentru:

- dezvoltarea **serviciilor specializate de sprijin și consultanță în afaceri** atât pentru întreprinzătorii consacrați cât și pentru start-up-uri și spin-off-uri, în special pentru IMM-uri (pentru elaborare de proiecte, implementare de sisteme de management al calității, re tehnologizare, etichetarea ecologică a produselor, servicii de consultanță în domeniul CDI, al serviciilor, al proiectelor-pilot, promovare de bune practici, etc.)
- **promovarea antreprenoriatului**, pentru înființarea și dezvoltarea microîntreprinderilor de către întreprinzători (în special tineri până la vârsta de 35 de ani, femei, locuitori în mediul rural).
  - o Sprijinirea dezvoltării IMM-urilor în domenii care reflectă noile cerințe și provocări la nivel european, cum ar fi *industriile culturale și creative, turismul, serviciile sociale* (legate de îmbătrânirea demografică, de îngrijire și sănătate) *produsele și servicii de ecoinovație, economia cu emisii scăzute de carbon și de eficiența resurselor*
- **sprijin pentru creșterea competitivității IMM-lor** prin re tehnologizare - utilizarea de echipamente, metode și procese de producție moderne, performante, investiții în eficiență energetică, dezvoltarea instrumentelor online și alte facilități utilizând tehnologia IT&C.
- dezvoltarea IMM-lor agricole, prin sprijinirea restructurării, dezvoltării și inovării, utilizarea rațională și durabilă a suprafețelor agricole, îmbunătățirea calității și producției agricole. Încurajarea formării de exploatații viabile din punct de vedere comercial, în special prin investițiile în echipamente moderne, cu scopul de a îmbunătăți performanța lor agricolă sau de a sprijini viabilitatea și durabilitatea economică a exploatației.
- dezvoltarea IMM-lor agro-industriale și sprijinirea înființării rețelelor de colectare/prelucrare/valorificare a produselor agroalimentare provenite de la producători agricoli locali în diferite zone ale județului, în funcție de specificitatea zonei (ex: Târnăveni - vinificație; Reghin - prepararea fructelor; Sărmașu, Iernut - prelucrarea peștelui; Sighișoara, Luduș - prelucrarea cărnii, a plantelor textile; Miercurea Nirajului - prelucrarea legumelor; Deda - prelucrarea fructelor de pădure, etc.)
- **dezvoltarea și profesionalizarea resurselor umane din sectorul IMM**, asigurarea formării profesionale adecvate și în acord cu cerințele pieței (a se vedea Domeniul prioritar 6)

Măsura 2.1.3. Crearea de clustere și de rețele asociative pentru cooperare economică în domenii cu perspective de creștere

Obiective:

- Stimularea interacțiunii și cooperării între întreprinderi pentru facilitarea transferului de cunoștințe, schimbul de bune practici și eficientizarea utilizării resurselor financiare, umane și materiale
- Diseminarea de cunoștințe și schimbul de experiență în vederea dezvoltării de noi produse, procese și tehnologii în sectoare cu potențial de creștere în județ
- Creșterea puterii de reprezentare a firmelor în raport cu terții
- Dezvoltarea de noi modele de afaceri, inclusiv noi lanțuri de valori și organizarea activităților de marketing, în special pentru a favoriza internaționalizarea

Context:

Clusterelor sunt recunoscute ca factori cheie ai inovării și creșterii economice prin dezvoltarea unor relații de colaborare multisectoriale între furnizori specializați, furnizori de servicii, firme din industrii înrudite, universități, institute de cercetare și asociații de comerț, administrații publice locale din domenii specifice, care se concurează dar și cooperează. Potrivit proiectului „Consolidarea competitivității clusterelor inovative și evaluarea comparativă a competitivității sectoarelor industriale”¹⁰¹, indicele potențialului de creare a clusterelor în România se prezintă astfel: automotive 11,21; servicii 8,04; IT&C 7,35; electrotehnică 7,07; agricultură 6,93; comerț 6,67; construcții 5,54; ind. textilă 5,25; logistică 4,78; industria chimică, fire și fibre sintetice 3,78; energie 3,59; R&D 3,56; industria alimentară 3,26; industria lemnului 3,15.

În județul Mureș există premise de competitivitate și excelență în unele domenii de activitate economică: medico-farmaceutice, materiale de construcții, industria mobilei și a prelucrării lemnului, industrie ușoară și industrie alimentară. Sprijinirea formării de clustere în domenii cu tradiție și bune perspective de creștere a pieței are ca scop asocierea întreprinderilor în lanțuri de furnizori, cu mediul academic, cu institute de cercetare-dezvoltare și cu administrația publică, pentru a facilita transferul de cunoștințe, schimbul de bune practici și reducerea costurilor (legate de factorii de producție, materii prime, tranzacții). Formarea de clustere reprezintă sprijin și pentru întreprinderile mici și mijlocii, pentru că se pot integra într-un lanț de furnizori (materii prime, echipamente, servicii), se dezvoltă accesul la capital, tehnologie și infrastructură, ceea ce vor conduce la creșterea competitivității din sectorul de activitate și la încurajarea proceselor inovative.

Având în vedere performanțele județului Mureș în domeniul medical și farmaceutic, crearea unui cluster în acest domeniu, cu o componentă de cercetare științifică și inovare, cu rezultate concrete validate în practică, ar

¹⁰¹ <http://clustero.eu/download/Innovative-Cluster-Days/materiale/Seminar-II/evaluarea-clusterelor-cosnita.pdf>

Înscrie județul Mureș pe harta centrelor medico-farmaceutice de importanță națională și internațională.

Activități prioritare:

- stimularea înființării unui cluster în domeniul medical și farmaceutic, prin colaborare între mediul universitar, unități spitalicești, cercetători, societăți comerciale de profil, etc.
- stimularea interacțiunii și cooperării între întreprinzători în vederea creării de rețele de cooperare/clustere în domenii în care se identifică o concentrare a anumitor activități (industria alimentară și textilă, tehnologia informației și comunicației, construcțiile, agricultura, turismul, prelucrarea lemnului, energii regenerabile, etc.)

Ținând cont de specializarea economico-teritorială județului, posibile zone și domenii în care se pot crea relații de cooperare pot fi: zona Tîrgu-Mureș - tehnologia informației și comunicației; zona Târnăveni - materiale de construcții; zona Sighișoara - materiale de construcții, industria textilă; zona Reghin - industria mobilei și prelucrarea lemnului, mașini și echipamente; zona Sovata - turism; zona Luduș-Iernut - agricultură și industrie alimentară, energie verde; zona Ungheni - servicii logistice și comerciale; zona Ernei, Cuci, Miercurea-Nirajului - agro-industriale.

Măsura 2.1.4. Promovarea produselor locale și a infrastructurii de sprijin a afacerilor din județul Mureș pe plan intern și extern

Obiective:

- creșterea vizibilității produselor realizate la nivelul economiei județului Mureș în țară și străinătate
- atragerea de investitori în vederea creării de noi locuri de muncă

Context

Deși exporturile județene au crescut de aproape 2 ori între 2001 și 2010, valoarea importurilor este mai ridicată decât cea a exporturilor. Structura exporturilor reflectă profilul economiei județului, ponderea cea mai ridicată având produsele chimice, articolele de îmbrăcăminte, mobila și produsele din lemn.

În perspectiva diversificării activităților economice din județ și creării de noi structuri de sprijin pentru afaceri, se impune promovarea produselor și serviciilor realizate de companiile mureșene, cu accent pe produsele care oferă avantaj competitiv: produse meșteșugărești, bio-agricole și cele din sfera tehnologiilor de vârf.

Activități prioritare:

- Facilitarea participării firmelor locale la târguri, expoziții, misiuni economice din țară și străinătate în vederea promovării produselor și serviciilor oferite de întreprinzători din județul Mureș

- Promovarea infrastructurii de afaceri din județul Mureș (parcuri industriale, tehnologice, logistice, etc.) și facilitățile acordate, prin târguri, expoziții, misiuni economice și acțiuni de publicitate; intensificarea relațiilor de colaborare cu reprezentanțele diplomatice/economice ale României din străinătate
- Sprijin pentru crearea unui portal e-business pentru promovarea mediului de afaceri local pe plan național și internațional

Prioritatea 2.2. Crearea de produse competitive prin cercetare, dezvoltare și inovare

Măsuri:

Măsura 2.2.1. Crearea și dezvoltarea infrastructurii suport pentru activități de cercetare, dezvoltare și inovare (CDI), desfășurate de sectorul public și privat

Măsura 2.2.2. Facilitarea creării de parteneriate între instituții de cercetare, între mediul de afaceri și instituții de cercetare; integrarea acestora în rețele internaționale

Măsura 2.2.1. Crearea și dezvoltarea infrastructurii suport pentru activități de cercetare, dezvoltare și inovare (CDI), desfășurate de sectorul public și privat

Obiective:

- consolidarea capacității de cercetare și de inovare, cu accent pe promovarea cercetării aplicate în domenii cu potențial de creștere
- asigurarea de suport logistic pentru crearea unor produse și servicii cu valoare adăugată ridicată
- creșterea competitivității și diversificarea economiei județului
- îmbunătățirea poziției întreprinderilor din județul Mureș pe piața internă și internațională prin creșterea productivității și a nivelului calitativ al produselor, tehnologiilor și serviciilor oferite
- creșterea ponderii exporturilor de înaltă tehnologie
- stimularea și susținerea cercetării românești
- reținerea în țară a inteligenței locale

Context

Asumarea obiectivelor Strategiei Europa 2020 implică pentru România, în primul rând, recuperarea decalajelor față de actualul nivel mediu atins în UE pentru investițiile în cercetare-dezvoltare - inovare. România se găsește mult sub media europeană, atât din punctul de vedere al capacității sistemului CDI, cât și al performanțelor acestuia, cu impact direct asupra competitivității economice.

În general, orice centru de cercetare este asociat unei universități, societăți comerciale sau autorităților locale. Există capacități și interes pentru dezvoltarea unui centru de cercetare fundamentală și aplicativă în domeniul

tehnologic, centru de excelență pentru administrație publică, în vederea elaborării de programe științifice și proiecte de cercetare în acest domeniu, respectiv centre asociate societăților comerciale.

La nivelul județului Mureș există universități de renume și cu tradiție care desfășoară activități de cercetare (Universitatea de Medicină și Farmacie Tîrgu-Mureș, Universitatea Petru Maior Tîrgu-Mureș), care prin gradul lor de pregătire și specializare au capacitatea de a fi competitivi pe piața muncii. Parteneriatele cu universități și centre de cercetare de prestigiu din UE, SUA, Asia și Australia, existența unor institute de cercetare, institute suport pentru mediul de cercetare și organizații neguvernamentale, care derulează asemenea activități, pot contribui la consolidarea cercetării și a inovării în județul Mureș.

Aplicarea măsurilor de stimulare a creșterii investiției CDI în sectorul privat va contribui la întărirea capacității de cercetare și inovare proprie a întreprinzătorilor și la dezvoltarea unui climat inovativ în economie.

Dezvoltarea sectorului cercetare - dezvoltare - inovare este unul dintre factorii care poate potența competitivitatea la nivelul județului Mureș. Dezvoltarea bazei materiale și a resurselor umane pentru cercetare sunt condiții esențiale pentru favorizarea activităților în materie de cercetare.

Activități prioritare:

- crearea infrastructurii suport pentru activități de cercetare, dezvoltare și inovare prin înființarea și dotarea centrelor de transfer tehnologic și a centrelor de inovare
- investiții în infrastructuri și echipamente de cercetare de către instituții publice (universități, instituții/centre de cercetare, spitale și alte instituții publice), întreprinzători privați și organizații neguvernamentale, corespunzătoare procesului de cercetare, dezvoltare și inovare (construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea, modernizarea clădirilor necesare desfășurării activităților de CDI: spații didactice, amfiteatre cu capacitate mare, centre de simulare pentru activități de testare, formare și redirecționare profesională, laboratoare, aparatură, echipamente specifice, inclusiv cele de ITC, etc.)

Măsura 2.2.2. Facilitarea creării de parteneriate între instituții de cercetare, între mediul de afaceri și instituții de cercetare; integrarea acestora în rețele internaționale

Obiective:

- dinamizarea activității de cercetare
- întărirea legăturii dintre mediul academic și cel de afaceri
- valorificarea rezultatelor cercetării prin aplicare în domeniul productiv

Context

Pe lângă dezvoltarea unei infrastructuri adecvate pentru susținerea procesului de cercetare, dezvoltare și inovare, este nevoie de sprijinirea cooperării între organizațiile științifice și de cercetare, universități pe de o parte, și mediul de afaceri, pe de altă parte. Numai astfel, se pot dezvolta afaceri noi și inovative și se pot exploata economic ideile care rezultă din această activitate.

Se amplifică din ce în ce mai mult *rolul universităților* în a asigura studenților o formare profesională adecvată, conform cerințelor pieței forței de muncă și un sistem capabil de interacțiune cu mediul economic. Trebuie să se realizeze o evaluare a nevoilor mediului economic, iar apoi trebuie să fie colectate reacțiile de satisfacție ale întreprinzătorilor.

Internaționalizarea rețelelor de cooperare permite membrilor săi să fie în contact cu ultimele dinamici din sectorul CDI, permite comunicarea cu omologi din străinătate, motivează formarea viitorilor cercetători, favorizează cooperarea științifică și împărtășirea experienței.

Activități prioritare

- Crearea și dezvoltarea de rețele de cooperare, parteneriate între universități, întreprinderi, centre de cercetare la nivel local, regional, național și internațional
- Înființarea, dezvoltarea și consolidarea de rețele virtuale pentru transfer de informații, crearea și utilizarea de baze de date, definirea activităților comune, etc., inclusiv implementare de soluții software
- Facilitarea schimburilor de experiență și abordare integrată a bunelor practici, vizite de studiu, organizarea de seminarii, conferințe, ateliere de lucru, etc.

DOMENIUL PRIORITAR 3. PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, EFICIENȚĂ ENERGETICĂ, VALORIFICAREA RESURSELOR ENERGETICE REGENERABILE

Context

Este cunoscut că activitatea economică afectează direct mediul înconjurător, iar dezvoltarea economică depinde de o bună protecție a mediului. Orice activitate economică este în legătură strânsă cu exploatarea resurselor solului, subsolului, a florei sau a faunei. Dezechilibrul în mediu poate duce la pierderi economice, la fel cum poate afecta și standardele de viață ale populației, din cauza unui mediu degradat și poluat. De aceea, generația actuală este răspunzătoare de utilizarea eficientă a resurselor și trebuie să ia măsuri de prevenire a poluării mediului, gășind calea de „consens” între obiectivele de dezvoltare economică și a celor de protejare a mediului natural.

Și în perioada care urmează vor trebui încurajate investițiile pentru a realiza armonizarea cu standardele europene în domeniul calității apei, a aerului, gestionarea deșeurilor și utilizarea rațională a resurselor.

Prioritatea 3.1. Asigurarea calității aerului

Obiective:

- Asigurarea unui mediu înconjurător sănătos prin reducerea emisiilor de noxe

Context

În județul Mureș calitatea aerului înconjurător este influențată într-o măsură moderată de emisiile din activitățile economico-sociale. Sursele antropice de emisie în atmosferă cu potențial semnificativ sunt amplasate în Târgu Mureș, Iernut, Luduș și Târnăveni, în timp ce în zone, precum Reghin și Sovata sursele de emisie antropice nu produc poluare semnificativă.

Calitatea aerului în județul Mureș se menține într-o tendință ușoară de îmbunătățire. Cu toate acestea, traficul rutier în creștere cauzează încă probleme locale de calitate a aerului. Amoniacul este poluant specific pentru municipiul Târgu-Mureș (influența Combinatului chimic Azomureș), iar în perioadele de calm atmosferic sau ceață se înregistrează episoade de poluare a aerului înconjurător. Urmare aportului tot mai ridicat al traficului rutier, se observă o tendință de creștere a concentrației oxizilor de azot și de sulf în aerul înconjurător. Mai ales în zonele urbane se impune modernizarea sectorului transporturi, în vederea eficientizării consumului de resurse și reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră. Trebuie crescut gradul de utilizare a transportului public prin oferirea de servicii de calitate și confort călătorilor, modernizarea transportului feroviar de călători și marfă, înnoirea parcului auto și promovarea „autovehiculelor curate”.

Activități prioritare:

- reducerea la sursă a emisiilor în cazul marilor poluatori (ex: Combinatul Chimic Azomureș) prin investiții din partea întreprinzătorilor în re tehnologizarea proceselor poluante, dotarea cu instalații de reținere sau neutralizare a poluanților
- reconfigurarea spațiului public prin înființarea/reamenajarea zonelor verzi (îmierbare, plantare copaci, arbuști, etc., înființare de parcări subterane, zone pietonale)
- diminuarea emisiilor auto prin realizarea șoselelor de centură în marile aglomerări urbane
- îmbunătățirea și eficientizarea transportului urban, prin utilizarea transporturilor mai ecologice (biocarburanți), modernizarea parcurilor de autobuze
- promovarea unor forme alternative de transport, a mobilității nemotorizate prin crearea pistelor pentru bicicliști

Prioritatea 3.2. Asigurarea calității apelor

Măsuri:

Măsura 3.2.1. Reducerea efectelor poluării apelor deversați de la aglomerări umane, din activități industriale, activități agricole prin amenajarea, extinderea și modernizarea infrastructurii tehnice de mediu (canalizare, epurare, apă uzată, etc.)

Măsura 3.2.2. Renaturarea/reecologizarea sectoarelor de râu

Măsura 3.2.1. Reducerea efectelor poluării apelor deversați de la aglomerări umane, din activități industriale, activități agricole prin amenajarea, extinderea și modernizarea infrastructurii tehnice de mediu (canalizare, epurare, apă uzată, etc.)

Obiective:

- asigurarea unui mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic
- furnizarea serviciilor adecvate de apă și canalizare, la tarife acceptabile, pentru populația din aglomerările umane cu mai mult de 2.000 de locuitori
- asigurarea calității adecvate a apei potabile în toate aglomerările urbane
- îmbunătățirea purificării cursurilor de apă
- îmbunătățirea managementului depozitării nămolului în stațiile de epurare a apelor uzate

Context

La nivelul județului Mureș, zona cea mai critică din punct de vedere al poluării apelor de suprafață este tronsonul de *râu Târnava Mică, aval de Târnăveni*, unde starea chimică a apei, este „P” (proastă). Menționăm, că unitatea vinovată, S.C. BICAPA S.A. Târnăveni, și-a încetat activitatea de mai bine de șase ani, dar poluarea remanentă deosebit de ridicată se datorează celor 3 bataluri, situate de-a lungul râului, care și la ora actuală poluează, prin intermediul freaticului. Aceste bataluri se situează în incinta societății comerciale, care după ce ani de zile a fost supusă unui proces de vânzare-cumpărare, în anul 2012 a fost vândut unui întreprinzător, acesta asumându-și responsabilitățile și răspunderea cu privire la sarcinile de mediu ce îi revin privind ecologizarea. Asemenea focare de poluare ar trebui să constituie obiectul unui segment al politicii statului, care ar trebui să promoveze un act normativ prin care aceste surse de poluare să fie finanțate cu prioritate în vederea eliminării pericolelor.

Pe râul Târnava Mică, la debite scăzute, crește mult salinitatea apei, din cauza apelor sărate din zona Praid - Sovata.

Un alt tronson de râu, afectat din punct de vedere fizico-chimic și mai ales bacteriologic, este râul Mureș, în aval de municipiul Tîrgu-Mureș, din cauza poluării produse de S.C. AZOMUREȘ S.A. și S.C. Compania AQUASERV S.A. (Stația de epurare Cristești). Atât prin proiectele ISPA și SAMTID derulate până în prezent, cât și prin proiectul POS Mediu „Extinderea și reabilitarea infrastructurii de apă și apă uzată în județul Mureș” - aflat în derulare, ca urmare a îmbunătățirii infrastructurii în sectorul de apă /apă uzată, s-a diminuat și va continua să se diminueze semnificativ poluarea generată de stațiile de epurare asupra mediului.

De asemenea, în viitorul apropiat, va fi eliminat și riscul generat asupra mediului de nămolurile rezultate în urma epurării apelor uzate. Gestionarea nămolurilor provenite de la stațiile de epurare va putea fi efectuată în condiții de securitate maximă, odată cu punerea în operare a viitorului depozit conform de la Sânpaul, care este în curs de realizare în cadrul unui alt proiect major finanțat tot prin POS Mediu - „Sistem de Management Integrat al Deșeurilor în județul Mureș”

Cursul de apă Pârâul de Câmpie, de asemenea, este considerat critic, dar în cazul lui, concentrațiile ridicate ale nutrienților și mai ales a salinității se datorează condițiilor pedologice ale zonei (soluri sărăturoase). Concentrațiile mai ridicate ale unor indicatori ai regimului de oxigen și ai nutrienților are ca sursă, mai ales, poluarea difuză.

O cerință esențială a **Directivei Cadru Apa** este stabilirea obiectivelor de calitate pentru toate corpurile de apă (art. 4) și implicit dezvoltarea de programe de măsuri pentru atingerea acestor obiective (art. 11). Măsurile de bază și măsurile suplimentare, componente ale Directivei sunt:

- ☞ prevenirea deteriorării stării apelor de suprafață și subterane;
- ☞ protecția, îmbunătățirea și restaurarea tuturor corpurilor de apă de suprafață, inclusiv a celor care fac obiectul desemnării corpurilor de apă puternic modificate și artificiale, precum și a corpurilor de apă subterană în vederea atingerii “stării bune” până în 2015;
- ☞ protecția și îmbunătățirea corpurilor de apă puternic modificate și artificiale în vederea atingerii “potențialului ecologic bun” și a “stării chimice bune” până în 2015;
- ☞ reducerea progresivă a poluării cu substanțe prioritare și încetarea evacuărilor de substanțe prioritar periculoase în apele de suprafață prin implementarea măsurilor necesare;
- ☞ reducerea tendințelor semnificative și susținute de creștere ale poluanților în apele subterane;
- ☞ atingerea standardelor și obiectivelor stabilite pentru zonele protejate de către legislația comunitară.

Pentru atingerea obiectivelor de mediu privind calitate apei, instituțiile publice și private din județ, (Administrația Bazinală Mureș, Agenția pentru Protecția Mediului Mureș, Consiliul Județean Mureș, agenți economici), în funcție de responsabilitățile care le revin, trebuie să aibă în vedere următoarele **activități principale**:

- construirea/extinderea și modernizarea sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare conform Master Planului pentru Servicii de apă și apă uzată;
- încurajarea utilizării metodelor ecologice de epurare în zone rurale mici
- investiții pentru modernizarea tehnologiilor de epurare pentru activități industriale/zootehnice

- măsuri de prevenire și reducere a impactului poluărilor industriale accidentale;
- măsuri de reducere a evacuării de nutrienți în corpurile de apă;
- punerea în aplicare a planurilor de gestionare a bazinelor hidrografice.

Măsura 3.2.2. Renaturarea/reecologizarea sectoarelor de râu

Obiective:

- îmbunătățirea calității apei din râurile aflate pe teritoriul județului
- protejarea habitatelor dependente de aceste râuri
- includerea sectoarelor de râu reecologizate în circuit turistic/agrement
- atenuarea efectelor inundațiilor și a secetelor, precum și utilizarea durabilă a resursei de apă

Context:

Râurile din județul Mureș, în principal Mureșul și Târnavă Mică, în ciuda măsurilor ecologice aplicate și a închiderii producțiilor poluante, continuă să fie poluate, unde biodiversitatea este amenințată, iar procesele de eroziune și pericolul de inundații afectează oamenii și mediul. Aceste râuri oferă un potențial extraordinar pentru diverse activități economice, care adeseori intră în contradicție cu preocupările legate de protecția mediului sau exploatarea economică a zonei. Râurile au și potențiale de agrement și de turism, care ar putea fi mai bine valorificate dacă exploatarea lor s-ar face într-un mod coordonat.

Activități importante (în parteneriat cu Administrația Bazinală de Apă Mureș, APM Mureș, etc.)

- identificarea sectoarelor de cursuri de apă în care renaturarea este posibilă și fezabilă
- măsuri de construire diguri sau consolidarea, respectiv reabilitarea acestora
- reabilitarea albiilor (măsuri împotriva eroziunilor)
- măsuri de reecologizare pe baze biologice a râurilor și afluenților acestora

Prioritatea 3.3. Managementul durabil al deșeurilor, protecția terenurilor și a solului

Măsuri:

Măsura 3.3.1. Colectarea selectivă a deșeurilor, creșterea gradului de recuperare și reciclare a deșeurilor

Măsura 3.3.2. Organizarea unui sistem integrat de colectare, transport și eliminare a deșeurilor industriale nepericuloase și periculoase

Măsura 3.3.3. Plan de măsuri pentru reconstrucția ecologică a terenurilor degradate

Măsura. 3.3.1. Colectarea selectivă a deșeurilor, creșterea gradului de recuperare și reciclare a deșeurilor

Obiective:

- creșterea gradului de colectare selectivă a deșeurilor de la generatorul primar (cetățeni) și cele produse de societăți comerciale și instituții de stat
- creșterea gradului de recuperare a materialelor reciclabile (hârtie, carton, plastic, metal, sticlă)
- reducerea cu până la 65% a cantității de deșeuri biodegradabile, care se elimină prin depozitare pe depozitul conform

Context:

Prin proiectul *Sistem de Management Integrat al Deșeurilor Solide în județul Mureș (SMIDS Mureș)*, aflat în implementare de către Consiliul Județean Mureș, având o valoare totală de 218.226.880 de lei, se va asigura atingerea tuturor obiectivelor și țintelor prevăzute în Tratatul de Aderare și în legislația în vigoare și vor fi respectate principiile Strategiei Europene de reciclare a deșeurilor. Se va realiza un nou sistem de gestionare a deșeurilor la nivel județean, bazat pe recuperarea-sortarea-reciclarea materialelor re folosibile și reducerea cantității de deșeuri care se elimină prin depozitare. Odată cu punerea în funcțiune a depozitului ecologic zonal de la Sânpaul și a stației de sortare de la Vălureni/Cristești și integrarea în sistem a facilităților de sortare/transfer deșeuri de la Reghin, Tîrnăveni, Sighișoara, Rîciu, Acățari și Bălăușeri, se va reduce semnificativ și impactul negativ al deșeurilor asupra sănătății populației și a mediului.

Provocarea pentru următoarea perioadă de programare a POS Mediu 2 (2014-2020) vine de la noile cerințe din Directiva-cadru privind deșeurile (DCA), care, până în 2020, prevede creșterea gradului de recuperare și reciclare a deșeurilor re folosibile (hârtie, plastic, metal, sticlă) la un procent de 50% din volumul deșeurilor menajere, în contextul inițiativei „O Europă a resurselor eficiente”, care își propune să determine o dezvoltare a economiei UE bazată pe reciclare.

Activități prioritare:

- Consolidarea sistemului integrat de gestionare a deșeurilor în județul Mureș, prin:
  - o Îmbunătățirea sistemului de colectare a deșeurilor în vederea creșterii gradului de colectare selectivă a deșeurilor reciclabile și biodegradabile
  - o Dezvoltarea de noi facilități de reciclare care să permită valorificarea superioară a reciclabilelor (ex.: instalații pentru procesarea materialelor reciclabile în semiproduse);

- Dezvoltarea unor sisteme de valorificare energetică a deșeurilor (ex. instalații pentru captarea biogazului de depozit și cogenerarea de energie termică)
- Continuarea campaniei de informare/conștientizare a populației în vederea prevenirii producerii deșeurilor, reutilizării și valorificării acestora - 3 R (Reducere, Reciclare și Reutilizare - upcycling¹⁰²).

Măsura 3.3.2. Organizarea unui sistem integrat de colectare, transport și eliminare a deșeurilor industriale nepericuloase și periculoase

Obiective:

- gestionarea corespunzătoare a deșeurilor industriale, a deșeurilor menajere periculoase și a celor provenite din activitate medicală, pentru un impact minim asupra mediului și sănătății populației

Context:

Organizarea managementului *deșeurilor industriale* și cele rezultate din *activitatea medicală* este responsabilitatea celor care le-au generat. Producătorii de asemenea deșeuri își gestionează prin mijloace proprii colectarea, transportul și eliminarea deșeurilor sau contractează serviciile respective cu firme specializate și autorizate conform legii.

Deșeurile menajere periculoase, cum sunt uleiul de motor, vopselele, pesticidele, antigetul, substanțele de conservare a lemnului, bateriile uzate, tuburile fluorescente, medicamentele expirate, uleiuri și grăsimi, cosmeticele și unele dintre substanțele casnice de curățat precum și ambalajele acestora, dacă nu sunt colectate separat, duc la contaminarea factorilor de mediu. Ținând seama de indicatori de generare, statistici din alte țări europene, cantitatea estimată de deșeuri periculoase care se generează în prezent în județul Mureș este de circa 768 tone în mediul urban și 414 tone în mediul rural. În mod caracteristic, circa 1% din totalul deșeurilor generate într-o gospodărie medie sunt deșeuri periculoase.

Activități prioritare:

- accesarea de instrumente financiare comunitare pentru dezvoltarea infrastructurii și implementarea tehnologiilor, tehnicilor și echipamentelor moderne de colectare, transport și eliminare a

¹⁰² Procedură de transformare a deșeurilor sau produselor inutile în produse noi sau produse de mai bună calitate

deșeurilor industriale, deșeurilor din activitatea medicală și a deșeurilor periculoase, în concordanță cu normele de protecția a mediului

Măsura 3.3.3. Plan de măsuri pentru reconstrucția ecologică a terenurilor degradate

Obiective :

- ameliorarea progresivă a capacității de producție a terenurilor degradate, menținerea biodiversității și dezvoltarea funcțiilor ecologice ale pădurilor

Context

Eroziunile conduc la distrugerea solului, pierderea fertilității, colmatarea văilor cursurilor de apă și a acumulărilor.

În condițiile aplicării Legii fondului funciar, apar o serie de noi aspecte care prin efectul lor agrează solul. Astfel, se execută lucrări agricole fără respectarea tehnologiilor adecvate, în special arături perpendiculare pe curbele de nivel, fertilizări în perioade necorespunzătoare, distrugându-se benzile înierbate, lucrările de combatere a eroziunii și lucrările de desecare și drenaj.

O altă agresare a solului se manifestă prin ocuparea de suprafețe prin depozitarea necontrolată a deșeurilor menajere și industriale; depozitarea necorespunzătoare a deșeurilor și dejecțiilor animaliere provenite de la complexe de creștere a animalelor; depozitarea sau chiar stocarea temporară de îngrășăminte și pesticide. Fosele septice, platformele de gunoi de grajd și gunoi menajer, closetele constituie o sursă permanentă de nitrați. În conformitate cu normele internaționale, din cauza potențialului nociv pe care îl reprezintă, nitrații au fost incluși în clasa substanțelor toxice din apă.

În perioada 2007-2013 au fost întreprinse unele acțiuni pentru reconstrucția ecologică a terenurilor degradate și pentru ameliorarea stării de calitate a solurilor. Acțiunile de reconstrucție ecologică au constat în identificarea terenurilor degradate, stabilirea perimetrelor de ameliorare prin împăduriri și întocmirea fișelor perimetrelor la Saschiz - 98,49 ha, Nadeș - 53,22 ha, Rîciu - 169,10 ha, Suplac - 93 ha și Beica de Jos - 50,47 ha. Perimetre de ameliorare pentru amenajări noi de îmbunătățiri funciare au fost efectuate în localitățile: Reghin - 93,77 ha; Iernut - 174 ha; Mica - 100,28 ha; Băla - 110 ha, Grebeniș - 369,33 ha, Vișoara, Coroisînmartin - 115,62 ha, Ceușu de Câmpie - 26 ha, Sânpetru - 130,20 ha, Sângeorgiu de Mureș - 53,93 ha, Ernei - 102,25 ha. Amenajări locale pentru irigații s-au efectuat la Reghin - 145 ha; Luduș - 47 ha; Cuci - 15 ha; Pogăceaua - 66 ha. Perimetre de ameliorare aflate în stadiu de proiect - SF s-au făcut în sat Icland parcela Gloduri - 81,77 ha, Batoș - 177 ha, Ernei - 49 ha, Păsăreni - 177 ha.

În anul 2010, comuna Rîciu a obținut finanțare din Fondul de Mediu (în cadrul Programului de îmbunătățire a calității mediului prin împădurirea terenurilor agricole degradate), în vederea realizării unor investiții care vizează împădurirea a 106 ha teren constituit în perimetru de ameliorare. Proiectul se derulează sub coordonarea Consiliului Județean Mureș, investiția urmând a fi finalizată în anul 2016.

Activități prioritare:

- finalizarea închiderii efective a depozitelor de deșeuri neconforme și reintroducerea în circuitul de folosință a terenurilor actualmente ocupate cu depozite neconforme
- reecologizarea batalurilor industriale din Târnăveni și Tîrgu-Mureș de către proprietarii acestora, precum și a altor situri contaminate din județ și includerea lor în circuitul economic
- promovarea unei schimbări de comportament al agricultorilor pentru realizarea lucrărilor agricole cu respectarea tehnologiilor adecvate, utilizarea rațională a produselor fitosanitare; utilizarea de practici pentru evitarea acumulării în sol a erbicidelor, efectuarea lucrărilor agricole privind evitarea eroziunii solului, respectarea bunelor condiții agricole și de mediu (instituții responsabile: Direcția pentru Agricultură Mureș, Agenția pentru Protecția Mediului Mureș)
- inventarierea arealelor cu probleme de degradare a solului și plan de măsuri pentru reconstrucția ecologică a terenurilor degradate din județ

Prioritatea 3.4. Exploatarea potențialului natural pentru dezvoltarea de energii regenerabile și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul economic și cel casnic

Obiective:

- reducerea consumului de energie primară în sectorul public și privat
- creșterea utilizării energiei din surse regenerabile în consumul final de energie
- diminuarea efectelor schimbărilor climatice

Context

Abordarea eficienței energetice în contextul strategiei Europa 2020 - Ținta națională pentru anul 2020

România și-a propus o reducere a consumului de energie primară de 19 % până în anul 2020, iar Anexa I a Directivei 2009/28/EC prevede ca în anul 2020, ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie să fie de 24%.

În vederea atingerii țintei stabilite la nivel național, principalele direcții de acțiune vor trebui îndreptate spre creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final de energie și creșterea eficienței energetice.

Din consumul final de energie în România, activitățile economice dețin o pondere de 70%, iar populația de 30%. Vor trebui continuate acțiunile de informare a populației și a mediului de afaceri cu privire la importanța creșterii eficienței energetice și stimularea cetățenilor pentru implementarea măsurilor de reducere a consumului de energie, inclusiv achiziționarea echipamentelor de producere a energiilor regenerabile, măsuri de mare importanță pentru a asigura calitatea mediului și a reduce emisiile de dioxid de carbon.

Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice și private contribuie semnificativ la reducerea risipei de energie electrică, ținând seama de gradul ridicat de consum de energie din clădirile rezidențiale din România. Investițiile pentru reabilitarea clădirilor au durate de recuperare mari, fapt care le face neatractive din fonduri proprii. În vederea creșterii numărului de clădiri reabilite termic, cu efect în reducerea consumurilor energetice, sunt necesare mecanisme de stimulare a investițiilor prin fonduri nerambursabile atât pentru clădiri publice cât și private.

Județul Mureș deține un *potențial semnificativ de surse regenerabile de energie*, dar care este practic neutilizat. Datorită cadrului natural existent, principalele surse de energie regenerabilă în zonă sunt: energia solară, energia hidroenergetică, biomasa și deșeurile disponibile pentru incinerare. Vor trebui accesate fonduri nerambursabile pentru crearea, extinderea și modernizarea infrastructurilor specifice producției de energie termică și electrică prin utilizarea *resurselor energetice eoliene, hidroenergetice, solare și a biomasei*.

Prin închiderea celor 5 depozite neconforme (Tîrgu-Mureș - Cristești, Reghin, Luduș, Iernut, Sovata) în cadrul proiectului SMIDS Mureș, se creează premisele dezvoltării unor sisteme de *valorificare energetică a deșeurilor*, prin intermediul instalațiilor pentru captarea biogazului de depozit și cogenerarea de energie termică/energie electrică.

Hidrocentrala de la Răstolița fiind într-o stare avansată de realizare (92%), prin punerea în funcțiune, pe lângă producerea de energie „curată”, s-ar dezvolta sistemele de alimentare cu apă potabilă a localităților din culoarul Mureșului și din zona periferică a Câmpiei Transilvaniei, pe raza administrativă a județelor Mureș, Bistrița Năsăud și Cluj.

Sursele de energie regenerabilă reprezintă o soluție de viitor pentru dezvoltarea de sisteme energetice eco-eficiente, cu impact minim asupra mediului; ele pot fi integrate și în sistemele de iluminat public, în domeniul transportului public, prin autobuze cu eficiență energetică ridicată și reprezintă o alternativă sectorului public în preocuparea acestuia de a reduce costurile aferente utilităților.

Activități prioritare:

- eficientizarea energetică a clădirilor publice și private: reabilitarea termică a clădirilor și dezvoltarea infrastructurii pentru utilizarea surselor

regenerabile de energie în clădiri publice (școli, spitale, centre sociale, sedii administrative, etc.) și clădiri private (locuințe individuale)

- dezvoltarea capacității de producție pe baza resurselor de energie regenerabilă de către agenții economici/operatorii industriali, inclusiv achiziționarea de echipamente moderne cu un consum redus de energie, încurajarea implementării de tehnologii de producere a energiilor regenerabile în sectorul productiv
- utilizarea tehnologiilor inovatoare pentru eficientizarea iluminatului public în mediul urban și rural
- dezvoltarea de studii și implementarea de proiecte privind implementarea surselor de energie regenerabilă (energie solară, hidroenergie, geotermală, potențial energetic deșeuri)
- încurajarea acțiunilor de informare a populației și a mediului de afaceri cu privire la importanța creșterii eficienței energetice.

Prioritatea 3.5. Protecția biodiversității, a patrimoniului natural și a peisajului

Măsuri:

Măsura 3.5.1. Dezvoltarea cadrului de management și de administrare a ariilor protejate, inclusiv a siturilor Natura 2000

Măsura 3.5.2. Întărirea sistemului instituțional în vederea asigurării mecanismelor de respectare a regimului de arie protejată;

Măsura 3.5.3. Exploatarea forestieră cu respectarea principiilor dezvoltării durabile.

Strategia UE¹⁰³ în domeniul biodiversității fixează drept obiectiv stoparea pierderii biodiversității și a degradării serviciilor ecosistemice până în 2020 și restabilirea lor în măsura posibilului.

Măsura 3.5.1. Dezvoltarea cadrului de management și de administrare a ariilor protejate, inclusiv a siturilor Natura 2000

Obiective:

- conservarea habitatelor naturale și a speciilor sălbatice de floră și faună din județul Mureș
- reconstrucția ecologică a ecosistemelor și habitatelor deteriorate
- punerea în valoare a potențialului ariilor protejate, inclusiv a siturilor Natura 2000 din județul Mureș

¹⁰³ COM (2010) 244 final, Comunicarea Comisiei către PE, Consiliu, CES, CoR, „Asigurarea noastră de viață, capitalul nostru natural: o strategie a UE în domeniul biodiversității pentru 2020”

Context:

Patrimoniul natural al județului Mureș este deosebit de bogat, suprafața cumulată a ariilor naturale de interes național fiind de 27.532 ha, reprezentând circa de 5 % din suprafața județului. Pe teritoriul județului se găsesc 14 *rezervații naturale* și 2 *parcuri naturale* - Parcul Național Munții Călimani și Parcul Natural Defileul Mureșului Superior, majoritatea incluse în siturile Natura 2000. Totalul suprafețelor sit Natura 2000 în județul Mureș este de 251.642 ha, ceea ce reprezintă 37,2% din suprafața județului.

Activități prioritare:

- continuarea dezvoltării cadrului de management și de administrare a ariilor protejate, inclusiv a siturilor Natura 2000
- înființarea/îmbunătățirea/consolidarea structurilor administrative adecvate pentru gestionarea ariilor protejate
- realizarea/revizuirea/aplicarea planurilor de management pentru ariile protejate.
- întocmirea studiilor specifice, inventarierea elementelor valoroase de patrimoniu natural, valorificarea peisajului natural
- realizarea infrastructurii de acces și de întreținere a arealelor protejate

Măsura 3.5.2. Întărirea sistemului instituțional în vederea asigurării mecanismelor de respectare a regimului de arie protejată

Obiectiv:

- stabilirea regimului de activități permise sau interzise în zonele de arie protejată

Activități prioritare:

- elaborarea/aplicarea documentațiilor de urbanism și a regulamentelor proprii pentru toate ariile protejate, inclusiv pentru Natura 2000
- intensificarea activităților de cooperare pe linie de supraveghere și control ale organismelor abilitate (mediu, silvic, etc.) pentru asigurarea respectării legislației privind regimul de arie protejată

Măsura 3.5.3. Exploatarea forestieră cu respectarea principiilor dezvoltării durabile

Obiective:

- restaurarea, prezervarea și ameliorarea biodiversității, prin menținerea zonelor de protecție a faunei și a florei sălbatice din județ
- prevenirea apariției alunecărilor de teren datorită fenomenelor naturale și antropice (despăduriri)

Activități prioritare:

- implementarea unor programe de împădurire în zonele afectate de eroziune

Prioritatea 3.6. Prevenirea și gestionarea riscurilor naturale

Obiectiv:

- Asigurarea prevenirii riscurilor generatoare de situații de urgență, prin evitarea manifestării acestora și limitarea consecințelor acestora

Context:

Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale reprezintă un domeniu prioritar pentru Comisia Europeană, fapt reflectat și în Cadrul Strategic Comun, aceasta fiind una dintre cele 11 obiective tematice pentru perioada 2014-2020. Reducerea cu 20% a emisiilor cu efect de seră față de nivelurile înregistrate în anul 1990 se regăsește și în Strategia 2020.

Efectele schimbărilor climatice, urmare încălzirii globale sunt vizibile în viața noastră cotidiană, motiv pentru care, pe de o parte, ne revine obligația (morală) de a acționa astfel încât să prevenim deteriorarea mediului, iar pe de altă parte, este necesar să luăm măsuri de prevenire a efectelor nedorite ale acestui fenomen (secetă, inundații, furtuni).

Consiliul Județean Mureș a demarat un studiu privind întocmirea hărților de risc la alunecare, inundații și seism la nivelul teritoriului județului Mureș, scopul lucrării fiind identificarea și delimitarea zonelor din județ, care reprezintă vreuna din cele 3 forme de risc menționate, pentru a putea preveni pierderile materiale și umane. În cadrul lucrării se stabilește un program de măsuri pentru înlăturarea sau atenuarea efectelor celor 3 categorii de riscuri și includerea tuturor informațiilor culese într-o bază de date informatizată.

Activități prioritare:

- Dezvoltarea și implementarea de politici și planuri de acțiuni specifice pentru prevenirea riscurilor naturale:
  - cartografierea și evaluarea riscurilor din județul Mureș; dezvoltarea unor strategii și a unor planuri de acțiune în vederea adaptării la schimbările climatice și elaborarea unor planuri de prevenire și gestionare a riscurilor
- Crearea și dezvoltarea infrastructurii adecvate de prevenire a riscurilor:
  - investiții în măsuri de prevenire și de gestionare a riscurilor, inclusiv investiții în sporirea mediului construit, în infrastructura de protecție împotriva inundațiilor
- Dezvoltarea de instrumente (sisteme de detectare și alertă precoce) și investiții în sisteme de gestionare a catastrofelor, inclusiv cele legate de condiții meteorologice (furtunile, evenimente climatice extreme, incendii forestiere, secete, inundații), riscuri geofizice (avalanșe, alunecări de teren, cutremure) și industriale
- Dezvoltarea capacității instituționale prin alocarea/realocarea/dezvoltarea profesională a personalului necesar bunei funcționări a structurilor în domeniul energiei și schimbărilor climatice și a prevenirii/gestionării riscurilor.

DOMENIUL PRIORITAR 4. DEZVOLTAREA DURABILĂ A ZONELOR RURALE, SPRIJINIREA AGRICULTURII ȘI SILVICULTURII

Context

Schimbările din sectorul agricol, ca rezultat al reformei Politicii Agricole Comune, presiunile asupra mediului înconjurător, nevoile crescânde ale consumatorilor, răspândirea rapidă a noilor tehnologii, îmbătrânirea populației și depopularea rurală sunt câțiva factori care afectează zona rurală.

Potrivit rezultatelor definitive al Recensământului Populației și al Locuințelor 2011¹⁰⁴, în mediul rural trăiesc 244.073 persoane, ceea ce reprezintă 49,8 % din populația totală a județului (550.846 persoane). Față de situația din penultimul recensământ, ponderea populației stabile din mediul urban a crescut cu 1,3% în detrimentul mediului rural. Totuși, în ultimii ani interdependența dintre localitățile urbane și zona rurală periurbană capătă o nouă direcție atât datorită cauzelor economice cât și a celor sociale. Creșterea costului vieții în orașe și lipsa

¹⁰⁴ Comunicat de presă din data de 5 iulie 2013 al Institutului Național de Statistică/Direcția Județeană de Statistică Mureș

locurilor de muncă au determinat un număr important de persoane să se mute din mediul urban în cel rural. Construirea cartierelor de locuit cu case de tip familial în localități rurale, apropiate centrelor urbane, au determinat, în special familii tinere să se stabilească în aceste zone și să contribuie la creșterea numărului de locuitori din mediul rural. Această linie a fost urmată și de către agenți economici, care și-au stabilit activitățile comerciale/industriale în zonele periurbane, care dispun de o bună infrastructură de utilități.

Zona rurală din județul Mureș este caracterizată de activități pe cont propriu în agricultură, precum și de faptul că productivitatea agricolă și veniturile medii ale populației rămân la niveluri scăzute.

Analiza comparativă a evoluției ratei medii a șomajului în populația stabilă în vârstă de 18-62 ani în luna decembrie 2012, arată că ponderea șomerilor în mediul rural era de 6,01% față de 2,57 %, cât a înregistrat în mediul urban.

Rata de ocupare redusă în mediul rural are multiple cauze: lipsa locurilor de muncă disponibile, nivel redus de diversificare a economiei rurale, lipsa spiritului antreprenorial, lipsa unor măsuri eficiente de stimulare a creării de noi locuri de muncă, nivel scăzut de pregătire profesională, etc.

Județul Mureș dispune de cel mai mare potențial agricol din Regiunea Centru. Solurile se încadrează în clasa de fertilitate medie și în mai mică măsură în clasa de fertilitate ridicată, iar condițiile de climă permit cultivarea majorității cerealelor, furajelor, legumelor și plantelor tehnice. Terenurile arabile sunt localizate cu precădere în Câmpia Transilvaniei, luncile Mureșului și Târnavelor.

Deși în perioada 2007-2013 au fost implementate în județul Mureș proiecte care au avut ca scop creșterea calității ocupării în spațiul rural, asemenea măsuri trebuie continuate și în următoarea perioadă de programare. Gestionarea problemelor legate de posesia și folosința terenurilor agricole și creșterea eficienței serviciilor publice cu privire la informațiile din domeniul agricol, poate fi îmbunătățit prin implementarea de tehnologii ITC. Este oportună realizarea Registrului Agricol Integrat în format electronic la nivelul județului, care să fie implementat de către instituțiile care au tangență cu agricultura: Consiliul Județean Mureș, Direcția pentru Agricultură, Direcția Județeană de Statistică, APIA, OCPI, Oficiul Național al Registrului Comerțului, primăriile și mediul de afaceri.

Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole

Obiective:

- creșterea productivității în agricultură
- creșterea numărului tinerilor agricultori care încep pentru prima oară o activitate ca șefi de exploatații agricole
- creșterea puterii de negociere a producătorilor agricoli

Context

Viitoarea Politică Agrară Comună (PAC) continuă obiectivele generale ale PAC din actuala perioadă, dar vine și obiective noi, inovatoare, concretizate în¹⁰⁵:

- menținerea schemei de plată unică pe suprafață până în 2020 (subvenția pe hectar va crește progresiv până în 2019);
- sprijin pentru o agricultură „verde” și pentru o agricultură ecologică (menținerea pășunilor permanente, diversificarea culturilor în fermă și menținerea unor zone de interes ecologic. Ex: perdele de protecție forestieră);
- sprijin pentru tinerii fermieri (tânăr de până la 40 de ani, care își începe activitatea în domeniul agricol va putea beneficia de ajutor financiar nerambursabil de până la 70.000 euro pentru instalarea în fermă/deschiderea unei afaceri în agricultură, formare profesională și servicii de consultanță);
- sprijin pentru micii fermieri - conform unei proceduri simplificate, micii fermieri vor putea beneficia de o subvenție anuală fixă cuprinsă între 500 și 1250 euro;
- plată directă suplimentară de până la 5% din pachetul financiar național pentru zone rurale defavorizate/zonă care se confruntă cu constrângeri naturale.

În județul Mureș, 20 de localități au fost încadrate în **zonă montană defavorizată** (localități situate la o altitudine de peste 600 de m, sau situate la o altitudine medie între 400-600 m și care au o pantă medie egală sau mai mare de 15%), iar localitatea Fărăgău, în zonă defavorizată de condiții naturale specifice. Pe lângă aceste localități, există în județul Mureș un număr de 12 UAT, situate la altitudini medii între 400 - 600 m și care nu se regăsesc în lista UAT incluse în zona montană defavorizată, datorită neîndeplinirii criteriului legat de pantă medie egală sau mai mare de 15%. Aceste localități sunt: Albești, Aluniș, Beica de Jos, Bereni, Brâncovenești, Chibed, Hodoșa, Idecu de Jos, Saschiz, Sărățeni, Solovăstru și Vânători. Vor trebui continuate demersurile către autoritățile centrale în vederea stabilirii unui set de criterii obiective, care să permită includerea și a altor localități în zonă defavorizată, locuitorii beneficiind astfel de măsurile de sprijin financiar care se acordă agricultorilor din asemenea zone.

Pentru îmbunătățirea performanțelor economice și de mediu din sectorul agro-industrial este nevoie de dezvoltarea de noi produse, practici, procese și tehnologii, inclusiv introducerea de tehnologii ecologice și cu emisii reduse de carbon. Se recomandă cooperarea între sectorul agricol, sectorul alimentar și cel

¹⁰⁵ Politică Agricolă Comună după 2013, material prezentat de Directorul General APIA, domnul Dorel Gheorghe Benu în cadrul Seminarului de Instruire și Informare a Fermierilor și Autorităților Locale privind Implementarea Proiectelor pe Fonduri Europene 2014/2020 – Dezvoltare rurală”, desfășurat la Reghin, la data de 13 iulie 2013

forestier și crearea unor grupuri operaționale care să reunească agricultorii, cercetătorii, întreprinzătorii din sectorul agricol, cel alimentară și al serviciilor de consultanță.

Formarea de grupuri de producători locali poate reprezenta o soluție pentru formarea unor exploatații agricole de dimensiuni mari. Cheltuielile de producție pot fi reduse prin achiziționarea în comun a unor utilaje și resurse necesare desfășurării activității. Crearea de parteneriate pentru înființarea centrelor de colectare, prelucrare și valorificare a producției agricole sunt măsuri care ar încuraja populația activă în agricultură să investească în modernizarea exploatațiilor. În acest sens, o atenție aparte trebuie acordată certificării produselor tradiționale, creării lanțului de producător pentru produse ecologice și rețele de comercializare și promovarea produselor agricole pe plan local și internațional.

Activități prioritare:

- sprijinirea înființării, restructurării și consolidării fermelor prin:
  - o formarea de exploatații agricole de dimensiuni mari
  - o investiții în tehnologii performante (inclusiv investiții în sisteme de irigare eficiente)
  - o utilizarea de materiale biologice de calitate
  - o dezvoltarea de produse agricole în cadrul fermelor ecologice specializate pe diferite culturi
  - o reabilitarea plantațiilor pomicole, viticole
  - o diversificarea fermelor de animale
- stimularea parteneriatului prin înființarea de rețele/grupuri de producători agricoli, pentru:
  - o promovarea pe piețele locale și internaționale prin integrarea producătorilor primari în lanțul alimentară
  - o certificarea produselor agricole, crearea unor brand-uri
  - o înființarea centrelor de colectare, prelucrare și valorificare a producției agricole/produselor autohtone ecologice (pentru comunitățile rurale din zona montană, valorificarea fructelor de pădure și a ciupercilor poate contribui la creșterea veniturilor localnicilor prin desfășurarea de activități sezoniere de culegere/prelucrare)
  - o certificarea produselor tradiționale, crearea lanțului de producător pentru produse ecologice și rețele de comercializare și promovarea produselor agricole pe plan local și internațional
  - o încurajarea colaborării între agricultori, cercetători, consultanți agricoli și întreprinzători pentru inițierea de activități de inovare și cercetare aplicativă
  - o acțiuni de informare, consiliere și de formare profesională a agricultorilor despre cerințele UE și oportunități agricole, dezvoltarea serviciilor de consultanță agricolă și de accesare a fondurilor europene pentru micii fermieri
  - o gestionarea riscurilor la nivelul exploatațiilor, printr-o serie de acțiuni, instrumente preventive și de restaurare.

Prioritatea 4.2. Diversificarea activităților economice în localitățile rurale din județ

Obiective

- reducerea dependenței față de agricultură și crearea de noi locuri de muncă în mediul rural
- stabilizarea forței de muncă locale
- încurajarea remigrației către mediul rural
- crearea și dezvoltarea microîntreprinderilor în sectorul non-agricol

Activități prioritare:

- promovarea antreprenoriatului pentru dezvoltarea activităților non-agricole în mediul rural
  - o accesarea de sprijin financiar de către tineri antreprenori pentru crearea și dezvoltarea de micro-întreprinderi non-agricole, ca alternativă la ocuparea din agricultură
  - o reorientarea forței de muncă spre activități productive din sectorul terțiar și către dezvoltarea serviciilor, în special în sectoare care oferă noi surse de creștere economică: economia ecologică, turismul durabil, servicii de sănătate și asistență socială, energii regenerabile, tehnologia informației și comunicării, servicii de consultanță, industrii artisanale și culturale, etc.
- sprijinirea dezvoltării de investiții private în localitățile rurale
  - o întărirea funcțiilor existente și dezvoltarea altora noi în *localități rurale cu rol polarizator*, (comunele Acățari, Band, Bălăușeri, Deda, Gurghiu și Râciu (conform PATJ Mureș) pentru acoperirea nevoilor de deservire a populației județului și de asigurare a unei dezvoltări policentrice a județului)
  - o efectuarea de studii de identificare a resurselor locale (naturale, materiale, forță de muncă) și a activităților economice cu perspective bune de dezvoltare la nivelul comunelor
  - o inventarierea și promovarea activelor existente la nivelul comunităților, în vederea creării premiselor atragerii de investiții private; delimitarea teritorială a zonelor dedicate activităților economice; identificarea partenerilor privați și a terenurilor care pot fi concesionate pentru realizarea de investiții; acordarea de facilități investitorilor atrași, conform prevederilor legale, în vederea stabilizării acestora în localitățile rurale

- dezvoltarea serviciilor de consultanță și consiliere în atragerea și managementul fondurilor europene

Prioritatea 4.3. Creșterea standardului de viață al locuitorilor din zonele rurale din județ prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, educaționale, sociale, culturale, de sănătate și de agrement

Obiective:

- îmbunătățirea condițiilor de viață a locuitorilor din mediul rural
- creșterea atractivității spațiului rural pentru locuitori și agenți economici

Context

Deși în ultimii ani în majoritatea localităților din mediul rural au fost realizate investiții în sectorul de apă și canalizare, infrastructura de drum, cămine culturale, sedii administrative, săli și terenuri de sport, dispensare și alte clădiri de interes public, infrastructura de baza continuă să fie deficitară.

Activități prioritare¹⁰⁶:

Îmbunătățirea infrastructurii fizice în spațiul rural și a accesului la servicii publice de bază pentru populația rurală, prin:

1. *Întreținere/reabilitare/modernizare drumuri comunale, pentru creșterea accesibilității în zonele rurale și ca suport pentru dezvoltarea economică a județului Mureș*

- o modernizarea drumurilor comunale existente prin așternerea de mixturi asfaltice,
- o clasificarea în drumuri comunale a unor drumuri vicinale, neclasificate, în vederea scurtării distanței de acces spre centrul de comună (ex: continuare DC 51 spre localitățile Boiu și Jacu, comuna Albești; continuare DC 77 spre Subpădure și Cuștelnic (Târnăveni); legătură centru de comună cu Șomoștelnic (com. Mica) și continuare spre DC 73)
- o asigurarea racordării tuturor localităților din județ la drumuri publice: în 23¹⁰⁷ de unități administrativ-teritoriale există sate

¹⁰⁶ A se vedea activitățile prioritare de la Prioritatea 1.2. Dezvoltarea infrastructurii tehnice (transport, utilități, energie, comunicații) la nivelul județului Mureș

¹⁰⁷ PATJ Reactualizat județul Mureș – Partea III, Vol. XI, pag. 27-29. Denumire localitate: Cioarga (Oraș Luduș); Porumbac (Oraș Iernut); Ilieși(Sovata); Loțu (Sângeorgiu de Pădure); Fânațe, Fundătura (Tăureni), Coastra Grindului, Giurgîș (Chețani); Fânațe,

aparținătoare care la momentul actual nu dispun de legături rutiere; și în cazul acestor drumuri vicinale trebuie realizată o clasificare în drumuri comunale

- amenajarea de drumuri cu funcție mixtă, în zone cu bogat potențial turistic, pe trasee de drumuri comunale sau drumuri vicinale, cu utilizare și în alte scopuri decât cele turistice (ex: Apold-Daia-Saschiz; Mihai Viteazu - Archita; Ozd-Bobohalma; Cucerdea-Ciuluș-Lăscud-Șomoștelnic; Cund-Idiciu; Gogan-Daia)
- dezvoltarea infrastructurii de transport forestier (în zonele montane)

2. Înființarea/extinderea/modernizarea rețelelor de apă și apă uzată, a stațiilor de epurare în conformitate cu prevederile din Master Planul serviciilor de apă și apă uzată din județul Mureș (MP). Vor fi prioritare investițiile pentru realizarea de noi aducțiuni pentru asigurarea sursei de apă locuitorilor, concomitent cu construirea sistemului de colectare și epurare a apelor uzate rezultate (zona de vest și zona Târnavei Mici a județului) și investițiile în domeniul colectării și epurării apelor uzate în aglomerări cu o populație *sub 10.000 locuitori echivalenți*. Pentru rezolvarea problemei apelor uzate în sate și comune mici și mijlocii (pentru mai mult de 50 de locuitori conectați) sau pe gospodărie (între 5 - 50 de locuitori conectați) pot fi implementate sisteme de epurare biologică sau sisteme naturale de epurare a apelor uzate (zonele umede construite, filtre de nisip-sol-plante acvatice, filtre din macrofite, iazuri biologice și sisteme de irigații cu apă uzată)¹⁰⁸.

3. Extinderea rețelei de electrificare în localități rurale, unde există minim 15 gospodării neracordate

4. Îmbunătățirea infrastructurii de educație:

- Extinderea/modernizarea unităților de învățământ (săli de clasă, ateliere, săli de gimnastică) și echiparea corespunzătoare a acestora;
- Inventarierea unităților de învățământ care nu mai sunt folosite în scop didactic și transformarea lor în centre de formare profesională pentru adulți, inclusiv pentru grupuri defavorizate;
- Crearea infrastructurii necesare implementării unor căi alternative de învățământ pentru grupuri defavorizate din zonele rurale;

Vălișoara, Pripoare (Sânger); Ciretea, Malea (Zau de Câmpie); Ghidășteu, Chisălița, Tăblășeni (Iclânzeli); Valea Sâmpetrului (Grebenișu de Câmpie); Bologaia (Pogăceaua), Groapa Rădaii (Miheșu de Câmpie); Pârâul Crucii (Râciu); Nima Milășelului (Crăiești); Fânațe, Hodaia (Fărăgău); Valea Ungurului, Fânațele Socolului (Cosma); Vaidacuța (Suplac); Valea Dăii, Șoard (Vânători); Ceie (Ghindari), Orșova Pădure, Păuloaia, Larga (Gurghiu); Mirighioaia, Bicașu, Dubiștea de Pădure, Uricea-Arșița (Hodac); Ibănești-Pădure, Tișieu, Dulcea, Zimți (Ibănești); Idiciu-Curci (Bahnea)

¹⁰⁸ http://www.gwp.org/Global/GWP-CEE_Files/Regional/Sustainable-sanitation-RO.pdf

asigurarea condițiilor pentru servicii de educație timpurie și educație preșcolară (0-6 ani);

- Modernizarea și echiparea taberelor școlare din mediul rural și includerea lor în circuitul turistic pentru tineret (Ibănești, Răstolița);
- Continuarea programului de dotare cu microbuze școlare

Investițiile se vor realiza în concordanță cu prognozele demografice din fiecare unitate administrativ-teritorială.

5. Îmbunătățirea infrastructurii de sănătate:

- lucrări de modernizare/întreținere a dispensarelor medicale (umane și veterinare);
- achiziționare de echipamente de specialitate, instrumentar și alte dotări pentru asigurarea unor servicii medicale de calitate;
- crearea de secții medico-sociale pentru persoanele cu venituri reduse

6. Îmbunătățirea infrastructurii de cultură, culte, sport și agrement:

- executarea lucrărilor de modernizare a căminelor culturale, a bibliotecilor, a bisericilor;
- înființarea de centre complexe de tineret în localitățile rurale cu peste 5000 de locuitori;
- finalizarea lucrărilor de construire/modernizare săli și terenuri de sport;
- înființarea de terenuri de sport în toate localitățile de peste 500 de locuitori;
- Dezvoltarea de spații verzi, locuri de joacă

7. Susținerea serviciilor voluntare pentru situații de urgență de către administrațiile publice locale; promovarea voluntariatului în situații de urgență; înființarea/modernizarea stațiilor de salvare din localitățile rurale cu rol polarizator;

8. Dezvoltarea infrastructurii de asistență și servicii sociale:

- înființarea /extinderea serviciilor sociale primare și specializate în mediul rural (cu precădere în localități cu pondere mare de populație aflată într-o situație de dificultate/vulnerabilitate)
- construirea/extinderea rețelelor de îngrijire și asistență la domiciliu

9. Reabilitarea clădirilor de patrimoniu și includerea acestora în circuitul turistic; conservarea și punerea în valoare a tradițiilor populare

10. **Asigurarea unui fond de locuințe** în proprietatea autorităților locale, în vederea stabilizării persoanelor tinere cu venituri reduse în mediul rural și pentru atragerea/stabilizarea profesioniștilor în mediul rural
11. **Utilizarea soluțiilor de iluminat inteligent** în proiecte de iluminat stradal, clădiri publice, inclusiv prin utilizarea surselor de energie regenerabile
12. **Asigurarea cadastrării terenurilor agricole și silvice**
13. **Realizarea Registrului Agricol Integrat în format electronic la nivelul unităților administrativ-teritoriale din mediul rural**

Prioritatea 4.4. Valorificarea durabilă a potențialului silvic

Obiective:

- reabilitarea zonelor puternic afectate de fenomenele de eroziune
- diminuarea efectelor schimbărilor climatice
- echilibrarea bilanțului național al emisiilor gazelor cu efect de seră

Context

Pădurile și terenurile cu vegetație forestieră însumează 208,4 mii ha (31,0 % din suprafața totală a județului). Principalele surse forestiere sunt concentrate în jumătatea estică a județului, în zona muntoasă, zona dealurilor premontane și în partea estică mai înaltă a Podișului Transilvaniei.

Pădurile îndeplinesc o serie de funcții speciale: apără solul împotriva eroziunii și reprezintă, cu deosebire în perioadele de secetă, un adevărat regularizator al umidității aerului. Reglează compoziția aerului atmosferic, fiind un antipoluant contra poluării fizice, chimice și biologice.

Alături de hrană (ciuperci și fructe de pădure), pădurea oferă combustibil solid pentru încălzire și materie primă pentru industria mobilei. Fiind o sursă de venit atât pentru localnici cât și pentru agenți economici, în ultimii ani se constată despăduri masive, care au efecte negative asupra mediului, ținând cont de timpul lung necesar pentru regenerarea pădurilor.

În regiunile de munte și de dealuri înalte, restrângerea vegetației forestiere a determinat puternice degradări de terenuri, prin erodări și alunecări. În regiunile de câmpie, dispariția în proporție și mai mare a pădurilor a dus la secete frecvente și prelungite, cu efecte negative asupra producției agricole și asupra condițiilor generale de viață.

Activități prioritare:

- implementarea unor programe de împădurire în zonele afectate de eroziune: creșterea suprafeței ocupate cu vegetație forestieră

- modernizarea exploatațiilor silvice, prin investiții în tehnologii performante
- valorificarea reziduurilor forestiere, ca sursă de energie regenerabilă
- dezvoltarea infrastructurii de transport forestier

DOMENIUL PRIORITAR 5. DEZVOLTAREA TURISMULUI

Context

Turismul beneficiază în județul Mureș de un potențial important, reprezentat de cadrul natural și de obiective cultural-antropice de valoare deosebită. În momentul de față oferta turistică este sub nivelul potențialului existent, cu toate că în ultimii ani au existat programe locale de promovare a turismului, fără însă să fi existat o corelare între ele. În general, județul Mureș este un județ de tranzit pentru foarte mulți turiști, datorită lipsei unor oferte de programe atractive, de evenimente, care să-l atragă și să-l determine pe turist să petreacă mai mult timp în județ.

Resursele turistice au o distribuție teritorială inegală, în sensul că numai anumite localități și zone dispun de un grad de atractivitate turistică ridicat și de infrastructură turistică necesară în vederea desfășurării unor activități turistice.

Formele de turism care se practică în județul Mureș sunt:

- o *turismul cultural*, în municipiul Tîrgu-Mureș (cu o valoroasă moștenire arhitecturală și culturală), Sighișoara (patrimoniul UNESCO), Reghin (biserica gotică), Saschiz (biserica fortificată inclusă în patrimoniul UNESCO), Criș, Brâncovenești, Gornești (castele din perioada Renașterii sau Barocului);
- o *turismul balnear*, la Sovata și Sîngeorgiu de Mureș (mai puțin la Idecu Băi și Jabeșița)
- o *turismul verde*, în zona montană din estul și nord-estul județului (Munții Căliman, Munții Gurghiu);
- o *turismul religios*: la Recea (mănăstire ortodoxă) și în alte localități urbane și rurale, unde se găsesc edificii religioase - mănăstiri, biserici fortificate, biserici de lemn - unele dintre ele datând încă din secolul al XIII-lea - marcate de conviețuirea credincioșilor ortodocși, greco- și romano-catolici, reformați și unitarieni.

Promovarea acestor tipuri de turism în continuare, fără a lua în considerare dinamismul care caracterizează ofertele de pe piața de turism din străinătate, este oarecum depășită. Turismul poate contribui la creșterea economică a județului, la diversificarea activităților din cadrul economiei. Însă, este nevoie de o nouă abordare a dezvoltării și promovării turismului în județul Mureș. Întrucât așteptările consumatorului cresc cu rapiditate, interesul pentru vacanțe cât mai flexibile și mai independente cere celor ce oferă servicii să asigure noi modalități și noi oportunități de satisfacere a cerințelor turiștilor. Nu putem vorbi despre turism religios în județul Mureș doar pentru că avem edificii religioase. Chiar dacă unele dintre ele datează încă din secolul al XIII-lea, construcția în sine nu este un

motiv determinant ca turistul să viziteze clădirea/localitatea. Astăzi, ofertele turistice sunt foarte variate, iar așteptările turiștilor au crescut. Turiștii sunt atrași de evenimente, de poveștile locului, de modalități de petrecere a timpului liber, de gastronomie locală, toate într-un cadru sigur, estetic și ospitalier. Turistului sosit în județul Mureș trebuie să i se ofere pe durata șederii alternative de petrecere a timpului, pachete de servicii turistice care răspund la nevoile, cerințele și preferințele lor.

Pentru a crește eficiența economică a acestei ramuri, este nevoie de definirea *viziunii de dezvoltare* a turismului din județul Mureș în perspectiva anului 2020-2030. Vor trebui implementate concepte și modele noi de dezvoltare a turismului. Trebuie identificați și dezvoltați acei vectori care diferențiază județul Mureș de celelalte zone ale României și care ne creează un avantaj competitiv. Pentru găsirea celor mai adecvate metode de promovare este necesară crearea unei platforme de dialog între sectorul public și cel privat și implicarea de specialiști din domeniul turismului și marketingului.

Turismul durabil este considerat și prin Cadrul Strategic Comun un sector care oferă noi surse de creștere economică și se vor aloca fonduri financiare nerambursabile pentru facilitarea diversificării în acest domeniu.

Prioritatea 5.1. Întărirea capacității instituționale pentru dezvoltarea turismului în județul Mureș

Obiective:

- coordonarea în mod unitar și profesionist a activității de turism din județ

Context

În prezent nu există o structură asociativă care să aibă o privire de ansamblu asupra activităților turistice care se desfășoară în județul Mureș și care să conlucreze cu sectorul public și privat în vederea corelării și diversificării ofertelor turistice. Asociația Județeană de Turism Mureș a fost înființată pentru promovarea potențialului turistic și cultural al județului, însă în momentul de față activitatea acesteia este ineficientă și necesită reorganizare.

Pentru o coordonare unitară a activității turistice din județ, este necesară crearea unei structuri asociative eficiente, bazată pe cooperarea dintre sectorul privat și public, în care să fie angajată forță de muncă specializată în domeniul turistic. De asemenea, trebuie întărită capacitatea instituțională a asociațiilor micro-regionale și intensificarea colaborării cu grupurile de acțiune locală din zonele cu potențial turistic ridicat, aceștia putând fi parteneri valoroși în implementarea măsurilor de dezvoltare a turismului în localități.

Aceste structuri partenoriale vor putea elabora un *plan de acțiune* pentru valorificarea potențialului turistic al județului, care să aibă la bază studii de specialitate, necesare promovării unor pachete turistice atractive.

Trebuie intensificate relațiile de colaborare cu organismele public-private din județele Brașov, Sibiu, Harghita, Alba, Cluj, Bistrița-Năsăud, Suceava - pentru corelarea ofertelor turistice cu cele ale județelor învecinate. Se încurajează ideea înființării unei asociații regionale de turism, care să promoveze dezvoltarea durabilă a turismului în Regiunea Centru prin proiecte regionale.

Activități prioritare:

- crearea unei structuri asociative public-private, care să asigure o coordonare unitară a activităților turistice din județ; întărirea capacității instituționale a asociațiilor micro-regionale, a grupurilor de acțiune locală Leader pentru implicarea acestora în formularea și implementarea politicilor privind turismul în județul Mureș
- elaborarea și implementarea unui plan de acțiune pentru valorificarea potențialului turistic al județului; efectuarea de studii de specialitate pentru promovarea unor pachete turistice atractive
- participarea județului Mureș la constituirea de rețele interjudețene/regionale de turism

Prioritatea 5.2. Implementarea de modele noi, inovative pentru dezvoltarea turismului

Măsuri:

Măsura 5.2.1. Implementarea sistemului de management al destinațiilor turistice în județul Mureș

Măsura 5.2.2. Crearea de clustere în domeniul turismului

Măsura 5.2.3. Implementarea unor sisteme informatice de management al informației turistice

Măsura 5.2.1. Implementarea sistemului de management al destinațiilor turistice în județul Mureș

Obiective:

- dezvoltarea unui turism durabil și competitiv în județul Mureș
- desfășurarea de activități turistice în cadrul unui sistem de management și coordonare a activităților turistice profesionist

Context

Abordarea privind dezvoltarea turismului în județul Mureș trebuie să țină pasul cu noile tendințe: resursele turistice tradiționale, avantajele comparative (clima, peisajul, cultura etc.) devin din ce în ce mai puțin importante comparativ cu alți factori în competitivitatea turistică. Valorile lanțului turistic -întregul parcurs de la sosirea turistului la locul vacanței, experiența șederii și relațiile cu privire la vacanță- sunt factori determinanți în alegerea destinațiilor de către turiști.

Scopul implementării managementului de destinație este crearea unui sistem pentru dezvoltarea unui turism durabil și competitiv într-un spațiu turistic bine

determinat. În județul Mureș vor trebui determinate spații geografice coerente unde să se aplice acest sistem: Valea Mureșului și Gurghiului poate fi un asemenea spațiu, alături de Valea Nirajului, respectiv Valea Târnavelor. În aceste zone cu potențial turistic semnificativ va trebui creată o colaborare între autoritățile locale, întreprinzători din sectorul turistic, localnici, organizații neguvernamentale și voluntari; această cooperare reprezintă de fapt baza creării noului sistem turistic. Această delimitare a spațiului nu înseamnă că atracții din alte zone, cu un potențial turistic mai redus, nu pot fi încadrate în oferta turistică (ex: lacurile piscicole din zona de vest a județului). Destinația reprezintă „pachetul” produselor turistice care se poate oferi turistului sosit într-un anumit spațiu geografic: atracții turistice, infrastructura turistică și alte elemente importante pentru funcționarea sistemului.

Succesul acestui model rezultă din implicarea întreprinzătorilor locali în dezvoltarea turismului - localnicii împreună cu autorități publice, într-un cadru organizat, dezvoltă atractivitatea turistică a zonei.

Într-un asemenea sistem își au locul furnizori de cazare, alimentație publică, mici fermieri, producători de legume, furnizorii de servicii de agrement, meșteșugari, comercianți de artizanat și suveniruri, interpreți, ghizi turistici, proprietarii clădirilor istorice, administratorii drumurilor tematice, etc. - toți cei care doresc să se implice pentru punerea în valoare specificitatea locului, astfel încât această activitate să fie și generator de venituri. O asemenea unire de forțe, printr-un management și coordonare a activităților turistice în mod profesionist, este benefică pentru ambele părți: turistul este mulțumit de sejurul de 5-10 zile petrecut în județul Mureș, urmare unui program alcătuit pentru nevoile, cerințele și preferințele sale, iar furnizorul de servicii turistice își valorifică într-un cadru organizat, bine promovat, produsul. Gândirea unui astfel de sistem va avea la bază studii de fundamentare, inclusiv identificarea profilului consumatorilor de turism veniți în zona noastră.

Activități prioritare:

- determinarea spațiilor geografice coerente din județul Mureș pentru aplicarea sistemului de management al destinațiilor turistice (ex: Valea Mureșului, Valea Gurghiului, Valea Nirajului, Valea Târnavelor)
- efectuarea studiilor de specialitate pentru identificarea profilului consumatorilor de turism veniți în zona noastră, alcătuirea de oferte în acord cu nevoile, cerințele și preferințele turistului, etc.
- identificarea lanțului de furnizori, prestatori de servicii și instituții asociate din domenii complementare, care pot fi incluse în pachetele de servicii complexe care se oferă turistului
- promovarea eficientă pe plan național și internațional a produsului turistic oferit

Măsura 5.2.2. Crearea de clustere în domeniul turismului

Obiective:

- crearea și promovarea unui cadru armonios de interacțiune între toți factorii interesați în sectorul turistic
- interconectare de oameni, abilități, competențe și cunoștințe

Context

Formarea de clustere în domeniul turismului poate contribui la obținerea unor avantaje competitive importante: utilizarea eficientă a logisticii, promovarea de mărci la nivel internațional etc. Trebuie încurajată întărirea rețelelor de cooperare în vederea creării lanțului de firme cu valoare adăugată ridicată la nivelul economiei. Clusterul poate fi localizat în orice tip de comunități teritoriale, de la cele mici, cum ar fi un grup de localități, orașe sau comune, până la nivel de județ, regiune, stat sau în afara graniței țării.

Activități prioritare:

- încurajarea formării de clustere în domeniul turismului
- formularea și implementarea de strategii, programe și proiecte
- accesarea de fonduri europene

Măsura 5.2.3. Implementarea unor sisteme informatice de management al informației turistice

Obiectiv:

- adaptarea la cerințele consumatorului a modalității de oferire a informației turistice

Context

În turism componenta informațională este de cele mai multe ori cea mai importantă. Fiind o industrie intensiv bazată pe informație, turismul suferă schimbări rapide, radicale și s-a dovedit a fi un mediu propice pentru implementarea tehnologiei informaționale datorită rolului acesteia privind furnizarea și schimbul de informații în lanțul de producție și distribuție.

Dezvoltarea continuă a tehnologiei informaționale are implicații profunde pentru întreaga industrie a turismului. Noile tehnologii au schimbat modul în care clienții caută informații și cumpără produse și servicii turistice.

Internetul are în acest domeniu un mare potențial datorită faptului că se bazează pe fluxul informațional, și acceptă suportul în continuă dezvoltare al tehnologiilor și sistemelor informaționale. Turismul electronic vine în ajutorul turiștilor prin portaluri tematice și sisteme informatice ce reduc timpul pentru informare asupra

destinațiilor, facilitează procesele de rezervare a biletelor de transport, a locurilor de cazare, închirierile de mașini, ajută la planificarea călătoriei și la luarea deciziei privind destinația aleasă.

Turistul odată ajuns la locul destinației, are nevoie de informații rapide și precise privind traseele și obiectivele turistice sau de interes public, evenimentele care se desfășoară, mijloacele de transport public (rutier, aerian, feroviar) cu opțiuni de identificare a poziției curente, ruta optimă între 2 sau mai multe puncte de interes, etc., disponibile pe web și pe dispozitive mobile de tip tabletă PC, SmartPhone, infochioșc. Digitizarea celor 42 de trasee omologate în județul Mureș, cu date GPS, hărți tridimensionale și segmente de hartă ale traseelor turistice disponibile pe www.salvamontms.ro, este un prim pas în dezvoltarea aplicațiilor TIC în acest domeniu, care trebuie dezvoltate în următoarea perioadă.

Activități prioritare:

- Implementarea unor aplicații TIC de gestionare a informației turistice în județul Mureș, disponibile pe web și pe dispozitive mobile de tip tabletă PC, SmartPhone, infochioșc (e-turism, hartă turistică interactivă, etc.)

Prioritatea 5.3. Dezvoltarea atracțiilor turistice și a infrastructurii turistice

Măsuri:

Măsura 5.3.1. Reabilitarea, restaurarea, conservarea și punerea în valoare a monumentelor istorice, a siturilor și a clădirilor cu valoare arhitectonică și istorică

Măsura 5.3.2. Dezvoltarea ofertei turistice în localitățile urbane și rurale

Măsura 5.3.1. Reabilitarea, restaurarea, conservarea și punerea în valoare a monumentelor istorice, a siturilor și a clădirilor cu valoare arhitectonică și istorică

Obiectiv:

- Creșterea atractivității turistice a județului Mureș

Context

Potențialul turistic al județului Mureș este determinat în mare măsură de turismul cultural și de cel balnear. În așezările din județul Mureș se află monumente istorice și de arhitectură foarte variate stilistic, datând din perioade istorice diferite și reflectând cultura română, pe cea maghiară și germană, culturi care s-

au influențat reciproc în această zonă. Acest mozaic cultural se constituie într-o atracție turistică importantă, care dă o notă specifică județului.

În mediul urban, municipiile Tîrgu-Mureș și Sighișoara concentrează o serie de obiective turistice importante. Centrul istoric al municipiului reședință de județ se remarcă, în principal, prin edificii construite în stil secesionist (Palatul Culturii, care în 2013 își aniversează 100 de ani de existență, Palatul Administrativ), baroc (Biblioteca Teleki), rococo (Palatul Tholdalagi) și neoromânesc modern (Clădirea Primăriei municipiului Tîrgu-Mureș). La toate acestea se adaugă Cetatea Medievală, aflată în fază de reabilitare, Biserica Reformată, Catedrala Ortodoxă, Biserica Catolică și Biserica din Lemn (ortodoxă).

Sighișoara este cel mai important obiectiv turistic antropoc din județ, fiind inclus pe lista monumentelor UNESCO. Municipiul Sighișoara concentrează 11 obiective culturale - istorice, dintre care cel mai impresionant este Cetatea Medievală, din secolul XIV, care mai păstrează 9 turnuri (din 14). În incinta cetății se află și alte obiective, între care Biserica Mănăstirii (sec. XIII), Biserica din Deal (sec. XIV-XV) și Galeria de Lemn (1642).

În mediul rural există o serie de așezări săsești cu biserici fortificate. Saschiz este una dintre ele, fiind înscris pe lista Patrimoniului Universal UNESCO. Bisericile fortificate se regăsesc în număr mare într-un perimetru restrâns, majoritatea în partea de sud a județului. Între cetățile medievale din sudul Transilvaniei se remarcă Cetatea săsească cu biserică din Comuna Vânători, satul Archita. Se evidențiază peste 40 de biserici de lemn de pe Valea Mureșului, a Gurghiului și a Nirajului.

Și în perioada 2014-2020 vor trebui continuate lucrările de restaurare, reabilitare și conservare a monumentelor istorice, a clădirilor cu valoare arhitectonică și istorică, lucrările de reabilitare/conservare a spațiului rural autentic.

În cunoașterea și promovarea **patrimoniului istoric și cultural**, un rol esențial îl pot avea cadrele didactice de la Departamentul de Istorie și Relații Internaționale și de la Departamentul de Filologie din cadrul Facultății de Științe și Litere a Universității „Petru Maior”, prin implicarea în realizarea unor acțiuni de conservare, protejare, promovare și restaurare a patrimoniului istoric și cultural al județului Mureș.

Activități prioritare:

- Reabilitarea și revitalizarea cetăților medievale/săsești
- Restaurarea castelelor, dezvoltarea peisagistică a grădinilor de castele și introducerea acestora în circuitul turistic
- Reabilitarea și includerea în circuitul turistic a bisericilor fortificate săsești
- Reabilitarea centrelor istorice

Măsura 5.3.2. Dezvoltarea ofertei turistice în localitățile urbane și rurale

Obiectiv:

- diversificarea economiei locale din mediul urban și rural prin desfășurarea de activități turistice
- valorificarea potențialului turistic al județului

Context:

Județul Mureș este încă neexploatat de turiștii străini, care se arată interesați de natura neatinsă din țara noastră, de cultura vie tradițională, de arhitectura și tehnica populară. Conviețuirea diferitelor etnii- români, maghiari, sași, romi - cu obiceiurile și tradițiile proprii, reprezintă un avantaj competitiv pentru județul Mureș. Potențialul turistic existent este însă insuficient pentru a reprezenta prin el însuși o reală și puternică atracție turistică. Turistului sosit în județul Mureș trebuie oferite pe parcursul sejurului alternative de petrecere a timpului liber: pe lângă gastronomie și spațiul rural autentic, turistul are nevoie de o paletă diversificată de oferte adaptate stilului de petrecere în mod activ a timpului liber. De aceea, în următoarea perioadă vor trebui continuate investițiile pentru a pune în valoare resursele locale și a diversifica activitățile recreativ-distractive oferite turistului.

Turismul este strâns legat de industriile creative și culturale, întrucât festivalurile folclorice, de film, de teatru, de muzică sau târgurile sunt de natură să atragă turiști. Câteva exemple elocvente în acest sens sunt: Festivalul medieval de la Sighișoara, Festivalul internațional de scurt-metraj Alter-Native 21, Festivalul Internațional de Chitară Clasică Harmonia Cordis, Expoziția Chinologică din Tîrgu-Mureș, etc.

În perioada 2014-2020, prin programul special *Europa creativă*, se sprijină cinematografia europeană și sectoarele culturale și creative, permițându-le să-și sporească potențialul de creare de locuri de muncă și de contribuție la creșterea economică.

În județul Mureș este nevoie de aplicarea unui marketing eficient pentru dezvoltarea turismului de evenimente. Pe lângă activitățile legate de crearea infrastructurii fizice, formarea specialiștilor în cultură, organizare de evenimente și promovare este de mare actualitate, pentru a „umple” cu un conținut valoros clădirile reabilitate.

Activități prioritare:

- dezvoltarea turismului în zonele rurale
  - o modernizarea satelor, prin îmbunătățirea infrastructurii de bază (apă, canalizare, drumuri publice, căi de comunicație, etc.) și asigurarea de servicii publice de calitate
  - o conștientizarea populației rurale asupra valorii caselor țărănești renovate cu menținerea elementelor arhitecturale specifice zonei; recondiționarea și reamenajarea unor părți din sate în vederea includerii în circuitul turistic

- angrenarea populației în circuitul turistic (Integrarea producătorilor locali de legume, produse procesate, miere, vin, etc.) pentru oferirea de produse autohtone, ecologice turiștilor
- încurajarea activităților meșteșugărești și artizanale, pentru a exploata și pune în valoare potențialul turistic al artei și al tradiției populare
- crearea și întreținerea drumurilor tematice din mediul rural (exemplu de bună practică: Drumul sării, având o lungime de 60 de kilometri, care urmează traseul drumului roman de odinioară și face legătura dintre Sângeorgiu de Mureș și Praid).
- *dezvoltarea turismului în zonele urbane*
  - Reabilitarea centrelor istorice ale municipiilor și orașelor
  - Valorificarea patrimoniului cultural-istoric al localităților din mediul urban
- *dezvoltarea turismului în zonele geografice cu arii protejate*

Cu respectarea prevederilor din planul de management al ariilor protejate, se recomandă:

- amenajarea de căi de acces la destinații turistice
- amenajarea și întreținerea traseelor/rutelor turistice
- construirea de refugii montane, locuri de popas, zone de picnic, puncte de informare, poteci tematice
- asigurarea zonelor cu semnal de telefonie mobilă
- *dezvoltarea facilităților de cicloturism*
  - crearea de piste ciclabile cu locuri de popas
  - amenajarea unor trasee/rute/piste pentru bicicliști, care să conecteze comunități rurale (și urbane). În acest caz va trebui găsită soluția juridică față de proprietarii de terenuri pe care se amplasează traseul/ruta/pista
  - crearea de rute tematice în parteneriat cu alte județe învecinate și (ex: pistă ciclabilă de-a lungul localităților cu biserici săsești fortificate din județele Brașov, Sibiu și Mureș)
- *dezvoltarea turismului în zonele montane: crearea facilităților pentru practicarea sporturilor în aer liber: echitație, cross-country ski, rafting, cățărare pe gheață, caiac, parapantă, mountain bike, etc.*
- *dezvoltarea turismului și a infrastructurii în localități balneare sau cu potențial balnear nevalorificat:*
  - punerea în valoare a izvoarelor sărate și a nămolului terapeutic din județul Mureș, prin dezvoltarea infrastructurii de

tratament/agrement în stațiunile balneare din județ și înființarea infrastructurii de tratament/agrement în localitățile Balta Alunei din Târnăveni, Idecu Băi, Jabența și Sărmășel.

- *dezvoltarea turismului de afaceri, congrese și reuniuni*: dezvoltarea infrastructurii de afaceri, congrese și reuniuni în zone urbane și periurbane din județul Mureș

Turismul științific poate fi stimulat prin implicarea constantă a universităților din județ, care organizează anual un mare număr de manifestări cu participare națională și internațională, ce au ca scop și punerea în lumină a obiectivelor culturale, istorice și de patrimoniu ale județului Mureș.

Turismul cultural-științific specializat (cu scop didactic-educativ) și de vizitare (agrement) este favorizat de existența unor obiective culturale, sau de patrimoniu, cu valoare științifică sau culturală semnificativă, care s-ar putea constitui în elemente, dimensiuni și repere de focalizare a unei cereri turistice motivate de studierea acestor obiective în scop științific sau formativ-didactic, pentru formarea de specialiști, cercetători, profesori sau doctoranzi în domenii diverse: istorie-arheologie, ecoturism etc.

- *dezvoltarea structurilor de agrement turistic*
  - investiții în crearea/dezvoltarea/reabilitarea structurilor de agrement în mediul urban și rural: modernizarea și reamenajarea spațiilor publice, extinderea și diversificarea bazelor de agrement, modernizarea infrastructurii sportive, înființarea de zone de agrement/aquapark, amenajarea malurilor lacurilor și râurilor pentru pescuitul de agrement și sportiv, punerea în valoare a liniilor de cale ferată cu ecartament îngust (în acest ultim caz se recomandă clarificarea situației juridice a terenurilor aferente căii ferate cu ecartament îngust).
- *dezvoltarea facilităților pentru practicarea sporturilor de iarnă*
  - amenajarea pârtiilor de schi existente și dezvoltarea de noi pârtii, cu echipările aferente, la Sovata, Reghin (Pădurea Rotundă), Sîngeorgiu de Mureș (Dealul Pițigoi) și Lăpușna din comuna Ibănești
  - dezvoltarea infrastructurii pentru practicarea patinajului de agrement
- *dezvoltarea industriilor creative și culturale*:
  - aplicarea unui marketing eficient pentru dezvoltarea turismului de evenimente
  - profesionalizarea resurselor umane din sectorul industriilor culturale pentru organizarea de evenimente culturale de înaltă calitate și

coordonarea eficientă a evenimentelor culturale la nivelul județului
(a se vedea Domeniul prioritar 6)

Prioritatea 5.4. Îmbunătățirea serviciilor turistice

Obiectiv:

- creșterea competitivității întreprinzătorilor din domeniul turismului pentru a face față exigențelor crescânde ale turiștilor

Context

Conform datelor statistice, numărul de sosiri și numărul de înnoptări înregistrează un trend ușor ascendent, determinând îmbunătățirea indicelui de utilizare netă a capacității de cazare. Odată cu intensificarea circulației turistice, va crește cererea pentru locuri de cazare și alimentație publică, motiv pentru care vor trebui continuate investițiile în acest sector. Turismul nu presupune doar cazare și masă, ci și servicii de calitate și ospitalitate. De aceea, angajarea în turism a unui personal bine calificat, având cunoștințe practice și teoretice, cu atitudine mereu amabilă, este la fel de importantă ca asigurarea condițiilor de confort pentru turist.

Activități prioritare:

- modernizarea structurilor de primire turistică
  - o modernizarea structurilor învechite de primire turistică și creșterea confortului acestora (asigurarea unor variante de recreere: saună, piscină, parc, grădină, etc.)
  - o construirea de noi structuri de primire turistică în zonele unde aceste facilități lipsesc sau sunt insuficiente pentru a asigura o distribuire echilibrată a facilităților de cazare
  - o amenajarea de campinguri/sate de vacanță pe lângă drumurile de importanță turistică (Valea Mureșului, pe raza comunei Răstolița; pe Valea Gurghiului, la Lăpușna, pe malul pârâului Niraj - Miercurea Nirajului; pe raza comunei Zau de Câmpie, în zona lacurilor)
- investiții pentru creșterea calității serviciilor de alimentație publică, pentru promovarea bucătăriei tradiționale specifice județului Mureș; adaptarea bucătăriei la cerințele, preferințele oaspeților
- profesionalizarea resurselor umane în sectorul serviciilor turistice: marketing, gastronomie, comportament, ghizi specializați, etc. (a se vedea Domeniul prioritar 6)

Prioritatea 5.5. Promovarea județului ca destinație turistică

Obiective:

- creșterea vizibilității ofertei turistice din județul Mureș în țară și străinătate
- creșterea numărului de turiști în județul Mureș

Context

Activitățile promoționale în turism necesită investiții importante datorită concurenței acerbe din acest domeniu pe plan național și internațional. Consumatorii sunt pretențioși și sunt asaltați la tot pasul de oferte din ce în ce mai atractive. Odată implementat sistemul de management al destinației în județul Mureș, se pot contura produse turistice complexe, de calitate, care pot fi promovate. Rețelele parteneriale în domeniul turismului oferă forță prestatorilor de servicii turistice pentru promovare pe piața turistică. Tour-operatorii sunt liantul dintre potențialii clienți și locul de destinație, de aceea trebuie găsite metodele de comunicare și marketing cele mai potrivite pentru a vinde produsul turistic mureșean.

Activități prioritare:

- realizarea unor produse turistice complexe din județul Mureș care să poată fi promovate
- colaborarea cu județele învecinate pentru a vinde pachete de programe cu destinații multiple
- participarea firmelor de profil și a asociațiilor profesionale din turism la târguri, expoziții și alte manifestări promoționale specializate din țară și străinătate
- crearea și promovarea brandului turistic al județului Mureș
- crearea unui portal e-turism al județului
- înființarea, modernizarea punctelor/centrelor de informare turistică în zonele cu potențial turistic ridicat
- elaborarea unor pliante, hărți turistice, CD-uri, materiale promoționale privind turismul în județul Mureș

DOMENIUL PRIORITAR 6. DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE, CREȘTEREA INCLUZIUNII SOCIALE ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ

Pentru îndeplinirea priorităților la nivelul UE până în 2020, România s-a angajat să atingă o rată de ocupare a forței de muncă de 70 % în rândul populației cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani, să reducă sub 11,3 % rata de părăsire timpurie a școlii, să crească la peste 26,7 % ponderea absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani și să reducă cu cel puțin 580.000 numărul persoanelor care suferă sau riscă să sufere de pe urma sărăciei și a excluziunii sociale.

Ca urmare, în următoarea perioadă de programare, investițiile în educație, formare profesională continuă, promovarea ocupării și mobilității forței de muncă, incluziune socială și combaterea sărăciei trebuie să fie direcții prioritare și la nivel local.

Prioritatea 6.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru creșterea competitivității de pe piața muncii

Obiective:

- Adaptarea forței de muncă la schimbările structurale de pe piața muncii
- Formarea profesională inițială și continuă a adulților în vederea creșterii nivelului de competitivitate pe piața muncii: obținerea de calificări, competențe noi, extinderea specializării și perfecționării
- Crearea unei mai mari mobilități pe piața muncii
- Sprijinirea și încurajarea tinerilor în vederea diminuării migrației externe, prin oferirea de oportunități de dezvoltare și valorificare a competențelor pe plan local

Context:

Educația - inițială și continuă - reprezintă factorul strategic al dezvoltării viitoare; calitatea resurselor umane se oglindește în competitivitatea de pe piața muncii. Schimbările socio-economice din ultimii ani din județul Mureș, se resimt și pe piața forței de muncă; oamenii trebuie să se adapteze permanent noilor cerințe, dezvoltând capacități și competențe pentru a face față provocărilor de la locurile de muncă. Investiția în formare profesională continuă, actualizarea competențelor și a aptitudinilor prin calificare, recalificare sau reconversie profesională trebuie să fie prioritară pentru creșterea flexibilității și adaptabilității forței de muncă.

Un element important al dezvoltării resurselor umane trebuie să fie reprezentat de **activitățile de formare continuă** a angajaților din învățământ, administrația locală, cultură etc., prin perfecționările cadrelor didactice din învățământul preuniversitar (definitivat, gradul I, gradul II), prin cursuri de masterat și cursuri de pregătire postuniversitară, pentru întreținerea și dezvoltarea unei legături permanente între mediul universitar și comunitatea din județul Mureș, dar și pentru creșterea performanței sistemului de învățământ în ansamblul său. Un rol important trebuie să revină și realizării unor studii anuale privitoare la nevoile de formare la nivelul sistemului educațional din județ, pentru fundamentarea ofertelor de formare continuă ale universităților, precum și dezvoltării unor parteneriate educaționale cu instituții, ONG-uri, firme și organizații economice interesate în sprijinirea educației permanente. Desigur, aceste activități trebuie să fie implementate printr-o continuă promovare și valorificare a experiențelor pozitive și a exemplelor de bune practici în domeniul educațional.

La nivelul județului Mureș este oportună întărirea **componentei tehnologiei informației și a comunicațiilor**, prin elaborarea unei platforme IT performante și dezvoltarea resurselor umane prin cursuri și programe eficiente și performante.

În județul Mureș - **spațiu al multiculturalismului - multilingvismul** trebuie să reprezinte un element prioritar, prin dezvoltarea abilităților de limbi străine pentru oameni de afaceri, personalul din administrația publică sau din instituții publice.

Activități prioritare:

- creșterea competențelor profesionale a personalului care activează în educație, sănătate, cercetare, social, cultură, situații de urgență, siguranță publică, antreprenoriat, administrație publică, prin facilitarea accesului la cursuri de perfecționare și specializare și învățământ pe tot parcursul vieții
- diversificarea programelor destinate perfecționării, calificării și recalificării la locurile de muncă și dezvoltarea de noi abilități pentru noi locuri de muncă
- dezvoltarea și profesionalizarea resurselor umane prin programe educaționale în funcție de cerințele pieței muncii și în domenii cu potențial de creștere (aptitudini de antreprenoriat, servicii sociale și de îngrijiri medicale, turism, industrie culturală, energii regenerabile, tehnologia ITC, limbi străine, etc.)
- Identificarea nevoilor de formare profesională a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și dezvoltarea serviciilor de îndrumare, acces la învățământ și la formare profesională pentru încadrarea pe piața muncii
- Dezvoltarea relațiilor de parteneriat între instituțiile de învățământ, organisme care oferă servicii de formare profesională, agenți economici și serviciile de ocupare a forței de muncă

Prioritatea 6.2. Promovarea ocupării forței de muncă, în special în rândul persoanelor vulnerabile

(Această prioritate se coroborează cu acțiunile prioritare de la Domeniul prioritar 2)

Obiectiv:

- creșterea ratei de ocupare a forței de muncă în vârstă între 20-64 de ani
- creșterea adaptabilității și mobilității forței de muncă
- crearea și promovarea conceptului de angajare asistată¹⁰⁹ pentru grupuri vulnerabile (servicii de suport specifice fiecărui grup vulnerabil sau care întâmpină aceleași bariere în angajarea pe piața muncii)
- creșterea implementării politicii publice¹¹⁰ a angajării de către instituții și organizații cu peste 50 de angajați a 4% persoane cu dizabilități și a utilizării

¹⁰⁹ Angajare asistată înseamnă servicii specifice de evaluare, medierea locului de muncă și monitorizare după angajare pentru grupuri vulnerabile. Acesta este un concept ce provine din asistența pentru persoanele cu dizabilități - Legea 448/2006, dar care poate fi extins folosind instrumente diferite la orice grup vulnerabil

fondului de handicap pentru dezvoltarea de servicii de ocupare pentru persoane cu dizabilități

- crearea și promovarea de instrumente de economie socială și angajare în ateliere și unități protejate în scopul incluziunii pe piața forței de muncă a grupurilor defavorizate

Context:

Numărul populației ocupate a județului Mureș arată un trend descrescător în ultimii ani: în 1992 numărul total de persoane ocupate pe activități ale economiei naționale a fost de 271,9 mii persoane¹¹¹ față de 236 mii în 2005 și 228,2 mii în 2012. În luna decembrie 2012, în județul Mureș s-au înregistrat 15.144 de șomeri, din care 9886 neindemnizați. 26,96% dintre persoane s-au încadrat în grupa de vârstă între 30-39 de ani, 3.634 de șomeri în grupa de vârstă între 40-49 ani și 2.827 șomeri au avut peste 50 de ani. Este afectată, de asemenea și categoria de vârstă până la 25 de ani, numărul șomerilor înregistrați fiind de 3.156.

Luând în calcul faptul că numărul de locuri de muncă create în ultimii ani este sub nevoia de angajare a populației active, cei mai afectați de lipsa locurilor de muncă sunt tinerii (între 15-24 ani) și persoanele de vârstă mijlocie, care ar putea fi încă activi pe piața muncii (55-64 ani).

Statisticile naționale indică un procent de 33.5% pentru Regiunea Centru¹¹² în ceea ce privește rata tinerilor care nu sunt angajați, nu urmează vreun program educațional sau de formare, față de un procent mult mai mic de 13,2% în București-Ilfov sau rate cu puțin de peste 20% în Regiunile S-E și Muntenia de Sud. În rândul angajaților mai în vârstă (55-64 ani), rata de ocupare scade, atingând în anul 2011 un procent de 40% în comparație cu 62,8%, cât a înregistrat categoria de vârstă între 20-64 ani. În acest context național al pieței forței de muncă sunt afectate și grupurile dezavantajate. În 2011 romii au înregistrat o rată de ocupare de 36%, iar persoanele cu dizabilități doar 12,7%. Mai există o categorie vulnerabilă, cea a lucrătorilor pe cont propriu din agricultură, care desfășoară activități agricole de subsistență, realizând venituri reduse.

Pornind de la aceste date statistice și de la previziunile privind îmbătrânirea demografică a populației, pe lângă măsurile prevăzute la Domeniul prioritar 2 din prezenta strategie privind creșterea competitivității economiei județului, se impune luarea unor măsuri specifice pentru creșterea gardului de ocupare pentru persoanele expuse riscului de sărăcie și excluziunii sociale.

Activități prioritare (instituții responsabile AJOFM, ONG, etc.):

- Modernizarea serviciilor publice de ocupare/intermediere a forței de muncă în vederea plasării persoanelor neangajate pe piața forței de

¹¹⁰ Politica publică menționată poate constitui una din cele mai eficiente metode de creștere a ratei de ocupare a persoanelor cu dizabilități, cu impact asupra indicatorului Strategiei Europa 2020 privind creșterea ratei de ocupare. La momentul acesta România are una dintre cele mai mici rate de ocupare a persoanelor cu dizabilități din Europa

¹¹¹ <http://www.mures.insse.ro/main.php?lang=fr&pageid=557>

¹¹² Consultative document in order to develop The Partnership Agreement for Romania 2014-2020, 31 May 2013, Pag. 29

muncă, inclusiv stabilirea unor parteneriate între instituțiile de învățământ, serviciile de ocupare a forței de muncă, ONG-uri care prestează servicii în domeniul educației pe termen lung și ocupării, precum și agenți economici;

- Sprijin destinat persoanelor inactive pentru înființarea și dezvoltarea de activități independente și de antreprenariat;
- Înființarea și susținerea de structuri ale economiei sociale pentru încadrarea în muncă a persoanelor expuse riscului de sărăcie și excluziunii sociale (persoane cu dizabilități, populația romă, familii cu mulți copii, familii monoparentale, persoane fără studii, etc.);
- Încheierea de parteneriate/ protocoale de colaborare cu mediul privat în vederea angajării asistate a persoanelor cu dizabilități;
- Consolidarea structurilor de sprijin pentru promovarea întreprinderilor sociale (inclusiv ateliere și unități protejate), în special prin educarea și formarea spiritului antreprenorial social, constituirea de rețele parteneriale;
- Consolidarea structurilor de sprijin pentru implementarea serviciilor de angajare asistată pentru grupuri vulnerabile;
- Consolidarea structurilor de sprijin pentru implementarea politicii publice privind angajarea a 4% persoane cu dizabilități în instituțiile și organizațiile care au peste 50 de angajați;
- Dezvoltarea serviciilor de consiliere pentru sprijinirea inițiativelor în domeniul economiei sociale și a antreprenoriatului social;
- Dezvoltarea serviciilor de consiliere și asistență de specialitate a tinerelor mame pentru integrarea/reintegrarea pe piața muncii;
- Promovarea capacității de încadrare în muncă și a participării persoanelor de vârstă mijlocie (și nu numai) la programe de învățare de-a lungul vieții, pentru facilitarea îmbătrânirii active.

Prioritatea 6.3. Promovarea incluziunii sociale în rândul persoanelor vulnerabile, prin îmbunătățirea accesului la servicii sociale

(Această prioritate se coroborează cu acțiunile prioritare de la Domeniul prioritar 1, Prioritatea 1.3.)

Obiective:

- Oferirea de servicii sociale integrate, de înaltă calitate pentru persoanele vulnerabile, în scopul evitării excluziunii sociale, marginalizării sociale și riscului de sărăcie

Context:

În România, în 2011, 40,3% din populație (8,63 milioane de persoane) au fost expuse excluziunii sociale și riscului de sărăcie, această rată fiind cu mult superioară celei înregistrate la nivelul UE, unde procentul se situează la 24%. Riscul de sărăcie în mediul rural (8,8%) este mai mare de 4 ori decât în mediul urban (2,2%), care se datorează unui nivel scăzut de modernizare a infrastructurii și a ratei mici de ocupare a populației pe piața forței de muncă (36%).

Sunt expuse riscului de marginalizare și discriminare următoarele categorii vulnerabile: copii și tineri din familii sărace, copii ai căror părinți lucrează în străinătate, copii separați de familie, persoanele cu dizabilități, persoane în vârstă singure, familiile monoparentale și romii.

Romii reprezintă cea mai mare și mai vulnerabilă minoritate din Uniunea Europeană. În general, romii sunt marginalizați, discriminați și trăiesc în condiții socio-economice precare¹¹³. Conform Recensământului din 2011, în județul Mureș, romii reprezintă 8,8% din populația județului, deținând cea mai mare pondere din Regiunea Centru (Sibiu - 4,8%; Alba- 4,7 %; Covasna - 4%; Brașov - 3,4%; Harghita 1,8%). Există organizații neguvernamentale active în domeniul incluziunii sociale ale romilor din județul Mureș, care pot fi inițiatorii și partenerii u.a.t. în accesarea de fonduri și implementarea unor proiecte care vizează comunitatea de romi. (ex: crearea de școli -artă, muzică, dans, meșteșuguri pentru copii romi, întreprinderi sociale, manifestări culturale).

Pentru toate categoriile vulnerabile va trebui facilitată accesul la educație, la ocuparea pe piața muncii, servicii de sănătate și asistență socială, care să sprijine incluziunea socială.

Rezultatele anchetei efectuate în cadrul proiectului „Harta socială a județului Mureș”,¹¹⁴ în rândul coordonatorilor de servicii sociale indică și direcția pe care ar trebui concentrate eforturile de dezvoltare de noi servicii pentru actualii și potențialii beneficiari. În primul rând este nevoie de dezvoltarea serviciilor medicale, a serviciilor rezidențiale de tip adăposturi sau locuințe protejate, serviciile specializate de îngrijire și recuperare pentru persoanele cu dizabilități, dezvoltarea centrelor de zi și serviciile care oferă consiliere psihologică persoanelor în situații de dificultate, înființarea de SPAS la nivelul fiecărei localități, servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoanele vârstnice, adăposturi de noapte, centre de zi pentru copii, servicii rezidențiale pentru situații de criză, servicii pentru persoane cu probleme psihice, centre de tip respiro. Pentru vârstnici se consideră că actualele servicii sociale dezvoltate în Mureș sunt insuficiente și nu pot răspunde nevoilor existente. De asemenea, categoria

¹¹³ Studiul privind comunitățile defavorizate (romi) din Regiunea Centru. Beneficiar: ADR Centru. Prezentat în cadrul ședinței Comitetului Regional de Planificare din 4 iunie 2014 la Alba Iulia.

¹¹⁴ Raport de cercetare GALLUP „Harta socială a județului Mureș”, realizat pentru Fundația Alpha Transilvană, în parteneriat cu Consiliul Județean Mureș și Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului Mureș în 2010

vârșnicilor se bucură de puține reglementări sau organizări instituționale care să gestioneze situația, riscurile.

Măsura 6.3.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru integrarea pe piața muncii prin accesul la servicii de învățământ

Activități prioritare:

- *Îmbunătățirea accesului la educație pentru copiii/tineri aflați în situații de risc*
  - Dezvoltarea de programe integrate pentru prevenirea abandonului școlar
  - Dezvoltarea de metode și mijloace didactice pentru reintegrarea celor care au părăsit școala timpuriu
  - Dezvoltarea de programe integrate de orientare și consiliere în carieră pentru facilitarea tranziției de la școală la viața
  - Formare suplimentară, (re)formare pentru tinerii neîncadrați profesional și care nu urmează nici un program educațional sau de formare: formarea profesională de tip ucenicie activă; facilitarea stagiilor pentru absolvenți pentru a dobândi o primă experiență de lucru
  - Încurajarea întreprinzătorilor de a primi elevi/studenti în practică
- *Sprijinirea integrării grupurilor vulnerabile în programe de educație și formare profesională (în special tineri și șomeri de lungă durată)*
  - Dezvoltarea serviciilor de educație și formare continuă pentru calificare și recalificare și dobândirea de competențe
  - Dezvoltarea sistemului mediatorilor școlari
  - Promovarea spiritului antreprenorial
  - Dezvoltarea programelor de promovare a meseriilor tradiționale
- *Facilitarea accesului la educație, formare profesională și îmbunătățirea condițiilor de viață pentru comunitățile marginalizate, în special pentru populația de etnie romă, formularea și implementarea de măsuri de combatere a prejudecăților și a discriminării împotriva romilor;*
- *Sprijinirea și facilitarea accesului la locuri de muncă și programe de formare profesională de calitate a persoanelor cu dizabilități.*

Măsura 6.3.2. Sporirea accesului la servicii de sănătate

Activități prioritare:

- *Creșterea nivelului de educație în rândul populației pentru adoptarea unor comportamente sănătoase în scopul prevenirii îmbolnăvirilor*

- Extinderea și diversificarea serviciilor preventive de sănătate
- Creșterea accesului la servicii de îngrijire medicală de calitate a persoanelor vulnerabile sau dezavantajate social
- Dezvoltarea facilităților de planificare familială
- Sprijinirea dezvoltării și implementării de sisteme informatice integrate de tip e-Sănătate având ca scop accesul populației la o paletă largă de informații din domeniul medical

Măsura 6.3.3. Sporirea accesului la servicii de asistență socială

Activități prioritare:

- Modernizarea serviciilor publice care prestează servicii sociale, inclusiv stabilirea unor parteneriate între instituțiile de învățământ, serviciile publice de servicii sociale, ONG-uri care prestează servicii în domeniul educației pe termen lung și servicii sociale
- Dezvoltarea, extinderea, diversificarea, creșterea calității serviciilor sociale și facilitarea accesului persoanelor vulnerabile la servicii sociale comunitare, care să răspundă nevoilor persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, indiferent de mediul de proveniență sau domiciliu (rural sau urban)
- Încurajarea și sprijinirea inovației în diversificarea și creșterea calității serviciilor sociale

Prioritatea 6.4. Contracurarea efectelor declinului demografic

Obiective:

- asigurarea pe termen lung a echilibrului demografic, prin stimularea natalității, creșterea duratei vieții active și ameliorarea fenomenului de îmbătrânire demografică

Context

Potrivit proiecției populației realizată în 2013 de Eurostat¹¹⁵, Biroul de statistică al Uniunii Europene, până în 2060 populația României ar putea scădea până la 17,3 milioane de locuitori, comparativ cu nivelul de 21,4 milioane de persoane

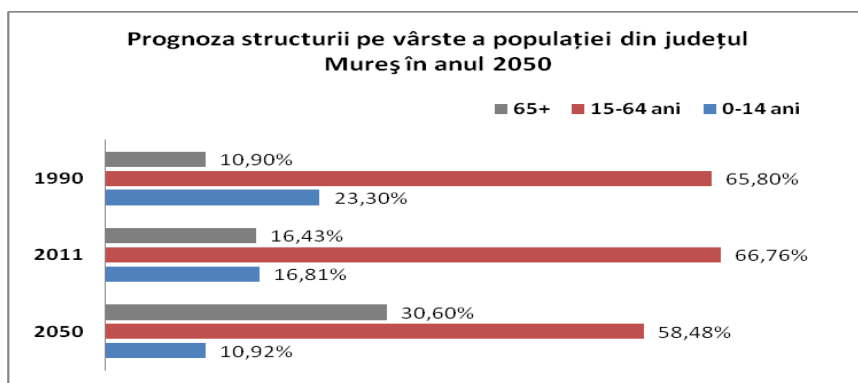
¹¹⁵ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/main_tables

înregistrat în 2010. Studiul a luat în calcul trei factori - rata fertilității, durata de viață și migrația.

Acest trend va afecta și județul Mureș, unde pe termen lung se preconizează un **fenomen de scădere a populației**. Potrivit datelor definitive ale ultimului recensământ, populația județului Mureș la data de 20 octombrie 2011 era de 550.846 persoane. Observăm, că față de recensământul din anul 1992, în aproape 20 ani, populația județului s-a redus cu 9,7%, iar până în anul 2050, potrivit prognozelor demografilor, județul Mureș ar mai putea pierde alte 25% din populație, ajungând la un efectiv de 436.600 persoane, conform estimărilor din *varianta medie*, raportat la populația din anul 2010 (580,7 mii locuitori).

Pe lângă scăderea populației, un alt motiv de îngrijorare este degradarea continuă a structurii pe vârste, datorată procesului de îmbătrânire a populației, ceea ce semnifică faptul că grupele tinere de vârstă se vor diminua, în schimb cele de vârstă înaintată vor crește.

Numărul persoanelor cu vârsta de până la 14 ani va scădea continuu de la 16,81 % în 2011, până la 10,92 % în anul 2050. Numărul vârstnicilor de peste 65 de ani va crește de la 16,43 % în anul 2011 până la 30,60 % în 2050.

Analizate în profil teritorial, evoluțiile demografice mai sus amintite se desfășoară în mod diferit. Există zone cu un puternic dinamism economic și social, precum zona metropolitană a municipiului Tîrgu-Mureș, în care numărul populației crește, menținându-se o structură echilibrată pe grupe de vârstă, în timp ce unele comune din Câmpia Transilvaniei sau din zona adiacentă municipiului Târnăveni suferă un proces accelerat de îmbătrânire și depopulare.

Cauzele acestor evoluții sunt complexe:

- *nivelul scăzut al fertilității*: urmare a tendințelor pozitive de dezvoltare economică, au intervenit schimbări în comportamentul socio-demografic al populației, în sensul reducerii numărului de copii pe care familiile decid să-i aibă. Potrivit Eurostat, în România, în anul 2011, rata de fertilitate totală a fost de 1,25 față de 1,57 în UE 27¹¹⁶, pragul critic fiind de 2,1 copii/femeie.
- *creșterea nivelului educațional al populației și dorința de a pune bazele vieții profesionale*: se constată o *vârsta mai înaintată a mamelor la nașterea primului copil*

¹¹⁶ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde220&plugin=1>

- *dificultățile de natură economică* - incertitudinea de pe piața muncii, veniturile reduse pentru a accede la o locuință proprietate personală
- *migrația*, mai ales cea externă, care afectează în principal tinerii
- *creșterea speranței de viață a populației*, ca urmare a progreselor medicale și a ameliorării calității vieții. (În 2011: 74 ani¹¹⁷)

Amenințări

Consecințele pe termen mediu și lung a îmbătrânirii demografice pot fi foarte grave, îndeosebi asupra pieței muncii, în privința pensiilor și asigurărilor medicale și sociale. Grupul de vârstă peste 65 de ani va avea nevoi ridicate în ceea ce privește serviciile de sănătate și cele sociale.

În viitorul apropiat pe piața forței de muncă se va resimți reducerea numărului populației active economic și un deficit de forțe tinere de lucru, urmare reducerii în mod evident a grupei de vârstă între 15 și 24 de ani. Regresul acestui grup de vârstă va fi până în 2015 de aproximativ 138.700 de persoane (40%). Pe piață vor lipsi tinerii specializați în diverse profesii, datorită insuficienței efectivelor de persoane. Profesiile¹¹⁸ cele mai afectate vor fi cele din domeniul IT, medicină, automatizări, construcții și instalații, etc. Aceștia sunt cei mai motivați să emigreze pentru a găsi un loc de muncă în afara țării pe o piață de muncă care este în căutarea acestor calificări.

Urmare schimbărilor demografice, un număr tot mai mare de “tineri pensionari” doresc să participe la viața socială și economică, în timp ce tinerii implicați în procesul muncii doresc să petreacă mai mult timp cu copiii lor.

Ca evoluțiile prognozate să nu intervină - sau să nu intervină în varianta pesimistă (când populația județului ar putea scădea cu 33% până în 2050), vor trebui adoptate și implementate *măsuri pro-nataliste, de stopare a migrației și de sprijin vizând îmbătrânirea activă*.

Măsurile de dezvoltare a infrastructurii cuprinse în prezenta Strategie, dintre care amintim:

- dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații, ca suport pentru dezvoltarea economică a județului,
- dezvoltarea infrastructurii de afaceri în vederea creării de locuri de muncă,
- dezvoltarea facilităților de îngrijire a copiilor,
- dezvoltarea facilităților de planificare familială,
- dezvoltarea infrastructurii în așezările rurale pentru creșterea atractivității zonelor rurale și evitarea depopulării acestora,
- dezvoltarea serviciilor de sănătate și de îngrijire,
- creșterea competențelor profesionale ale forței de muncă prin facilitarea accesului la cursuri de perfecționare și specializare și învățământ pe tot parcursul vieții, etc.

¹¹⁷ <http://apps.who.int/gho/data/node.main.688?lang=en>

¹¹⁸ Analiza demografică a Regiunii Centru. Disparități geodemografice. Tendințe și prognoze. www.adrcentru.ro

au rolul de a îmbunătăți condițiile de viață ale populației și a încuraja tinerii în întemeierea unei familii și asumarea de responsabilități părintești.

Este nevoie de elaborarea și aplicarea de politici familiale, care să aibă consensul clasei politice, al societății civile, al opiniei publice și al specialiștilor. Valoarea familiei trebuie întărită, întrucât aceasta este sursă de capital uman și moral. În consolidarea familiei, revenirea la valorile tradiționale, persoanele publice și organizațiile neguvernamentale pot avea un rol esențial.

Activități prioritare:

- Elaborarea și promovarea unor politici și planuri de acțiune pro-nataliste, de stopare a migrației și de promovare a îmbătrânirii active

DOMENIUL PRIORITAR 7: ASIGURAREA UNEI ADMINISTRAȚII PUBLICE LOCALE EFICIENTE

Context

Județul Mureș este organizat din punct de vedere administrativ-teritorial în 4 municipii: Tîrgu-Mureș, Sighișoara, Reghin, Târnăveni, 7 orașe: Luduș, Sovata, Iernut, Miercurea Nirajului, Sărmașu, Sângeorgiu de Pădure și Ungheni, respectiv 91 comune și 464 sate. Autoritățile administrației publice locale sunt consiliile locale, primăriile și Consiliul Județean Mureș.

Consiliul Județean Mureș are în subordine/sub autoritate 22 de instituții publice, pentru a satisface nevoile generale ale cetățenilor în domenii de interes public, precum: educație, sănătate, cultură, asistență și protecție socială, siguranță publică, etc.

Autoritățile locale din județul Mureș au un grad ridicat de participare la asociații micro-regionale/ intercomunitare, care s-au înființat după anul 2000. În prezent există 34 de rețele de parteneriat de acest gen.

Grupurile de acțiune locală LEADER reprezintă o abordare care oferă noi oportunități de dezvoltare rurală, prin asocierea autorităților locale și parteneri privați. Cele 5 Grupuri de Acțiune Locală (GAL) Leader, constituite la nivelul județului în perioada 2007-2013 au contribuit la crearea unui climat de dialog între localități învecinate și prin proiectele gestionate contribuie la dezvoltarea comunităților rurale. Acestea sunt: GAL Dealurile Târnavelor, GAL Zona de Câmpie, GAL Valea Nirajului, GAL Târnavă Mică -Bălăușeri - Sărățeni, Asociația Leader "Parteneriat Mureșean". În perioada următoare de finanțare, se pune accent pe dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității (community local led development), o abordare „de jos în sus”. Astfel, rolul GAL Leader va crește și se recomandă ca fiecare localitate rurală să fie parte a unei asemenea structuri partenoriale, pentru o dezvoltare armonioasă a spațiului rural.

Criza financiară a generat noi provocări pentru administrația publică: veniturile totale bugetare ale unităților administrativ-teritoriale înregistrează o tendință descrescătoare, care se reflectă într-o serie de efecte: dificultăți în acoperirea cheltuielilor de bază de funcționare, reducerea investițiilor din fonduri proprii, diminuarea cheltuielilor cu bunurile și serviciile, prudență în accesarea de fonduri structurale urmare capacității reduse financiare de a asigura contribuția proprie. Performanța și eficiența administrației publice locale este afectată de resurse umane insuficiente, necorespunzător pregătite și slab motivate, în special la nivelul comunităților din mediul rural. Blocarea posturilor din sectorul public în condițiile în care atribuțiile unităților administrativ-teritoriale cresc (în contextul procesului de descentralizare) au ca efect mobilizarea resurselor asupra îndeplinirii sarcinilor curente, punctuale, în detrimentul implementării reale a unor sisteme de management eficiente.

Acestea sunt doar câteva elemente care au drept consecință o percepție negativă a populației față de serviciile furnizate de administrația publică locală.

În ciuda acestor provocări, realizarea de investiții prin accesarea de fonduri nerambursabile a reprezentat o preocupare permanentă a comunităților locale.

În perioada de programare 2007-2013, conform datelor centralizate de Direcția Dezvoltare Regională, Implementare Proiecte din cadrul Consiliului Județean Mureș până la data de 23 iulie 2012, la nivelul județului Mureș au fost finalizate sau au fost în curs de implementare un număr de 645 proiecte. Valoarea totală a investițiilor se ridică la suma de 2.496.157.470 lei, fără TVA, echivalent cu 622.793.780 euro, la un curs de schimb mediu anual 2007- iunie 2012 de 4,008 lei/euro.

Conform datelor furnizate de unități administrativ-teritoriale, instituții publice și asociații de dezvoltare micro-regionale/ intercomunitare, investițiile în județul Mureș în perioada 2007-2013 se prezintă astfel:

	Domeniu	Valoare mii euro	Nr. proiecte realizate
1	Utilități - Alimentare cu apă	193.493	148
2	Infrastructură de transport	122.334	71
3	Gestionarea deșeurilor, spații verzi	90.061	42
4	Utilități - Canalizare	50.634	39
5	Dezvoltare durabilă	34.439	12
6	Infrastructură de sănătate	30.288	3
7	Infrastructură de educație	26.153	40
8	Turism	25.435	41
9	Afaceri și ocuparea forței de muncă	19.145	21
10	Instituții culturale	7.096	85
11	Asistență socială	6.256	54
12	Baze sportive	5.648	20
13	Resurse umane	5.344	5

14	Sedii administrative	3.269	17
15	Locuințe	2.710	19
16	Iluminat public, gaze naturale	489	29

În ceea ce privește sursa de finanțare a proiectelor 67,02% din fonduri au fost atrase de la Uniunea Europeană, 27,45% din sumele investite provin din bugetul de stat, iar autoritățile locale au suportat din bugetele proprii 5,53% din valoarea totală a investițiilor.

Consiliul Județean Mureș a gestionat în perioada 2007-2013 proiecte în valoare de aproximativ 225 de milioane de euro. Acestea au fost întocmite de echipa de specialiști proprie și au fost înaintate cereri de finanțare pe aproape toate programele operaționale pe care autoritatea județeană a fost eligibil, și anume: șase domenii majore de intervenție ale POR, POS Mediu, Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative și Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane. Totodată, au fost accesate fonduri direct de la Comisia Europeană și fonduri ale Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Astfel, în perioada 2007-2013, Consiliul Județean Mureș a fost implicat într-un număr de 16 proiecte, din care, la data de 31 iulie 2014, 9 sunt finalizate, 5 sunt în implementare și 2 au fost declarate eligibile, dar sunt pe liste de așteptare. *Valoarea totală a proiectelor elaborate de Consiliul Județean Mureș depășește 900 milioane de lei, aproximativ 240 de milioane euro, ceea ce reprezintă peste 34% din valoarea sumelor atrase în județul Mureș. Fondurile nerambursabile se situează la aproximativ 70% (fără TVA). Prin aceste proiecte s-au adus în județul Mureș bani europeni nerambursabili în valoare de peste 165 de milioane de euro.*

Această linie, aceea de a realiza investiții din fonduri europene nerambursabile va trebui continuată și în perioada 2014-2020. Va trebui asigurată, totodată, o corelare între intervențiile realizate în perioada 2007-2013 și cele planificate pentru perioada următoare de programare. Creșterea gradului de absorbție a fondurilor structurale și de coeziune va trebui să reprezinte o prioritate pentru unitățile administrativ-teritoriale din județul nostru.

Cetățenii devin din ce în ce mai exigenți în ceea ce privește performanța administrației publice locale și doresc servicii de calitate și diversificate. Orientarea spre rezultate, respectarea principiilor eficienței, eficacității și raționalizării resurselor trebuie să fie preocuparea factorilor implicați în elaborarea, implementarea și monitorizarea strategiilor privind serviciile publice. Totodată, cetățenii devin mai educați, își cunosc drepturile și doresc să cunoască destinația banului public. În acest sens vor trebui promovate standarde ridicate de transparență și responsabilitate.

Prioritatea 7.1. Îmbunătățirea procesului de politici publice în administrația publică locală

Obiective:

- creșterea capacității de planificare strategică
- promovarea unor standarde ridicate de transparență și de calitate în administrația publică

- implicarea structurilor parteneriale publice și private în luarea deciziilor la nivelul comunităților locale
- dezvoltarea parteneriatului public-privat

Activități prioritare:

- Îmbunătățirea competențelor în materie de formulare și implementare a politicilor publice/ strategiilor de dezvoltare locală
- Întărirea capacității administrative a autorităților implicate în managementul programelor cu finanțare nerambursabilă comunitară
- Încurajarea întăririi capacității instituționale a asociațiilor micro-regionale/ intercomunitare; implicarea asociațiilor în accesarea de fonduri nerambursabile
- Încurajarea întăririi capacității instituționale a grupurilor de acțiune locală LEADER existente și susținerea înființării acestor rețele în zonele unde ele nu există
- Îmbunătățirea gradului de transparență la nivelul instituțiilor publice

Prioritatea 7.2. Implementarea de soluții inovatoare la nivelul administrației publice pentru extinderea, diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite cetățenilor

Obiective:

- optimizarea fluxului de informații prin utilizarea tehnologiei informaționale și de comunicații
- eficientizarea utilizării banilor publici prin reducerea costurilor administrative
- aducerea serviciilor publice mai aproape de cetățeni

Activități prioritare:

- Utilizarea tehnologiei informaționale și de comunicații pentru modernizarea serviciilor publice: implementarea de soluții de tip e-guvernare
- Implementarea unor modele și metode de management performant și de îmbunătățire a calității la instituții publice, inclusiv pentru reducerea costurilor administrative
- Susținerea procesului de înregistrare a bunurilor din domeniul public și privat al u.a.t. în sistemul integrat de cadastru și carte funciară

- Realizarea Registrului Agricol Integrat în format electronic la nivelul județului Mureș pentru gestionarea eficientă a problemelor legate de posesia și folosința terenurilor agricole

Prioritatea 7.3. Dezvoltarea resurselor umane din administrația publică locală

Obiective:

- îmbunătățirea competențelor personalului angajat în administrația publică locală
- creșterea gradului de absorbție a fondurilor structurale și de coeziune

Activități prioritare:

- Facilitarea și încurajarea accesului la formare profesională a personalului din administrația publică locală, inclusiv instituții subordonate/aflate sub autoritatea organelor administrației publice locale
- Încurajarea dialogului între asociații micro-regionale/de dezvoltare intercomunitară, grupuri de acțiune locală GAL pentru diseminarea exemplelor de bună practică

CAPITOLUL V. INDICATORI DE REALIZARE AI OBIECTIVELOR STRATEGIEI

Prioritatea/ Măsura	Indicatori de output, de rezultat și de impact ¹¹⁹	Tipul indicatorului	PRINCIPALELE REZULTATE PREVIZIONATE	Instituția care furnizează indicatorul
DOMENIUL PRIORITAR 1: DEZVOLTARE URBANĂ, DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII TEHNICE ȘI SOCIALE				
Prioritatea 1. 1. Creșterea coeziunii teritoriale a județului Mureș prin sprijinirea dezvoltării urbane	nr. localități urbane care implementează soluții de dezvoltare urbană integrată	Indicator de output	Consolidarea rolului localităților urbane; dezvoltarea policentrică a județului Mureș	Primării municipale și orășenești
	nr. planuri de mobilitate integrate elaborate/ implementate	Indicator de output	Condiții de locuire îmbunătățite pentru populație	Primării municipale și orășenești
	nr. proiecte de transport urban sustenabil dezvoltate	Indicator de output	Reducerea poluării provenind de la transportul urban în zonele urbane	Primării municipale și orășenești
	nr. proiecte de dezvoltare urbană realizate în parteneriat cu zone periurbane	Indicator de output	Creșterea impactului proiectelor de dezvoltare	Primării municipale și orășenești
	cifra de afaceri în mediul urban	Indicator de rezultat	Creșterea cifrei de afaceri în mediul urban	DGFP Mureș
	numărul de salariați în mediul urban	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de salariați în mediul urban	Inspectoratul Teritorial de Muncă Mureș
	numărul de firme în mediul urban	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de firme în mediul urban	Camera de Comerț și Industrie Mureș
	Valoarea Indicatorului Dezvoltării Umane (IDU) ¹²⁰	Indicator de impact	Creșterea valorii Indicatorului Dezvoltării Umane	Direcția Județeană de Statistică Mureș

¹¹⁹ **Indicatorii de output** descriu activitatea proiectului, cuantificând efectul direct și imediat generat de implementarea proiectelor.

Indicatorii de rezultat descriu produsul activității. **Indicatorii de impact** cuantifică consecințele derulării proiectelor asupra beneficiarilor direcți. Monitorizarea se va desfășura periodic, la anumite

intervale de timp, în funcție de tipul indicatorului. Pentru mai multe detalii privind monitorizarea, a se vedea Capitolul VI.

¹²⁰ Se calculează pe baza mediei geometrice a indicilor celor 3 dimensiuni fundamentale ale dezvoltării umane: o viață lungă și sănătoasă, acces la informație și educație și un standard decent de trai (Speranța medie de viață la naștere, Rata alfabetizării, Rata de școlarizare, PIB per locuitor în \$ la paritatea puterii de cumpărare)

	Valoarea Indicelui de Dezvoltare Socială Locală în mediul urban	Indicator de impact	Creșterea valorii Indicelui de Dezvoltare Socială Locală în mediul urban	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 1.2. Dezvoltarea infrastructurii tehnice Măsura 1.2.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și aeroportuare la nivelul județului în perspectiva asigurării unui transport cât mai eficient	lungime drum național reabilitat/ modernizat (km)	Indicator de output	Modernizarea drumurilor secundare și terțiare pentru a asigura conectivitatea cu rețele TEN-T	CNADNR
	lungime drum județean reabilitat/ modernizat (km)	Indicator de output		Consiliul Județean Mureș (CJ Mureș)
	nr. parteneriate încheiate cu județe învecinate pentru reabilitare drumuri județene	Indicator de output	Creșterea conectivității interjudețene și regionale	CJ Mureș
	lungime centuri ocolitoare/inele interioare de circulație construite (km)	Indicator de output	Descongestionarea traficului în localități urbane	Primării municipale și orașenești; CNANDR
	lungime căi ferate modernizate (km)	Indicator de output	Scurtarea duratei călătoriilor	Compania de Căi Ferate
	nr. proiecte/demersuri pentru dezvoltarea componentei cargo la Aeroportul Transilvania	Indicator de output	Creșterea atractivității Aeroportului pentru operatorii aerieni și pasageri	RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș
	lungime pistă de aterizare/decolare modernizată/ extinsă	Indicator de output		RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș
	echipamente achiziționate pentru creșterea calității serviciilor și sporirea gradului de siguranță a pasagerilor	Indicator de output		RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș
	nr. oferte de zboruri către destinații de interes pentru populație	Indicator de output	Creșterea veniturilor Aeroportului	RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș
	nr. de pasageri care sosesc și pleacă de pe Aeroport	Indicator de output	Creșterea economică a județului Mureș	RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș
	nr. medii de zboruri internaționale care sosesc zilnic la Aeroport	Indicator de output		RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș
	suprafața platformei intermodale de transport create	Indicator de output	Creșterea conectivității pentru transportul rutier, feroviar și aerian	CJ Mureș
	ponderea drumurilor naționale modernizate din totalul DN din județ	Indicator de rezultat	Creșterea % drumurilor naționale modernizate	CNADNR
	ponderea drumurilor județene modernizate din totalul DJ din județ	Indicator de rezultat	Creșterea % drumurilor județene modernizate	CJ Mureș
	ponderea drumurilor comunale modernizate din totalul DC din județ	Indicator de rezultat	Creșterea % drumurilor comunale modernizate	Primării comunale
	linii de cale ferată electrificate (km)	Indicator de rezultat	Creșterea lungimii liniei de cale ferată electrificate	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	numărul de pasageri și a volumul de marfă manipulat la Aeroport	Indicator de rezultat	Creșterea veniturilor realizate de Aeroport	RA Aeroportul Transilvania Tîrgu-Mureș

Măsura 1.2.2. Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare la nivelul județului în perspectiva dezvoltării durabile și administrare cât mai eficientă a teritoriului. Notă: Se vor evidenția separat indicatorii pentru mediul urban și rural	lungimea aducțiunii de apă construite (km)	Indicator de output	Creșterea proporției populației conectată la sistemele de alimentare cu apă	CJ Mureș
	lungimea rețelei de apă potabilă construită/ reabilitată din mediul urban și rural	Indicator de output		Primării / RA Aquaserv
	lungimea rețelei de canalizare construită/ reabilitată din mediul urban și rural	Indicator de output	Creșterea proporției populației conectată la sistemele de canalizare	Primării / RA Aquaserv
	stații de epurare apă uzată construite/reabilitate în mediul urban și rural	Indicator de output	Creșterea calității surselor de apă	Primării / RA Aquaserv
	lungimea rețelei de distribuție a gazului metan construit	Indicator de output	Creșterea calității vieții populației	Primării/Transgaz SA/DJS Mureș
	lungimea rețelei de distribuție a agentului termic construit/reabilitat	Indicator de output	Creșterea eficienței energetice a sistemelor de transport și distribuire a agentului termic public	Primării
	pondere localități cu arie de acoperire servicii de telefonie mobilă, tel. fixă, servicii internet, cablu TV	Indicator de output	Extinderea acoperirii rețelei în bandă largă rapidă de cel puțin 30 Mbps	Furnizorii de servicii
	rata de penetrare a serviciilor TIC în bandă largă la viteze de cel puțin 30 Mbps	Indicator de output		Furnizorii de servicii
	ponderea populației conectată la sistemele de alimentare cu apă	Indicator de rezultat	Creșterea proporției populației conectată la sistemele de alimentare cu apă	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	ponderea populației conectate la sisteme de canalizare	Indicator de rezultat	Creșterea proporției populației conectată la sistemele de canalizare	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	ponderea gospodăriilor conectate la rețeaua de energie electrică	Indicator de rezultat	Creșterea proporției populației conectată la rețele de electrificare	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	ponderea gospodăriilor conectate la sistemul centralizat de distribuție a agentului termic	Indicator de rezultat	Creșterea cantității de energie termică distribuită (gcal)	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	ponderea gospodăriilor conectate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale	Indicator de rezultat	Creșterea gospodăriilor conectate la rețeaua de distribuție a gazului metan	Direcția Județeană de Statistică Mureș
ponderea populației, agenților economici și instituțiilor publice care beneficiază de acces în bandă largă de cel puțin 30 Mbps	Indicator de rezultat	Creșterea populației, agenților economici și instituțiilor publice care au internet de cel puțin 30 Mbps	Furnizorii de servicii: RDS&RCS; Romtelecom	
Prioritatea 1.3. Măsura 1.3.1. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ și a serviciilor	nr. unități de învățământ (preșcolar, primar, gimnazial, universitar) reabilite/extinse/ modernizate/ construite	Indicator de output	Îmbunătățirea infrastructurii școlare la toate nivelele de învățământ în mediul urban și rural	Primării
	nr. unități de educație timpurie (0-3 ani) înființate/modernizate	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	Nr. de locuri noi create în creșe	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș

educaționale, prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora în mediul urban și rural <i>Notă: Se vor evidenția separat indicatorii pentru mediul urban și rural</i>	nr. unități de învățământ reabilite/ extinse/ modernizate/ construite pentru incluziunea principalelor grupuri educaționale vulnerabile	Indicator de output		Primării; Inspectoratul Școlar Județean Mureș; Centrele de Educație Incluzivă
	nr. clădiri inventariate privind gradul de ocupare a unităților de învățământ, starea fizică și dotarea acestora	Indicator de output	Creșterea gradului de ocupare a clădirilor publice	Primării/Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. centre de formare profesională pentru adulți înființate/reabilite/ modernizate	Indicator de output	Asigurarea infrastructurii pentru activități de învățare pe tot parcursul vieții	Centrul Regional de Formare Profesională a Adulților - Mureș
	nr. unități de învățământ modernizate din punctul de vedere al eficienței energetice	Indicator de output	Reducerea consumului de energie și a costurilor administrative	Primării/Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. beneficiari (copii preșcolari, școlari, tineri din gimnaziu, studenți) care învață în unități de învățământ noi/reabilite	Indicator de rezultat	Creșterea accesului la învățământ, în special pentru copiii din medii socio-economice defavorizate, copiii de etnie romă și copiii cu nevoi speciale de educație	Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. beneficiari din grupuri vulnerabile care învață în unități de învățământ noi/reabilite	Indicator de rezultat		Centrele de Educație Incluzivă; Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	Rata de părăsire timpurie a școlii	Indicator de impact	creșterea participării la învățământul primar, secundar, terțiar, la procesul învățării pe tot parcursul vieții și la formare profesională	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	Rata de absolvire a unei forme de învățământ terțiar de către tineri în vârstă între 30-34 ani			Direcția Județeană de Statistică Mureș
Măsura 1.3.2. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor de sănătate prin construirea, reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acestora în mediul urban și rural	nr. unități sanitare construite/amenajate/ extinse/ reabilite/modernizate	Indicator de output	Consolidarea accesului la servicii medicale de calitate	Direcția de Sănătate Publică Mureș
	nr. unități sanitare dotate cu aparatură medicală performantă	Indicator de output	Reducerea costurilor administrative	Direcția de Sănătate Publică Mureș
	demersuri pentru înființarea Spitalului Regional la Tîrgu-Mureș	Indicator de output		CJ Mureș
	nr. unități sanitare în care s-au implementat aplicații TIC	Indicator de output	Dezvoltarea sistemelor de telemedicină; sprijinirea cercetării medicale	Direcția de Sănătate Publică
	nr. locuri de parcare create în zona unităților sanitare	Indicator de output	Eficiențizarea utilizării spațiilor publice	Primării; CJ Mureș
	creșterea eficienței energetice în unitățile sanitare	Indicator de rezultat	Reducerea valorii facturilor la energie electrică și gaze naturale în unitățile sanitare	Conducerea Spitalelor
	Numărul de pacienți care au acces la servicii medicale în unități reabilite/ modernizate	Indicator de impact	Acces crescut	Direcția de Sănătate Publică Mureș;

	Rata mortalității infantile	Indicator de impact	Scăderea ratei mortalității infantile	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	Rata incidenței și a deceselor datorate bolilor cronice	Indicator de impact	Scăderea ratei incidenței și a deceselor datorate bolilor cronice	
Măsura 1.3.3. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor privind situațiile de urgență în mediul urban și rural	nr. autospeciale/echipamente specifice achiziționate pentru intervenții în situații de urgență	Indicator de output	Îmbunătățirea dotării tehnice a echipajelor pentru intervenții în situații de urgență	ADI Centrul Transilvaniei; ISU Horea
	Nr. unități mobile echipate pentru situații de urgență	Indicator de output		ADI Centrul Transilvaniei; ISU Horea
	nr. sisteme ITC dezvoltate și compatibilizate între instituțiile publice cu atribuții în gestionarea situațiilor de urgență	Indicator de output		ADI Centrul Transilvaniei; ISU Horea
	nr. stații SMURD înființate/modernizate în urban și rural	Indicator de output		ISU Horea
	nr. centre/poligoane de perfecționare înființate/ dotate	Indicator de output	Creșterea performanței resurselor umane pentru intervenții în situații de urgență	ISU Horea IJP Mureș CJ Mureș, prin SPJ Salvamont-Salvaspeo
	nr. participanți la cursuri de pregătire și perfecționare profesională în situații de urgență	Indicator de output		
	nr. schimburi de experiență cu alte echipaje la nivel regional, național și internațional dezvoltate	Indicator de output		
	nr. participanți la schimburi de experiență	Indicator de output		
	nr. campanii de informare, instruire și educare a privind comportarea în timpul situațiilor de urgență și pentru promovarea voluntariatului organizate	Indicator de output		
	nr. clădiri modernizate/extinse/ eficientizate energetic, aparținând organismelor care intervin în situații de urgență	Indicator de output	Reducerea consumului de energie în clădiri publice	ISU Horea; IJP Mureș; CJ Mureș, prin SPJ Salvamont-Salvaspeo
	Timpul de răspuns al unităților mobile de urgență în mediul urban și rural (minute)	Indicator de rezultat	Reducerea timpului de răspuns	ISU Horea
Măsura 1.3.4. Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor sociale prin înființarea, construirea, reabilitarea, amenajarea,	nr. clădiri construite, reabilite, amenajate, extinse și/sau modernizate pentru dezvoltarea serviciilor destinate copiilor și tinerilor separați de familie sau aflați în situații de risc	Indicator de output	Descreșterea numărului de persoane instituționalizate	DGASPC Mureș; ONG cu profil social
	nr. clădiri construite, reabilite, amenajate, extinse și/sau modernizate pentru persoane cu dizabilități	Indicator de output	Îmbunătățirea, dezvoltarea și diversificarea infrastructurii serviciilor sociale în conformitate cu standardele	DGASPC Mureș ONG cu profil social
	nr. clădiri construite, reabilite, amenajate, extinse și/sau modernizate pentru persoane vârstnice	Indicator de output		DGASPC Mureș; ONG cu profil social
	pondere localități în care se furnizează servicii de îngrijire la domiciliu a persoanelor vârstnice	Indicator de output		DGASPC Mureș ONG cu profil social

extinderea și modernizarea acestora, în mediul urban și rural	nr. clădiri pentru victimele violenței de familie create/amenajate/ extinse/ modernizate	Indicator de output	de calitate legiferate pentru fiecare categorie de beneficiari în parte (prin realizarea de case de tip familial, centre rezidențiale, locuințe protejate, centre de tranzit, servicii de intervenție în regim de urgență, s.a. conform portofoliului de proiecte)	DGASPC Mureș; Institutul Est European pt. Sănătatea Reproducerii
	nr. clădiri create/amenajate/extinse/ modernizate pentru alte grupuri dezavantajate	Indicator de output		DGASPC Mureș ONG cu profil social
	nr. locuințe sociale construite	Indicator de output		Primării
	accesibilizarea mediului fizic la nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități	Indicator de output	Asigurarea accesului neîngrădit al persoanelor cu dizabilități în spații publice	Instituuții publice; Societați Comerciale; Organe de control desemnate; ONG
	menținerea/ dezvoltarea serviciilor sociale oferite și/sau înființarea de servicii noi, complementare	Indicator de rezultat	Asigurarea unor servicii sociale beneficiarilor proveniti din categorii de grupuri defavorizate. Rezultate specifice: Prevenirea separării copilului de mamă Asigurarea creșterii, îngrijirii, educării și recuperării copiilor și tinerilor Dezvoltarea deprinderilor de viață independentă a copiilor, tinerilor și adulților cu dizabilități Pregătirea copiilor și tinerilor pt finalizarea studiilor obligatorii, continuarea școlarizării prin urmarea unor studii universitare Reabilitarea copiilor și tinerilor cu probleme comportamentale, antisociale Integrarea pe piața muncii a tinerilor și a persoanelor adulte cu dizabilități	DGASPC Mureș ONG cu profil social
	număr de servicii sociale de tip nerezidențial (în comunitate) înființate	Indicator de impact	Reducerea numărului de persoane instituționalizate; Reducerea numărului de cereri de admitere în centre rezidențiale; Creșterea numărului de servicii sociale complementare oferite de furnizori de servicii din comunitate	DGASPC Mureș ONG cu profil social

	număr de servicii sociale nou create și/sau dezvoltate	Indicator de impact	Creșterea calității vieții beneficiarilor serviciilor sociale	DGASPC Mureș ONG cu profil social
Consolidarea capacității instituționale a furnizorilor de servicii sociale publice	revitalizarea Comisiei anti-sărăcie la nivelul județului Mureș	Indicator de output	Integrarea Strategiei Europa 2020, strategiile locale, naționale și sectoriale, pentru eficientizarea sistemului de asistență și servicii sociale din județ	CJ Mureș
	nr. servicii publice de asistență socială organizate și acreditate	Indicator de output		Primării
	nr. consilii consultative funcționale pe lângă serviciile publice de asistență socială	Indicator de output		Primării
	nr. acorduri/ convenții/parteneriate încheiate între autoritățile administrației publice locale și ONG privind finanțarea serviciilor sociale	Indicator de output	Sprijinirea tranziției de la modelele instituționale la îngrijirea comunitară	Primării
	ponderea serviciilor sociale furnizate de organizații private în totalul serviciilor sociale furnizate	Indicator de output		DGASPC
	nr. grupuri de lucru public-private dezvoltate pentru furnizarea serviciilor sociale	Indicator de output		DGASPC ONG
	nr. studii efectuate/reactualizate pentru îmbunătățirea serviciilor sociale din județul Mureș	Indicator de output		DGASPC ONG
	nr. campanii de promovare a voluntariatului în domeniul serviciilor sociale	Indicator de output		Organizațiile neguvernamentale cu profil social din județ
	nr. voluntari în domeniul serviciilor sociale	Indicator de output		ONG
	nr. sisteme informatice de evidență a furnizorilor de servicii sociale, a serviciilor sociale acreditate din județ	Indicator de output		Îmbunătățirea sistemelor de colaborare online și electronice între furnizorii de servicii sociale
nr. sesiuni de pregătire/instruire formală și informală a personalului cu atribuții în furnizarea de servicii de asistență socială și complementare acestora (educație, sănătate, formare profesională, etc.) din instituțiile publice și asociațiile/fundațiile colaboratoare; Nr. persoane instruite	Indicator de output	Elaborarea de metodologii și proceduri de lucru comune Eficientizarea intervențiilor integrate Creșterea gradului de profesionalism a personalului din domeniu		DGASPC Instituții publice cu atribuții în domeniu ONG
DOMENIUL PRIORITAR 2 - CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE, STIMULAREA CERCETĂRII ȘI INOVĂRII				
Măsura 2.1.1. Diversificarea infrastructurii de afaceri prin	nr. zone economice (platforme industriale, parcuri industriale, parcuri tehnologice, agro-parcuri) create/extinse/ modernizate	Indicator de output	Mediu de afaceri îmbunătățit	CJ Mureș/Primării
	suprafața de teren identificată pentru dezvoltarea de zone economice (ha și nr. localități)	Indicator de output		Primării

dezvoltarea de zone economice în localități cu rol polarizator	nr. de întâlniri de lucru între operatorii economici și instituții publice din județ (Camera de Comerț și Industrie; CJ Mureș; Primării)	Indicator de output		Camera de Comerț și Industrie; CJ Mureș; Primării
	contribuția operatorilor economici din industrie și servicii la cifra de afaceri a județului	Indicator de rezultat	Creșterea contribuției operatorilor economici din industrie și servicii la cifra de afaceri a județului	Direcția Județeană de Statistică
	nr. de salariați în industrie și servicii	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de salariați în industrie	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	nr. locuri de muncă în zone economice noi	Indicator de rezultat	Creșterea numărului locurilor de muncă	Camera de Comerț și Industrie Mureș
	PIB/locuitor	Indicator de impact	Creșterea PIB/locuitor	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Măsura. 2.1.2. Creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) și încurajarea antreprenoriatului în domenii cu valoare adăugată și cu potențial de creștere	nr. centre de consultanță a afacerilor înființate	Indicator de output	Extinderea și creșterea continuă a întreprinderilor	Camera de Comerț și Industrie; Oficiul Teritorial pentru IMMC Tîrgu-Mureș
	nr. companii sprijinite pentru accesarea de fonduri UE	Indicator de output		Oficiul Teritorial pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperatie Tîrgu-Mureș
	nr. microîntreprinderi/ IMM/PFA, etc. înființate	Indicator de output		Registrul Comerțului
	nr. microîntreprinderi/ IMM/PFA agricole, forestiere, agro-industriale înființate	Indicator de output	Contribuție sporită a sectoarelor agricol, forestier și alimentar la cifra de afaceri a județului	Registrul Comerțului
	nr. și % microîntreprinderi/ IMM/PFA, etc. înființate, cu obiect principal de activitate furnizarea de servicii	Indicator de output	Contribuție sporită a sectoarelor producătoare și de servicii cu valoare adăugată, competitive la PIB	Registrul Comerțului
	nr. microîntreprinderi/ IMM/PFA inovative (<i>industrii culturale și creative, turism, servicii sociale și medicale, servicii de ecoinovație, economia cu emisii scăzute de carbon și de eficiența resurselor - valorificare deșeurilor, etc.</i>)	Indicator de output		Registrul Comerțului
	ponderea microîntreprinderi/ IMM/PFA înființate în mediul rural	Indicator de output		Registrul Comerțului
	nr. antreprenori femei și tineri până la vârsta de 35 de ani din totalul antreprenorilor	Indicator de output	Creșterea ocupării active în rândul tinerilor și femeilor	Registrul Comerțului
	nr. microîntreprinderi/ IMM re tehnologizate (inclusiv aplicații TIC și inovații comerț electronic)	Indicator de output	Creșterea productivității	Oficiul Teritorial pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperatie Tîrgu-Mureș

	numărul de firme active la nivel de județ	Indicator de rezultat	Scăderea ponderii persoanelor inactice	Registrul Comerțului Camera de Comerț și Industrie Mureș
	total cifră de afaceri/an/firme județ Mureș	Indicator de rezultat	Creșterea contribuției sectorului IMM la cifra de afaceri a județului	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	rata ocupării populației în vârstă de muncă	Indicator de impact	Creșterea ratei ocupării populației în vârstă de muncă	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	productivitatea muncii/persoană ocupată	Indicator de impact	Creșterea productivității muncii	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Măsura 2.1.3. Crearea de clustere și de rețele asociative pentru cooperare economică în domenii cu perspective de creștere	nr. clustere economice înființate în județ	Indicator de output	Extinderea și creșterea continuă, inclusiv pe piețele internaționale, a sectoarelor economice cu valoare adăugată, competitive din județul Mureș	Registrul Comerțului; Camera de Comerț și Industrie Mureș
	nr. companii incluse în clustere	Indicator de output		Registrul Comerțului; Camera de Comerț și Industrie Mureș; OTIMMC Tg-Mureș
	domenii de activitate în care s-au înființat clustere (ex: prelucrarea lemnului, medico-farmaceutic, industria alimentară, energie regenerabilă)	Indicator de output		Registrul Comerțului; Camera de Comerț și Industrie Mureș; OTIMMC Tg-Mureș
	nr. companii în rețele asociative (altele decât clusterelor)	Indicator de output		Registrul Comerțului; Camera de Comerț și Industrie Mureș; OTIMMC Tg-Mureș
	cifra de afaceri a membrilor clusterelor (lei)	Indicator de rezultat		DGFP
Măsura 2.1.4. Promovarea produselor locale și a infrastructurii de sprijin a afacerilor din județul Mureș pe plan intern și extern	nr. evenimente de promovare a infrastructurii de afaceri/firmelor din județul Mureș	Indicator de output	Creșterea numărului de investitori în județul Mureș	CJ Mureș/SC Parc Industrial Mureș SA; Camera de Comerț și Industrie Mureș
	nr. vizitatori portal e-business	Indicator de output		Administrator portal
	nr. investitori în zonele industriale create	Indicator de output		Administratorii zonelor industriale
	gradul de ocupare a infrastructurii de afaceri în zonele industriale create	Indicator de rezultat		Primăria CJ Mureș
Prioritatea 2.2. Crearea de produse competitive prin	nr. centre de transfer tehnologic și centre de inovare înființate	Indicator de output	Infrastructură de suport tehnologic îmbunătățită	UPM; UMF SCJM; SCJUM
	nr. proiecte privind dotarea cu echipamente de CDI a instituțiilor publice	Indicator de output		

cercetare, dezvoltare și inovare	nr. investiții ale sectorului privat în cercetare și dezvoltare	Indicator de output	Număr sporit de întreprinderi inovatoare	Oficiul Teritorial pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperatie Tîrgu-Mureș
	nr. rețele de cooperare în domeniul CDI create	Indicator de output	Dezvoltarea de rețele de cercetare colaborative	Universități; Spitale; Oficiul Teritorial pentru IMM
	nr. parteneri în rețele de cooperare	Indicator de output		
	nr. schimburi de experiență, vizite de studiu, seminarii, conferințe, ateliere de lucru organizate/la care se participă	Indicator de output	Dezvoltarea resurselor umane în domeniul CDI	
	nr. tehnologii transferate	Indicator de rezultat	Transfer și comercializare de cunoștințe între mediul academic și sectorul antreprenorial	Oficiul Teritorial pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperatie Tîrgu-Mureș
	ponderea numărului de salariați în cercetare-dezvoltare din total salariați	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de salariați în cercetare-dezvoltare	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	numărul brevetelor realizate din cercetare-inovare	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de brevete	Asociația Inventatorilor din România (sediul în Tîrgu-Mureș, str. Horea nr. 2)
	ponderea în PIB a cheltuielilor de cercetare-dezvoltare din sectorul public	Indicator de impact	Creșterea ponderii cheltuielilor de cercetare-dezvoltare din sectorul public în PIB	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	ponderea în PIB a cheltuielilor de cercetare-dezvoltare din sectorul întreprinderi	Indicator de impact	Creșterea ponderii cheltuielilor de cercetare-dezvoltare din sectorul privat în PIB	Direcția Județeană de Statistică Mureș
DOMENIUL PRIORITAR 3 - PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, EFICIENȚĂ ENERGETICĂ, UTILIZAREA SURSELOR ALTERNATIVE DE ENERGIE				
Prioritatea 3.1. Asigurarea calității aerului	nr. operatori economici care implementează proiecte privind rețehnologizarea proceselor poluante, dotarea cu instalații de reținere sau neutralizare a poluanților	Indicator de output	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră	Agencia pentru Protecția Mediului Mureș
	suprafețe (ha) zone verzi înființate/ reamenajate (îmierbare, plantare copaci, arbuști, etc.)	Indicator de output		Primării
	lungime șosele de centură/inele de circulație construite în marile aglomerări urbane	Indicator de output		Primării CJ Mureș
	nr. mijloace de transport urban ecologice puse în funcțiune/parcuri auto modernizate	Indicator de output		Primării
	lungime pistă pentru bicicliști realizate	Indicator de output	Creșterea utilizării mijloacelor de transport alternative	Primării ONG

	numărul de agenți economici care au înregistrat o diminuare a poluării în urma activităților sale	Indicator de rezultat	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră din activități economice	Agencia pentru Protecția Mediului Mureș (flux complet de raportare IPPC pentru agenți economici către Ministerul Mediului)
	valoarea emisiilor de gaze cu efect de seră	Indicator de impact	Reducerea cantității de emisii	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 3.2. Asigurarea calității apelor	lungime sisteme de canalizare construite/ reabilitate	Indicator de output	Creșterea calității surselor de apă	Primării SC Aquaserv SA
	nr. stații de epurare construite/modernizate	Indicator de output		Primării
	nr. metode ecologice de epurare în zonele rurale mici implementate	Indicator de output		Primării
	nr. investiții pentru modernizarea tehnologiilor de epurare pentru activități industriale/zootehnice	Indicator de output		Agencia pentru Protecția Mediului Mureș
	nr. planuri de gestionare a bazinelor hidrografice puse în aplicare	Indicator de output		Administrația Bazinală de Apă Mureș
	nr. diguri construite/ consolidate/ reabilitate	Indicator de output		Administrația Bazinală de Apă Mureș
	nr. albi reabilitate	Indicator de output	Administrația Bazinală de Apă Mureș;	
	nr. râuri și afluenți ale acestora reecologizate	Indicator de output	Administrația Bazinală de Apă Mureș;	
	numărul de agenți economici care au înregistrat o diminuare a poluării în urma activităților sale	Indicatori de rezultat	Creșterea calității surselor de apă	Agencia pentru Protecția Mediului Mureș
Prioritatea 3.3. Managementul durabil al deșeurilor, protecția terenurilor și a solului	nr. campanii de informare/conștientizare a populației privind colectarea selectivă a deșeurilor	Indicator de output	Creșterea colectării selective a deșeurilor	CJ Mureș/ ADI Ecolect
	nr. participanți la campaniile de informare/conștientizare a populației privind colectarea selectivă a deșeurilor	Indicator de output		CJ Mureș/ ADI Ecolect
	nr. agenți economici care reciclează deșeuri	Indicator de output		CJ Mureș/ ADI Ecolect
	nr. localități în care se implementează sistemul integrat de management al deșeurilor	Indicator de output		CJ Mureș/ ADI Ecolect
	nr. instalații pentru captarea biogazului de depozit și cogenerarea de energie termică	Indicator de output	Utilizarea deșeurilor pentru creșterea furnizării de energie regenerabilă	CJ Mureș/ ADI Ecolect
	nr. proiecte implementate privind: deșeurile industriale, deșeurile din activitatea medicală, deșeurile periculoase	Indicator de output	Gestionarea în conformitate cu normele europene a deșeurilor nemanajere	CJ Mureș/ ADI Ecolect

	suprafață terenuri ecologizate, ocupate anterior de deșeuri	Indicator de output	Creșterea numărului de situri industriale nefolosite reabilitate	Primării
	cantitatea totală de deșeuri colectate selectiv (tone/an)	Indicatori de rezultat	Creșterea colectării selective a deșeurilor și a gradului de valorificare	CJ Mureș Agenția pentru Protecția Mediului Mureș
	cantitatea totală de deșeuri reciclate (tone/an)	Indicator de rezultat		CJ Mureș Agenția pentru Protecția Mediului Mureș
	suprafață terenuri ecologizate (foste bataluri industriale/situri contaminate, terenuri degradate)	Indicator de rezultat	Ecologizarea și introducerea în circuitul economic a terenurilor ecologizate	Agenția pentru Protecția Mediului Mureș
	suprafață teren împădurit în zonele afectate de eroziune (ha) din total teren afectat de eroziune	Indicator de rezultat	Reducerea expunerii la alunecări de teren a populației	Ocolul Silvic
	ponderea cantității de deșeuri reciclate din totalul celor colectate selectiv	Indicator de impact	Creșterea cantității de deșeuri reciclate din totalul celor colectate selectiv	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	ponderea energiei din surse regenerabile în consumul de energie	Indicator de impact	Creșterea utilizării energiei din surse regenerabile în consumul de energie	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 3.4. Exploatarea potențialului natural pentru dezvoltarea de energii regenerabile și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul economic și cel casnic	nr. proiecte pentru identificarea potențialului și promovarea resurselor de energie regenerabilă din județ	Indicator de output	Creșterea utilizării surselor de energie regenerabile	Primării, CJ Mureș
	nr. clădiri publice care utilizează surse de energie regenerabile	Indicator de output	Creșterea utilizării surselor de energie regenerabile	Primării
	nr. clădiri private care utilizează surse de energie regenerabilă	Indicator de output		Primării
	suprafață totală (mp) clădiri reabilitate termic	Indicator de output	Reducerea consumului de energie în clădirile rezidențiale și nerezidențiale	Primării
	nr. localități din mediul urban și rural care utilizează tehnologii inovatoare pentru iluminatul public	Indicator de output	Creșterea economisirii energetice prin reducerea consumului de energie	Primării
	cantitatea de energie electrică utilizată pentru iluminatul public (gigawat/an)	Indicatori de rezultat	Creșterea economisirii energetice prin reducerea consumului de energie	Electrica
	cantitatea de energie electrică utilizată de agenți economici și consumatorii casnici (gigawat/an)	Indicator de rezultat		Electrica
	Ponderea energiei electrice din surse regenerabile din totalul energiei electrice	Indicator de rezultat	Creșterea utilizării energiei electrice din surse regenerabile	Direcția Județeană pentru Statistică
Prioritatea 3.5. Protecția biodiversității, a patrimoniului natural și a	ponderea ariilor protejate, inclusiv Natura 2000, cu planuri de management actualizate din totalul ariilor protejate	Indicator de output	Adoptarea și implementarea documentelor de planificare pentru păstrarea biodiversității	Agenția pentru Protecția Mediului Mureș
	ponderea ariilor protejate, inclusiv Natura 2000 cu documentații de urbanism și regulamente proprii aprobate din totalul ariilor protejate	Indicator de output		Agenția pentru Protecția Mediului Mureș

peisajului	nr. activități de supraveghere și control desfășurate în arii protejate	Indicator de output	Asigurarea respectării legislației privind regimul de arie protejată	IJP, Ocolul Silvic, structurile administrative ale ariilor protejate
	lungime infrastructură de acces realizate către arii protejate	Indicator de output	Asigurarea infrastructurii pentru valorificarea resurselor tradiționale	Primării
	suprafața totală a ariilor protejate pentru care s-au luat măsuri de conservare sau protecție a biodiversității	Indicatori de rezultat	Reducerea pierderii biodiversității	structurile administrative ale ariilor protejate
Prioritatea 3.6. Prevenirea și gestionarea riscurilor naturale	nr. planuri de prevenire și gestionare a riscurilor implementate	Indicator de output	Reducerea pierderilor și pagubelor produse de diferite tipuri de dezastre (inundații, incendii forestiere și secetă) prin măsuri de prevenire și gestionare a riscurilor	CJ Mureș/ ISU Horea
	valoarea investițiilor în infrastructura de protecție împotriva inundațiilor	Indicator de output		Administrația Bazinală de Apă Mureș
	nr. sisteme de gestionare a catastrofelor implementate	Indicator de output	Stabilirea unui sistem complex care să acopere toate fazele gestionării riscurilor	CJ Mureș/ ISU Horea
DOMENIUL PRIORITAR 4 - DEZVOLTAREA DURABILĂ A ZONELOR RURALE, SPRIJINIREA AGRICULTURII ȘI A SILVICULTURII				
Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole	nr. exploatații agricole care au beneficiat de fonduri pentru modernizare	Indicator de output	Creșterea productivității sectorului agricol	Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură - Centrul Județean Mureș (APIA) Direcția Agricolă Mureș (DAM)
	nr. ferme ecologice din județ	Indicator de output	Scăderea abandonului activităților agricole	Direcția Agricolă Mureș
	nr. produse agricole certificate, brand-uri create	Indicator de output	Dezvoltarea lanțurilor producători - procesatori - comercianți	Direcția Agricolă Mureș
	nr. centre de colectare, prelucrare și valorificare a producției agricole/produselor autohtone înființate	Indicator de output		Direcția Agricolă Mureș
	nr. producători primari incluși în lanțul alimentară	Indicator de output		Direcția Agricolă Mureș
	nr. rețele/grupuri de producători agricoli înființate	Indicator de output		Direcția Agricolă Mureș
	nr. parteneriate create pentru activități de inovare și cercetare aplicativă în agricultură	Indicator de output	Valoare adăugată sporită în agricultură	Direcția Agricolă Mureș
	nr. servicii pentru agricultură înființate	Indicator de output	Productivitate și inovare în sectorul agricol	Direcția Agricolă Mureș CAJM
	ponderea exploatațiilor agricole cu terenuri peste 10 ha din total suprafață agricolă	Indicatori de rezultat	Creșterea nr. de fermieri cu exploatații de dimensiuni mari	Direcția Agricolă Mureș; APIA

	ponderea firmelor asociative în total suprafață agricolă	Indicator de rezultat		APIA Mureș
	nr. exploatații cu instalații de irigat	Indicator de rezultat	Reducerea pierderilor în agricultură cauzate de riscuri	Camera Agricolă Județeană Mureș
	ponderea cifrei de afaceri a firmelor din sectorul agricol	Indicator de rezultat	Creșterea contribuției sectorului agricol la PIB	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	Ponderea serviciilor agricole	Indicator de rezultat		Direcția Județeană de Statistică Mureș
	producția agricolă (mii lei)	Indicator de rezultat		Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 4.2. Diversificarea activităților economice în localitățile rurale din județ	nr. agenți economici în sectoare non-agricole înființate/modernizate în mediul rural	Indicator de output	Creșterea numărului de locuri de muncă în sectorul non-agricol	Camera de Comerț și Industrie Mureș
	nr. persoane instruite în antreprenariat	Indicator de output		CAJM
	nr. acțiuni pentru promovarea antreprenoriatului non-agricol în mediul rural	Indicator de output		AJOFM, Direcția Agricolă Mureș, Camera de Comerț și Industrie Mureș
	nr. localități în care s-a realizat inventarul activelor existente pentru realizarea de investiții	Indicator de output		Primării
	Număr locuri de muncă în activități non-agricole create	Indicatori de rezultat	Creșterea ocupării în rândul persoanelor din mediul rural	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	Ponderea persoanelor instruite care inițiază o afacere	Indicatori de rezultat		AJOFM, Camera de Comerț și Industrie Mureș
	Număr firme active la nivel de județ în mediul rural	Indicatori de rezultat		Registrul Comerțului
Prioritatea 4.3. Creșterea standardului de viață al locuitorilor din zonele rurale din județ prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, educaționale,	lungime drumuri comunale reabilitate și modernizate	Indicator de output	Creșterea ponderii drumurilor reabilitate și modernizate	Primării
	lungime drumuri forestiere reabilitate	Indicator de output		Primării
	nr. sisteme de epurare biologică sau sisteme naturale de epurare a apelor uzate în sate și comune mici și mijlocii înființate	Indicator de output	Creșterea proporției populației conectată la sistemele de canalizare	Primării
	nr. microbuze școlare achiziționate	Indicator de output	Asigurarea pentru un număr mai mare de elevi a accesului la învățământ	Inspectoratul Școlar Județean
	nr. tabere școlare modernizate și echipate	Indicator de output	Asigurarea pentru un număr mai mare de elevi a oportunităților de recreere și educare non-formală	Inspectoratul Școlar Județean

sociale, culturale, de sănătate și de agrement <i>Notă: Alți indicatori decât cei prevăzuți la Prioritatea 1.2</i>	nr. secții medico-sociale înființate/modernizare	Indicator de output	Asigurarea pentru un număr mai mare de pacienți a accesului la servicii medico-sociale	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	nr. cămine culturale, biblioteci, biserici construite/renovate	Indicator de output	Asigurarea pentru un număr mai mare de persoane a oportunităților de petrecere a timpului liber într-un spațiu modernizat	Primării
	nr. centre complexe de tineret înființate/ modernizate	Indicator de output		Primării
	nr. săli și terenuri de sport construite/ modernizate/finalizate	Indicator de output		Primării
	nr. spații verzi, locuri de joacă înființate	Indicator de output		Primării
	nr. locuințe proprietate de stat construite	Indicator de output	Creșterea numărului de familii care beneficiază de condiții de locuit îmbunătățite	Primării
	nr. u.a.t. cu terenuri evidențiate în registrul cadastral	Indicator de output	Asigurarea evidențierii bunurilor imobile în sistemul de publicitate imobiliară	Primării
	Indicele Dezvoltării Comunelor (IDC) ¹²¹	Indicator de impact	Creșterea valorii indicelui Dezvoltării Comunelor	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	valoarea Indicelui de Dezvoltare Socială Locală în mediul rural	Indicator de impact	Creșterea valorii indicelui de Dezvoltare Socială Locală în mediul rural	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 4.4. Valorificarea durabilă a potențialului silvic	ponderea suprafețelor ocupate de păduri în total suprafață agricolă	Indicator de output	Creșterea suprafețelor împădurite	Direcția Silvică Mureș
	creșterea brută a lemnului pe picior	Indicator de output		Direcția Silvică Mureș
	nr. exploatații silvice înființate/modernizate	Indicator de output	Creșterea gradului de valorificare a biomasei forestiere în scopul producerii de energie	Direcția Silvică Mureș
	cantitatea de reziduuri forestiere utilizate ca sursă de energie regenerabilă (tone)	Indicator de output		Direcția Silvică Mureș
DOMENIUL PRIORITAR 5 - DEZVOLTAREA TURISMULUI				
Prioritatea 5.1. Întărirea capacității instituționale pentru	nr. structuri asociative public-private active în domeniul turismului	Indicator de output	Coordonarea unitară a activităților turistice din județ; comunicare eficientă între autorități publice și actori cheie interesați în dezvoltarea industriei turismului	CJ Mureș Structura asociativă public-privată pt. turism

¹²¹ Compusă din indicatori selectați pentru 4 domenii: infrastructura de locuire, resurse publice, capitalul economic individual-familial și capitalul uman condiționat de vârstă.

dezvoltarea turismului în județul Mureș	nr. parteneri în structura asociativă public-privată	Indicator de output	Număr crescut de parteneri publici și privați	Structura asociativă public-privată pt. turism /Primării
	nr. studii de specialitate/planuri de acțiune pentru valorificarea potențialului turistic al județului	Indicator de output	Dezvoltarea turismului pe baza unui document programatic agreat de partenerii publici și privați	Structura asociativă public-privată pt. turism /Primării
	nr. proiecte pe turism finanțate din fonduri nerambursabile	Indicator de output	Creșterea calității serviciilor turistice	Structura asociativă public-privată pt. turism /Primării
Prioritatea 5.2. Implementarea de modele noi, inovative pentru dezvoltarea turismului	nr. spații geografice coerente unde se aplică sistemul de management al destinațiilor turistice	Indicator de output	Creșterea calității și numărului de pachete turistice oferite turiștilor	Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. ofertanți care intră în lanțul furnizorilor de servicii turistice	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. clustere în domeniul turismului create	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. aplicații TIC de gestionare a informației turistice în județul Mureș implementate	Indicator de output	Modernizarea serviciilor turistice	Structura asociativă public-privată pt. turism
Prioritatea 5.3. Dezvoltarea atracțiilor turistice și a infrastructurii turistice	nr. cetăți medievale, biserici fortificate/săsești, castele reabilitate și revitalizate	Indicator de output	Creșterea și diversificarea ofertei turistice	Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. centre istorice reabilitate	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. localități în care se desfășoară activități meșteșugărești și artizanale, incluse în circuitul turistic	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. trasee/drumuri/rute/poteci tematice create/întreținute, locuri de popas, zone de picnic construite	Indicator de output	Diversificarea ofertei turistice și creșterea gradului de siguranță a turistului	Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. refugii montane	Indicator de output		Serviciul Public Salvamont-Salvaspeo
	lungime căi de acces amenajate către destinații turistice	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	lungime trasee/rute/piste pentru bicicliști cu locuri de popas create	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. investiții pentru practicarea sporturilor în aer liber create în cadru montan	Indicator de output	Diversificarea ofertei turistice și creșterea gradului de siguranță a turistului	Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. pârtii de schi create/amenajate	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. de persoane ocupate în activități de tip Salvamont	Indicator de output		Serviciul Public Salvamont-Salvaspeo
nr. de accidente în cadrul montan, raportat la numărul de turiști	Indicator de output	Serviciul Public Salvamont-Salvaspeo		

	nr. patinoare create/amenajate	Indicator de output		Primării
	nr. investiții pentru dezvoltarea infrastructurii de tratament/agrement în stațiunile balneare/localități cu potențial balnear	Indicator de output	Creșterea și diversificarea ofertei turistice din județul Mureș	Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. investiții pentru dezvoltarea turismului de afaceri, congrese și reuniuni	Indicator de output		
	nr. baze/zone de agrement extinse și diversificate (aquapark, maluri de lacuri și râuri reamenajate, etc.)	Indicator de output		
	lungime linie de cale ferată cu ecartament îngust funcțional	Indicator de output		Structura asociativă public-privată pt. turism /Primării CJ Mureș Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. investiții în infrastructuri culturale și creative (ex: muzică și arta spectacolului, artă, film, modă, design, meșteșuguri, etc.)	Indicator de output		
	nr. evenimente culturale organizate	Indicator de output		
	nr. de turiști cazați în unități de primire turistică	Indicator de rezultat		
	nr. de înnoptări în unități de primire turistică	Indicator de rezultat		creșterea duratei sejurului
Prioritatea 5.4. Îmbunătățirea serviciilor turistice	nr. structuri de primire turistică construite/modernizate	Indicator de output	Creșterea și modernizarea capacității de cazare și a structurilor de alimentație publică	Direcția Județeană de Statistică Mureș / Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. campinguri/sate de vacanță amenajate	Indicator de output		Direcția Județeană de Statistică Mureș / Structura asociativă public-privată pt. turism
	indicele de utilizare a capacității de cazare turistică în funcțiune	Indicator de rezultat	creșterea indicelui (numărul de înnoptări raportat la capacitatea de cazare turistică în funcțiune)	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 5.5. Promovarea județului ca destinație turistică	nr. pachete turistice complexe din județul Mureș promovate	Indicator de output	Creșterea numărului de pachete turistice oferite	Structura asociativă public-privată pt. turism / Primării
	nr. parteneriate cu județele învecinate pentru proiecte turistice	Indicator de output	Număr crescut de parteneriate	CJ Mureș; Structura asociativă public-privată pt. turism
	nr. târguri, expoziții și alte manifestări la care se participă în scop de promovare	Indicator de output	Intensificarea participării la evenimente de promovare	Structura asociativă public-privată pt. turism
	portal e-turism creat	Indicator de output	Crearea unui portal e-turism pt. jud. Mureș	Structura asociativă public-privată pt. turism

	nr. puncte/centre de informare turistică înființate/ modernizate	Indicator de output	Creșterea numărului de puncte/centre de informare pe teritoriul județului	Structura asociativă public-privată pt. turism/Primării
	ponderea turismului în valoarea adăugată brută al județului	Indicator de impact	Creșterea ponderii turismului în valoarea adăugată brută al județului	Direcția Județeană de Statistică Mureș
DOMENIUL PRIORITAR 6 - DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE, CREȘTEREA INCLUZIUNII SOCIALE ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ				
Prioritatea 6.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru creșterea competitivității de pe piața muncii	nr. module de formare incluse în oferta formatorilor locali	Indicator de output	Diversificarea ofertei formatorilor locali, în acord cu cerințele pieței muncii și sectoarele cu potențial de creștere	AJOFM (Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Mureș)
	nr. organizații care furnizează cursuri pentru educația adulților	Indicator de output	Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă	AJOFM, AJPIS
	nr. studii pentru identificarea nevoilor de formare profesională a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă	Indicator de output	Reducerea decalajelor de competențe, în special în sectoarele identificate ca având potențial de creștere	AJOFM
	nr. participanți la cursuri de calificare/recalificare/ perfecționare	Indicator de output	Creșterea numărului de lucrători calificați/recalificați	AJOFM, AJPIS
	nr. persoane recalificate (care dobândesc o nouă calificare, alta decât cea inițială)	Indicator de output		AJOFM, AJPIS
	nr. parteneriate între instituții de învățământ, organisme care oferă servicii de formare profesională, agenți economici și serviciile de ocupare a forței de muncă	Indicator de output	Creșterea alinierii învățământului profesional și tehnic inițial și continuu la nevoile angajatorilor și la cererea pieței muncii	AJOFM, Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. persoane formate în domeniul învățământului	Indicator de output	Creșterea competențelor personalului din sectorul învățământului	AJOFM, Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. persoane formate în antreprenariat	Indicator de output	Creșterea competențelor persoanelor în antreprenariat	AJOFM
	nr. persoane formate în sectorul agricol și silvic	Indicator de output	Creșterea numărului persoane care și-au schimbat statutul din lucrători independenți în agricultura de subsistență în lucrători salariați	Camera Agricolă Județeană Mureș
	nr. persoane care au beneficiat de formare în domeniul energiilor regenerabile	Indicator de output	Creșterea numărului de lucrători care dobândesc calificare în domenii cu potențial de creștere	AJOFM, AJPIS
	nr. persoane care au beneficiat de formare profesională în domeniul serviciilor sociale	Indicator de output		AJOFM, AJPIS
	nr. persoane formate în sectorul serviciilor turistice	Indicator de output		AJOFM, AJPIS
	nr. persoane formate în domeniul industriilor culturale	Indicator de output		AJOFM, AJPIS

	nr. persoane formate în domeniul informaticii și tehnicii de calcul	Indicator de output	Creșterea competențelor digitale și TIC, în zonele urbane și rurale	AJOFM, AJPIS
	nr. de locuri oferite gratuit pentru formare continuă	Indicator de output	Asigurarea formării profesionale a grupurilor marginalizate	AJOFM
	Nr. persoane care au beneficiat de programe de formare din totalul persoanelor active	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de persoane care au beneficiat de formare profesională	AJOFM, AJPIS
	Ponderele populației active care și-a schimbat locația de desfășurare a muncii	Indicator de rezultat		AJOFM, ITM
Prioritatea 6.2. Promovarea ocupării forței de muncă, în special în rândul persoanelor vulnerabile (persoane cu dizabilități, persoane de etnie romă, familii cu mulți copii, familii monoparentale, persoane fără studii, persoane peste 55 de ani în căutarea unui loc de muncă)	nr. burse de muncă organizate	Indicator de output	Creșterea ocupării forței de muncă în rândul persoanelor vulnerabile	AJOFM
	nr. servicii de consiliere-orientare, intermediere a forței de muncă create	Indicator de output		AJOFM, Furnizorii autorizați
	nr. persoane care beneficiază de servicii pentru încadrarea pe piața muncii	Indicator de output		AJOFM
	ponderea persoanelor plasate pe piața forței de muncă din totalul beneficiarilor de servicii de intermediere a forței de muncă	Indicator de output		AJOFM, Furnizorii autorizați
	nr. firme care au beneficiat de servicii de intermediere privind oferta forței de muncă	Indicator de output		AJOFM
	nr. structuri ale economiei sociale înființate sau dezvoltate	Indicator de output	Creșterea procentului/ ratei de ocupare a forței de muncă în rândul populației vulnerabile	Camera de Comerț și Industrie Mureș AJOFM
	nr. persoane vulnerabile plasate pe piața forței de muncă	Indicator de rezultat	Creșterea ocupării forței de muncă în rândul persoanelor vulnerabile	AJOFM; Inspectoratul Teritorial de Muncă Mureș
	nr. persoane vulnerabile încadrate în întreprinderi sociale	Indicator de rezultat		AJOFM Direcția Județeană de Statistică Mureș; Inspectoratul Teritorial de Muncă Mureș
	ponderea populației inactive	Indicator de impact	Scăderea ponderii populației inactive	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	rata de ocupare a tinerilor în vârstă între 15-24 ani	Indicator de impact	Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă, cu accent asupra femeilor, tinerilor, lucrătorilor vârstnici, persoanelor cu handicap și asupra cetățenilor români de etnie romă	Direcția Județeană de Statistică Mureș
	rata de ocupare a femeilor	Indicator de impact		Direcția Județeană de Statistică Mureș
	rata de ocupare a persoanelor cu handicap	Indicator de impact		Direcția Județeană de Statistică Mureș
	rata de ocupare a romilor	Indicator de impact		Direcția Județeană de Statistică Mureș

	rata de ocupare a persoanelor în vârstă între 45-64 ani	Indicator de impact		Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 6.3. Promovarea incluziunii sociale în rândul persoanelor vulnerabile, prin îmbunătățirea accesului la servicii sociale Măsura 6.3.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru integrarea pe piața muncii prin accesul la servicii de învățământ	nr. localități în care se implementează programe pentru prevenirea abandonului școlar	Indicator de output	Reducerea numărului de copii care părăsesc timpuriu școala	Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. programe integrate și măsuri alternative de prevenire a abandonului școlar	Indicator de output	Creșterea participării la învățământul preșcolar, școlar și terțiar	Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. copii și tineri participanți la programe pentru prevenirea abandonului școlar	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. programe integrate de orientare și consiliere în carieră implementate pentru facilitarea tranziției de la școală la viața	Indicator de output	Creșterea ocupării în rândul absolvenților unei forme de învățământ	Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. participanți la formare profesională de tip ucenicie activă	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. absolvenți participanți la stagii de practică pentru a dobândi o primă experiență de lucru	Indicator de output		AJOFM
	nr. serviciilor de educație și formare continuă pentru calificare și recalificare și dobândirea de competențe de către persoane vulnerabile	Indicator de output	Creșterea ocupării în rândul absolvenților unei forme de învățământ	AJOFM
	nr. servicii complexe integrate în vederea pregătirii pentru o viață dependentă a adulților aflați în dificultate, inclusiv sprijinirea pentru încadrarea pe piața muncii	Indicator de output		AJOFM
	nr. întreprinzători care primesc elevi/studenti în practică	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș și instituțiile de învățământ superior
	nr. copii din învățământul preșcolar	Indicator de rezultat	Reducerea ratei de abandon școlar	Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	nr. copii reintegrați care au părăsit școala timpuriu	Indicator de rezultat		Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	număr tineri care, părăsind sistemul instituționalizat, au intrat în învățământul superior	Indicator de rezultat	Creșterea participării la învățământul superior	DGASPC
	număr tineri care, părăsind sistemul instituționalizat, și-au găsit un loc de muncă stabil	Indicator de rezultat	Creșterea ocupării forței de muncă în rândul persoanelor vulnerabile	DGASPC
	rata de ocupare a persoanelor cu dizabilități, ca urmare a participării la formare profesională	Indicator de rezultat		AJOFM
rata de ocupare a persoanelor aparținând minorității romilor ca urmare a participării la formare profesională	Indicator de rezultat	AJOFM		
număr de persoane aparținând minorității romilor care beneficiază de cursuri de formare, în vederea dezvoltării competențelor antreprenoriale, converseie și reconversie profesională	Indicator de rezultat	AJOFM		

Măsura 6.3.2. Sporirea accesului la servicii de sănătate	nr. de campanii de informare, educare și comunicare în domeniul sănătății adresate populației rome	Indicator de output	Creșterea calității serviciilor de medicale și îmbunătățirea stării de sănătate a populației, în special al grupurilor vulnerabile	Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
	nr. beneficiari ai acțiunilor de prevenire a îmbolnăvirilor adresate populației rome	Indicator de output		Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
	nr. beneficiari ai acțiunilor de prevenire a îmbolnăvirilor adresate altor persoane aparținând grupurilor vulnerabile	Indicator de output		Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
	Nr. centre de planificare familială înființate/modernizate	Indicator de output		Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
	nr. beneficiari ai serviciilor de planificare familială	Indicator de output		Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
Măsura 6.3.3. Sporirea accesului la servicii de asistență socială	nr. servicii sociale, care se adresează persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile	Indicator de output	Creșterea calității serviciilor de prevenire, identificare, intervenție a situațiilor de risc în vederea prevenirii și/sau reducerii efectelor excluziunii sociale	Primării / Comisia anti-sărăcie; AJPISM
	nr. măsuri de combatere a prejudecăților și a discriminării împotriva romilor	Indicator de output		DGASPC; ONG
	nr. soluții inovative în serviciile sociale	Indicator de output		DGASPC; ONG
	ponderea romilor care beneficiază de servicii sociale, din totalul populației rome	Indicator de rezultat	Creșterea numărului de persoane care beneficiază de măsuri pentru evitarea excluziunii sociale	Primării/Prefectura Mureș
	nr. beneficiari ai serviciilor sociale, care se adresează persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile	Indicator de rezultat		AJPISM
	nr. de persoane cu risc de sărăcie sau excluziune socială cărora li se acordă servicii sociale	Indicator de impact		Scăderea numărului de persoane cu risc de sărăcie
Prioritatea 6.4. Contracurarea efectelor declinului demografic	nr. proiecte pro-nataliste	Indicator de output	Stimularea natalității, creșterea duratei vieții active și ameliorarea fenomenului de îmbătrânire demografică	Primării/ONG
	nr. proiecte dedicate diminuării migrației	Indicator de output		Primării/ONG
	nr. proiecte de promovare a îmbătrânirii active	Indicator de output		Primării/ONG
	Nr. centre de planning familial înființate/modernizate	Indicator de output		Direcția de Sănătate Publică a Județului Mureș
	nr. acțiuni pentru reintegrarea pe piața muncii a tinerelor mame	Indicator de output		AJOFM
	Nr. locuri de muncă create	Indicator de output		Direcția Județeană de Statistică Mureș
	Nr. locuri în creșe nou construite/modernizate	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș
	Nr. unități after-school înființate	Indicator de output		Inspectoratul Școlar Județean Mureș

	Valoare spor natural	Indicator de impact	Spor natural pozitiv	Direcția Județeană de Statistică Mureș
DOMENIUL PRIORITAR 7 - ASIGURAREA UNEI ADMINISTRAȚII PUBLICE LOCALE EFICIENTE				
Prioritatea 7.1. Îmbunătățirea procesului de politici publice în administrația publică locală	nr. localități care elaborează și implementează politici publice/ strategii de dezvoltare locală	Indicator de output	Elaborare și implementare de politici publice și planuri strategice de către APL	Primării
	nr. funcționari publici care beneficiază de formare profesională în elaborarea de politici publice/ strategii de dezvoltare locală	Indicator de output	Consolidarea capacității administrative și financiare a instituțiilor publice prin politici eficiente de resurse umane	Primării
	nr. proiecte cu finanțare nerambursabilă elaborate de autorități	Indicator de output	Creșterea încrederii populației în APL	Primării
	nr. proiecte ale asociațiilor microregionale declarate eligibile	Indicator de output	Consolidarea parteneriatului inter-instituțional	Asociații microregionale
	% localități care fac parte din asocieri GAL LEADER	Indicator de output	Promovarea strategiilor de dezvoltare locală comunitară de tip LEADER	Grupurile de Acțiune Locală Leader
	valoarea proiectelor accesate de CJ Mureș	Indicator de rezultat	Creșterea valorii fondurilor financiare accesate	CJ Mureș
	valoarea proiectelor accesate de municipii și orașe	Indicator de rezultat		Primării municipale și orașenești
	valoarea proiectelor accesate de comune	Indicator de rezultat		Primării comunale
	valoarea proiectelor accesate de asociații microregionale/asociații intercomunitare	Indicator de rezultat		Asociații microregionale/intercomunitare
	gradul de absorbție de către GAL LEADER a fondurilor puse la dispoziție	Indicator de rezultat		Grupurile de Acțiune Locală Leader
Prioritatea 7.2. Implementarea de soluții inovatoare la nivelul administrației publice pentru extinderea, diversificarea și creșterea calității	soluții de tip e-guvernare implementate	Indicator de output	Utilizare sporită a TIC în APL în relația cu cetățenii și mediul de afaceri;	CJ Mureș; Primării
	nr. proiecte de management performant și de îmbunătățire a calității serviciilor la instituții publice	Indicator de output	Îmbunătățirea sistemelor de colaborare online și electronice între cetățeni și APL; Reducerea costurilor administrative.	CJ Mureș; Primării
	% din domeniul public și privat al CJ Mureș înscris în sistemul integrat de cadastru și carte funciară	Indicator de output	Dezvoltarea și funcționarea sistemului de cadastru și carte funciară	CJ Mureș; Primării
	% localități cu bunurile din domeniul public și privat înscrise în sistemul integrat de cadastru și carte funciară	Indicator de output		CJ Mureș; Primării
	% localități din județ în care s-a implementat registrul agricol integrat în format electronic	Indicator de output	Creșterea eficienței serviciilor publice cu privire la informațiile din domeniul agricol	CJ Mureș; DADR;

serviciilor oferite cetățenilor	Nr. parteneri publici și privați care implementează registrul agricol integrat în format electronic	Indicator de output	și implementarea de tehnologii ITC, pentru gestionarea problemelor legate de posesia și folosința terenurilor agricole	Primării
	rata de utilizare a serviciilor e-administrație - procentajul persoanelor cu vârste între 16 și 74 de ani, care au utilizat internetul în ultimele trei luni pentru a interacționa cu autoritățile publice	Indicator de impact	Creșterea ratei de utilizare a internetului pentru a interacționa cu autoritățile publice	Direcția Județeană de Statistică Mureș
Prioritatea 7.3. Dezvoltarea resurselor umane din administrația publică locală	Nr. persoane din administrația publică locală care participă la formare profesională	Indicator de output	Creșterea nivelului de pregătire a funcționarilor publici pentru a oferi servicii de calitate populației	CJ Mureș; Primării
	Nr. exemple de bună practică implementate în administrația publică locală	Indicator de output		CJ Mureș; Primării

CAPITOLUL VI. MONITORIZAREA PLANULUI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI MUREȘ PENTRU PERIOADA 2014-2020

Monitorizarea implementării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș pentru perioada 2014-2020 este un proces continuu, care oferă posibilitate de analiză privind desfășurarea activităților prioritare conform previziunilor și în cazul constatării unor probleme, acestea pot fi corectate pentru atingerea țintelor.

Pentru a facilita monitorizarea, la Capitolul V- Indicatori de realizare ai obiectivelor strategiei, s-a prevăzut un set de indicatori, care permit compararea a ceea ce s-a realizat efectiv cu ceea ce s-a prevăzut:

- » **indicatori de output:** descriu activitatea proiectului, cuantificând efectul direct și imediat generat de implementare a proiectelor;
- » **indicatori de rezultat:** descriu produsul activității
- » **indicatori de impact:** cuantifică consecințele pe termen mediu și lung a derulării proiectelor

Mecanismul de monitorizare

Monitorizarea implementării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș 2014-2020 este rezultatul unui efort colectiv din partea sectorului public și privat. Procesul de monitorizare are în vedere două componente: una internă, asigurată de fiecare instituție responsabilă pentru realizarea măsurilor din domeniul de competență și o altă componentă, la nivelul județului, care intră în responsabilitatea Consiliul Județean Mureș, în calitate de coordonator al elaborării și implementării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș. Pe baza datelor primite de la membrii Grupului de lucru județean, instituții responsabile cu furnizarea indicatorilor, potrivit Capitolul V - Indicatori de realizare ai obiectivelor strategiei, precum și alte instituții care pot furniza date relevante din sfera proprie de activitate, Consiliul Județean Mureș întocmește rapoarte periodice privind progresele înregistrate în implementarea Planului de Dezvoltare a Județului Mureș. Aceste rapoarte vor fi prezentate spre avizare membrilor Grupului de lucru județean.

Monitorizarea se va desfășura periodic, la anumite intervale de timp, în funcție de tipul indicatorilor, astfel:

- » indicatorii de output: se urmăresc anual
- » indicatori de rezultat: se urmăresc din doi în doi ani (2016, 2018, 2020)
- » indicatori de impact: se urmăresc în anul 2022.

Consiliul Județean Mureș va examina stadiul implementării Planului de Dezvoltare a Județului Mureș și va prezenta spre avizare Grupului de lucru județean:

- concluziile;
- eventualele întârzieri sau derapaje în aplicarea măsurilor programate și va propune măsuri corective;
- propunerile de modificare a Planului.

Cadența monitorizării va putea fi intensificată în funcție de evoluțiile înregistrate.

CAPITOLUL VII. ESTIMAREA NECESITĂȚILOR DE FINANȚARE

Planul de Dezvoltare a Județului Mureș pentru perioada 2014-2020 a fost conceput ca un plan cuprinzător pentru dezvoltarea întregului județ. Pe baza priorităților identificate și a propunerilor de proiecte din partea unităților administrativ-teritoriale, instituțiilor publice, mediului academic, organizațiilor neguvernamentale, asociațiilor de dezvoltare intercomunitare, s-a conturat un portofoliu de **734 proiecte**, având o valoare totală estimată de **13.271.180.687 lei**, adică **2.949.151.264 euro**. Această valoare reprezintă o estimare a necesităților financiare ale județului Mureș în perioada 2014-2020 și cuprinde totodată o serie de previziuni cu privire la investițiile care se doresc a fi realizate în această perioadă. Menționăm că nu toate proiectele sunt bugetate.

Realizând o comparație cu volumul fondurilor efectiv utilizate în județ în perioada 2007-2013 (630 milioane de euro, fără TVA), în scopul susținerii unor investiții similare în perioada 2014-2020, resursele financiare necesare reprezintă aproximativ de 4 ori suma gestionată în perioada de programare financiară anterioară.

În cele ce urmează prezentăm o sinteză a portofoliului de proiecte pe domenii prioritare și o cuantificare a nevoilor județene, indiferent de sursa de finanțare (buget de stat, buget local, fonduri europene).

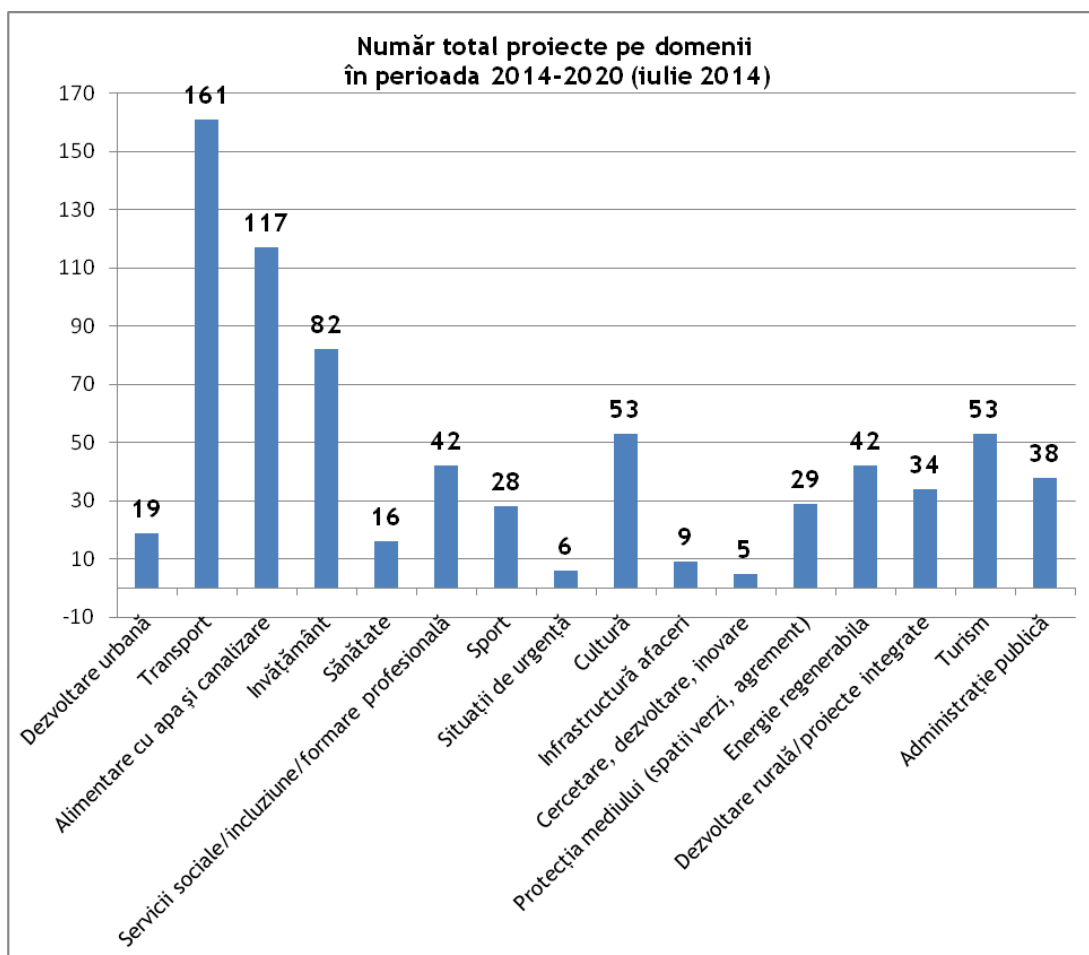
ESTIMAREA NECESITĂȚILOR DE FINANȚARE ÎN PERIOADA 2014-2020 ÎN JUDEȚUL MUREȘ			
Domeniul prioritar/Prioritatea/Măsura	Nr. proiecte	Valoare LEI	Valoare EURO
DOMENIUL PRIORITAR 1. DEZVOLTARE URBANĂ, DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII TEHNICE ȘI SOCIALE	518	8.114.410.438	1.803.202.320
<i>Prioritatea 1. 1. Creșterea coeziunii teritoriale a județului Mureș prin sprijinirea dezvoltării urbane (atât a orașelor cu un nivel ridicat de dezvoltare cât și a orașelor mici și mijlocii)</i>	19	729.060.072	162.013.349
<i>Prioritatea 1.2. Dezvoltarea infrastructurii tehnice (transport, utilități, energie, comunicații) la nivelul județului Mureș</i>	278	6.200.362.439	1.377.858.320
Transport	161	4.833.121.193	1.074.026.932
Alimentare cu apă și canalizare (inclusiv stații de epurare)	117	1.367.241.246	303.831.388
<i>Prioritatea 1.3. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ, sănătate, situații de urgență, protecție socială și cultură</i>	221	1.184.987.927	263.330.650
Învățământ	82	311.541.784	69.231.508
Baze sportive	28	473.967.545	105.326.121
Sănătate	16	85.574.513	19.016.558
Situații de urgență	6	62.055.000	13.790.000
Infrastructură și servicii sociale	36	203.016.885	45.114.863
Cultură	53	48.832.200	10.851.600

DOMENIUL PRIORITAR 2. CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE A JUDEȚULUI MUREȘ, STIMULAREA CERCETĂRII ȘI A INOVĂRII	14	1.706.418.417	379.204.093
<i>Prioritatea 2.1. Creșterea atractivității județului ca destinație de afaceri</i>	9	294.105.000	65.356.667
<i>Prioritatea 2.2. Crearea de produse competitive prin cercetare, dezvoltare și inovare</i>	5	1.412.313.417	313.847.426
DOMENIUL PRIORITAR 3. PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR, EFICIENȚĂ ENERGETICĂ, VALORIFICAREA RESURSELOR ENERGETICE REGENERABILE	71	527.991.757	117.331.502
<i>Prioritatea 3.1. Asigurarea calității aerului (spații verzi)</i>	15	4.712.463	1.047.214
<i>Prioritatea 3.2. Asigurarea calității apelor</i>		A se vedea prioritatea 1.2.	
<i>Prioritatea 3.3. Managementul durabil al deșeurilor, protecția terenurilor și a solului</i>	2	1.500.000	333.333
<i>Prioritatea 3.4. Exploatarea potențialului natural pentru dezvoltarea de energii regenerabile și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul economic și cel casnic</i>	42	506.179.294	112.484.288
<i>Prioritatea 3.5. Protecția biodiversității, a patrimoniului natural și a peisajului</i>	4	8.500.000	1.888.889
<i>Prioritatea 3.6. Prevenirea și gestionarea riscurilor naturale</i>	8	7.100.000	1.577.778
DOMENIUL PRIORITAR 4. DEZVOLTAREA DURABILĂ A ZONELOR RURALE, SPRIJINIREA AGRICULTURII ȘI SILVICULTURII	34	1.329.116.659	295.359.258
<i>Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole</i>	3	700.000	155.556
<i>Prioritatea 4.2. Diversificarea activităților economice în localitățile rurale din județ</i>	1	330.330	73.407
<i>Prioritatea 4.3. Creșterea standardului de viață al locuitorilor din zonele rurale din județ prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, educaționale, sociale, culturale, de sănătate și de agrement (inclusiv proiecte integrate)</i>	30	1.328.086.329	295.130.295
<i>Prioritatea 4.4. Valorificarea durabilă a potențialului silvic</i>			
DOMENIUL PRIORITAR 5. DEZVOLTAREA TURISMULUI	53	1.505.107.541	334.468.342
<i>Prioritatea 5.1. Întărirea capacității instituționale pentru dezvoltarea turismului în județul Mureș</i>			
<i>Prioritatea 5.2. Implementarea de modele noi, inovative pentru dezvoltarea turismului</i>	2	0	0
<i>Prioritatea 5.3. Dezvoltarea atracțiilor turistice și a infrastructurii turistice (patrimoniu)</i>	12	1.216.603.292	270.356.287
<i>Prioritatea 5.4. Îmbunătățirea serviciilor turistice (agrement)</i>	31	285.193.378	63.376.306
<i>Prioritatea 5.5. Promovarea județului ca destinație turistică</i>	8	3.310.871	735.749
DOMENIUL PRIORITAR 6. DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE, CREȘTEREA INCLUZIUNII SOCIALE ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ	6	59.650.000	13.255.556
<i>Prioritatea 6.1. Dezvoltarea resurselor umane pentru creșterea competitivității de pe piața muncii</i>	3	650.000	144.444
<i>Prioritatea 6.2. Promovarea ocupării forței de muncă, în special în rândul persoanelor vulnerabile</i>	3	59.000.000	13.111.111

<i>Prioritatea 6.3. Promovarea incluziunii sociale în rândul persoanelor vulnerabile, prin îmbunătățirea accesului la servicii sociale</i>		A se vedea prioritatea 1.3.	
<i>Prioritatea 6.4. Contracurarea efectelor declinului demografic</i>			
DOMENIUL PRIORITAR 7: ASIGURAREA UNEI ADMINISTRAȚII PUBLICE LOCALE EFICIENTE	38	28.485.874	6.330.194
<i>Prioritatea 7.1. Îmbunătățirea procesului de politici publice în administrația publică locală</i>			
<i>Prioritatea 7.2. Implementarea de soluții inovatoare la nivelul administrației publice pentru extinderea, diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite cetățenilor (inclusiv modernizare sedii administrative)</i>	36	28.485.874	6.330.194
<i>Prioritatea 7.3. Dezvoltarea resurselor umane din administrația publică locală</i>	2	0	0
TOTAL PORTOFOLIUL PROIECTE 2014-2020	734	13.271.180.686	2.949.151.264

SURSELE DE FINANȚARE NERAMBURSABILE ALE PROIECTELOR ÎN PERIOADA 2014-2020

I. FONDURILE COMUNITARE

a. Fondurile structurale și de investiții

Principalele surse de investiții la nivelul Uniunii Europene sunt:

- » Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER),
- » Fondul Social European (FSE),
- » Fondul de Coeziune (FC),
- » Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR),
- » Fondul European pentru Pescuit și Afaceri Maritime (FEPAM).

Fondurile pot fi accesate în România prin intermediul următoarelor programe:

Nr. crt.	Denumirea Programului	Autoritatea de management
1	PO Infrastructura Mare	Ministerul Fondurilor Europene
2	PO Capital Uman	
3	Inițiativă de ocupare a tinerilor	
4	PO Competitivitate	
5	PO Asistență Tehnică	
6	PO Capacitate Administrativă	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
7	PO Regional	
8	Programele de cooperare transfrontalieră	
9	Programul Național de Dezvoltare Rurală	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
10	PO Pescuit	
11	Plăți directe	

b. Programe individuale de finanțare comunitară

Pe lângă fondurile structurale și de investiții, care pot fi accesate prin programele operaționale, la nivelul Uniunii Europene există programe individuale de finanțare puse la dispoziția beneficiarilor în perioada 2014-2020.

Programele puse în aplicare pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2014 - 31 decembrie 2020 și care sunt gestionate de Comisia Europeană sunt:

Nr. crt.	Denumirea programului individual de finanțare	Domeniul de aplicare a programului	Acces la program
1	Program pentru competitivitatea întreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii (COSME) (2014 - 2020)	Este un program pentru acțiunile Uniunii destinate îmbunătățirii competitivității întreprinderilor, cu accent special pe întreprinderile mici și mijlocii (IMM = microîntreprinderile și întreprinderile mici și mijlocii, astfel cum sunt definite în Recomandarea 2003/361/CE.)	Întreprinderile mici și mijlocii http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1397133768823&uri=CELEX:32013R1287

	Regulamentul (UE) nr.1287/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013		
2	<p>Programul „ERASMUS +” Programul Uniunii pentru educație, formare, tineret și sport</p> <p>Regulamentul (UE) nr.1288/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013</p>	<p>(a) Educația și formarea la toate nivelurile, într-o perspectivă de învățare pe tot parcursul vieții, inclusiv învățământul preuniversitar (Comenius), învățământul superior (Erasmus), învățământul superior internațional (Erasmus Mundus), educația și formarea profesională (Leonardo da Vinci) și învățarea în rândul adulților (Grundtvig);</p> <p>(b) tineretul (Tineret în acțiune), în special în contextul învățării non-formale și informale;</p> <p>(c) sportul, în special sportul de masă.</p> <p>Acțiuni ale programului: (a) mobilitatea persoanelor în scopul învățării; (b) cooperarea pentru inovare și schimbul de bune practici; (c) sprijin pentru reformarea politicilor.</p>	<p>Orice organism public sau privat activ în domeniul precum educația, formarea, tineretul și sportul de masă poate solicita finanțare în cadrul programului.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1397133315740&uri=CELEX:32013R1288</p> <p>http://www.erasmusplus.ro</p>
3	<p>Programul-cadru pentru cercetare și inovare (2014-2020) - ORIZONT 2020</p> <p>Regulamentul (UE) nr. 1291/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 și Regulamentul (UE) nr. 1291/2013 de stabilire a normelor de participare și diseminare pentru „Programul-cadru pentru cercetare și inovare (2014-2020) - „Orizont 2020”</p>	<p>Activități de cercetare și inovare, consolidând baza științifică și tehnologică europeană și promovând beneficii pentru societate, precum și a unei mai bune exploatare a potențialului economic și industrial al politicilor de inovare, cercetare și dezvoltare tehnologică</p>	<p>Orice entitate juridică, indiferent de locul său de stabilire sau organizațiile internaționale pot participa la o acțiune cu condiția îndeplinirii condițiilor prevăzute în Regulamentul 1290/2013. Se aplică următoarele condiții minime:</p> <p>(a) cel puțin trei entități juridice participă la o acțiune;</p> <p>(b) fiecare dintre cele trei entități juridice este stabilită într-un alt stat membru sau într-o țară asociată; și</p> <p>(c) cele trei entități juridice menționate la litera (b) sunt independente una de cealaltă în sensul articolului 8 din Regulamentul 1290/2013.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1397133359848&uri=CELEX:32013R1291</p>
4	<p>Program pentru mediu și politici climatice (LIFE)</p> <p>Regulamentul (UE) nr. 1293/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11</p>	<p>Are 2 subprograme:</p> <p>1. <i>Subprogramul pentru măsuri în domeniul mediului</i>, cu trei domenii prioritare:</p> <p>(a) mediu și utilizarea eficientă a resurselor;</p> <p>(b) natură și biodiversitate;</p> <p>(c) guvernanta și informare în domeniul mediului.</p>	<p>Organisme publice și private.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1397133628685&uri=CELEX:32013R1293</p>

	decembrie 2013	<p>2. <i>Subprogramul pentru politici climatice</i>, cu trei domenii prioritare:</p> <p>(a) atenuarea schimbărilor climatice;</p> <p>(b) adaptarea la schimbările climatice;</p> <p>(c) guvernanta și informare în domeniul climei.</p>	
5	<p>Programul „EUROPA CREATIVĂ” (2014-2020)</p> <p>Regulamentul (UE) nr. 1295/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013</p>	<p>Program pentru a sprijini sectoarele culturale și creative</p> <p>Sectoarele culturale și creative includ, printre altele, arhitectura, arhivele, bibliotecile și muzeele, artizanatul artistic, audiovizualul (inclusiv cinematografia, televiziunea, jocurile video și multimedia), patrimoniul cultural material și imaterial, designul, festivalurile, muzica, literatura, arta spectacolului, editarea, radioul și artele vizuale.</p> <p>Structura programului:</p> <p>(a) un subprogram MEDIA;</p> <p>(b) un subprogram Cultura;</p> <p>(c) o componentă trans-sectorială;</p>	<p>La Programul Europa Creativă sunt eligibili toți operatorii din sectoarele culturale și creative, însemnând ONG-uri, instituții publice și companii private. Persoanele fizice nu pot accesa direct finanțări. Entitățile care depun proiecte sau sunt parteneri în proiecte în cadrul acestui program trebuie să aibă minimum 2 ani de existență juridică.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1295&rid=1</p>
6	<p>Programul Uniunii Europene pentru ocuparea forței de muncă și inovare socială („EaSI”)</p> <p>Regulamentul (UE) nr. 1296/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013</p>	<p>Ocuparea forței de muncă și inovare socială pentru promovarea unui nivel ridicat de locuri de muncă de calitate și durabile, garantarea unei protecții sociale adecvate și decente, lupta împotriva excluziunii sociale și a sărăciei și îmbunătățirea condițiilor de muncă.</p> <p>Programul este alcătuit din următoarele trei axe complementare:</p> <p>(a) Axa Progress, care promovează elaborarea unor politici și inovarea socială și progresul social bazate pe dovezi, în colaborare cu parteneri sociali, organizații ale societății civile și organisme publice și private;</p> <p>(b) Axa EURES, care sprijină activitățile desfășurate de EURES, respectiv serviciile de specialitate solicitate de statele SEE și Confederația Elvețiană împreună cu parteneri sociali, alți furnizori de servicii de ocupare a forței de muncă și alte părți interesate pentru a dezvolta activitățile de schimburi de informații și diseminare și alte forme de cooperare, cum ar fi parteneriatele transfrontaliere, în vederea promovării mobilității geografice voluntare a lucrătorilor în condiții echitabile și pentru a contribui la un nivel ridicat de locuri de muncă de calitate și durabile;</p> <p>(c) Axa Microfinanțare și antreprenoriat social, care facilitează accesul la finanțare și crește disponibilitatea acesteia pentru</p>	<p>Accesul la axa Progress este deschis tuturor organismelor, actorilor și instituțiilor publice și/sau private, în special:</p> <p>(a) autorităților naționale, regionale și locale;</p> <p>(b) serviciilor de ocupare a forței de muncă;</p> <p>(c) organismelor specializate prevăzute în dreptul Uniunii;</p> <p>(d) partenerilor sociali;</p> <p>(e) organizațiilor nonguvernamentale;</p> <p>(f) instituțiilor de învățământ superior și institutelor de cercetare;</p> <p>(g) experților în evaluare și în analiza impactului;</p> <p>2) Accesul la axa EURES este deschis tuturor organismelor, actorilor și instituțiilor desemnate de un stat membru sau de Comisie, care îndeplinesc condițiile de participare la EURES, în conformitate cu Decizia de punere în aplicare 2012/733/UE a Comisiei. Aceste organisme, actori și instituții includ, în special:</p> <p>(a) autoritățile naționale, regionale și locale;</p> <p>(b) serviciile de ocupare a forței de muncă;</p> <p>(c) organizații sociale parteneri și alte părți interesate.</p> <p>Accesul la axa Microfinanțare și antreprenoriat social este deschis organismelor publice și private</p>

		persoanele fizice și juridice, în temeiul articolului 26 din Regulamentul nr. 1296/2013.	<p>înființate la nivel național, regional sau local în țările menționate la articolul 18 alineatul (1) care acordă în țările respective:</p> <p>(a) microfinanțări pentru persoane și microîntreprinderi; și/sau</p> <p>(b) finanțări pentru întreprinderile sociale.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1397133664599&uri=CELEX:32013R1296</p>
7	<p>Mecanismul pentru Interconectarea Europei</p> <p>Regulamentul (UE) nr. 1316/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013</p>	Regulamentul instituie Mecanismul pentru Interconectarea Europei („MIE”) care stabilește condițiile, metodele și procedurile pentru acordarea de asistență financiară din partea Uniunii rețelelor transeuropene, în vederea sprijinirii proiectelor de interes comun din sectoarele infrastructurilor de transport, de telecomunicații și energetice, precum și a exploatații de posibile sinergii între aceste sectoare.	<p>Propunerile se prezintă de către unul sau mai multe state membre sau, cu acordul statelor membre în cauză, de către organizații internaționale, întreprinderi mixte ori întreprinderi sau organisme publice sau private stabilite într-un stat membru.</p> <p>http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1397133718781&uri=CELEX:32013R1316</p>
8	<p>Programul „Europa pentru cetățeni”</p> <p>Regulamentul (UE) nr. 390/2014 al Consiliului din 14 aprilie 2014</p>	<p>Programul este împărțit în următoarele două componente:</p> <p>(a) „Memorie europeană”;</p> <p>(b) „Implicare democratică și participare civică”.</p> <p>Programul finanțează, printre altele, următoarele tipuri de acțiuni:</p> <p>(a) activități de învățare reciprocă și de cooperare precum: – reuniunile cetățenilor, înfrățirea orașelor, rețelele de orașe înfrățite; proiectele privind memoria istorică, care au o dimensiune europeană; schimburile bazate, între altele, pe utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) și/sau a platformelor sociale;</p> <p>(b) sprijin structural pentru organizații precum: – organisme care urmăresc un obiectiv de interes general al Uniunii, astfel cum sunt definite la articolul 177 din Regulamentul (UE) nr. 1268/2012; – punctele de contact ale programului „Europa pentru cetățeni”;</p> <p>(c) activități analitice la nivelul Uniunii, precum: – studiile axate pe teme legate de obiectivele programului;</p> <p>(d) activități de sensibilizare și de diseminare destinate utilizării și valorificării în continuare a rezultatelor inițiativelor sprijinite și evidențierii bunelor practici, precum: – evenimente la nivelul Uniunii, inclusiv conferințe, comemorări și ceremonii de decernare a premiilor; – evaluări <i>inter pares</i>, reuniuni ale experților și seminarii.</p>	<p>Pot participa la program toate părțile interesate care promovează integrarea și cetățenia europeană, în special autoritățile și organizațiile locale și regionale, comitetele de înfrățire, organizațiile de cercetare în domeniul politicilor publice europene (<i>think-tank</i>), organizațiile societății civile (inclusiv asociațiile de supraviețuitori), precum și organizațiile culturale, de tineret, de învățământ și cercetare.</p> <p>http://www.europapentru cetateni.eu/files/2014/JOL1152014_Regulament390_2014_RO.pdf</p> <p>http://www.europapentru cetateni.eu/</p>

II. PROGRAME NAȚIONALE DE FINANȚARE ÎN PERIOADA 2014-2020

Programul Național de Dezvoltare Locală, aprobat prin Ordonanța de Urgență nr. 28 din 10 aprilie 2013, preia toate investițiile în continuare care au fost finanțate de la bugetul de stat în baza prevederilor HG nr. 577/1997, OG nr. 7/2006 și OG nr.40/2006.

Programul Național de Dezvoltare Locală are 3 subprograme:

1. „Modernizarea satului românesc”,
2. „Regenerare urbană a municipiilor și orașelor”
3. „Infrastructură la nivel județean”,

prin care se finanțează lucrări cuprinse în următoarele domenii:

- realizarea/extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de alimentare cu apă și stații de tratare a apei;
- realizarea/extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de canalizare și stații de epurare a apelor uzate;
- reabilitare/modernizare a drumurilor publice clasificate și încadrate în conformitate cu prevederile legale în vigoare, ca drumuri de interes local, respectiv drumuri comunale și/sau drumuri publice din interiorul localităților;
- reabilitare/modernizare a drumurilor publice - drumuri județene
- realizarea/extinderea/reabilitarea/modernizarea de poduri, podețe sau punți pietonale;
- realizarea/extinderea/reabilitarea/modernizarea bazelor sportive.

Alte programe cu finanțare de la bugetul de stat (fără a prezenta o listă completă) sunt:

- Fondul pentru Mediu
- Fondul Cultural Național
- Programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri
- Programul pentru dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor și facilitarea accesului la finanțare - START
- Programul național multianual pentru dezvoltarea culturii antreprenoriale în rândul femeilor manager din sectorul întreprinderilor
- Programul de dezvoltare și modernizare a activităților de comercializarea produselor și serviciilor de piață
- Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului
- Programul "Termoficare 2006 - 2015 căldură și confort".

